

de la VII Beca Joan Veny

**Generalitat
de Catalunya**

Els materials que conformen aquest llibre, complementari del volum «Aquesta llengua que estimo» (Pagès editors, 2023), s'havien d'haver publicat digitalment dins la col·lecció Biblioteca Tècnica de Política Lingüística, tal com s'indica en el volum esmentat. Finalment, però, s'ha optat per fer-ho dins la col·lecció *Linguae Mundi*, que edita l'Observatori de les Llengües d'Europa i la Mediterrània de la Universitat de Girona.

Aquesta publicació compta amb el suport de l'Institut Ramon Muntaner i de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, promotors de la Beca Joan Veny, que va ser atorgada l'any 2020 al projecte que ha donat lloc a ambdues publicacions.

Annabel Gràcia i Damas

Tot parlant de llengua
i emocions per les Terres
de Ponent

OBSERVATORI DE LES LLENGÜES
D'EUROPA I DE LA MEDITERRÀNIA

UNIVERSITAT DE GIRONA
2024

{linguaemundi 6

Documenta
Universitaria

Dades CIP proporcionades per la Biblioteca de la UdG

CIP 804.99-087 GRA

Gràcia i Damas, Annabel, autor

Tot parlant de llengua i emocions per les Terres de Ponent / Annabel Gràcia i Damas. – Girona : Institut de Llengua i Cultura Catalana : Documenta Universitaria, 2024. – 1 recurs en línia (439 pàgines) : il·lustracions, Taules. – (linguamundi ; 6)

ISBN 978-84-9984-605-7 (Documenta Universitaria).

ISBN 978-84-8458-673-9 (Universitat de Girona)

1. Universitat de Girona. Observatori de les Llengües d'Europa i de la Mediterrània 1. Català – Aspectes socials – Catalunya – Lleida (Província) 2. Català – Dialectes – Catalunya – Lleida (Província) 3. Llenguatge i emocions – Catalunya – Lleida (Província) 4. Identitat lingüística – Catalunya – Lleida (Província) 5. Llibres electrònics

CIP 804.99-087 GRA

Es permet qualsevol explotació de l'obra, incloent-hi una finalitat comercial, així com la creació d'obres derivades, la distribució de les quals també està permesa sense cap restricció.

Per a la publicació d'aquest volum s'ha comptat amb el suport dels Ajuts a Projectes de I+D+i en el marc del Programa Estatal de Generació de Coneixement i Enfortiment Científic i Tecnològic del sistema I+D+I i del Programa Estatal I+D+I, orientada als Reptes de la Societat del Pla Estatal de I+D+I 2017-2020 (conv. 2019), amb el títol «Nuevos Retos en la Estandarización de Lenguas en Concurrencia. Por la Incorporación de Aspectos Emocionales en la Planificación de los Corpus Normativos», amb referència PID2019-110589GB-I00, concedit per resolució de 01.09.2020. Ha estat finançat per PID2019-110589GB-I00/AEI/10.13039/501100011033.

OBSERVATORI DE LES LLENGÜES D'EUROPA I DE LA MEDITERRÀNIA UNIVERSITAT DE GIRONA

© de la imatge de la coberta:

© d'aquesta edició: Institut de Llengua i Cultura Catalana — Documenta Universitaria

© dels textos: els seus autors

ISBN: 978-84-9984-605-7

DOI: 10.33115/b/9788499846057

ISBN UNIVERSITAT DE GIRONA: 978-84-8458-673-9

Producció editorial — Documenta Universitaria

*Seguiré caminant
sota la teua mirada.*

PRÒLEG

Els marges de l'estandardització, els parlants i les emocions

Els gironins —i, sobretot, els acadèmics gironins del ram del català— generalment ens hem mirat amb una barreja de curiositat i condescendència els afanys de tants activistes de la llengua que des dels territoris més perifèrics han posat sobre la taula propostes diverses orientades cap a un major reconeixement de les seves varietats parlades. Des d'una centralitat lingüística assumida com a inherent, hem pensat que la preocupació pels trets que conformen la parla secular de cada lloc no havia de transcendir el nivell de les discussions serioses sobre l'estat de la llengua general, sobre la viabilitat del català, la seva reivindicació, la seva ordenació contemporània. A *Girona, rai!*, ens deien, fins que hem començat a experimentar com els nostres joves, si parlen el català, ho fan sovint d'una forma desconnectada d'aquelles maneres de parlar que teníem per genuïnes i que no se'ns havia acudit que calgués reivindicar. Que ja no diuen *la fred*, ni *menjot*, ni *néixre*, ni fan aquelles *os* tan característiques. Que són arrossegats cap a una impersonalització que arracona els senyals d'identitat lingüística que fins ahir eren marca del grup i relligaven els individus d'una forma particular amb la llengua general.

L'estandardització contemporània de la llengua catalana constitueix un punt d'inflexió inequívoc en la seva història recent, un atribut fonamental per fer possible la seva continuïtat de cara al futur, una sort que no comparteixen la immensa majoria de les llengües europees que no tenen la protecció d'un estat. Però alguns efectes d'aquesta estandardització que tot

just ara comencem a notar, després del que ha estat el període més llarg de la història contemporània en què el català ha estat present a l'escola, als mitjans de comunicació, a l'administració i en molts àmbits de la vida pública, ens desconcerten i ens fan pensar en certes coses que no havíem imaginat, com ara si cal protegir o fomentar, ni que sigui en l'àmbit de la informalitat, alguns d'aquells trets lingüístics que ens representen d'una forma més específica i genuïna. Si a això hi ajuntem determinades altres circumstàncies que condicionen avui la nostra llengua, com les dinàmiques invasives de la globalització cultural o la presència d'importants contingents de població per als quals el coneixement del català és, si de cas, instrumental, i es conjuga amb el sentiment que la llengua castellana i altres llengües també els són pròpies —i en fan un ús distribuït—, arribem a una situació en què molts atributs que abans eren característics dels territoris més perifèrics, prototípics de les àrees de frontera, es van estenent en àrees lingüístiques que consideràvem centrals.

Quan l'Annabel Gràcia va arribar al grup de recerca en Història de la Llengua i Llengua Normativa de la Universitat de Girona, d'una manera imprevista, per ocupar una plaça d'investigadora predoctoral, tot just encetàvem el camí de reflexió que acabo d'esbossar. Lleidatana militant, les seves inquietuds van lligar amb les que teníem en aquell moment, i el seu treball d'investigació es va inscriure d'una manera gairebé natural en la recerca que teníem plantejada, amb l'ajut dels seus dos altres mentors acadèmics, els amics Ramon Sistac, franjolí de la Universitat de Lleida, i Miquel Àngel Pradilla, maestratenc a la Universitat Rovira i Virgili. Gent de frontera que estaven disposats a ajudar-nos a penetrar en un terreny molt poc fressat fins alhores —i ho és poc encara: el de les emocions que els parlants projectem en la llengua o, potser millor, les emocions que susciten en els parlants les llengües i els trets lingüístics particulars i diversos que conformen l'univers quasi infinit de la variació lingüística.

Si volem anar més enllà d'una visió unitarista de les llengües i d'uns plantejaments estrictament utilitaris —i hi hem d'anar, perquè d'altra manera no seria possible entendre el comportament lingüístic dels parlants i de les comunitats, que contravé moltes vegades (per sort!) les estrictes conveniències comunicatives— hem d'entrar en el terreny dels vincles emocionals que s'estableixen entre els parlants i la seva llengua —i amb les altres llengües que té a l'abast. Uns vincles que de vegades remetent a la llengua sencera, però que altres vegades s'enllacen amb certs particularismes que tenen el poder d'afermar una determinada identitat lingüística en els parlants, sense la qual es posa en perill la seva lleialtat lingüística mateixa, atès que en el nostre món plurilingüe sempre tenim altres opcions disponibles. Així, els lligams emocionals amb la llengua pròpia sovint es canalitzen a través de trets i elements lingüístics que no formen part, precisament, de l'estàndard, i que per això podem sentir com a més propis, ens singularitzen, ens fan sentir d'un lloc concret. La imposició —necessària!— de l'estàndard ha tendit a reduir o erradicar molts d'aquests trets vulgars, col·loquials, locals, i cal analitzar fins a quin punt això pot ser ara un problema per a l'adhesió emocional d'alguns parlants —els menys concernits, per raons geogràfiques o polítiques— al català.

L'estatus de la llengua catalana als diferents territoris on es parla és avui molt divers, i la percepció de l'estàndard —de la seva utilitat, de la seva aplicació— no és pas la mateixa a tot arreu. A més, es difon més d'un model d'estàndard per part de les institucions. Cal analitzar els efectes que té això per a l'evolució del català que es parla a les zones més febles o frontereres, cal veure com afecta la consciència lingüística dels parlants, cal avaluar si els passos fets en els darrers anys des de les institucions responsables —els nous plantejaments normatius de la Gramàtica de 2016— tenen un efecte vigoritzador o si calen encara noves mesures per assegurar la unitat de la llengua i l'adhesió dels que la parlen. Cal, en

definitiva, incloure els elements emocionals en la planificació del corpus normatiu per assegurar la vitalitat del català en un entorn multilingüe i desigual.

El present treball d'Annabel Gràcia, sense gaires precedents que l'hagin pogut orientar, respon a l'ambició d'incorporar aquests plantejaments en la recerca sobre el català, i constitueix una aplicació concreta d'un programa de recerca en un àmbit territorial ben delimitat. En aquest volum hi podreu trobar exposats els procediments ideats per a la tasca i els materials obtinguts en una investigació que haurà de ser replicada, adaptada i millorada, en altres espais i territoris de la llengua. L'interès d'aquest treball és teòric, metodològic i també, alhora, pràctic, en aportar testimonis precisos, directes i autèntics d'allò que senten, un conjunt representatiu de parlants de l'àrea nord-occidental, a propòsit de la *seva* llengua.

Francesc Feliu
Institut de Llengua i Cultura Catalanes
Universitat de Girona

LLISTA D'ABREVIATURES I SIGLES

E	Entrevistador
ed.	editor/s
ILCC	Institut de Llengua i Cultura Catalanes
IRMU	Institut Ramon Muntaner
km	quilòmetres
km ²	quilòmetres quadrats
P	Entrevistat
p.	pàgina/es
TFM	Treball Final de Màster
veg.	vegeu

ÍNDEX

Presentació	12
1. Propòsit i hipòtesis inicials	14
2. Corpus	17
3. Metodologia	20
3.1. El mètode: la recerca qualitativa	20
3.2. Eina principal: l'entrevista	23
3.3. Eina complementària: el diari de camp	24
3.4. Procediment	26
4. Entrevistes	28
4.1. Text de presentació de l'entrevista	28
4.2. Instruccions per a les entrevistes	28
4.3. Fitxes dels informants	29
4.4. Criteris de transcripció de les entrevistes	34
4.5. Transcripció de les entrevistes	36
4.6. Diari de camp	43 ^I
Bibliografia	436
Índex de taules	439

PRESENTACIÓ

Encetar un camí nou no és una tasca senzilla, però hi ajuda, i molt, comptar amb el suport de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes de la Universitat de Girona. Els projectes que lidera i ha liderat el Grup d'Història de la Llengua i Llengua Normativa (GHLLN) estan encaminats a esbrinar els efectes que es deriven de la dualitat centre-perifèria a l'hora d'assolir un cert benestar lingüístic dins la comunitat de parla catalana. Un benestar lingüístic que tothora m'ha preocupat, si més no en relació amb la societat de Ponent. La recerca *Consciència identitària lingüística nacional i autoestima dels joves lleidatans i lleidatanes* (Gràcia 2013) fou la meua primera incursió en aquesta particular problemàtica: una geolocalització d'interior i fronterera (Gràcia & Sistac 2016), una història sagnant, un tarannà inhibid (Pueyo 1984 i 1996), una autoestima baixa, una varietat lingüística estigmatitzada i una imatge estereotipada (Gràcia 2016a, 2016b i 2018) sempre m'han semblat que feien del *problema lleidatà* un cas digne d'estudi.

En aquest sentit, entrar a formar part del GHLLN va suposar una oportunitat immillorable per seguir indagant en el camp que m'apassiona: els sentiments vinculats a la llengua. De fet, actualment treballem plegats en el projecte «Nuevos Retos en la Estandarización de Lenguas en Concurrencia. Por la Incorporación de Aspectos Emocionales en la Planificación de los Corpus Normativos» [MICINN, PID 2019-110589GB-I00 (2020-2024)]. Tal vegada l'Institut Ramon Muntaner (IRMU) va veure que d'aquesta comunió podia sorgir quelcom interessant. Gràcies, doncs, a la VII Beca Joan Veny he pogut donar visibilitat a sentiments i emocions de parlants del Ponent català que, malgrat que són

pocs per considerar-los representatius, poden suposar una minsa aportació en el camp de la lingüística perceptiva.

Així és com naix *Tot parlant de llengua i emocions per les Terres de Ponent*. Fet i fet, el material que esteu consultant reuneix els plantejaments, la metodologia i els documents que han donat lloc a l'assaig publicat per Pagès editors *Aquesta llengua que estimo*. Es tracta, doncs, del testimoni d'una investigació, una investigació innovadora i modestament pionera.

Però els suports per poder dur-la a terme encara en són més. Perquè el caliu humà és el que sens dubte sentim en el nostre treball diari. És per això que també vull agrair l'ajut als professors Ramon Sistac, Francesc Feliu, Josep Maria Nadal i Miquel Àngel Pradilla per totes les seues orientacions i consells, tant en el treball de camp com en l'elaboració i redacció de la recerca.

D'altra banda, no seria just obviar els veritables protagonistes d'aquest projecte. Per tant, faig arribar un immens agraïment a tots els informants que s'han ofert molt amablement a prestar-me el seu temps i a obrir el seu cor parlant-me d'*aquesta llengua que estimo*.

Finalment, em cal donar les gràcies als de casa, perquè han sabut fer-me costat a pesar d'haver-los embriagat amb la meua obstinació lingüística. Però, sobretot, sobretot, hi ha una persona a qui estaré eternament agraïda per ser-hi sempre i perquè sense la seua ajuda aquesta aventura hauria estat inimaginable: allà on et trobis, t'estimo, pare.

1. PROPÒSIT I HIPÒTESIS INICIALS

Aquesta recerca pretén ser una aproximació a la manera com es viu la llengua en territoris no *centrals* del domini lingüístic català. L'anàlisi dels resultats obtinguts ens hauria d'acostar a la percepció de la llengua catalana i dels sentiments que s'hi vinculen en territoris perifèrics de l'àrea catalanòfona. Així doncs, ens trobem davant d'un estudi aproximatiu a la incidència que els sentiments tenen sobre la llengua i la llengua sobre els sentiments. I això en territoris en què el fet lingüístic es pot arribar a patir en major o menor grau.

Per tant, es tracta d'identificar quins sentiments —positius i negatius— experimenten els parlants davant la llengua catalana i la varietat dialectal pròpia, i identificar, de passada, quins elements culturals de caràcter simbòlic associen els parlants catalans de Ponent a la seua llengua de referència i a la varietat que els és més familiar.

La finalitat última d'aquest projecte es basa a donar a conèixer la situació del català nord-occidental —especialment en la seua varietat lleidatana— no només als parlants que són víctimes i alhora responsables d'aquesta situació per incidir en el seu comportament cap a la variant pròpia, sinó també fer-la visible a la resta del territori per tal de canviar-ne la visió i desestigmatitzar el dialecte.

Com a hipòtesi inicial, intueixo que hi ha certa vinculació emocional no només cap a la llengua pròpia sinó també cap a la variant dialectal dels parlants. Una vinculació que hauria de permetre reconèixer que existeix un sentiment d'estimació vers la llengua, que fa que davant d'una hipotètica desaparició d'aquesta els usuaris experimentin emocions negatives. Però

no només això, sinó que, a més, la imatge social del codi vinculat a la variant dialectal contribueix a perpetuar un determinat malestar lingüístic visible a través de prejudicis i estereotips ben coneguts.

Ara bé, tenint en compte que la llengua és viscuda com un cert tabú a la Franja (Sistac, 2012 i 2017) i amb tota normalitat a Catalunya, es preveuen reaccions diverses davant la qüestió lingüística segons l'àrea administrativa. D'entrada, es pressuposa que deu costar més topiar amb informants aragonesos que catalans disposats a parlar de la llengua catalana i dels sentiments que hi associen, però un cop trobats és probable que aquests mostrin més sensibilitat per la llengua que no pas els parlants de la zona administrativament catalana.

A més, el model lingüístic a imitar sembla que varia d'una àrea a l'altra. Així, mentre als municipis de Catalunya els informants es poden emmirallar en un català estàndard eminentment oriental —central—, als municipis d'Aragó aquest pot crear rebuig en favor d'una modalitat occidental lleidatana (justificada per les estretes relacions socials, econòmiques, etc., amb la capital de Ponent). En el primer cas, es constataria la manca de consciència del procés de desdialectalització i anivellament actual del dialecte nord-occidental; en el segon, en canvi, la voluntat de preservar els trets lingüístics patrimonials.

Malgrat la inconsciència del canvi lingüístic en curs del nord-occidental, s'espera un enaltiment del parlar local a banda i banda. Un enaltiment de la cosa provincianista i folklòrica (una bona manera d'esbrinar-ho és preguntant als informants per la coneixença i opinió de brots neolleidatanistes com *Lo Nou Diccionari Català-Lleidatà*, la sèrie televisiva *Lo Cartanyà*, el cantautor Pau de Ponts, lo Postureig de Lleida, entre d'altres).

Tot això pot conduir a pensar que en les zones perifèriques i frontereres occidentals del domini lingüístic la varietat pròpia, el nord-occidental, no és apta per a tots els espais de

la vida pública, que els sentiments de vergonya i autoodi per una manera de parlar estigmatitzada per part de la societat catalanoparlant només poden conduir o bé a amagar el dialecte i fer servir trets més “estàndard” o bé a fer-ne bandera però sempre en clau satírica i provincianista.

2. CORPUS

La zona escollida per al treball de camp respon a un dels dos espais simbòlics de la llengua catalana: la perifèria occidental del Principat de Catalunya.¹ En conseqüència, treballa amb una mostra de català nord-occidental contemporani, que he distribuït en dos corpus. El corpus A correspon als territoris de la perifèria que limiten amb la frontera administrativa entre Catalunya i Aragó, mentre que el corpus B el componen territoris que tot i que també comparteixen la característica de ser perifèrics no es poden considerar fronterers.

A partir d'aquesta distribució i seguint criteris d'estudi del territori² s'ha dut a terme el treball de camp en sis municipis (veg. Taula 1). L'objectiu, però, no era tant el fet d'obtenir una mostra representativa sinó el de poder comptar amb una massa crítica suficient per tal d'aportar informació sobre els sentiments lingüístics d'habitants catalanoparlants de la zona estudiada.

Perifèria occidental					
No frontera		Frontera			
Lleida	Menàrguens	Alfarràs	Seròs	Fraga	Albelda
Catalunya				Aragó	

Taula 1. Distribució dels municipis segons condició de frontera i adscripció administrativa

¹ Entenent que l'altre espai simbòlic és el centre (Nadal & Feliu 2021).

² Veg. l'apartat «Una proposta de representació territorial» del llibre, *Aquesta llengua que estimo*.

Així, per al corpus A m'interessava recollir dades de quatre poblacions situades a banda i banda de la frontera. Però no podien ser poblacions qualsevol. D'aquesta manera es van buscar parelles de municipis entre les quals hi havia poca distància física i dialectal. I, a més, es va triar el nombre d'informants intentant cercar certa proporcionalitat al nombre d'habitants. El resultat de la recollida ha estat un total de 10 entrevistes: 2 a Alfarràs, 2 a Seròs, 2 a Albelda i 4 a Fraga.

La tria de municipis per al corpus B va venir condicionada per aquest aparellament. Calia una tercera parella de municipis, però era evident que un d'ells havia de ser forçosament la ciutat de Lleida, per tal com esdevé la mostra més representativa del català nord-occidental lleidatà.³ La seua parella va ser determinada per la distància i per una demografia que podia contrarestar la de la capital de Ponent, així com l'oposició vida urbana vs. vida rural. Menàrguens, a uns 18 km, va ser finalment la població escollida. En aquest cas, i seguint el criteri proporcional descrit per al corpus A, es van recollir 8 entrevistes: 2 a Menàrguens i 6 a Lleida. Vegeu a la Taula 2 el nombre d'informants de tots els municipis.

Municipis	Fraga	Seròs	Alfarràs	Albelda	Lleida	Menàrguens	Total
Informants	4	2	2	2	6	2	18

Taula 2. Distribució del nombre d'informants segons el municipi

Les 18 entrevistes efectuades responen als patrons següents: *a)* són fetes a persones que han nascut al municipi; *b)* hi han residit tota la vida; *c)* tenen el català com a llengua d'ús habitual.

Pel que fa a l'edat, els informants van ser escollits segons tres franges d'edat: *a)* joves: 16-29 anys (3 individus); *b)* adults: 30-49 anys (7 individus); *c)* grans: 50-67 anys (8 individus),

³ En el cas de la capital del Segrià, a més, es va maldar per trobar informants dels diversos barris de la ciutat (veg. 4.3, corpus B).

tenint en compte que la persona més jove tenia 17 anys i la persona més gran en tenia 67.

Edat	Joves 16-29 anys	Adults 0-49 anys	Grans 50-67 anys	Total
Informants	3	7	8	18

Taula 3. Distribució del nombre d'informants segons l'edat

En relació amb la variable sexe, es va aconseguir una paritat total entre les persones entrevistades: 9 homes i 9 dones.

Sexe	Homes	Dones	Total
Informants	9	9	18

Taula 4. Distribució del nombre d'informants segons el sexe

Així mateix, es va intentar obtenir mostres amb diversos nivells formatius, per bé que no va ser possible trobar gaires informants que només disposessin d'estudis primaris.

Estudis	Primaris	Secundaris	Superiors	Total
Informants	3	9	6	18

Taula 5. Distribució del nombre d'informants segons el nivell formatiu

3. METODOLOGIA

3.1. El mètode: la recerca qualitativa

Enceto aquest apartat amb la pregunta que qualsevol investigador en treball de camp s'hauria de formular i que personalment m'he fet en més d'una ocasió: «How much of my own private history and biases do or must bleed (perhaps an apt metaphor for the embodied nature of research) into and out of my professional persona?» (Prior 2016, ix). En aquest sentit, el mateix autor explica com estudis recents han conclòs que tota investigació i la seua representació, malgrat les afirmacions teòriques i empíriques més convincents, continuen sent inevitablement parcials i perspectives. I és que Prior ja ho adverteix (2016, 2): «Emotion is omnipresent». Així doncs, caldrà tenir en compte sempre aquestes consideracions.

Tradicionalment l'expertesa de l'investigador davant d'un treball de camp de les característiques descrites es troba en la combinació d'habilitats encontrades i complementàries alhora. La recerca, com a tasca científica, demana un treball descriptiu, exhaustiu, objectiu, sistemàtic... que permeti explicar fenòmens per tal d'obtenir prediccions contrastables de la realitat i elaborar teories que relacionin aquests fenòmens d'una manera conscient. Aquest és l'exercici que he cercat en tot moment.

Ara bé, el treball de camp amb persones requereix disposar de certes habilitats humanes com ara tenir capacitat d'escolta, saber trobar el to de veu adient i les paraules adequades en cada moment, oferir confortabilitat i confiança a l'informant,

ser capaç de reconduir amablement una conversa que es desvia, o de truncar-la a temps quan pot generar un malestar innecessari. Calen dosis de paciència en molts moments, sang freda i temprança en d'altres, perquè tan important és l'observació del participant com les seues històries de vida. Certament rere cada individu hi ha una trajectòria, hi ha unes vivències, hi ha uns sentiments que he volgut fer brollar.

L'investigador, per la seua banda, no és aliè al que ocorre al seu voltant i sovint pot empatitzar amb l'informant; malgrat això, ha de saber-hi trobar la justa mesura per tal que la seua relació amb la gent que estudia no encavalqui els vincles professionals amb els personals. El repte personal està servit, sobretot si tenim en compte que també som «individus que ens trobem inserits en una societat que pateix per la nostra llengua» (Sistac 2016, 41).⁴ I, havent aconseguit aquest propòsit i superada la jornada, l'investigador pot recórrer al quadern de notes i expressar-s'hi lliurement, tal com ha succeït.

El treball de camp aplicat als sentiments és doblement qüestionat, fins i tot per la mateixa comunitat acadèmica. La *intervenció* de l'investigador no només *no* hauria de ser externa sinó que *no* ho pot ser (Albertín 2005, 91). L'empatia amb l'entrevistat i l'autoreflexivitat hi tenen un paper important.

D'altra banda, trobar un mètode adequat per atansar-se a la població amb l'objectiu de parlar sobre el seu codi lingüístic no és *a priori* una tasca complicada, per bé que suposa una feina feixuga quan lluquem en la qüestió emocional. I és que en demanar als ciutadans que s'expressin lliurement sobre les idees i els sentiments que associen al seu parlar, sovint afloren les més bigarrades situacions. Alguns estan tips de qüestionaris sociolingüístics, però també n'hi ha que hi veuen una molt bona ocasió per expressar-se en i sobre la

⁴ El lingüista Matthew T. Prior, que ja ha estat citat, també constata de la mateixa manera que «as a qualitative researchers, our professional activity is largely defined by investigative inquiry» (2016, ix).

seua varietat dialectal, especialment tenint en compte l'oblit i el desinterès general per part de la comunitat catalana en els territoris catalanòfons occidentals.⁵ Tot això s'aprecia de seguida que s'hi fa un primer contacte.

Un cop superats els obstacles d'aproximació i d'acceptació a parlar de (la) llengua, apareixen noves dificultats en el camí. Unes dificultats que ara es troben més vinculades amb l'informant que no pas amb l'investigador. I és que, si parlar del nord-occidental a les Terres de Ponent o del català en general a la Franja provoca certa incomoditat, fer-ho de sentiments —i amb un desconegut—⁶ suposa una altra barrera a superar. En general no hi estem avesats; alguns potser no ho fan mai, de parlar d'allò que senten. Tant és així que els manca vocabulari per expressar-se. Perquè sentir sentim tots, però com ho verbalitzem? En general es detecten moltes dificultats a l'hora de trobar mots que corresponguin a emocions i sentiments.

La tasca resulta especialment complicada perquè els demanem de parlar de sentiments associats a l'idioma. Ben pocs s'han parat mai a reflexionar sobre aquells vincles emocionals que tenen amb la seua llengua. I ara de sobte, un estrany... heus ací. «Ai, no ho sé pas», responen alguns. «Ves quines coses de preguntar». Plantejar una situació límit segons el mètode *labovià* no suposa en aquesta ocasió una manera de superar la paradoxa de l'espectador, sinó més aviat de sostroure aquells sentiments que romanen amagats o endormiscats mentre no valorem allò que tenim.

El paral·lelisme rau en el perill de mort, però en aquest cas no de l'informant sinó de la llengua que empra habitualment. Una situació hipotètica, que ha de permetre fer emergir els sentiments més profunds vinculats a la parla. Quan aquest, l'informant, no troba els mots adequats per expressar-se

⁵ Veg. l'apartat "Dos models lingüístics; una varietat desatesa" del llibre.

⁶ De vegades, però, resulta més fàcil obrir-se a algú de fora que a la gent del propi entorn. Així ha quedat palès en algunes ocasions.

davant d'aquesta situació límit, sovint pren importància tot un conjunt de recursos no verbals que transmeten tant o més allò que estem cercant: la mirada, l'expressió facial, el moviment de braços i mans... tots ells són el reflex de l'ànima. Aquests aspectes justament són els que he fet constar en el diari de camp.

3.2. Eina principal: l'entrevista

Com a eina principal del treball de camp s'ha fet servir l'entrevista enregistrada, la qual afavoreix la recollida d'un discurs lligat. Ara bé, en aquesta ocasió el tipus d'entrevista emprada no comptava amb preguntes concretes sinó amb eixos temàtics que calia anar desgranant a poc a poc. Aquestes entrevistes semiestructurades i individuals estaven encaminades a conèixer les diferents visions generacionals (pares-fills-nets) respecte a la llengua i els sentiments que s'associen no només a aquesta sinó també a la variant dialectal pròpia. Es buscava sobretot fer emergir diverses qüestions que intervenen en l'adhesió emocional cap a la llengua: contextos d'ús, espais de relació, valors transmesos amb la llengua, opinió sobre la diversitat lingüística, però també la diversitat intralingüística, la valoració del dialecte propi, dels altres i de l'estàndard. I finalment, els sentiments lingüístics.

En vista de les primeres reaccions i amb previsió que poguessin tenir lloc circumstàncies inesperades, es va mirar de trobar emplaçaments i conjuntures que afavorissin la conversa amb la màxima naturalitat i, en la mesura que fos possible, que permetessin gaudir d'una certa privacitat i tranquil·litat.

Això sí, abans de començar cada entrevista es va seguir un protocol d'actuació per part de l'investigador. D'aquesta manera, es va presentar breument el projecte d'estudi i els seus objectius, es va sol·licitar consentiment als informants per enregistrar digitalment la conversa (veg. 4.1) i se'ls va demanar

que fossin sincers i s'esplaïessin en les explicacions. Un cop finalitzada la conversa i agraïda la participació es recollien les dades de l'informant per emplenar-ne la fitxa (veg. 4.3).

3.3. Eina complementària: el diari de camp

L'observació i l'autoreflexió són dos tasques indispensables de qualsevol treball de camp basat en una metodologia qualitativa (Guasch 1997; Albertín 2005). En aquest sentit, el diari de camp ha resultat ser l'eina fonamental on fer constar tot allò que no es veu sobre un formulari escrit ni se sent en un enregistrament sonor; una mena de quadern bitàcola que s'ha convertit en l'aliat indispensable en què, com a investigadora, he abocat aferrissadament cada observació realitzada, cada sensació experimentada, cada experiència viscuda.

I és que l'observació participant és la tècnica més emprada per estudiar des de dins diversos col·lectius i prestar més atenció al punt de vista dels actors. L'objectiu és que l'investigador deixi de ser una persona aliena per convertir-se pràcticament en un membre de la col·lectivitat i per evitar definir, doncs, la realitat social d'una manera simple i cartesiana (Guasch 1997). En aquest sentit, el fet que fos una investigadora lleidatana com ho soc jo qui indaguéss per tots aquests territoris de parla occidental sens dubte va contribuir positivament a l'accés als escenaris i sobretot als informants, per tal com ja no em veien com una completa intrusa. Partint d'aquesta primera premissa, calia tenir en compte també diverses estratègies a l'hora d'entrar en contacte amb les persones entrevistades: l'escenari, l'accés als informants i el rol de l'investigador.

L'observació participant pot ser realitzada en múltiples escenaris. La selecció dels primers sovint va en funció de l'oportunitat i la conveniència. Així, a l'arribada a cada municipi em vaig endinsar pels carrers de la vila a la recerca de persones

afables disposades a prestar-me una mica del seu temps. En efecte, els espais públics com carrers i places afavoreixen aquest primer contacte, però de vegades poden resultar un xic freds i poden violentar els encontres entre investigador i informant. El segon pas, doncs, és l'accés a establiments, especialment bars o cafeteries, on podem suposar que les persones gaudeixen del seu temps lliure. No és estrany que els primers contactes propiciïn trobades amb d'altres informants en espais privats. Així és com les llars dels entrevistats, d'intermediaris o la meua pròpia van esdevenir l'espai més confortable per a conversar. La tranquil·litat i el silenci van afavorir el desenvolupament natural de les entrevistes i van facilitar l'enregistrament per a la seua posterior transcripció.

Per tal de gestionar la tensió que pot generar la presència de l'observador i també a fi i efecte de no distorsionar la recerca, vaig intentar assumir un rol un xic allunyat al de l'investigador: una persona coneguda que enceta una conversa quotidiana. Es tractava, d'una banda, de despertar el seu interès per l'objecte d'estudi i, d'altra banda, d'oferir llaços de confiança i cooperació amb els informants, i confortabilitat en la situació. Seguint Guasch (1997, 44), vaig fer servir l'empatia com un element fonamental de les trobades i vaig mirar de cercar similituds biogràfiques amb la persona observada, ja que fan que l'informant no senti la persona aliena tan diferent com ho podia semblar d'entrada. Només així ells, que començaven una mica nerviosos les entrevistes, acabaven obviant la meua presència com a observadora externa i podien expressar-se amb la màxima naturalitat possible. Per tant, un cop feta la presentació a partir del text protocol·lari respectiu i havent construït algun vincle social amb els interlocutors, s'iniciava l'activitat d'una manera distesa.⁷

⁷ Per a més informació, consulteu el diari de camp a 4.6.

3.4. Procediment

Les entrevistes enregistrades, que tenen una durada mitjana de 30 minuts, han estat transcrits literalment seguint els criteris de Poland (2002) i conservant, en conseqüència, no només l'aparició de formes dialectals sinó també de barbarismes, els quals també han estat transcrits de forma literal (veg. 4.5). A partir d'aquestes transcripcions s'ha dut a terme una anàlisi de dades textuals, és a dir, una anàlisi qualitativa —per tant, sense l'ajut de cap software—, que m'ha permès descobrir temes i conceptes subjacents importants, tal com suggereixen Rubin & Rubin (1995) —citats a Fernández (2006, 3-4). A mesura que he anat avançant en l'anàlisi de dades, he pogut anar entrellaçant aquests temes i conceptes, i anar teixint un discurs teòric.

Val a dir que els noms de pila que apareixen en l'estudi són ficticis. D'aquesta manera s'ha preservat l'anonimat de cadascun dels informants. Només se n'ha respectat el sexe (home/dona) i la lletra inicial.⁸

Després, i seguint les orientacions de Fernández (2006), he efectuat diverses lectures exhaustives de cadascun dels textos de les entrevistes, al mateix temps que subratllava mots o expressions que em semblaven rellevants.

Atès que la informació recollida ha suposat ser inabastable, he considerat necessari dur a terme un procés selectiu basat en l'anàlisi del contingut a partir d'una codificació prèvia. D'aquesta manera, m'he disposat a consignar etiquetes als diversos temes tractats en les entrevistes (moltes de les quals eren els mateixos mots subratllats). Aquestes etiquetes, que no eren sinó recursos mnemotècnics, m'havien de permetre assignar unitats de significat entre els diversos textos.

A continuació, he buidat les etiquetes en una graella a partir de la qual s'han pogut reconèixer patrons en les dades

⁸ Per conèixer-ne algunes dades reals, vegeu les fitxes dels informants (4.3).

qualitatives. Finalment, he transformat aquests patrons en categories significatives i temes, tal com proposa Patton (2002) —citada a Fernández (1995, 5).

Per acabar, la cerca d'aquestes categories en el diari de camp m'ha permès vincular les dades de la informació enregistrada i de la informació observada durant les diverses entrevistes.

4. ENTREVISTES

4.1. Text de presentació de l'entrevista

La introducció que precedeix totes les entrevistes és la que correspon al text següent:

«Bon dia / bona tarda,

Estic fent una recerca que tracta de la relació que la gent té amb la seua llengua. Per això busco persones amb qui poder mantenir una conversa relacionada amb aquest tema.

Si disposa d'una mica de temps, aproximadament uns 30 minuts, m'agradaria poder parlar amb vostè sobre la llengua que parla, com la sent, en quins ambients la fa servir, amb qui la comparteix... La seua participació serà anònima i confidencial.

(en el cas d'iniciar l'entrevista) Per poder mantenir una conversa fluida amb vostè i no haver de prendre notes em seria de molta utilitat poder gravar la conversa, si no hi té cap inconvenient.

– Quina és la llengua que fa servir més habitualment? I amb qui la parla?...»

4.2. Instruccions per a les entrevistes

A continuació es detallen els objectius principals i secundaris que calia tindre presents abans d'iniciar les entrevistes, així com els diversos perfils que havien de tenir els informants.

Objectius:

- Conèixer la vinculació emocional amb la llengua d'ús habitual de l'informant
- Conèixer la percepció de la varietat geogràfica pròpia

Temes subjacents:

- Llengua utilitzada (pretext per arrancar la conversa)
- Espais de relació utilitzats al voltant de la llengua (dinars, festes familiars, feina...)
- Persones amb qui s'emptra
- Visions generacionals respecte la llengua i el seu ús (diferències de mirada entre les persones grans, els adults i els joves)
- Valors transmesos (associacions de la consideració de la llengua, nivell d'importància, de cura, valor de la pràctica familiar, vivències al voltant de la llengua i de les persones que hi associem com a importants...)
- Identificació social
- Nom de la llengua
- Identitat nacional
- Valoració de la diversitat lingüística al món
- Valoració de la diversitat intralingüística
- Valoració de la varietat pròpia
- Anècdotes personals vinculades a la llengua

Perfils:

- Sexe: home, dona
- Edats: al voltant dels 20 anys, dels 50 anys, dels 70 anys
- Zona administrativa: Aragó, Catalunya
- Població: Albelda, Fraga, Alfarràs, Seròs, Lleida, Menàrguens
- Nivell formatiu: estudis primaris, secundaris, universitaris

4.3. Fitxes dels informants⁹

Les dades dels informants que trobareu a continuació van ser consignades per ells mateixos un cop acabada l'entrevista.

⁹ Els noms dels informants que apareixen en aquestes fitxes i en les posteriors transcripcions de les entrevistes són ficticis. Així és com se n'ha preservat l'anonimat.

Corpus A

1

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Alfarràs

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Marc

Edat: Entre 35 i 45 anys **Sexe:** Home **Què parla:** Català

Estudis: Secundaris **On ha viscut de petit:** Alfarràs

Lloc entrevista: Alfarràs **Duració entrevista:** 19 minuts

2

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Alfarràs

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Joaquim

Edat: Entre 35 i 45 anys **Sexe:** Home **Què parla:** Català

Estudis: Secundaris **On ha viscut de petit:** Alfarràs

Lloc entrevista: Alfarràs **Duració entrevista:** 19,26 minuts

3

Zona administrativa: Aragó **Població:** Albelda

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Isabel

Edat: Entre 25 i 35 anys **Sexe:** Dona **Què parla:** Català

Estudis: Universitaris **On ha viscut de petit:** Albelda

Lloc entrevista: Albelda **Duració entrevista:** 25,38 minuts

4

Zona administrativa: Aragó **Població:** Albelda

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Eva

Edat: Entre 35 i 45 anys **Sexe:** Dona **Què parla:** Català

Estudis: Universitaris **On ha viscut de petit:** Albelda

Lloc entrevista: Albelda **Duració entrevista:** 41,25 minuts

5

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Seròs

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Joan

Edat: Entre 25 i 35 anys **Sexe:** Home **Què parla:** Català

Estudis: Universitaris **On ha viscut de petit:** Seròs

Lloc entrevista: Lleida **Duració entrevista:** 34,15 minuts

6

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Seròs

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Carla

Edat: Entre 55 i 65 anys **Sexe:** Dona **Què parla:** Català

Estudis: Secundaris **On ha viscut de petit:** Seròs

Lloc entrevista: Seròs **Duració entrevista:** 32,28 minuts

7

Zona administrativa: Aragó **Població:** Fraga

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Julià

Edat: Entre 25 i 35 anys **Sexe:** Home **Què parla:** Català

Estudis: Secundaris **On ha viscut de petit:** Fraga

Lloc entrevista: Lleida **Duració entrevista:** 32,40 minuts

8

Zona administrativa: Aragó **Població:** Fraga

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Jana

Edat: Entre 55 i 65 anys **Sexe:** Dona **Què parla:** Català

Estudis: Secundaris **On ha viscut de petit:** Fraga

Lloc entrevista: Fraga **Duració entrevista:** 45,40 minuts

9

Zona administrativa: Aragó **Població:** Fraga

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Muriel

Edat: Entre 65 i 75 anys **Sexe:** Dona **Què parla:** Català

Estudis: Secundaris **On ha viscut de petit:** Fraga

Lloc entrevista: Fraga **Duració entrevista:** 46,29 minuts

10

Zona administrativa: Aragó **Població:** Fraga

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Jaume

Edat: Entre 45 i 55 anys **Sexe:** Home **Què parla:** Català

Estudis: Universitaris **On ha viscut de petit:** Fraga

Lloc entrevista: Fraga **Duració entrevista:** 55,13 minuts

Corpus B

1

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Lleida

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Ona

Edat: Entre 25 i 35 anys **Sexe:** Dona **Què parla:** Català

Estudis: Secundaris **On ha viscut de petit:** Lleida (La Mariola)

Lloc entrevista: Alpicat **Duració entrevista:** 39,52 minuts

2

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Lleida

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Aleix

Edat: Entre 25 i 35 anys **Sexe:** Home **Què parla:** Català

Estudis: Universitaris **On ha viscut de petit:** Lleida (Cappont)

Lloc entrevista: Lleida **Duració entrevista:** 29,51 minuts

3

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Lleida

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Màrius

Edat: Entre 55 i 65 anys **Sexe:** Home **Què parla:** Català

Estudis: Primaris **On ha viscut de petit:** Lleida (Passeig de Ronda)

Lloc entrevista: Lleida **Duració entrevista:** 27,47 minuts

4

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Lleida

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Lúcia

Edat: Entre 15 i 25 anys **Sexe:** Dona **Què parla:** Català

Estudis: Secundaris **On ha viscut de petit:** Lleida (La Bordeta)

Lloc entrevista: Lleida (La Bordeta) **Duració entrevista:** 30,59 minuts

5

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Lleida (Clot de les Granotes)

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Mireia

Edat: Entre 55 i 65 anys **Sexe:** Dona **Què parla:** Català

Estudis: Secundaris **On ha viscut de petit:** Lleida (Clot de les Granotes)

Lloc entrevista: Lleida (Zona Alta) **Duració entrevista:** 20,55 minuts

6

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Lleida

Nom entrevistadora: Annabel Gràcia

Informant: Xènius

Edat: Entre 15 i 25 anys **Sexe:** Home **Què parla:** Català
Estudis: Secundaris **On ha viscut de petit:** Lleida (Príncep de Viana)
Lloc entrevista: Lleida (Pardinyes) **Duració entrevista:** 23,38 minuts

7

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Menàrguens
Nom entrevistadora: Annabel Gràcia
Informant: Joel

Edat: Entre 45 i 55 anys **Sexe:** Home **Què parla:** Català
Estudis: Universitaris **On ha viscut de petit:** Menàrguens
Lloc entrevista: Lleida **Duració entrevista:** 32,13 minuts

8

Zona administrativa: Catalunya **Població:** Menàrguens
Nom entrevistadora: Annabel Gràcia
Informant: Raquel

Edat: Entre 45 i 55 anys **Sexe:** Dona **Què parla:** Català
Estudis: Secundaris **On has viscut de petit:** Menàrguens
Lloc entrevista: Menàrguens **Duració entrevista:** 27,43 minuts

4.4. Criteris de transcripció de les entrevistes

Elements a considerar en les transcripcions de les entrevistes¹⁰
(encapçalament de les transcripcions a emplenar)

Franja: () Nord () Sud **Població:** _____

Nom entrevistador: _____

Entrevista (dades a recollir al final de l'entrevista)

Edat: _____ **Sexe:** () Home () Dona **Què parla:** _____

¹⁰ Extreteres de Poland (2002).

Estudis: _____ **On ha viscut de petit:** _____

Lloc entrevista: _____ **Duració entrevista:** _____ minuts

Normes per a la transcripció:

1.- Les intervencions de l'entrevistat i de l'entrevistador s'han d'iniciar sempre amb les lletres:

E: (entrevistador) i la P: (entrevistat).

Així, per exemple: E: *Tothom sempre parla amb la mateixa parla;*
P: *Sempre que estem al bar, sí.*

2.- Les pauses es consignaran entre parèntesis amb la indicació de curta o llarga (curta); (llarga). Serà curta quan la duració sigui inferior a dos o tres segons i llarga quan sigui superior.

3.- Interrupcions. Es produeixen quan la parla d'algú s'interromp en mig d'una oració. Cal anotar-les entre parèntesis i un guió a l'interior, just al costat de la paraula on té lloc la interrupció. Exemple: *Que diu (-)*

4.- Solapament d'emissions. Un solapament es produeix quan un dels dos participants en la conversa impedeix l'emissió de l'altre (parlen al mateix temps). Cal indicar-lo amb la paraula *solapament* entre parèntesis: *Ella ens va dir (solapament) qui...*

5.- Parla confusa. S'assignarà de la manera següent: mitjançant tantes lletres x com paraules que es podrien desxifrar.

Exemple: *la dona feia el dinar xx xx xxx xxxxxx i llavors li va dir.*¹¹

¹¹ Cal afegir un darrer criteri acordat pel grup de recerca Història de la Llengua i Llengua Normativa de la Universitat de Girona: la transcripció havia de ser feta de forma totalment literal, de manera que havia de respectar no només les formes lingüístiques pròpies emprades pels informants sinó també tota mena d'errors morfosintàctics i lèxics com podien ser els barbarismes.

4.5. Transcripció de les entrevistes¹²

Heus ací la transcripció de totes les entrevistes per ordre cronològic de realització.

Corpus A

Entrevista 1: Marc

E: Bé, ens trobem aquí entrevistant un noi de 35 anys de la població d'Alfarràs. Bon dia.

P: Bon dia.

E: Mira, ens agradaria molt saber quina és la llengua d'ús habitual, quina és la llengua que fas servir habitualment.

P: Habitualment el català, normalment.

E: I en quin entorn l'utilitzes?

P: En teoria tot: en el familiar, los amics i la feina.

E: I en quin percentatge diries que utilitzes el català en comparació a una altra llengua?

P: Jo crec que un 90 % o més.

E: D'acord. (*curta*) Diries que és la llengua d'ús habitual d'Alfarràs? En quines llengües es parla?

P: Jo diria català i castellà. Diria que és més aviat bilingüe. Jo recordo del col·legi de gent, d'amics, que sempre(-) tenien pares castellans però la conversa era fluida. I ja està. Però tampoc eren molts casos, potser eren 4 o 5 d'una colla de 20, pues no... és un percentatge reduït també, penso jo.

¹² Per tal de protegir la confidencialitat de les persones entrevistades, s'han introduït petites modificacions en la transcripció dels enregistraments, que no alteren el valor de l'entrevista. En aquesta mateixa direcció, els noms de persones esmentades durant la conversa també han estat modificats.

E: Tu actualment estàs vivint a Lleida, però quant temps has passat a Alfarràs?

P: 26 anys.

E: 26 anys. D'acord. I hi vens sovint, hi fas vida...?

P: No hi fai vida.

E: No?

P: Vaig a casa dels pares, agafo els *tuppers* i marxo. (*riures*)

E: He he! Això està bé!

P: O algun dia potser quedo amb algú per fer un beure o algo però poca cosa.

E: Val. La llengua que utilitzes amb els teus pares, germans, cosins, família...?

P: El català menos amb mon cunyat, que és el castellà.

E: El teu cunyat no és d'Alfarràs o és d'Alfarràs?

P: No. És del País Basc.

E: Ah! És basc. És diferent.

P: Però bueno parla català.

E: Ah! També parla català.

P: Però jo sempre li he parlat amb castellà i ara li parlo amb castellà. (*solapament*)

E: T'hi has acostumat...

P: Sí. Se'm fa raro, me costa parlar-li amb català. No sé per què però me costa.

E: Perquè porta molt temps aquí ell potser o...

P: Sí, potser porta més de 30 anys, més de 30 anys.

E: D'acord, d'acord. I (*curta*) pot ser que amb algú mantinguis una conversa bilingüe o és molt difícil per a tu?

P: Home, normalment, jo crec que no. No ho sé, jo per exemple l'altre dia vaig fer un sopar amb uns amics i n'hi ha un que sempre li he parlat també amb castellà i ara parlava en català. Però jo li contestava en castellà.

E: Ara parlava en català; abans, no.

P: Abans, no. I ara se'm dirigeix a mi en català, però jo amb el costum de parlar-li amb castellà(-)

E: I-, i-, i per tant era una conversa bilingüe. Però (*solapament*)... però és un cas (*solapament*)

P: Sí. Però és un cas concret i ja està. O a mon cunyat que si me parla en català suposo que no li contestaré amb castellà igualment.

E: Ah, però pot ser que el teu cunyat et parli també en català?

P: Sí, és que ara mon cunyat crec que ja parla català.

E: Amb tothom? O amb general?

P: Aquí a casa, quan l'he sentit sí. En general no ho sé, però suposo.

E: Creus que hi ha diferències pel que fa a les generacions en l'ús de la llengua catalana? Generacions d'avis, pares..., tu amb els teus avis, per exemple, en quina llengua parlaves (*solapament*), parles, o parlaves, no ho sé?

P: Jo, català. Jo crec que sí. No me'n recordo ara perquè van morir quan jo tenia 7 anys. Inclús me sembla que mon padrí, que va venir de Teruel, em sembla que parlava català.

E: El teu avi, el teu padrí era de Teruel, de Terol?

P: Sí.

E: Molt bé. Però tu faries distincions pel que fa a les generacions o no hi notes (-)?

P: Jo a casa meua, al meu voltant, no ho noto.

E: No. D'acord (*curta*). Si trobes gent pel carrer, per aquí per Alfarràs, trobes gent que no coneixes, en quina llengua t'hi adreces? Per Alfarràs, eh!

P: Jo crec que seria, buf, català? Potser sí. O caste(-)? És que no ho sé.

E: No ho saps.

P: Clar, tampoc no parlaré amb algú que no conec.

E: Bueno, sí, imagina. De vegades has de preguntar, bueno una adreça no perquè Alfarràs t'ho coneixes, però l'hora (*solapament*) o jo què sé, no ho sé.

P: No sí, o demanar foc.

E: Sí, demanar foc o una cosa d'aquestes. Com ho faries?

P: Jo crec que me sortiria el català. Jo crec que sí.

E: Tu creus que et sortiria el català. I seria diferent si la persona és gran o és jove, o és- o és un adolescent i a la millor els adolescents(-)?

P: Potser si és gran o vegués que no és d'aquí potser sí que ho faria en castellà.

E: I què vol dir que no és d'aquí?

P: Que és, que sigui un immigrant.

E: Si és un immigrant, per exemple si és una persona de color-

P: Si veus una persona que, jo què sé, que sigo de color.

E: Ja automàticament-

P: Ja automàticament potser sí, ja fas, ja parlaries amb el castellà.

E: D'acord (*curta*). Clar, és que com que és el català generalitzat, doncs preguntar-te per les trobades familiars, dinars, festes... em... La llengua(-)

P: Clar, els dinars, sempre que n'hem fet(-) clar, a casa meua, mon pare sempre(-) l'única que ha vingut de fora ha set la meua mare. Però clar, va vindre amb 11 anys.

E: Va vindre amb 11 anys.

P: I clar, pues ja ha parlat(-)

E: I va vindre m'has dit de?

P: De Terol.

E: De Terol. La teva mare, també? I el teu avi també, no?

P: Sí, clar, perquè eren pare i filla.

E: Ah, vale, clar! Vale, d'acord. Però ella va vindre de petita, amb 11 anys (*solapament*).

P: Sí, amb 11 anys. I llavontes clar, pues sempre he sentit parlar en català.

E: Ja, ja. I per tant la llengua que hi hagut sempre familiar ha sigut-

P: La llengua d'aquí casa sempre. I mon cunyat pues lo que et dic jo, en castellà perquè mira. Perquè abans parlava en castellà, però bueno, al final com que va fer oposicions i tot, se va treure el nivell B de català, pues(-) s'ha esforçat.

E: Sí, però podia haver estat també una persona de les que es treu el títol i no l'usa, saps? I en canvi ell l'ha usat (*solapament*).

P: Ell l'ha usat, sí.

E: I a la feina? Clar, tu treballes a Lleida?

P: A Lleida.

E: Has treballat mai aquí a Alfarràs?

P: No. Bueno, sí. A la fruita.

E: A la fruita.

P: Però clar, els pagesos sols eren d'aquí i tots amb català.

E: I a Lleida? (*solapament*) Quant dius que fa que hi treballes?

P: A Lleida, a l'última empresa fa uns 5 anys però normalment parlo en català. Però és lo que passa: el *jefe* de taller, que puja a vegades a l'oficina, parla castellà i amb ell li parles en castellà. Que ja em va dir un dia un company: "Li pots parlar català que ho entén."

E: T'ho va dir ell (*solapament*), un company t'ho va dir?

P: Però bueno, si me parla castellà, pues ja li parles castellà.

E: Ja. I aquest company ho fa això, de parlar-li en català?

P: Me sembla que també li parla castellà.

E: Ah, o sigui et va donar el consell però no el seguia bé (*solapament*). Està bé!

P: Sí, però no ell ho fa (*solapament*). I això que ell és un "chico independentista" (*riures*).

E: Sí. El que passa que clar, amb els càrrecs de vegades és com no me la jugo no, "por la cuenta que me trae". De vegades fa més respecte.

P: Sí.

E: Mmmm... Quins valors associes tu a la llengua? Tu quan et diuen català a què l'associes?

P: Ah, sí. Home, és una, com una identitat, no? Que t'identifica. No sé, una cosa que et fa gràcia, com un orgull, no sé. (*solapament*) És com quan dius igual com lo cognom.

E: Un orgull. És com el teu propi cognom.

P: Sí, que dius- et fa il·lusió. Tens allí com un imperi, que digos au! He he!

E: Un imperi. I creus que és útil que sigui la llengua que utilitza la majoria de la gent a Alfarràs? O no creus que sigui una cosa important o...?

P: Que sigui útil?

E: Sí. Creus que és important que a Alfarràs la gent utilitzi el català o...?

P: Home, sí. En teoria és la llengua que és oficial del país. Vulgos o no, no sé. En els territoris de Catalunya lo català és llengua oficial.

E: Sí, sí, sí. Però bé, pots tindre tu la teua opinió particular, no?

P: Jo crec que sí, però també vas als pobles d'aquí del costat i també te parlen lo català(-)

E: A quins pobles et refereixes?

P: Si vas aquí a Tamarit, o Albelda(-)

E: A Tamarit també et parlen en català?

P: Sí, inclús a Binèfar... a Binèfar potser ja no tant, perquè com que és més gran, però a Tamarit sí.

E: Quin és el que hi ha immediatament més a prop?

P: Alfarràs.

E: No (*solapament*). Alfarràs és aquest! Ha ha ha! No em desubiquis (*riures*).

P: Ai, Alfarràs! Sí! (*riures*) Albelda.

E: Albelda és el que està més a prop.

P: Sí, però és més petit, potser té 500 o 600 habitants, no sé lo que té.

E: Albelda. I amb gent d'Albelda, tu t'hi relaciones?

P: M'he relacionat amb un parell només.

E: Un parell, només.

P: I em sembla que sempre hem parlat amb castellà. Però clar és que surt amb aquest amic meu que també parla castellà.

E: Aquest amic teu... qui?(-)

P: Aquest que he dit abans que l'altre dia me parlava en català però jo tinc la mania-

E: Ah! (*solapament*) Aquest és d'Albelda?

P: Sí. No, d'Alfarràs.

E: Ah, ell és d'Alfarràs, però ell és castellanoparlant i llavors clar.

P: Sí.

E: La relació que tu tens amb la gent d'Albelda és a través d'aquest noi?

P: Sí. Perquè són parella i llavontes...

E: Llavors clar. Ah, d'acord, d'acord. I m'has dit Tamarit, i què més m'has dit?

P: Tamarit i després hi ha... Binèfar. Binèfar és més gran i ja no(-)

E: I ja no l'usen?

P: Ja no tant. L'entenen, lo parlen algo, perquè tinc algun conegut de Binèfar, però diuen paraules sueltas. Però el seu parlar normalment, los que he conegut jo, és en castellà.

E: I tu ja, si t'has d'adreçar a algú de Binèfar ho fas en castellà.

P: Sí. Inclús a la universitat, per exemple, que vaig anar-hi un any, i una d'aquelles de Binèfar em va dir: "Ey, que el catalán me cuesta." Jo suposo que l'hauran estudiat i això, però no(-) com natros estudiem l'anglès, que el xapurreges.

E: Sí.

P: Pues ells penso que també. I Tamarit és més lo que seria el xarnego, penso jo, que te parlen tant català, castellà, tenen les seues paraules i el seu accent. Jo tinc una amiga que se'n va anar a viure a Tamarit i parla *tamaritenyo*. He he!

E: *Tamaritenyo!* (*solapament*) Ah, està bé!

P: Se nota l'accent, se nota! (*solapament*).

E: Sí. Però quan dius(-)

P: L'han castellanitzat. És català, però se nota que no és català, cata(-) que és el xarnego de la Franj(-) que és de Tamarit.

E: Però no és que facin mitja conversa en català i mitja conversa en castellà, sinó que barregen paraules, no, entenc?

P: Sí. Són paraules que barregen, altres les tradueixen així malament...

E: Les tradueixen com poden.

P: Com poden. Però bueno, que és lo seu parlar.

E: Ja, ja, ja. Però tu, tot i així, parles en català i ella en xarnego.

P: Sí, però que és lo seu català.

E: És que és lo seu català.

P: Ella es va criar aquí, però fa 5 anys que està vivint allí, però clar.

E: Aquesta és la noia que dius que estudiava amb tu que(-). M'he perdut ara.

P: Aquesta és una amiga meua del poble d'aquí de tota la vida que es va casar amb un de Tamarit.

E: D'aquí d'Alfarràs?

P: Sí.

E: Es va casar amb un de Tamarit. I ara què, doncs? Però ella parlava en català, no?

P: Ella parlava català, però alguna vegada que hem quedat es nota que té l'accent aquest de Tamarit. Com si hagués anat a Andalusia, que tingués el *acento* aquell raro que tenen?

E: Sí, el *deje*, no? que en diuen ells?

P: Sí, el *deje*. Pues ella té lo de Tamarite.

E: Vale.

P: Se nota, se nota.

E: I amb la seva parella saps si parlen-?

P: No, em sembla que també parlen català.

E: Català. Català de Tamarit, català. *Tamaritenyo*.

P: *Tamaritenyo*. Si em senten em maten.

E: No es pot dir *tamaritenyo*?

P: No ho sé. Això m'ho he inventat jo.

E: Ah, t'ho has inventat tu. D'acord. I ells pot ser que en diguessin català?

P: No ho sé. És la seua llengua.

E: Seria estrany, no? La seva forma de parlar seria en tot cas.

P: Sí. Ells parlen així.

E: Vale, ja està. (*curta*) Què faries tu per cuidar, per salvaguardar o per protegir la llengua?

P: Uff! Pues poca cosa, no ho sé.

E: Poca cosa?

P: Seria anar, no sé, anar parlant, i anar transmetent-la de pares a fills o amb els amics, no sé.

E: Transmissió generacional?

P: Sí, penso que s'hauria de fer. No ho sé. Sí.

E: I alguna manera més o no? Se t'acut alguna altra cosa?

P: Jo penso que és cosa de política. No ho sé.

E: Creus que depèn més dels polítics.

P: Sí.

E: Que de la gent del carrer?

P: Perquè la gent, vulgos o no, allò quan prohibeixen alguna cosa, la gent ho continua fent. Per lo que he vist en llibres d'història i així, pues la gent. Bueno, en el seu cercle privat la gent fa una mica lo que vol, lo que està acostumat a parlar en una llengua pues parla. Si és a lo que està acostumat? Penso que sí.

E: (*curta*) Tens alguna anècdota, alguna experiència, alguna vivència, alguna confusió, vinculada amb la llengua, que t'hagi cridat l'atenció? Ens la podries explicar?

P: (*riures*) Sí. En una boda que vaig anar d'uns amics que es van casar a Guadalajara, una mica lluny d'aquí.

E: Sí.

P: Al final de la nit després del banquet i fer el ball i tot, que ja era l'hora de marxar, allí xarrant, no sé què, clar, com que havien viatjat molt tenien amics tot arreu, n'hi havia uns de Logronyo i estava jo de Lleida. Clar, "pues a Logronyo un vinito no sé què" i jo vaig dir "pues heu de vindre a Lleida a provar els caragols". Però no em sortia "llauna". I dic: "La llauna en castellà com se diu?" Bueno dic "caragols a la lata". I tots "la lata"? Però clar la "lata" no sé si estava ben dit. Perquè "la lata" me sona "la lata" de la Coca cola-

E: De la Pepsi i la Coca cola, no? Sí.

P: Però no sé. Es va quedar allí. I tots los dies me fa la meua amiga, que sap què són els caragols a la llauna: "¿Qué, los caragols a la lata? ¿cuándo los cogemos?".

E: Encara riu ara, no?

P: Encara queda, ha quedat això.

E: Ah, està bé. Ha ha ha!

P: Encara tinc el dubte aquest, de com és.

E: Però no se t'ha acudit buscar-ho, no? He he he he!

P: No. A la nit, ja a les 6 del matí, després d'una boda(-) (*solapament*).

E: No, l'endemà o quan, no sé.

P: No se m'ha acudit. No sé. És com ara que fan la fira de la truita de riu. Clar, jo ho vaig dir al grup que tinc d'amics: "Ai, que fan la fira(-)". Però clar aquí sempre s'ha dit "trutxa".

E: Clar. I què-

P: Però clar "trutxa" me sona castellà i a l'escriure-ho "trutxa" amb "c", amb "tx" no me veig, no, això me fa mal d'ulls (*solapament*). I llavors fico "trucha" amb "ch" de castellà. (*solapament*)

E: Truita. O sigui fas un *mix*.

P: Però no ho vaig veure fins que vaig veure el cartell "truita de riu". Dic: "Ah, clar".

E: Clar. En català (*solapament*).

P: "Trutxa" és "truita".

E: Vosaltres havíeu dit sempre "trutxa".

P: Clar, "trutxa".

E: "La truita de riu".

P: Sí. És com(-)

E: Llavors, quan vas veure escrit "truita" vas dir: "Ah!"

P: No, es diu "trutxa" a seques.

E: O sigui la gent diu "trutxa".

P: Sí.

E: Ah!

P: Tu vas aquí a la festa de la truita. Penso jo que es dirà. És com lo de "poma". No diem "poma", diem "mançana".

E: Aquí dieu mançana?

P: Sí. Anem a collir mançanes.

E: No dieu mai poma? No ho has dit mai tu. És com a molt, massa forçat, no? (*solapament*)

P: Pomes, no. És com a ja- És com lo del “bocadillo”. És un “bocadillo”, no és un “entrepà”.

E: Ja, ja. Quan diuen entrepà...

P: Sí. Que està mal dit, però per a naltros està ben dit. Nos antenem.

E: Aha! (*curta*) Com valores tu la diversitat intralingüística? És a dir, quina percepció tens tu de, abans em parlaves de la forma que tenen de parlar els de Tamarit, de la forma que no sé si els d'Albelda creus que tenen, bueno ja m'has dit que els d'Albelda tenen alguna paraula solta. O era Binèfar?

P: Sí. Binèfar. Albelda, sí. Potser alguns parlen més castellà, com que està més a prop d'Alfarràs. Home, jo trobo que és bona.

E: Sí? Per què?

P: No ho sé. Perquè les coses no sempre són A i B, per dir-ho tan quadrat. Clar, la gent s'acostuma a lo que s'acostuma. Clar abans potser parlava tothom la mateixa llengua, abans era molt difícil. No hi havia les comunicacions que hi ha ara ni els mecanismes que tenim. Abans la gent estava aïllada. I clar, la manera de parlar potser d'una casa a una altra abans potser era diferent.

E: Però si ara hi ha més comunicacions, té sentit la variació o no?

P: Més comunica-? Perquè és lo que s'ha sentit, la tradició (*solapament*), lo que transmeten una mica, potser.

E: És una cosa de tradició. Llavors per exemple a tu no t'agradaria que t'obliguessin a dir entrepà o poma o truita.

P: No. A veure, que m'obliguessin no, que potser algun dia ho direm, eh. "Pues anem a la Fira de la Truita." "Venga farem un entrepà de truita!" (*riures*) Potser sí. "I després una mançana, ai, una poma."

E: T'ha costat, eh!

P: Però alguna caurà.

E: Alguna caurà. Clar que sí. Per tant, tu creus que s'han de conservar les varietats.

P: Sí. Tampoc fan cap mal!

E: No fan cap mal.

P: Amb un escrit, potser sí. Un document oficial o algo, potser sí, canten molt a la vista però si no...

E: En un document oficial?

P: Sí. És com per exemple a Lleida que fan la fita de la birra.

E: La fita, què és la fita? No ho sé.

P: És que en teoria pensem que és "fira". O ho van ficar malament i així es va quedar.

E: Ah, no ho sé. Això quan és, quan...?

P: Ho fan al setembre o així?

E: I l'any passat hi van posar "fita"?

P: Cada any hi fiquen "fita".

E: Ah, cada any? Doncs llavors no deu ser un error, deu ser, és que jo no la conec(-)

P: Però fita, no ho sé.

E: Fita de la birra?

P: I la Núria, que també és filòloga, fa(-)

E: La Núria?

P: Sí. (*solapament*) Fa: “Aquí s’han equivocat, lo que passa és que han aprofitat lo cartell.”

E: Aha. Companya meua. Ella ho diu? (*solapament*) Ah, doncs podria ser, podria ser. No sé, no tinc ni idea.

P: Sí. Però una fita, una fita és allò que hi ha a les marques.

E: Bueno, això, i una data important, vull dir un objectiu, no?

P: Sí. No ho sé.

E: Potser sí que és un objectiu trobar-se i fer una trobada cervesera? (*solapament*) He he he!

P: No ho sé.

E: No ho sé tampoc. Tu creus que els polítics o les persones que tenen la capacitat de fer-ho haurien de fer alguna cosa per preservar la diversitat lingüística? Perquè tu em dius: “Va, potser en un text oficial és estrany a la vista”, no? (*solapament*).

P: Sí, no ho sé.

E: Però potser si es proposa des de dalt deixa de ser estrany o creus que no, que no té sentit?

P: Clar, però pensa que si hi ha el mode estàndard, en l’oficial ho entendreà tothom i si fas un document oficial amb només la parla d’un poble potser hi ha gent que no ho entendreà. A Fraga als préssecs no sé quin nom li fiquen.

E: Eeehhh! Sí, ahir m’ho estaven dient, ara no ho recordo. “Mullarero” o una cosa així?

P: Sí, mulla(-). Ja em diràs tu!

E: Ja.

P: Clar (*solapament*), si tu no ho saps. O una persona que sigo. de Girona i llegixo “mullarero” dirà: “Mullarero? Què és això?”.

E: Clar, no l'entendries. Ja. Però no(-)

P: Si fiques “préssecs” tothom sap, hasta ells saben lo que és un préssec, encara que li digon un altre nom.

E: “Melocotó”?

P: “Préssec”. Que li ficon “melocotó” o que li ficon lo que vulgon. És un préssec, ja està.

E: Ja, però. Està bé, vull dir, entenc el que em dius, però jo em referia si trobar alguna manera que s'incloguin (-), no dic que sigui ara: vengà el català d'Alfarràs... Sinó que potser el model hauria d'incloure altres...

P: No ho sé. O ficar la paraula i entre parèntesis diferents sinònims. He he!

E: Massa complicat seria, no?

P: Sí. Jo crec que l'estàndard per a tothom i després que cadascú parlo com vulgo.

E: D'acord. D'acord, doncs jo crec que en tenim més que suficient. Moltíssimes gràcies.

P: De res.

Entrevista 2: Joaquim

E: Bé, bon dia. Estem aquí amb un noi d'Alfarràs, de trentaaaaa...

P: Trentaaaaa... Quaranta-un.

E: Quaranta-un anys. Molt bé. I procedirem a fer-li l'entrevista. A veure, ens podries explicar una mica quina és la llengua que utilitzes habitualment?

P: Habitualment? Bueno, a casa les dos, català i castellà: amb el crio, català; amb la dona, castellà. I per la feina, **més que res català.**

E: Perquè tu treballes a...?

P: Amb ascensors.

E: Aha! Bueno, però vull dir treballes a Alfarràs? No.

P: No. Treballo a Lleida (*solapament*), en pobles de Lleida.

E: Treballes a Lleida. Però estàs vivint a Alfarràs.

P: Estic vivint a Alfarràs, sí.

E: I vas néixer a Alfarràs?

P: No. Vaig néixer a Barcelona, però per casualitat, per treballs de mon pare de la feina.

E: Sí. Aha! I llavors vas vindre a Alfarràs amb quina edat?

P: Amb dotze anys.

E: Amb dotze anys. I des de llavors has estat vivint aquí a Alfarràs.

P: I des de llavors, a Alfarràs. Casat a Alfarràs i dona d'Alfarràs.

E: Et consideres doncs d'Alfarràs?

P: Em considero d'Alfarràs, evidentment.

E: Com en dius tu del teu parlar? Quan dius quin és el teu parlar quin nom li dones?

P: Com vols dir?

E: Quina és la llengua que tu parles?

P: Bueno és que parlo les dos. Soc bilingüe, bastant bilingüe. És que a casa sempre hem parlat castellà.

E: A casa heu parlat castellà.

P: Sí.

E: Els teus pares no saben català?

P: Sí, sí que en saben. (*solapament*) Però bueno, parlem en castellà.

E: Ah, sí que en saben. I tens germans?

P: Sí. Tres més.

E: I també, en castellà?

P: Sí, amb ells sí. Però bueno, ells també parlen amb català (*solapament*)

E: Amb d'altra gent.

P: I amb nosaltres, en castellà. És una cosa(-).

E: Ah, mira, és curiós.

P: A veure, aquí a Alfarràs n'hi trobaràs molts així.

E: Sí? Quan teni(-). No, perdona, digues, digues.

P: No, que dic que hi ha moltes famílies que han vingut de fora, d'Andalusia, quan feien el pantano, (*solapament*) que va vindre gent. I és una barreja.

E: Sí. Com és el cas teu, per exemple. Sí. I hi ha algun familiar amb qui parlu català? Quan feu una celebració per Nadal o no sé (*solapament*) per la Festa Major?

P: Sí, Bueno, els tiets, algun de per aquí, parlen català.

E: Se poden produir dinars bilingües o... ?

P: Sí, sí, sí. O amb el sogre, per exemple, parlo català. Aquí és normal un sopar o un dinar bilingüe, sí, vull dir que (-) amb els mateixos companys també. Sempre n'hi ha un que parles català; l'altre, castellà.

E: Amb quina llengua diries que penses tu?

P: Penso en castellà.

E: Penses en castellà?

P: Sí. Cada vegada menos. Ja està més 60-40, però (-)

E: 60-40 per cent, no?

P: Sí. Sí, però, normalment penso que sí, castellà.

E: Molt bé. I... amb quin sentiment relaciones el fet de parlar català? És a dir, què significa per tu parlar català?

P: Què significa? Bueno pues és la llengua de Catalunya, és la llengua de meu del país diguéssim, perquè, encara que estem en una comunitat autònoma, tal com està el tema ara, és com un sentiment també, el fet de parlar català. No sé com explicar-ho.

E: I com el descriuries aquest sentiment? És positiu? És negatiu?

P: És positiu, és positiu. És com una (-) com si s'hagués de defensar la llengua. Com que des de fora la matxaquen tant, sembla que és com un sentiment positiu que ho has de fer per conservar-lo, perquè evidentment és cultura i la cultura s'ha de conservar.

E: D'acord? Eh... per què heu decidit parlar al vostre fill en català, tot i que vosaltres parleu en castellà, no?

P: Sí. Pues no sé. És el mateix, no? És que sabem que (-), el castellà sabem que l'aprendrà segur o a l'escola o parlant amb els padrins, el castellà sabem que l'aprendrà o sentint-nos parlar a nosaltres. Pues és important introduir

el català a casa, perquè clar a l'escola parlen català també, però bueno.

E: Va a l'escola aquí al poble, a Alfarràs?

P: Sí.

E: I va ser una decisió espontània, va sortir natural o us va assegurar a parlar?

P: No, jo em vaig seure a parlar. I vaig dir la dona que porta tota la vida aquí, en català i jo li parlo en castellà, així aprendrà els dos ben apresos. Pues al final re (-).

E: Al final, els dos en català. (*solapament*)

P: Los dos, en català. No sé, se'n va anar cap aquí.

E: Ah, bueno. És una altra possibilitat, no?

P: Sí, sí. Però va ser això, va ser después(-). Mira, casualitat.

E: De fet és el que ha succeït a casa meva. (*solapament*)

P: No és lo normal.

E: No, a casa meva els meus pares parlen en castellà i al meu germà i a mi ens han parlat en català i hem après les dues llengües.

P: Sí.

E: Molt bé. Aquí al poble, aquí a Alfarràs, en quin tant per cent diries que s'usa el català respecte del castellà? Series capaç de fer un(-) (*solapament*)

P: Al poble en general, la gent?

E: Sí. *Grosso modo*, eh!

P: Potser un 50 per cent.

E: 50-50. Diries que sou completament bilingües?

P: Sí, jo diria que sí. Ja dic, perquè aquí hi ha molta gent que va vindre(-). Diria que estem(-) 50-50. De fet els pobles del voltant s'ho diuen, que som(-)

E: Sí?

P: Sí.

E: I tu creus que una persona pot vindre a viure a Alfarràs sense saber gens de català, hi pot viure?

P: Sí, sí, sí. (*solapament*) I tant!

E: I es podria viure sense el castellà, només amb el català?

P: Aquí? A Alfarràs?

E: Sí.

P: A veure, d'entendre l'entén tothom, encara que no el parlin, hi ha gent que no el parla.

E: El què entén tothom?

P: El català.

E: I el castellà?

P: Algun te trobaràs. Però són pocs.

E: Pocs. I gent gran, pot ser o no?

P: Sí, més gent gran o... sí.

E: (*curta*). En l'àmbit laboral, clar: tu m'has dit que treballes a Lleida.

P: Sí.

E: Normalment quina llengua uses en l'àmbit laboral?

P: Català sempre, jo començo sempre en català. A veure, jo sempre començo en català, si me responen ja en castellà, doncs canvio.

E: Canvies.

P: Sí.

E: Amb els companys (*solapament*) de feina, amb els caps, etc.?

P: Amb els companys, sí.

E: És el procediment.

P: Sí.

E: Molt bé.

P: Bueno, jo sempre que entro en una feina nova, sempre començo parlant en català, després per les circumstàncies comences a parlar en castellà, amb l'encarregat o el que sigui. A mi m'és igual, no tinc problemes.

E: Però les feines(-). Entenc que la teva feina ha transcorregut entre(-) m'has dit que vas néixer a(-)

P: A Barcelona.

E: I després vas venir a Alfarràs. Entenc que sempre a Catalunya. No has viscut (-)

P: No, no. A Monzón (*solapament*). Vaig estar a Aragó. Sí.

E: Ah, és veritat. 10 anys? Quins anys?

P: Sí. Des dels 2 fins als 12.

E: Ah, per tant, tu et vas escolaritzar a partir dels 12 en català, no, entenc?

P: Sí. Però bueno va ser(-). A veure, jo vaig vindre aquí sense sàpigner res pràcticament, quatre paraules que me va dir lo pare.

E: Clar, clar.

P: I vaig aprendre més o menys amb un estiu, l'estiu abans de començar setè d'EGB, i vaig fer repàs, català, clar (*solapament*). Tots los dies a fer(-)

E: Anaves a repàs de català.

P: I vaig arribar el primer dia a classe, me van fer llegir, que tots estaven allà mirant(-)

E: A veure què diries?

P: Jo vaig aprendre relativament molt ràpid.

E: Et va suposar algun malestar?

P: Gens.

E: No, no, no.

P: Per això, quan sento la gent que diu que si ha de vindre algú aquí i l'han d'escolaritzar en català que no aprovarà res, o que no sabrà, no, no, no.

E: No és veritat. Des del teu punt de vista...

P: Perquè jo he tingut l'exemple meu. I no em va costar re. Potser soc molt llest, però.

E: Ha ha ha! I creus que és avantatjós llavors parlar més d'una llengua o...?

P: I tant! I tant! I si en parléssim tres, millor! Introduir l'anglès, com fan a Holanda, que saben l'holandès, saben l'anglès i saben alemany. Perfecte.

E: Per tant, dedueixo que tu consideres que t'ha obert portes en l'àmbit laboral el fet de parlar català o no? O serien més o menys les mateixes?

P: Sí, jo diria que sí, que són més o menys les mateixes. Potser en algun puesto sí que ho tenen més en compte, el fet que parlis català, però bueno, per on m'he mogut jo, no crec que m'hagi obert cap porta.

E: Aha. I pel que fa al sentiment identitari, perquè has viscut a Monzón deu anys de la teva vida, però la majoria dels anys els has viscut a Alfarràs, no?

P: Sí.

E: Si t'haguessis de definir amb una paraula com et sents?

P: Si català o espanyol o...?

E: O aragonès o alfarresenc o... què diries?

P: Amb una paraula? És que...

E: Amb una paraula o amb diverses paraules.

P: Bueno, jo diria una frase que va dir el David Fernández de la CUP.

E: Sí. Què va dir?

P: No soc nacionalista; soc independentista. O sigui, no tinc un sentiment molt de nacionalitat, però sí que tinc el sentiment aquest independentista.

E: Ah! No l'havia sentit, aquesta frase.

P: Sí, sí, sí.

E: Ah, està bé. Per tant, tot i haver viscut a Aragó, no tens un sentiment gaire arrelat a l'Aragó...

P: No, no. Al contrari. A veure, me cuiden molt bé, a mi no m'ha passat res, però tenen una certa mania als catalans molt accentuada.

E: Tu ho has viscut això en la teva pell?

P: Sí, sí. A veure, no molt exagerat, però sí, sí, sí.

E: Pots explicar alguna anècdota que es pugui contar?

P: Bueno a classe a mi si em volien fer empenyar, pues me deien algo de Catalunya, o els catalans són així o...

E: Ah, sí? Això quan tu eres petit ja passava?

P: Sí, sí.

E: I ho aconseguien de fer-te enfadar?

P: Sí, clar. Evidentment.

E: Saltaves, no? (*riures*)

P: Saltava, però sí, sí.

E: Com valeres tu la diversitat dintre d'una mateixa llengua? És a dir, tu ets d'Alfarràs, i parles —entenc— com la gent d'Alfarràs.

P: Més o menys, sí.

E: Creus que parlu igual, diferent, que la gent dels pobles veïns o de Lleida capital?

P: Nooo. Jo penso que tota la part d'aquí dels pobles fins a Lleida parlem igual, més o menos. (*solapament*).

E: Més o menys igual.

P: Hi haurà diferents paraules que en una poble es diuen d'una manera i en un altre poble es diuen d'una altra, però (-) més o menos bé.

E: D'acord. I si vas a, per exemple, travesses la —entre cometes— frontera i vas a Albelda? No sé si coneixes gent d'Albelda.

P: Ui, sí, sí. Allà ja és diferent.

E: Notes moltes diferències?

P: Sí, moltíssim. És un català ja diferent. És català de la Franja, és molt diferent.

E: Clar, perquè aquí no considerariem que és català de la Franja.

P: No, jo ho consideraria català de Lleida.

E: I hi pots entendre't? Amb dificultats o amb facilitats amb català?

P: A Albelda o Tamarit?

E: Sí.

P: No, bé. T'entens bé, però hi ha moltíssimes paraules.

E: Diferents?

P: I la manera de parlar. De fet aquí, hi estem acostumats, perquè estem al costat i clar, hi ha gent que ve d'Albelda cap aquí, o de Tamarit, i clar, parles molt sovint amb ells.

E: I amb aquesta gent acostumes a parlar en català o (*solapament*) passes directament al castellà?

P: Sí, sí. Aquestos parlen en català tots.

E: A Albelda? Tamarit?

P: Sí, lo raro és trobar algú que parli castellà.

E: Ah, sí?

P: Sí, sí.

E: De veritat?

P: Sí, sí, sí, sí. Jo per lo que(-) pels que conec i les vegades que he anat allà, lo *raro* és trobar algú que parli castellà.

E: I el tema pot arribar a crear conflicte, o no?

P: El tema?

E: Sí, el tema de la llengua amb la gent de Tamarit, la gent d'Albelda...

P: No, no, no.

E: És a dir, senzillament parreu en català, cadascú la seva variant (*solapament*).

P: Sí, sí. O en castellà. No hi ha cap problema.

E: No suposa cap handicap, no?

P: No, no.

E: Molt bé. Ara bé, ara ens en anem cap a l'altra banda. Tu, si te'n vas a Barcelona o te'n vas, no sé, a Tarragona o a Girona, no sé si hi has estat mai.

P: Sí.

E: Notes diferències en la forma de parlar?

P: Sí, sí. I tant.

E: Et fan sentir d'alguna manera diferent o... ?

P: Noooo. Notes el català que és diferent.

E: Sí.

P: A Girona és molt (-) diguéssim és el més bonic, considero jo. Almenys la part de dalt, de Cadaqués i tot això, és més com a(-) tira més cap al francès, així, és molt bonic. El català de Barcelona és el pitjor que es parla, considero jo, el pitjor parlat. El de Tarragona és molt semblant al de Lleida.

E: I tu quan et mous per territori catalanoparlant, varies la teva forma de parlar segons (*solapament*)...?

P: No.

E: ...segons qui tens al davant, segons el teu interlocutor?
Canvies les vocals finals.

P: No. Català de Lleida.

E: Català de Lleida. T'has trobat mai que facin broma o que facin algun comentari sobre el teu català?

P: No.

E: No? No has viscut mai cap situació d'aquest tipus.

P: No, no.

E: Creus que és important que es conservin aquestes variacions dintre del mateix idioma?

P: Sí, sí. La varietat és (-). Sí, per què no? És clar que sí. No es pot fer un català estàndard, seria molt difícil.

E: I creus que s'està fent prou per potenciar la variació intralingüística?

P: No, perquè tu poses TV₃ i és català de Barcelona, no n'hi ha cap (-).

E: I no creus que això està canviant o conti (-)?

P: No, està igual. No em molesta però bueno.

E: No et molesta, però no. T'hi sents identificat amb aquest català o no?

P: Sí, sí però... a veure (*solapament*) jo sé que parlo diferent...

E: Amb matisos.

P: Sí, amb matisos. Però sí. Ja hi estic acostumat.

E: Ja t'hi has acostumat.

P: Claro.

E: I si veus una pel·lícula doblada al català suposo que et passa una mica el mateix?

P: Sí, sí, sí.

E: Que no és el català que parlaries tu.

P: No, evidentment.

E: Creus que s'hi podria fer més?

P: Sí, sempre s'hi podria fer més, introduir variants, claro, introduir no sé. Passa que és molt difícil perquè poden agafar un periodista de Lleida, portar-lo cap allà i al cap dels mesos ja començaria a parlar igual.

E: Però a tu no et passa això?

P: És que jo no hi he estat tant temps xx xx (*solapament*).

E: Vols dir que al llarg del temps acabes agafant(-)?

P: Acabes agafant el (-). Sí.

E: Tots?

P: Sí. Penso que sí. Seria fàcil d'agafar. Sí, sí.

E: Si un dia el català desaparegués, tu com te sentiries?

P: Ostres!

E: És una situació hipotètica, eh!

P: Pues faltaria algo, claro.

E: Faltaria algo. I de sentiments?

P: Faltaria una pota de la cadira. No s'aguantaria, no.

E: Faltaria una pota de la cadira.

P: No pot desaparèixer.

E: No pot.

P: Així com així, no. No pot desaparèixer, així com així no. Hauríem de fer algo, que no és el cas però (-)

E: Home, una situació hipotètica. Arribes demà a la feina i et diuen: "No es pot parlar més (-)". "No se puede hablar más catalán, señor."

P: Ostres!

E: A tu què et passaria per aquí?

P: M'ho pensaria si continuar o no.

E: Sí? Fins a aquest punt?

P: Sí, sí.

E: Però no l'empresa, sinó que s'ha decidit que s'ha prohibit de parlar.

P: Bueno, a l'empresa potser però després tornaria (-), continuaria parlant en català.

E: Però tu quins sentiments tindries?

P: Negatiu totalment.

E: Com ara?

(Li truquen per telèfon i el despenja)

P: És la dona. Per on estàvem?

E: Sí, sentiments que tindries. Dius: “negatiu”. Me’ls podries descriure?

P: És com si et traguessin algo teu.

E: Ja, però jo vull que em diguis sentiments. T’entenc, eh!
Però descriu-me’ls.

P: No ho sé. Ràbia.

E: Ràbia.

P: T’estan traient la teua identitat. Jo reaccionaria segur.

E: Reaccionaries segur?

P: Sí. No m’agrada que em treguin les llibertats, ni amb això ni amb qualsevol altra cosa. Però clar, això és un signe d’identitat d’aquí de Catalunya. Si et treuen això, és que t’estan traient, no sé, t’estan traient algo teu, molt arraigat. No m’ho imagino, (*solapament*), és que no m’ho imagino.

E: No pots imaginar- t’ho, no? Tens alguna anècdota que ens puguis explicar entorn a la llengua, el català en aquest cas?

P: Alguna anècdota?

E: Alguna situació que hagi viscut curiosa, alguna cosa que puguis recordar, algun malentès lingüístic, o alguna cosa graciosa?

P: No, malentès no. Però per exemple a la feina hi havia molts aragonesos.

E: Aragonesos?

P: I bueno pues (-), no anècdotes, no, però de vegades intentaven parlar català i és (-)

E: Bueno el meu pare és aragonès “ahí donde lo ves” (*solapament*).

P: No, ja ho sé, ja. Però porta molt temps aquí.

E: Que també el parla com pot, però ell fa un esforç enorme.

P: Home, el parla bé. Però n'hi havia un altre que també és de per allà, de xx Foradada, aquest de vegades per fer-nos la conya començava a parlar català(-)

E: Ah, però era per fer-vos la conya? He he!

P: Sí.

E: I allí reia tothom.

P: Claro.

E: Molt bé. Doncs, jo crec que amb això en tindrem suficient.
(*curta*) Bé, sí, una última cosa.

P: Sí.

E: Què creus que hem de fer o que podríem fer nosaltres, la gent del carrer, per cuidar, per preservar la llengua? Tu dius que no et pots imaginar que un dia desaparegui, però si estigués en perill, tu creus que la gent del carrer hi podria fer alguna cosa? I quines coses podria fer?

P: No està en perill, ni hi estarà, perquè com que la bombardegen tant, això fa que molta gent li pica i fa que (-)

E: Revifí, no?

P: Sí. Així que és impossible. Però si passés no sé què podríem fer.

E: Si et diguessin a tu: “De tu depèn.”

P: De mi depèn? Desobeir.

E: Desobeir?

P: Evidentment.

E: El què? El Tribunal Constitucional?

P: Tot, tot. El que faci falta.

E: El que faci falta.

P: Per això vaig votar la CUP.

E: Ah, sí?

P: Per desobeir. Sí, sí, sí. És l'únic que s'ha de fer. És que a veure, tal com està el món, ja veiem, amb lo que tenim no anem a cap puesto. Pues s'ha de fer coses diferents. I si et traguessin això, sí, sí, pues s'ha de reaccionar, s'ha de fer algo.

E: D'acord.

P: No et poden traure la identitat, sigui català, sigui castellà (*solapament*), sigui qualsevol cosa.

E: Signi la que sigui.

P: La que sigui. No ho sé. És més fort això que depèn quines coses.

E: Bé, doncs jo crec que amb això ara ja en tindrem prou. Moltíssimes gràcies.

P: Sí? Bueno, de res.

Entrevista 3: Isabel

E: Bona tarda.

P: Bona tarda.

E: Estem aquí amb una noia d'Albelda, de 34 anys d'edat. Eh, mira, ens agradaria saber quina és la llengua que fas servir habitualment.

P: Habitualment a la feina parlo català, aquí al poble, amb la gent del poble, depèn, perquè hi ha gent que parla català i hi ha gent que parla castellà. I a casa, per exemple, amb el meu home parlem amb castellà, amb els meus pares parlem amb català i amb la padrina també, i al nen també li parlo cast (-) català, perdó, però ell em respon amb castellà.

E: I ell com és que et respon en castellà?

P: Perquè aquí al col·le del poble, els professors són castellans i llavors, pues Bueno, fan anar la llengua castellana, i com a optativa sí que tenen català, però el que més fan anar és el castellà. I quan arribem a casa ens trobem que és més fàcil que parli amb castellà.

E: Però és un inconvenient o no?

P: No.

E: T'és igual.

P: No, perquè està bé aprendre tant una com l'altra. De fet, jo li parlo amb català i ell me respon amb castellà, lo qual vol dir que sí que l'entén.

E: Però parlar el parla o no?

P: El parla però poc, alguna paraula així suelta.

E: Aha. D'acord. Quina diries que és per tu la teva llengua materna?

P: Potser el castellà, perquè ma mare, tot i ser que és filla d'Almacelles, els seus pares eren de Saragossa, i ella sempre m'ha parlat amb castellà. I a casa sí que al principi dominava, quan era petita recordo que em parlava més amb castellà, però conforme m'anava fent gran i potser em socialitzava més amb la gent del poble o la gent de fora pos ja parlava més amb català o com al poble.

E: I si haguessis de dir percentualment quin ús fas de cada una de les llengües, què diries d'això?

P: Depèn, perquè a la feina, tot i que parlo català, a nivell professional potser amb els usuaris que tinc, amb algun(-) clar els he de parlar amb castellà.

E: Perquè treballes a...?

P: Treballo de cara al pública i molta gent que atenc parlen en castellà, perquè són estrangers, i els hi costa parlar català.

E: I on físicament?

P: Al barri de(-) bueno, al casc antic, a Lleida.

E: Ah, a Lleida?

P: Sí.

E: D'acord.

P: Llavors allà pos la majoria de la gent prové de països del Magreb o llatins o romanesos, clar aquestos pues és un número molt petit els que parlen català.

E: Fa gaire temps que treballes a Lleida?

P: Sí, de fet porto ja treballant deu anys, però abans havia estudiat allà.

E: Ah, havies estudiat allà.

P: Sí. Però sí, majoritàriament jo parlo català, sí.

E: Ah, català?

P: Sí.

E: Però abans m'has dit que la teva llengua materna era (-) (*solapament*).

P: Sí, perquè jo recordo el fet de que a casa sempre s'havia parlat castellà, ma mare es dirigia a mi amb castellà, però clar el pare amb català i els padrins també amb català. Clar, amb ma mare pues (-) això continua mantenint-se el *català*, no perquè no en sàpiguí sinó perquè li fa cosa potser parlar-lo. Ella l'entén, però parlar-lo no... no s'atreveix, perquè li fa vergonya. És com que no l'ha utilitzat, doncs, li costa, i diu "no ho faré bé, per tant no ho faig".

E: Tens germans?

P: No.

E: No. I amb el teu home m'has dit?

P: El castellà.

E: El castellà. I? Per algun motiu?

P: Perquè ell sempre ha parlat amb castellà, tot i que sí que parla català, però, no sé, des de que ens vam conèixer sempre m'ha parlat en castellà i allò que dius, pues de costum ja ho tens així i no ho canvies.

E: D'on és ell?

P: D'Alfarràs.

E: Ah, d'Alfarràs. Sí, sí, és veritat, que m'ho has dit. Quins valors associes tu al català?

P: Valors? En quin sentit?

E: Doncs, què significa per tu parlar català? Amb què ho relaciones tu, el fet de parlar català?

P: Potser ho relaciono amb la terra, amb el territori on estic o on estic treballant, on vic, que, tot i que siguem de l'Aragó, potser ens sentim més a prop de Catalunya, perquè a l'hora

d'estudiar, a l'hora d'anar als metges, a l'hora de comprar, a l'hora de sortir o del que sigui, potser sempre hem tirat els que estem aquí, o sigui en aquest territori, cap a Catalunya, cap a l'àrea de Lleida diguéssim, i no tant cap a l'Aragó, no sé potser em sento més identificada amb això.

E: Creus que la gent d'Albelda és del teu parer o és una percepció molt personal?

P: Suposo que en deu d'haver de tot, no? Jo diria que sí, perquè no sé, hi ha gent de la mateixa edat i..., o els que coneixes o amb els que més et fas o et relaciones, pos sempre hem tirat més cap a Catalunya i ens relacionem entre natres parlant català. Per això penso que sí, potser no, potser després hi ha qui diu jo, tot i parlar català o parlar la llengua que parlem aquí, que digui no, no, però jo me sento potser d'allà o xx xx se senten més d'aquí o....

E: Aha. Has sentit aquí a Albelda algun altre terme, algun altre nom per designar la llengua que tu dius català, el parlar d'aquí d'Albelda?

P: Siíiiiií. Bueno, aquí no. Però els de fora, els de Lleida, potser, "aquest parlar que teniu, no? com xarnego" o, ara no em surt, no sé què hi havia més, potser una paraula així com "xarnego", "xapurreat". Sí, algo així, aquestes dos potser són les més (-).

E: Però aquí, no. Aquí la gent en diu català?

P: No.

E: Com en diu?

P: Jo penso que hi ha gent que la llengua d'aquí és la d'aquí o és la de la Franja, llavors el català és una altra. I hi ha l'altra gent que sí, que la que parlem aquí és igual que el català, tot i que (*solapament*) és una variant del català.

E: És a dir, dedueixo que hi ha com dos tendències?

P: Sí. Jo diria que sí. Hi ha gent que potser es defensa més, de dir “no no, és que el que parlem aquí no és català”. I hi ha gent que creu que sí que és català.

E: I per què creus que diuen que no és català?

P: Potser pel tema de Catalunya, Espanya, i tot aquest enrenou.

E: En parlu d'això amb la gent del teu entorn, parella, amics, no sé, família...?

P: Sí, sí, sí. Però bueno no hi ha discrepàncies, en principi no...

E: No és un tema...

P: No genera discòrdies.

E: Aha. D'acord. Si mai fessin desaparèixer aquest parlar d'aquí d'Albelda o en general el català, tu com et sentiries?

P: Jo el parlaria igual.

E: Tu el seguiries parlant.

P: Sí. Sí, sí. Perquè clar, bueno, estic acostumada a parlar-lo, l'he parlat sempre. Clar, a veure, si vaig a un lloc públic i no puc parlar (-), si no m'entenen el que tinc al davant, pues no el parlaré, però si no, per què no?

E: Ho fas de(-), mantens alguna conversa bilingüe? Si saps que l'altra persona t'entén, tu ets capaç de mantenir-te en català?

P: Si sé que m'entén sí. Sí. Sí, sí. De vegades ho provo molt amb els meus usuaris. “Estoy yendo a un curso de catalán.” “Bueno, pues ara parlarem amb català.” “Ui, és que em costa.” “Bueno, pues tu vés parlant i el que sàpigues bé i el que no m'ho dies en castellà.” Costa, eh, per això. Espera que ara em surt, sense voler, però em surt. Més que res per això, perquè s'esforcin a parlar-ho. Però de vegades s'entén que hi ha coses que costen i...

E: Dedueixo que per aquesta actitud, hi ha una part de reflexió, de conscienciació... Has fet un exercici de conscienciació respecte de l'ús del català o no?

P: Noooo. No, no, perquè com que és una cosa que (-) el parlo des de petita. I igual... al mateix temps... I de vegades penso “com és que de vegades penses amb català i a vegades penses amb castellà?”. O sigui la capacitat de poder pensar amb els dos idiomes, no? Allò de “i ara per què faig això?”, no sé què no sé cuantos, no? o “¿y ahora por qué he dicho esto o por qué he hecho esto o por qué voy a ir a tal sitio?” Pues igual ho fai amb castellà que ho fai amb català.

E: Però el fet que siguis capaç de mantenir-te en castellà, és a dir, aquest exercici que fas voluntàriament de mantenir-te en català, amb castellà no el fas?

P: Com de mantenir-me amb català?

E: És a dir: amb català estàs(-). Amb aquestes persones que tu m'has dit a la feina, tu fas un exercici voluntàriament de dir, doncs, venga, jo parlo amb català, perquè així tu també t'ajudo...

P: Clar, perquè si des d'un principi amb ells he començat a parlar amb castellà, és complicat de canviar-li al català, perquè és el costum de que a Fulanito de tal li parlo amb castellà.

E: No, però em refereixo a aquestes persones que t'han dit que estan aprenent català i que tu els dius “venga, doncs, anem a practicar”.

P: Sí.

E: Amb aquestes persones tu estàs fent un exercici de mantenir-te i d'ajudar-los a usar la llengua. Amb castellà no cal.

P: No.

E: Per tant, per això et deia, inconscientment has fet un exercici voluntari de conscienciació, perquè amb castellà no t'és necessari.

P: No, clar.

E: D'acord. Bé, ja m'has dit que el fet que el teu fill et contesti en català no t'importa o no és un problema.

P: Em contesta en castellà.

E: Amb castellà, perdó. He dit català?

P: Sí.

E: Creus que el parlarà o no?

P: Siiiií, sí. Parlarem amb català, Eloi? He he! (*li ho diu al nen que és allí mateix*)

E: Ara li fa vergonya.

P: Sí.

E: El parla amb els seus amics? L'usa a l'escola?

P: Amb els de l'escola no, però si algú se li dirigeix amb català jo penso que fa l'esforç i alguna paraula la diu, algo, no... vull dir potser una frase sencera no, però si(-) o si jo li dic, ell és capaç de repetir-ho, o sigui, ell potser em contesta amb castellà i de vegades jo li dic "a veure?". I aquella frase que ha dit amb castellà jo li fai amb català i llavors ell la repeteix.

E: Molt bé. Més cosetes. Eeeem, per exemple, quan feu un dinar així amb família, o algun esdeveniment familiar o alguna reunió o alguna cosa, quina és la llengua predominant?

P: Familiar? Mmmm.

E: Però quan (-) em refereixo quan esteu tots junts, eh!

P: Sí.

E: O quines llengües utilitzeu o...?

P: Clar, amb la família de la mare, com que, tot i ser catalans, els pares eren castellans i sempre han parlat amb castellà, doncs allà es parla castellà, de sempre, des de petits. Per exemple la família del pare, va, com aquí, com al poble, amb català.

E: I si esteu tots junts?

P: Si estem tots junts, pues amb uns amb català i amb els altres amb castellà. (*solapament*)

E: Indiferent, no?

P: Tal qual. Sí. Però ho entenen, eh. Si parlo amb català amb uns, pos a l'altra banda, tot i no parlar-ho, però ho entenen.

E: D'acord. Eeehhh, tu creus que el fet d'haver estudiat a Lleida o de treballar-hi t'ha obert o t'ha fet canviar la manera de pensar respecte del català o sempre has tingut la mateixa?

P: No, no. Sempre he tingut la mateixa jo penso, perquè no sé. Clar, és que aquí, com que des de petits ja l'hem parlat. No se m'ha fet ni difícil, d'anar a estudiar, i buf, el català, les classes amb català, els exàmens amb català. No.

E: D'acord. Però tampoc t'ha condicionat en la manera de (-). Perquè, tu com te sents identitàriament parlant?

P: Català.

E: Tu si t'haguessis de descriure tu ets... catalana dius?

P: Sí, clar.

E: Pregunto, eh!

P: Sí, sí, sí.

E: Catalana.

P: Potser per això (-) (*solapament*)

E: No diries aragonesa?

P: Home, diria perquè soc d'aquí però si...

E: Què diries? Aragonesa i catalana?

P: Clar, bueno de la Franja. He he! Perquè de vegades (*solapament*) ni d'un lloc ni de l'altre.

E: No, no. És que per això t'ho pregunto, eh!

P: Llavors(-). Sí. Possiblement diries de la Franja.

E: De la Franja. És que estem fent una sèrie d'enquestes i una de les preguntes és aquesta. Llavors veus moltes opcions, eh! I hi ha gent que et diu aragonesa de parla catalana, o el que dius tu, de la Franja, o senzillament aragonesa, o et diu aragonesa amb molta vinculació a Catalunya, o et diu aragonès i espanyol, o et diu ciutadà del món, no sé. Per això t'ho pregunto, eh! Com et definiries tu?

P: De la Franja.

E: De la Franja. És que veig que (-)

P: (*solapament*) Molt vinculada amb Catalunya, eh! Això sí.

E: Creus que la gent que no té aquesta (-) perquè tu em dius que fas moltes coses a Lleida, he estudiat a Lleida, treballo a Lleida. Creus que la gent que no mira tant cap a, no sé, no tenen unes relacions (-), perquè Lleida us cau molt a prop, no, des d'Albelda? Us cau més a prop que no pas Osca? (*solapament*) O Saragossa?

P: Siiiiii. Estem a... A veure a quant estem? I tant! Osca ho tenim a tres quarts d'hora o una horeta, a 90 km o així, i Lleida aquí ho tenim a 30(-) a 40 km com a molt, no arriba.

E: I creus que hi ha molta gent que té relacions d'hospital o...?

P: Sí.

E: Creus que això influeix a l'hora de pensar amb el tema del català o...?

P: Sí i no. Perquè, bueno no ho sé. Des del meu punt de vista, com que des de petits sempre ja on hem anat encarrilats és a Lleida, tot a Lleida. Potser no ja tant amb la llengua sinó amb el costum o la tradició del fet d'anar cap allà. Però no, tampoc és per la llengua. O sigui, no trobo que la llengua estigui vinculada amb el fet que haguéssim anat a Lleida, no? o a aquesta part de Catalunya.

E: Però creus que, per exemple, si... la gent que no fa res a Lleida, que mira més cap a la banda d'Aragó, creus que pensa de manera diferent o no?

P: Potser sí. Potser clar...

E: Creus que hi condiciona?

P: Crec que sí.

E: No sé si coneixes gent així?

P: Eeehhhh, bueno, sí, conec un parell de casos sí. Però, tot i conèixer aquest parell de casos que se senten molt d'Espanya, molt aragonesos, aquí som aragonesos i català no, parlen, eh!

E: Parlen el català?

P: El parlen. Però ells no consideren que això sigui català.

E: Ah, clar, clar, és que d'aquests també en tenim, eh. Vull dir...

P: Ells no consideren que això sigui català. No els hi pots dir.

E: Per això abans et preguntava si el tema del català pot arribar a ser un conflicte. En el teu ambient no, però (-)

P: No, no ha passat, però (-) (*solapament*)

E: Pot arribar a passar.

P: Segurament sí, però vaja. Segurament hi ha gent molt extremista, que això li tocarà i ho defensarà.

E: I el tema de, tal com estan les coses políticament, afecta amb l'ús de la llengua, TV3...?

P: Penso que no. Jo l'he vist des de petita, TV3, cap problema, no.

E: Les notícies?

P: Sí.

E: No, però em refereixo les notícies de TV3 sobre el tema de la independència us afecta?

P: A mi no m'afecta.

E: Veig que ho tens molt clar, eh!

P: Sí, sí.

E: Blanc o negre.

P: Sí, bueno també pot ser gris, però vull dir (-)

E: Està bé, està bé.

P: Bueno, no em preocupa. Bé, em preocupa perquè jo treballo a Catalunya, i què passarà? I on arribarem? I com serà, no? Però, és una cosa que si Catalunya vol lluitar per això, pues per què no? I potser me sento més catalana.

E: I bueno també potser pel fet que estiguis casada amb un home d'Alfarràs...

P: No, no per això, eh! No per això.

E: No?

P: No, perquè ell possiblement dubtaria. Ell possiblement dubtaria. Diria pues no ho sé. Jo crec que ell dubtaria. Jo potser ho tinc més clar. (*solapament*) Potser el fet que joestic més allà (-)

E: Ah sí? Mira. Ell treballa a Alfarràs, a Lleida...?

P: Ell va a voltar. Treballa tant aquí, com a Alfarràs... Perquè fa coses d'importament i va voltant, no? I suposo que ell com que va als domicilis, pues les senyores “ai, pues sí; ai, pues no”. I si ho volen fer, que ho facin de la millor manera possible, no?

E: Bé, una cosa que a nosaltres ens interessa molt és el tema de les emocions, perquè l'estudi és sobretot d'emocions. Clar, quan et preguntava a què associaves el català tu, m'interessa molt saber això, no? Amb coses de la teva vida i emocions, si..., clar, dius (-) I jo et pregunto: Si fessin desaparèixer el català, com et sentiries? I tu em dius: “És que jo no m'ho puc imaginar, això.” Però...

P: És que jo seguiria pensant el català.

E: Sí, el seguiries usant i tal, però sentiries algun tipus de sentiment si demà vas a treballar i et diuen: “Éscuhe, hoy ya no se puede hablar catalán”?

P: Pues me costaria, me costaria i diria i per què, si l'hem parlat sempre? Clar, suposo que m'hi hauria d'acostumar, sí. Però clar no podria deixar de pensar amb català.

E: Però i quins sentiments sentiries quan t'informessin d'això? Què et passaria pel cap?

P: Una mica de ràbia, potser, no? però incomprensió...

E: Sí, incomprensió.

P: Tristor... sí.

E: Ràbia, tristor...

P: És que clar, aquesta pregunta és més complicada. Ha ha!
(*solapament*)

E: Bueno pues una de les preguntes que(-) Clar, ens interessa el tema de les emocions.

P: És, és, clar, és diferent. És que no sé el que em generaria.
Home, suposo que sí, que (*solapament*)

E: T'has de posar en la situació.

P: Una mica de ràbia i per què, per què ha passat això, i per què no puc, pues jo vull parlar així, no? ho hai parlat sempre i per què ara no? Eehh, tristor de dir... pues no sé. Per què això? Què és lo que ha passat? Ja no podré parlar i per què no podré parlar, no?

E: Per tant, et descol·locaria una mica, no?

P: Sí. Sí, sí, sí.

E: Per tant, entenc que és una cosa important per tu.

P: Sí, sí.

E: El català ocupa un lloc important en la teva vida.
(*solapament*) No hi pensem però...

P: Sí, de fet, sí. És la manera en què majoritàriament durant el dia em relaciono em socialitzo amb les persones així i amb mi mateixa, amb el català, la meua llengua.

E: I pel que fa a la variant

P: Potser parlo més català.

E: Parles més català.

P: O sigui més de Catalunya, si ho volem diferenciar. De fet, suposo que al dia a dia (-)

E: És molt diferent?

P: És diferent. Per exemple, eh, per exemple: por ejemplo, aquí barreges, hi ha algun terme amb castellà i amb català. La plaça és la piaça...

E: Tu ja no parles d'aquí o sí?

P: Plou és piou... De vegades si me surt, sí, però de vegades, no. He!

E: Ets capaç de distingir, abans l'xxxx em deia: "com et parlo?" Tu també les fas, aquestes distincions?

P: També podria, sí.. Te puc parlar d'astí, però me costarà molt, eh! he he! Perquè clar (-)

E: Com si fossin (-) Cada dia parles (-)

P: Cada dia parlo més l'altre.

E: I, no sé si has viatjat per Catalunya o coneixes altres territoris de parla catalana.

P: Sí, bueno, Girona, on és més (-)

E: Coneixes xx els accents. Creus que és important que es parli de maneres diferents o creus que haurien d'unificar aquesta variació?

P: No. Jo suposo que és català igual. El que passa és que cada territori pues això, parlen d'una manera o d'una altra.

E: I és bo que existeixin, que coexisteixin aquestes variants?

P: Sí, no ho sé. Perquè clar no et puc dir massa. El perquè (*solapament*) ha existit això? No ho sé.

E: No.

P: Pues perquè aquí parlem d'aquesta manera al poble, pues a Girona parlen amb una altra accentuació i a Tarragona d'una altra. (*solapament*) I a Lleida parlem amb la "e". He he!

E: Però creus que és bo? Creus que és positiu? S'ha de preservar o no?

P: Home, s'ha fet(-), o sigui ha habgut des de sempre, per tant, sí. Entenc que sí. És com si arribessis un dia i et diguessin "ara no es pot parlar així". Per què no, no?

E: Aha. I s'està fent prou per conservar-ho, per preservar-ho?

P: Això ho desconec.

E: Ho desconeixes.

P: Sí. Això no t'ho puc dir. Ho desconec.

E: Però tu notes (-) Jo pregunto, eh! (*riures*). (*solapament*) És un dels motius també pels quals fem enquestes.

P: xxxx.

E: Perquè com que ens interessen les maneres de parlar particulars, d'Albelda o de Fraga, jo m'interessa el català d'Albelda, o la manera de parlar de Fraga.

P: Vale, sí. Clar, no sé, suposo que sí, que igual que aquí es defensa el que es parla aquí, suposo que a cada territori (-)

E: Però quan tu m'has dit "parlo català", t'estaves referint, perquè tu estaves a Lleida i parles català de Lleida. Però suposo que hauràs notat que el català de Lleida i el de Barcelona per exemple són diferents, i el de Girona també. (*solapament*) És aquesta variació que et deia.

P: Sí, sí, sí. Claro. Però bueno tots són catalans, tenen variacions, però suposo que s'hauran de mantenir, perquè això ve de fa molts anys. M'imagino que igual que aquí, o a Tamarit, que inclús és diferent. O en aquestos pobles d'aquí dels costats, lo que es parla aquí i el que es parla als altres és diferent. Llavors, suposo que a la resta de Catalunya també. No sé si es vol mantenir...

E: I a tu t'han discriminat mai per parlar d'Albelda?

P: No, no.

E: Algun comentari o alguna burla?

P: No. Potser quan vaig començar a estudiar a Lleida, que era més, que tenia més el del poble, mai.

E: Mai. Alguna anècdota que puguis explicar, ja no de discriminació, eh! Curiosa, graciosa...

P: No. Jo me'n recordo, això sí. Quan fèiem un (-), abans d'estudiar la carrera, vaig fer un cicle formatiu, i el vaig fer a Lleida, i me'n recordo que vam fer la, bueno pues el sopar de fi de curs o una cosa així, no? I ens vam ficar una

banda que tothom portava un nom i jo era la “maña buqui”; “buqui” de “boca”, “maña” pues perquè era la de fora, era la de l’Aragó.

E: En qualsevol cas era amb (*solapament*) un to còmic, afectuós.

P: Sí, còmic i afectuós. Tothom portàvem una banda, amb el seu nom i res. Però no em va molestar gens, ni res. No no.

E: Escolta, i tu com ho vas viure tot el tema del LAPAO?

P: Bé, no em va..., no em va afectar.

E: No et va afectar. A tu si et diguessin que parles LAPAO et seria igual o diries que no ho parles?

P: Sí. Bueno, català. És que jo considero que és tot català.

E: Però tu saps que li van posar el nom de LAPAO al parlar d’aquí, no?

P: Sí. No, no em va afectar.

E: Però no et va afectar perquè li’n vas treure importància o per què?

P: No, perquè li vaig treure importància, no, no sé.

E: O sigui tu continuaves parlant català? No parlaves LAPAO? He he!

P: Sí.

E: Ha ha ha! Ho tenies clar?

P: Sí. Parlo català.

E: Per tant, quan va arribar la notícia que ja desapareix també el nom de LAPAO et vas quedar igual?

P: Ens quedem igual.

E: Ens quedem igual que estàvem. Molt bé. Creus que el govern d’Aragó... com actua en el tema la llengua aquí a la Franja?

P: Jo no et puc dir massa perquè com que estic cap a l'altra banda, d'aquí no m'entero de res.

E: Vale.

P: No ho sé. Això l'Eva potser t'ho ha pogut clarificar més.

E: Sí, l'Eva m'ha explicat moltes coses, però jo volia saber la teva opinió.

P: No sé. Ha ha ha! Amb això sí que no em puc pronunciar.

E: Doncs no sé, si ens vols afegir alguna cosa més vinculada a (-).

P: Ha ha ha! No sé què puc dir-te més.

E: Doncs ho podem deixar aquí si vols. Moltes gràcies, eh!

P: A tu.

Entrevista 4: Eva

E: Bé, bona tarda.

P: Hola.

E: Procedim a fer una entrevista a una noia d'Albelda. Quina és la llengua que fas servir més habitualment?

P: Jo el català.

E: I amb qui parles el català?

P: Bueno, jo parlo català casi contínuament perquè lo meu home parla català, la meua mare perquè(-), bueno me llevento pel maití pues amb lo meu home parlo català, vaig a la fenyà i a l'ajuntament parlo català, a la biblioteca parlo català, si ve algú en castellà li parlo en castellà, claro, però n'hi ha gent que parla castellà però jo sé que parlen en català llavors no canvio, intento mantindre'm astí, que é una de les coses que faig per la llengua, después (-)

E: Perquè treballes...?

P: Sí, jo treballo en l'àmbit de la cultura.

E: Aha.

P: I això. En qui més parlo català? Normalment al migdia dino a casa dels meus pares i també parlen català. Después també fai classes particulars i pues intento també si hai de donar explicacions o així pues fer-ho en català si els nens ne parlen. Les classes moltes són classes d'anglès, que parlo amb anglès, però si hai de donar alguna explicació pues la fai tal com parlem natros, en català.

E: Per tant, podríem dir que la llengua que uses més habitualment és el català.

P: Sí. És al revés. El castellà, quan l'utilitzo? Pues quan vaig al metge, quan vai al doctor diria jo, ja ho hai canviat, ja ho has vist, después pues si (-)

E: Aquí al poble, eh?

P: Sí. Si parlo a la fenyà per teléfono que hai de xxx a la Diputació o a Comarca o a bueno, pues allavors sí que hai de parlar castellà. O si he de contractar grups aragonesos o així, pues ho fai en castellà. Claro, les converses de teléfono les has de fer amb lo que toca. I, no sé, después pues si vas al doctor a Albelda, pues la doctora és castellana, i llavors si t'envien a Barbastro o a Huesca o Saragossa tamé. Si tens la sort de poder anar cap a Lleida, llavonses no. I ja no sé. En ells, en los nebots també parlo en català. És que és la llengua d'ús contínuament. Inclús si he de deixar una nota, primer, quan les començava a deixar, m'havia de forçar a dir "Va, les deixaré en català", però ja fa molts anys que m'eixís, igual que la llista de la compra, pues me la fai en català.

E: Una cosa que crec molt interessant, que has comentat, és que forces aquí en activitats culturals, entenc (-). En l'àmbit cultural has dit, no?

P: Sí. Sí.

E: La conversa, si l'has introduït tu, de fer-ho en català. Podries explicar una mica a què et refereixes?

P: Sí. Pues mira, hi ha nens, és que, mira, s'ha de conèixer una mica la casuística, no? A l'escuela d'Albelda es parla en castellà; l'assignatura de català é optativa, però cada vegada més los nens parlen castellà. O sigui, jo conec pares que me diuen: "És que jo parlo català i lo meu home tamé, però la nena ha començat a anar a l'escuela i parla en castellà". Perquè a la mestra, perquè l'ha degut de ficar en un nivell superior que els seus pares, o el que sigui, han començat a parlar en castellà "i ara ja li parlo en castellà". Pues jo no. Jo sé que a aquestos nens lis he de seguir parlant en català. Vull dir, venen a la biblioteca i jo sé que m'entenen, encara que em contestin en castellà.

E: I et contesten normalment en...?

P: En castellà. Alguna vegada coneguisco que torcen però no gaire.

E: Per tant, tu et mantens, eh?

P: Sí, sí. Ho intento, sí, sí.

E: Molt bé. Algú més, t'hi trobes aquí el poble amb qui hagis de...? O sigui, m'expliques el cas dels nens, però no sé si amb gent més gran utilitzes aquesta tècnica. He he!

P: Bueno, a veure, és que lo tema de parlar en català o en castellà a zones així tan limítrofes, pues moltes vegades, tu has conegut una persona parlant en castellà, i després encara que ella hagi après a parlar en català o s'haigui adaptat i vulgue parlar en català, te costa molt de canviar. Allavons a la gent gran em resulta més difícil.

E: Vols dir que la gent gran no parla català?

P: Vull dir que, a veure, jo tinc por ejemplo uns amics que de nens van vindre a Albelda, van vindre de fora, i jo els vai conèixer parlant en castellà. Han après la llengua i bueno parlen igual que jo parlo ara. Però jo si parlo en ells, me resulta molt difícil parlar en català en ells. Vull dir te puc explicar un cas d'estos mateixos que te dic, que un d'ells en jo parla castellà. Jo a la seua dona la vai conèixer a l'institut de Tamarit, i parlava castellà perquè sa mare és basca tal i qual, però son pare no. Però bueno, sempre havíem parlat així. Allavors jo en un i l'altre parlo castellà. Però com a los dos han fet l'esforç de voldre aprendre el català i tal, pues ara que són parella entre ells parlen en català, als nens lis parlen en català, i é un lio quan jo estic en ells, perquè o sigui parlem en castellà entre naltros però ells entre si no, vull dir un embolic, vull dir coses (-).

E: Però tu hi continues parlant en castellà?

P: Claro, perquè intento parlar en català i (-)

E: I no et surt.

P: No. Me'n vai. Això no sé per què é, té algo que veure potser en (-)

E: Però fixat que m'has dit, m'has comentat que els pares d'alguns d'aquests nens que et venen han parlat sempre en català als nens i precisament perquè els nens ara parlen més castellà o per influència de l'escola han canviat al castellà.

P: Sí.

E: Impossible no és.

P: No.

E: Perquè hi ha gent que ho fa, no? Pel que m'expliques.

P: Passar-se al castellà?

E: Sí. Ho has dit (-)

P: Sí. Però al revés és més difícil.

E: Ah, sí? Del català al castellà, sí?

P: Jo crec que sí.

E: Bueno, però és el mateix. Ah, no, clar. (*solapament*). Del castellà al català (-)

P: És el contrari.

E: I això per què creus que és?

P: Jo crec que perquè la llengua castellana és més potent aquí, penso.

E: Aha. D'acord. A què associes tu el català?

P: Però bueno. A veure, jo l'associo al meu lloc, a la família, als amics, a la fenyà meua, a la meua infància, bastant, a TV3, a... l'institut, perquè... bueno jo soc d'aquella generació que a l'escola no podíem estudiar català, jo vaig començar primer de BUP allavontes i vai ser lo primer curs que podíem començar a estudiar català allavors, l'associo a l'institut i què més podríem dir?

E: Per què quina llengua has parlat, o parlaves o parles amb els teus pares?

P: Jo, català. Lo meu pare é d'Almacelles, la meua mare é d'Albelda. I a casa sempre s'ha parlat català.

E: D'acord. I amb els avis?

P: Tamé.

E: Perquè no sé si tens germans.

P: Sí.

E: I quina llengua parleu?

P: Igual. Parlem tots en català. Sí.

E: I en el teu entorn més immediat, amistats, feina?

P: Sí, sí. Jo, el català.

E: El català. Molt bé. En un percentatge d'ús, quin diries que és? Si haguessis de fer una balança, no de preferències sinó d'ús habitual?

P: Sí, sí, sí. Pues jo penso que estaria al voltant del 80 % o així.

E: Del català?

P: Sí, sí. De fet quan estudiava a Saragossa, jo vaig estudiar a Saragossa.

E: Aha.

P: Allà vai fer la carrera. Me va tocar bastant parlar castellà i tenia “acento maño”, quan parlava castellà. Pues, mira, ara mi diuen que no: “¡Ui, que acento catalán tienes!”. Bueno, mira, això va com va, va variant. (*riures*) (*solapament*) Vull dir que...

E: Està bé. I escolta, què recordes vinculat amb els estudis a Saragossa, vinculat amb la llengua catalana, que ens puguis explicar?

P: Bueno, sí, a veure. Jo quan vai arribar a la universidad de Saragossa va ser potser el primer entorn que me vai trobar sola en quant a la llengua, perquè a la meua classe no n'hi havia ningú que parlés català, no hi havia ningú de la Franja ni res de res, lo únic al pis sí, però a la classe no, no? Bueno, jo explico moltes vegades que quan te donen aquesta fitxa que te fan relleuar els datos i tal i qual, i jo les llengües que parles vai ficar castellà, francès, anglès i català, i la vai entregar i jo tota, lo més natural del món, vaja.

E: Sí.

P: I... bueno al cap d'uns dies a la classe de llengua castellana que teníem pues la professora que era catedràtica de filologia castellana “me llamó al estrado”, com aquell que diu, me va fer sortir, me va fer així, me va fer sortir al davant. I: “Señorita xxxxxx, a ver, usted me ha puesto aquí que entre las lenguas que habla, habla el catalán. ¿Usted considera que el catalán es una lengua?” Bueno, jo li vai dir que sí, no recordo quins raonaments li vai donar, però bueno jo a l'institut m'ho havien ensenyat molt bé com defendre estes coses, no? Lo que me va...

E: Quin institut, perdona que et talli?

P: A Tamarit.

E: A Tamarit. Tamarit de Llitera.

P: Sí. Sí, sí. I bueno, no recordo el que vai dir però ho vai defendre, la meua opinió i tal, i llavors la professora no es va quedar contenta i cada vegada que eixiva algo del tema de la llengua, del tema de la llengua catalana, no? quan estudiàvem la història de la llengua i tal i qual, o havia de fer comparacions o tal, pues “como diría la señorita xxxxxx, esto y lo otro”. O algo relacionat amb el català. Sempre el rintintín aquell, sas?

E: Sí. I tu com et vas sentir aquell dia que et va fer sortir (-)?

P: Jo, malament, vaja, m'haguessa volgut fondre allí mateix.

E: Vas passar vergonya?

P: Hombre! Ho vai passar supermal. I a partir de llavontes jo vai ser la polaca de classe. Bueno... Ja me van ficar la creu.

E: Te'n recordes de quina època estem parlant?

P: Sí. Això era al 89.

E: No fa tant tampoc.

P: No fa tant, no fa tant.

E: I això una catedràtica en filologia hispànica, no?

P: Sí. Jo crec que ara esta dona no....

E: No, vull dir, no, el castellà no és una llengua romànica igual que el català?

P: (*riure*) Bueno, sí. A la mateixa universidad, jo después al cap de dos anys o tres, no me'n recordo, vai agafar, bueno tens assignatures optatives, que les pots triar d'altres carreres que no siguin la teua, tal i qual, i jo vaig agafar català com a assignatura optativa.

E: A Saragossa?

P: A Saragossa. I bueno va ser lo més normal del món i allavontes ja, pues ja vai conèixer xent tamé que (-)

E: Hi havia molts estudiants, recordes?

P: Estudiant català? Eren més que res de filologia. I devíem de ser, no gaires, quinze o una cosa així.

E: Com et va marcar aquesta anècdota?

P: Com?

E: Sí.

P: Ai! Jo penso que me va fer encara pos reafirma'm més en la meua manera de pensar. Perquè jo (-)

E: Això és el contrari del que segurament esperava aquesta persona.

P: Exacto. Pensava potser anul·lar la idea i no ho va aconseguir, sinó al revés.

E: I en els companys de classe va tindre algun tipus de repercussió o no? Has comentat que et deien “polaca”...

P: Bueno, jo ho sé, sí però això ningú m’ho va dir ningú mai a la cara, jo això ho sé(-)

E: Ah, ho senties dir, no? que t’ho deien.

P: Sí, sí, sí. I... no, els companys, pues bueno, a partir de llavors se van “ah, ¿así eres de tal, y hablas catalán y no sé cuantos? ¿catalán o chapurreado?” Estes coses que te diuen. Llavors tu els expliques que no, que el xapurreat no é lo que valtros dieu, no é cap llengua, no existix, é un insult. Hasta ara ho fai passar, però quan la gent comença a saber que é lo que é pues ho admitix i bueno pues (-)

E: Tu has tingut sempre molt clar que el que parles és català, no? Mai havies pensat que...?

P: Sí, jo de petita m’havien dit que parlava xapurreat i jo m’ho havia cregut, hasta que comences a tindre formació en este sentit, no?

E: I va ser traumàtic o...?

P: No, no, al revés.

E: Al revés? Va ser com... (*solapament*) desofegar-te. Jo parlo...

P: Sí. Ai, que bé! Sí, sí.

E: Però aquí a Albelda hi ha gent que opina que el que parla és(-)?

P: Xapurreat? Sssssí. Molts. Molts més que lo contrari.

E: Sí?

P: Sí. Exacto. Una minoria diria que parlen català. A veure, si parléssim de tants per cents, què podríem dir? Un 30 o 40?

E: Un 30 o 40 de...

P: De que pensarien que parlen català.

E: I la resta dirien “xapurreat” o dirien altres opcions?

P: Albeldà, te diran molta gent que parlen albeldà, o albedense, que també es diu.

E: Què s'entén per “albeldà” o “albedense”?

P: Pues ells (-) Bé, jo crec que entenen que la llengua que parlen, no volen dir-li “xapurreat” perquè es tornar malament com jo t'he dit, perquè ja els ho han explicat o lo que siga, però no volen admitir que la llengua que parlen sigui català. Perquè pa n'ells associen català en Catalunya i en identidat catalana.

E: I això no...

P: Això no ho poden admitir, no-

E: Creus que hi ha un sentiment molt arrelat a, bé, ja sé que estem a Aragó, no?, però això, creus que hi ha un sentiment molt arrelat a l'Aragó i...? O més que arrelat a l'Aragó és per contraposició a Catalunya?

P: És per contraposició. É AntiCatalunya, total, siiiii, sí sí. Que si la llengua que parlem en ve d'haver-se de dir “català” se pogués dir una altra cosa, que no l'associessin a Catalunya (-)

E: LAPAO per exemple?

P: LAPAO, jo crec que mira n'hi ha alguns els va deure d'agradar i tot.

E: Sí?

P: Sí.

E: Què n'opines tu?

P: Ai, jo opino que va ser pues mira una manera de disfressar la llengua, lo que diguem, pa a veure si podiven borrar la paraula “català” i les nostres relacions en Catalunya perquè les tinguem, ací on estem, i d'eixa manera podre rebatejar la llengua i anar-la anul·lant poc a poc, perquè jo penso que é una manera de fer-la morir.

E: Com ho vau viure aquí, aquí a Albelda? Tu en particular (-) Sí.

P: Jo, te puc parlar de jo en particular, eh? Perquè los demás cadascú té la seua... Però ací a Albelda ho vam comentar a (-) a veure, tu ja saps qui pensa com a tu, no? en un lloc petit. Allavors en lo círculo més pròxim pues ho comentes, pues “i no podem fer res?, hauríem de fer algo, no sé què”. I ens vam encomençar a reunir i vam pensar quines coses podívem fer pa..., bueno pues pa reivindicar o defendre, digue-li com a vulgues, no? Llavons primer que res pues vam buscar gent que, vull dir cada u va buscar a veure quants podívem ser, devíem ser potser una vintena o algo així, i vam buscar gent que a part de pensar així, pogués estar disposada a fer alguna cosa, no? (*solapament*)

E: A ajudar. Aha.

P: I allavontes mos vam ficar en contacte amb gent de Tamarit, Alcampell, Altorricó, bueno dels llocs de la vora que podiven estar sensibilitzats com a nantros, no?

E: I van respon (-). Perdona, eh. I van respondre tots...? Vau trobar gent (*solapament*) en aquests pobles?

P: Sí, perquè bueno, a veure esto no é un tema nou i ja tinguem una edat i ja sabem en qui pots parlar a cada puesto d'estes coses.

E: Aha. Ja teniu contactes, no?

P: Sí, ja tenim contactos. Llavontes vam dir mira nantros estem fent això i tal. Mos pareix que lo que hem de fer é pues si lo que han ficat é una etiqueta que se diu LAPAO

pues visualitzar lo contrari. Té que ser algo que se vegui, no? Llavors lo primer que vam fer va ser camisetes que digués “Aragó pel català”. Vale? Ah, sí: “Continuo parlant en català”, això ficaven, “Continuo parlant en català” i a baix era “Aragó pel català”, que era com havíem batejat lo moviment.

I bueno pues pa naltros era una reivindicació. Llavontes quedàvem i pues tal dia mos la posem tots, no? I n’hi havia gent que lo primer dia sobretot “per què això?, per què te l’has posat?”. No però (*solapament*) és que jo no vull parlar LAPAO (-)

E: Per a algun acte en particular?

P: No. Pa la teua vida normal, en principi. Però lo primer dia que mos les vam ficar mos vam fer una foto i ho vam enviar a la premsa, i vam explicar (-)

E: Quina premsa?

P: Ui, ara no me’n recordo, però...

E: Però aragonesa? Catalana?

P: Ho vam enviar a tots, ara qui ho publicués no eren gaires tampoc, eh, no te penses. Penso que ho van publicar a la revista esta de *Temps de Franja*, después... bueno no me’n recordo. Vam enviar vàries.... *Somos Litera*, també, que é una revista de la comarca, i... no m’acordo, i en algun medio digital també així, i tal, no? I bueno i a partir d’astí, estes camisetes, que les vam fer des del grup d’Albelda, pues les vam dir també als altres llocs pues pa fer lo mateix, no?, i ho vam fer i llavons a partir d’este primer pas pues vam pensar de fer unes accions més de conscienciació de la gent, pues explicant-lis pues què era lo que pensàvem naltros al respecto i organitzar pues actos parlant sobre la llengua i tal. A Albelda ne vam fer un a la plaça, vam (-). És que ara jo recordo noms, però com ho organitzàvem a nivell comarcal ja no sé qui estava a cada puesto, però bueno gent que tenia relació en la llengua i allavontes intentàvem pues

bueno atraure més gent que potser no pensava igual que nantros pues a base d'un pica-pica i estes coses, no? Vull dir vam posar diners (-)

E: I fèieu? xarrades?

P: Sí, xarrades a la plaça. Llavons, va ser un istiu i cada setmana ne fèiem pues un divendres a Albelda, un altre a Tamarit, un altre a Altorricó i així, no? I bueno (-)

E: Quan va ser això? Te'n recordes?

P: D'això fa tres anys, era lo del LAPAO? Crec que sí. Bueno, después vam fer pel mes d'agost en una revista local ací a Albelda vam fer un artícul explicant lo que naltros pensem i tal. I... Bueno, jo penso que este moviment se va dissoldre perquè no el vam enfocar bé o no mo'l van deixar enfocar bé perquè al fer-lo més gran s'hi va ficar també gent més jove i tal i se van encaparrar en voldre norma(-), bueno normalitzar no seria la paraula, formalitzar lo moviment en forma d'associació. I claro això pues són papeleos i temps i tal, i això fa que se perdessen les ganes i que s'anés diluint tot i...

E: Per tant, avui dia ja no existeix?

P: Bueno, a veure, jo si torno a convocar (*riures*) suposo que acudiran, no? Però ara no estem activos.

E: Molt bé. Com van arribar les notícies de (-). És que no sé com dir-ho.

P: Del LAPAO, com van arribar?

E: No. Quan finalment el Govern d'Aragó va decidir d'eliminar el nom o d'eliminar el el(-). Vaja que ara ja no és LAPAO (*solapament*) Ara ja...

P: No. Ara ja tornem a parlar català, per sort.

E: Exacte. Sí. Perquè vosaltres aneu canviant, no?

P: Naltros parlem lo que nos manen, ja ho veus. He he!

E: Com va arribar la notícia aquí?

P: Bueno, va arribar a través de la premsa i (-) bueno, pues ere (-)

E: Com et vas sentir tu?

P: Jo? Descansada, (*solapament*) allò de dir “Ah! bueno, veus!”.

E: Sí.

P: Bueno, ja m’ho esperava, ja sabia que estava al caure i tal. I bueno pues ja està. No seria tot lo que voldríem, però... No é un pas enrere.

E: Creus que va servir per alguna cosa?

P: Lo que naltros vam fer? Jo crec que a Saragossa ni se’n van ni enterar.

E: No?

P: Tsu. Jo crec que no. Ara t’explicaré una altra anècdota. (*riures*)

E: Explica, explica.

P: Jo cada dos anys, bueno ací a la Llitera s’entreguen uns premis que... “Los premios literarios del año” i bueno se fan a Binèfar. I això organitza Ràdio Binèfar i a Ràdio Binèfar, igual que a Binèfar, se parla castellà, no? Llavons com a són uns premis que se donen a tota la comarca i la comarca é bilingüe, jo tinc bastant bona relació amb la gent de la ràdio, i bueno ja des del primer any, que igual ja fa deu o dotze anys que se fa, me criden a jo pa ser la veu catalana de l’acto d’entrega de premis, vale?

E: Quin privilegi!

P: Siiiií, sí, sí. I ho faig molt a gust. I bueno pues l’última vegada jo havia de parlar català. A veure jo sempre que dono aquests premis explico per què estic jo allí i per què estic parlant en català, no? I ja que estic pues m’explaio.

He he! I me va tocar fer això davant de la Dolors Sistac, de la consellera del LAPAO. I bueno després companys de la ràdio i això me van dir: “¡Pero qué par de... cojones tienes! ¡Decir que hablas catalán delante de la consejera del LAPAO!, es que sería el titular.” I jo: “Pues ponedlo”. Però no, no el van posar. Ha ha! Pues això, una anècdota més.

E: Sí. Déu n’hi do.

P: Sí.

E: Molt bé. Per tant, dius que et vas sentir alleugerida, no? M’has comentat.

P: Sí.

E: Si fessin algun dia desaparèixer aquesta..., el català al cap i a la fi, tu com et sentiries?

P: Jo me sentiria malament, me sentiria decepcionada i... és com a una mica derrotada, no? De dir, uff... perquè portem uns anys que no són fàcils per la llengua. També hem tingut de fer accions com a les que te dic i que arribessin i me diguessin “és que ara ha desaparegut, ja no se pot ni parlar”, imagina’t que fos com a la Inquisició, no? (*riure*) o una cosa així. Me sentiria fatal, m’haurien clavat la punyalada. No sé com explicar-ho.

E: Perquè... eh... per tu quins valors transmet la llengua catalana? Tu què explicaries sobre què implica parlar català o usar el català? Quins valors transmet la llengua?

P: A veure: jo penso que é una riquesa que tinguem, sobretot en tradició. Pa jo é com un llegat, que m’ha arribat a jo i que he d’intentar que no es perde i l’hai de transmetre i hai d’intentar que els altres pos faiguen lo mateix. I això lo millor é pues utilitzar-la i pues això, que no se perde.

E: Perquè tu tens fills?

P: No.

E: I si en tinguessis i... no sé?

P: Que si els parlaria en català? Home claró (*riure*).

E: Ho tens claríssim, no?

P: I jo crec que els meus fills no dirien que parlen xapurreat, mai.

E: Com et sents quan sents (*solapament*) que diuen que parles xapurreat?

P: Oi, fatal, fatal. Bueno no m'afecta tant com a fa uns anys, eh! (*riure*) Ho porto millor.

E: Fa uns anys t'afectava més?

P: Bua, sí. Perquè me rebotava i m'enfadava i els explicava lo que diem, que é un insult. Com tu que parles igual jo pots admitir que la teua llengua é una manera de parlar malament? És que això no ho hauries d'admitir. Això, a l'època franquista mos van ficar eixa etiqueta i bueno pues allavontes gent d'ací que no tenia estudis o no sabien què voliva dir se la van creure i mos l'han transmitit a tots i fixa't tu en quina força, que avui en dia... (*solapament*)

E: Encara perdura.

P: Encara perdura. Exacto.

E: Creus que va una mica en funció del nivell d'estudis o no té per què?

P: Sí. Sí. Bueno, sí i no. A veure: sí, perquè la majoria de la gent que no té estudis si no els ho has explicat bé i si tenen poques llums sobretot no t'entenen quan els ho vols explicar, però després també hi ha gent que ha estudiat carreres i seguix pensant lo mateix o encara si han anat a estudiar a Saragossa encara amb més catxirulo inclús, vull dir no... no sempre depèn d'això. O sigui un factor sí, però no é el determinant.

E: I un altre factor creus que són les relacions que hi pugui haver(-), perquè això m'agradaria que m'ho expliquessis també. No sé si les relacions que té la població d'Albelda, o les teves personalment, són més vinculades o més orientades cap a Catalunya, Lleida no sé, si per proximitat, en general o cap a l'Aragó, Osca o Saragossa? I creus que això d'alguna manera pot influir també en la manera de pensar al voltant de la llengua?

P: Mira, jo penso que lo fet de les relacions pot ajudar que es mantingue, però la manera de pensar com(-) quina llengua parles, jo crec que no. Eehh... De fet, molta gent que diu que parla xapurreat, els dius agon vol anar a l'hospital i te dirà que a Lleida. I... bueno, (*riure*) perquè no s'entén, la verdad. I jo penso, que é més com una qüestió... política? Bueno, no sé, algo així diríem. Sí. Se relaciona més en temes de territori, d'identidad, de dir "si jo parlo català, soc català". Sí, i de dir lo meu iaio diva que parlava xapurreat i jo tamé i sempre se n'ha parlat. A veure lo meu iaio, por ejemplo, no volia admitir que se parlava català a Albelda. Vull dir...

E: No?

P: No. Ui, no, no, no.

E: Però a tu no t'ha arribat aquest missatge llavors.

P: A jo no m'ha arribat, no.

E: Tu has trencat (*solapament*) una mica la dinàmica.

P: (*riure*) Sí, sí, sí. I teníem discussions.

E: Ah, tu amb el teu avi?

P: Sí, sí. I jo recordo de forçar-lo allò de dir pues iaio, no ho veus, que no parlem xapurreat, que el xapurreat vol dir això, que tal i qual, explicar-li i bueno el meu avi era llest i ho enteniva, no? Llavors era capaç de di'm, quan lo forçava al màxim, de dir-li: "Pues veus com a no parles això?". "Pues

parlo castellà, si convé parlo castellà, però jo català, no, eh!" me diva.

E: Per què? Per la negació a qualsevol cosa vinculada a Catalunya?

P: Sí, és... perquè... Espanya... I no ho sé. Catalunya era com a... com a l'autonomia que vol ser diferent i ells no. I... o sigui, era com a que si jo dic si jo parlo català vull ser català o encara que no siga català m'estic pareguent an ells que no volen ser espanyols... No sé com dir-ho. No ho sé. És que no ho sabia(-), no ho entenc. Ha ha! Si vols que et diga la veritat, no ho entenc. A jo no em cap al cap! He he!

E: I t'ha passat, a banda del teu avi, t'ha passat amb algú més que hagi discutit més sobre aquest tema?

P: Uuuuuuu! Siiiií, sí, sí. Bueno, jo a algun lloc ja tinc la creu posada. És allò de dir, aquella. He he! Ui, avui que m'han vist en tu en les enqüestes. Ui, tema català, ja està.

E: Ah, sí?

P: Sí. No veus que mos coneguem tots?

E: Clar, perquè Albelda quants habitants té?

P: 750.

E: Així sí que us coneixeu tots?

P: Sí, sí. I d'esto que t'hai parlat (*solapament*), en molta gent.

E: Podríem dir que és un tema tabú, el de la llengua, o no necessàriament?

P: Una mica sí, eh! Jo tinc amics que sé que pensen lo contrari, i jo aquesta tema no el toco.

E: Clar. És millor no tocar-lo.

P: Sí, sí, sí. (*curta*) Jo ademés, a veure, fem una revista local aquí, a Albelda.

E: Ah sí?

P: Sí, que é bilingüe, però é bilingüe i no(-), com que soc la responsable, la coordinadora, no admitiguem cap artículo que no siga en castellà o en català o en anglès o en francès. En principi en castellà i en català, vale? Però estes mitges tintes en què a vegades volen escriure la gent (-) pues no.

E: Què vols dir mitges tintes?

P: Vull dir, vull dir català en grafies castellanés. Això é supertípic.

E: Ah sí?

P: Sí. Això molta gent voldria que fos lo seu. Perquè com a (-). Vale, volen escriure en la seua llengua, però com a no la saben escriure i no volen aprendre una altra, nada menos lo català, pues allavontes utilitzen la manera d'escriure que saben, de sonidos i tal, pa escriure lo que ells parlen. Vale? I això, bueno, això si li trobésem un nom i un... bueno, triomfaria, vaja. En fi. (*solapament*)

E: xx xxx

P: Total, que jo m'he trobat articles que m'envien, no un ni dos ni tres, vull dir, en la trajectòria d'esta revista, que ara no sé quants anys fa, però potser ne fa quinze ja, pues bastants vegades. I en concret la vegada més forta que recordo una associació d'ací d'Albelda, una associació de mossos i carreters, que se dediquen a... en teoria a recuperar costums d'antes relacionades en les cavalleries i els carros i tot això, no? I llavontes com a que lo antic é lo seu. I pa n'ells pues lo parlar nostre pues també s'ha de preservar i tal, però mai que se vegui influenciat pel català. I llavontes me van portar un article d'estes maneres. I menos mal que l'alcalde d'allavontes me va apoiar i vam dir que no, que allò no entrava. Pues tu no saps, pel carrer, vull dir, passar i di'm coses desagradables i tal.

E: Què dius?

P: Sí, sí, sí, sí. I gent que fins allavontes érem amics hasta la fecha, perdre l'amistat.

E: Fins a aquest punt?

P: Fins al punt de(-) bueno d'uns anys de no dir-me ni adéu ni res. Ara ja pues allò s'ha suavitzat però ja no tinguem la relació que teníem. Sí, sí. O sigui que veus lo que se pot (*solapament*) estar disposat a fer per la llengua? (*riure*)

E: Això t'anava a dir. I em sorgeixen dues preguntes. Una al voltant de l'alcaldia, que m'has comentat. Tu m'has dit que treballes per l'administració, oi que sí?

P: Sí.

E: Eeeem, quina relació diries que té l'Ajuntament amb el català? Com és respecte al català: el propicia, hi és hostil?

P: No, hostil, no. Propicia'l? Sí, però con reparos, vale?

E: A veure, explica'm una mica això.

P: Vull dir que jo fa uns anys (-). A veure, jo fai cartells de les activitats que se fan i tal a Albelda, no? Fa uns anys la majoria de cartells los feia en català, perquè jo volia i perquè dingú me diva lo contrari. Però d'un temps a ara sí que m'han dit: "Procura fe'n més en castellà, perquè claro lo castellà l'entén tothom. I si no pues bilingüe." I ara vaig a fer un programa d'activitats que el fem fer bilingüe, però perquè a jo m'apetix, perquè é doble feyna, vull dir, l'he de fer en castellà i l'he de fer en català, perquè ho faig tot, vull dir, lo composo, primer he de pensar la programació tal i qual, a l'ordenador, imprimi'l, talla'l, menos repartir-los que m'ho fa l'aiguacil, lo demás ho faig tot jo, no? I é doble feina. I de vegades te s'oferixen: "Va, vols dir que cal? No sé què". No te diuen no, però no notes allò, una mica de (-)

E: No hi ha una oposició...

P: Aha.

E: És pel perfil del partit que governa o no té res a veure?

P: No. No, no, no, no.

E: No tinc ni idea, eh, de qui governa.

P: Bueno, governa el PSOE i dintre del PSOE pues n'hi ha gent que sí que pensa que sí que s'ha de fer, que hem de fer coses per a això, i n'hi ha que... puf... és igual.

E: I quan tenies llibertat per fer-ho era el govern d'algun altre partit?

P: No. Al revés. Eren PAR. PAR és Partido Aragonés Regionalista.

E: Però et donaven llibertat a tu per fer i desfer.

P: Sí.

E: I l'altra pregunta és si..., del que em comentaves abans(-). No sé si és una pregunta molt tancada, eh! Però creus que desgasta el tema de la llengua?

P: Sí. Sí, sí, sí, sí. (*solapament*) Sí, perquè arriba un moment que dius: "Me dius que parles xapurreat, pues no tinc ganes de rebatre-ho. És que ja n'estic farta."

E: Perquè clar (-). És que com que m'has dit que es pot arribar a perdre certes amistats per aquesta qüestió, clar, un es pregunta fins a on estem disposats a arribar i quant de temps podem estar així? No ho sé, eh, jo pregunto.

P: Quant de temps puguem estar així? Vols dir que... (-)

E: No, vull dir batallant si és el teu cas, o discutint amb la gent o...

P: Bueno, a veure, jo ara ja é allò de que bueno mira, jo ja ho sé, ja ho he explicat moltes vegades. En según quins moments ho tornaré a explicar, però a un que ja sé que no el vaig a convèncer pa què me vaig a desgastar? No (*riure*). No.

E: T'ha passat mai factura el tema de la llengua?

P: Ja t'he dit que sí, en qüestió d'amistats.

E: En qüestió d'amistats, però en l'àmbit laboral?

P: En l'àmbit laboral, no. Toquem fusta. He he!

E: Toquem fusta. He he!

P: No però tampoc se m'ha valorat, jo crec.

E: No se t'ha valorat?

P: No. A veure jo m'he preocupat, a jo quan vaig començar a treballar ací (-)

E: Quants anys portes treballant aquí?

P: Pues no ho sé. Vint? Pues (-)

E: Perquè tu sempre(-), perdona, eh, tu sempre has viscut a Albelda, no?

P: Sí, bueno menos quan estudiava, però sí.

E: Que vas anar a Saragossa, m'has dit.

P: Sí. Sí, sí. Pues... ja no sé que m'has preguntat.

E: Sí, que no se t'ha valorat prou, m'has dit.

P: Ah! Penso que no, perquè a veure, jo he intentat formar-me en la llengua i lo que te dic. Pues l'Ajuntament d'Albelda si alguna vegada ha necessitat un document en català me demanen que els ho traduisca, la revista no necessiten a dingú de fora pa que ho traduisca i bueno pa moltes coses me se demana, però mai m'han dit "pues mira com ara tens lo nivell D te ficarem un plus, perquè com que l'estàs utilitzant..." No, no, no. Mai, mai, nunca jamás. Com a si això jo ja ho portessa immers.

E: I això com et fa sentir?

P: Bueno, ara ja passo, bah, és igual.

E: Però en el seu dia et devia afectar.

P: Bueno, quan treballes a una administració pública, són tantes les coses que t'has de tragar i... Bueno, porto una corassa molt dura, ja. (*riures*)

E: Ja anem a les últimes preguntes. Tu com valores la diver(-)

P: Jo a les sis me n'hai d'anar.

E: Ja ho són?

P: Sí.

E: Acabo. Com valores la diversitat intralingüística? És a dir, dintre de la mateixa llengua, el fet que hi hagi diversos tipus de parlars?

P: Jo ho disfruto això. A jo m'agrada quan vas pel món i sints "ai, mira, esto parla... valencià? Deu ser valencià o deu ser com a nantros? A veure, ho escolto una mica millor". Vull dir... pa jo é riquesa. (*llarga*)

E: Eeehhhh... creus que la gent ho valora igual que tu o creus que(-)?

P: No. Hi ha gent que, jo penso que hi ha gent que no, que si no valoren ni la llengua, per ser precisament diferente, la seua, com han de valorar la dels demés, que siguin diferents, noooo.

E: Creus que és important que es mantinguin les formes particulars de parlar diferents dintre d'una mateixa llengua?

P: Sí, jo crec que sí.

E: Per què?

P: Perquè uniformitzar pa jo no està mai bé, ni centralitzar ni res d'això. Lo que parlàvem de la riquesa, pa jo quant més ric, o sigui quant més variants o quant més denominacions té una mateixa paraula és més riquesa. I com que de lo que parlem és de riquesa... lingüística en este cas. Patrimonial no m'agrada dir-ho, eh!

E: No?

P: Perquè penso que llengua i patrimoni. Eeehhh, si dius patrimoni é com una cosa ja antiga, mig morta, que hem de preservar, que hem de recuperar, i no m'agrada o no m'agradaria que ho fos.

E: I creus que es fa poc per preservar la varietat (*solapament*) o es podria fer més?

P: Sí. Jo penso a la escuela, por ejemplo, perquè és que tu no te pots arribar a imaginar la de nens que venen ací i te diuen “eixe llibre é amarillo”. Amarilloooooo? Groc. Bueno, sí, és igual. O que “la mesa é de madera” (*riure*). De maderaaaaa? Ha ha! De fusta. Bueno, i eixes són coses que encara les entenem, però algunes paraules que jo les dic i ja no m'entenen los nens, jo penso que a la escuela a veure a part de o en vez d'ensenyar a lo millor... no ho sé, pues normes gramaticals, penso que é molt més important treballar lo ús de la llengua, no ho sé, l'oralidad, l'escriptura tamé, però(-)

E: Però parles de la llengua en general.

P: No. Parlo del català a l'escuela i als nens d'Albelda en concret. Perquè é lo que veig, que se perd, se perd. Ah, sí. Ací a Albelda tinguem una característica molt que parlem en la [ɛ] igual que a Lleida, que a Tamarit no. Naltros diem que som d'Albeld[ɛ] i a Tamarit, Albeld[a]. Pues esta [] que jo fai, la generació seua [*assenyalant la seua neboda de 16 anys allí present*] ja no la fa. S'ha perdut.

E: Per tant, tu creus que es podria fer molt més per (-)?

P: Hombre. Sí, sí, sí, sí.

E: Com ara? Què se t'acut?

P: A veure, és que jo penso que si fossa la mestra de català de l'escuela, això no passaria (*riure*). Vull dir... Astí està el fallo.

E: Creus que des del centre, o sigui des de Barcelona o les entitats que s'ocupen de les qüestions lingüístiques, s'hi pot fer alguna cosa? (*solapament*) De qui depèn tot això?

P: Jo crec que sí. Jo crec que sí. A veure, jo veic que lo que t'estic diguent, pa jo l'escuela é molt important pa que tot això no es perda, no?

E: Aha.

P: Des de Saragossa no faran gran cosa o no saben ni lo que han de fer. Penso que on està la cuna de tot això é pues a l'Institut d'Estudis Catalans i que s'ha de donar una mà en eixe sentit i fer algo. Sí, sí, sí, sí.

E: D'acord. Doncs moltes gràcies.

P: A valtros.

Entrevista 5: Joan

E: Bona tarda. Ens trobem amb el Joan?

P: Sí, Joan.

E: De Seròs. I procedirem a fer-li l'entrevista. Bona tarda.

P: Bona tarda.

E: Ens podries explicar quina és la llengua que utilitzes habitualment?

P: Habitualment utilitzo el català, amb el meu cercle d'amics i família, i concretament potser més el serosà, no? el parlar dialectal aquest o la tipologia aquesta.

E: A què associes tu el teu parlar?

P: Doncs potser a l'accentuació, no? A la pronunciació de les paraules és algo diferent del lleidatà.

E: Aha.

P: Potser, per exemple, els d'Aitona, l'accent que tenen se'ls hi nota, no? Tu en trobes un d'Aitona i dius "aquest és d'Aitona", no? que parlen així.

E: I als de Seròs no se'ls nota?

P: Jo crec que no.

E: No t'han dit mai "tu ets de Seròs!". No t'ho han dit mai, això?

P: Nnnnno, nnnnno. És que ho tenen molt marcat els d'Aitona.

E: Però tu vius a Lleida, no?

P: Sí, sí.

E: Quant temps fa que vius a Lleida?

P: De fet, hi he viscut tota la vida, lo que passa que jo els caps de setmana, vacances, festius, no? Sempre he estat a Seròs.

E: Què hi tens a Seròs?

P: Hi tinc el cercle d'amics, o sigui els meus pares quan eren joves, el meu pare va fer la mili i va conèixer gent del poble i llavors li van oferir doncs una casa que es venia i tal, una masia, no? Arrel d'això la van anar arreglant, els caps de setmana... El meu pare, clar (-)

E: Però no hi va arribar a viure mai, a Seròs?

P: Sí, sí, sí.

E: Ah, sí.

P: O sigui, el tema està en que, clar, el meu pare era docent i el mateix: el divendres anava cap a Seròs. I ho van anar arreglant, la masia i tal, doncs fins a arribar que era habitable, ja era una altra casa, no? I és això, doncs a base d'estar allí jo em vaig criar, o sigui, jo vaig néixer i me portaven allí, a Seròs, i vaig fer els cursets i (-)

E: Aha. I l'escola i tot?

P: No, a Lleida.

E: Això no.

P: A Lleida. Clar, el diumenge a la tarda o el dilluns al matí sempre veníem aquí. Jo vaig estudiar al Sant Jaume i després vaig anar (-)

E: O sigui tu has estat sempre entre Lleida i Seròs?

P: Sí, sí.

E: Però et consideres de Seròs?

P: Sí. Perquè és això, o sigui, era molt marcat: una setmana laurea, no? De dilluns a divendres jo anava de de l'escola a casa i casa a l'escola, sí que podia sortir, no, al bar i tal, però clar quan realment pots interaccionar o quedar amb

els altres és els caps de setmana, no?, que tens més temps. Llavorens, és això, doncs jo em vaig criar a Seròs. A més a més, a les vacances anava als cursets de natació, a les piscines a Seròs, no? Tot el que és molt social i lúdic ho vaig fer allà, a Seròs.

E: Quina diries que és la llengua d'ús habitual a Seròs?

P: Jo crec que el català.

E: Què significa per tu parlar català? Quin valor li dones a la llengua?

P: Clar, és la meua llengua materna, no? És el pilar sobre el qual pivota, doncs, no ho sé, estudis, el meu àmbit d'amistats, inclús el meu cercle de treball, no? La meua llengua, el català, doncs està vinculat amb tot. Bàsicament és això.

E: Entenc que a la teua família, doncs, heu parlat pares, fills, nets en català, no?

P: Sí, sí, sí. De fet, el meu pare és de Verdú, la meua mare és de Castella i Lleó, però ella quan era jove, als vint anys, va anar a Cervera amb el seu germà a viure i va aprendre el català i tal.

E: I amb vosaltres? Bé, no sé si tens germans.

P: Sí, una germana.

E: Ha parlat el català?

P: Sí, sí. En català, sí.

E: Quins rituals diries que acompanyen el català? Clar, jo suposo que si tots sou catalans ha de ser pràcticament tot, no? O quan heu fet o feu un dinar familiar o alguna celebració es donen casos de convivència de les dues llengües, català i castellà, o només (-)?

P: Sí, sempre hem intentat el nucli familiar mantindre les tradicions tant de l'àmbit matern com patern i llavorens

hem compaginat les dues llengües i les dues tradicions, no?
O sigui la celebració de Sant Esteve i per exemple Noche Buena, no?

E: Sí, però em refereixo a... La teva mare és de Castella, teniu família allà...

P: Sí, sí. O sigui ens juntem i...

E: I quan feu un dinar familiar, per exemple, podeu tindre converses bilingües o podeu tindre... (*solapament*) Es parlen les dues llengües o es parla només català?

P: Sí. No, clar depèn, perquè com que ha estat molt disseminada la família, no? des de tiets de part de la meva mare que viuen a Barcelona, a Cervera, i tinc l'altra part que viu a Madrid i a Toro, no? Llavòrens, quan ens juntem, es produeixen aquestes inferències de... uns parlen en català i intentes parlar en castellà també, perquè no quedin exclosos, no? de la...

E: S'ha produït mai algun tipus de... no sé si és una paraula massa forta però (*solapament*), de situació peculiar o... (*solapament*) un malentès...?

P: Clar. No. No perquè, com que, clar és un cercle, la confiança, no? I això. Sí que és cert que de vegades te'n vas d'una llengua a l'altra sense voler. I estàs habituat a pensar i parlar català. Llavòrens, sense voler, amb un altre familiar parles en català te n'adones, no, que amb un altre familiar estaves parlant en castellà i has saltat al català i l'altre, la tercera persona s'ha quedat allí: "Hombre, hablad en castellano, que si no no lo entiendo".

E: Però no passa (*solapament*) d'això.

P: No. No passa d'allí.

E: Amb els teus avis també en català, no? entenc.

P: Sí.

E: Com valors tu aquesta transmissió de la llengua de forma generacional?

P: Doncs crec que s'ha de mantindre, no? i fomentar i promocionar, perquè moltes vegades... Potser Lleida és, Lleida i la zona del Baix Segrià és un cas una mica especial, no?

E: En quin sentit?

P: Doncs que jo crec que la llengua del català doncs no crec que hagi tingut una regressió, no crec que hagi perdut parlants.

E: Ja, però, pregunto més a tall personal, no? Per tu és important, no sé si tu tens fills o tens intenció de tenir-ne, però si és important? No sé si ho has parat a pensar mai, eh!

P: Sí, no no. Sí. Clar, jo considero que com més llengües parlis millor. I a més a més una llengua que és la meva, la meva llengua materna, no? Bueno, és que no puc obviar aquesta part de la meva història o de la meva tradició, de la família, no? No veig la continuació de la llengua, vull dir, perdre el vincle aquest de la llengua amb els meus descendents.

E: A la feina, quina llengua utilitzes habitualment?

P: El català.

E: Català.

P: Català a excepció de, a la feina si som 24...

E: Perquè tu estàs treballant en un institut.

P: En un institut, sí. I *llavòrens* també hi ha algunes persones, doncs un que és de Navarra, un altre és de Cantàbria i un altre és de Binèfar. Pues amb aquestos, tot i que entenen perfectament el català, però...

E: Tu ets dels que canvia de seguida?

P: Sí, sí, sí. Tu ho relaciones, no? Tu veus l'Antonio i “¿qué tal, Antonio? ¿cómo va?”. I ell ho entén perfectament, eh. (*Solapament*) I es veu capaç.

E: I algú, però, que us parli en català, o no?

P: Sssss. Doncs la veritat és que, jo diria que no, eh!

E: No t'hi has fixat.

P: No, no, gairebé jo diria que quasi segur que el 100 % (-)

E: I al de Binèfar tampoc? Perquè a Binèfar també es parla català, o no?

P: Sí, sí, lo que passa que ell no, ell era descendent de, vivia en un poble de la zona de l'Aragó perdut, no me'n recordo del nom ben bé, llavòrens clar, el castellà el té molt arrelat.

E: Has viscut mai alguna situació, deixant de banda la teva família, alguna situació en la teva vida, en el teu dia a dia, peculiar, curiosa, polèmica per raons lingüístiques, que es pugui explicar?

P: Eeeemmmm. Sí, però vaja, va ser una vegada a Madrid en un hospital. I allò que parlant parlant hi havia l'infermera per allí per la zona i va dir que què estàvem parlant que no ho entenia, no? Però van ser les formes, no? O sigui... Llavòrens t'havies de, no sé. Te vas sentir una mica, doncs agredit, no? en aquest sentit, entre cometes.

E: I què li vau dir?

P: Jo, tranquil·lament, no? “Disculpe, nos hemos pasado al catalán y tal”. No? Potser el meu pare, que és més impulsiu i poc reflexiu, no? Llavòrens, llavòrens ell va saltar una mica (*solapament*) a la defensiva.

E: Però estàveu parlant entre vosaltres o estàveu parlant amb ella?

P: No, no. Estàvem parlant entre nosaltres. A l'habitació i tal. Tampoc no era una comunicació que a ella l'involucrés. No sé, potser van ser circumstàncies, no?

E: Però i aquí, arran de... els últims anys, amb tot el tema del Procés?

P: La veritat és que no.

E: No. Com el veus tu el tema de la llengua vinculat amb el tema del Procés?

P: Doncs que...

E: Hi té a veure o s'han de separar...?

P: Jo crec que s'han de separar les coses, no? No té una cosa a veure amb l'altra. Vull dir, que exactament si es dona el procés d'independència, el tema del finançament amb tot això, jo crec que s'han de diferenciar amb el tema de la parla, no? O sigui, el respecte de les cultures i les llengües i això va a banda del tema del finançament econòmic, no? O de temes polítics.

E: Però tu abans em deies que la llengua per tu és el pilar a partir del qual (-)

P: Sí. Sí. Per això, vull dir s'ha de protegir, però jo el tema del finançament doncs trobo que, d'acord, s'ha de mirar i tal, però sempre s'ha de respectar el tema de les llengües i s'ha de protegir d'alguna manera. No imposar més hores de, de (-)

E: Tu com et sentiries si fessin desaparèixer el català?

P: Clar, he he! És que és una part fonamental.

E: Et pots imaginar aquesta situació?

P: Home, jo soc de les persones que crec que no arribarà mai això, no? Han de passar moltes més coses abans que perdem el català.

E: Sí?

P: Jo crec que sí.

E: Per quina raó no pot passar mai?

P: Seria destruir gran part del territori. El català és un tret característic de set milions d'habitants o més, no? Jo crec que traure això suposa moltes més coses. Una cosa va amb una altra, el folklore, el parlar, la cultura, tot, no? Això no és un ensayo d'un, com se diu, d'un laboratori, no?

E: I en l'hipotètic cas que això succeís tu com te sentiries, insisteixo? Fes un esforç d'imaginació.

P: Doncs, perdut, no? Jo suposo. Desconcertat. No ho sé.

E: Quins sentiments experimentaries a part de perdut i desconcertat.

P: Suposo que ràbia. Ràbia, impotència... perquè que et traguin una part molt important de tu, no? perquè tot ho vehicules al català. L'educació que jo vaig rebre des de petit és en català, la llengua que utilitzo amb els meus amics és el català. Doncs clar, que et traguin això, doncs clar. Jo crec que tothom se trobaria una mica perdut i amb el sentiment aquest de ràbia per haver perdut part d'ell, no? de la teva història.

E: Bé, tothom és molt dir, eh! He he!

P: Bueno, cadascú..., no això sí! He he!

E: Creus que es pot arribar a estimar una llengua? Aquesta pregunta me l'acabo d'inventar però tinc curiositat per saber què dius? He he!

P: Ja. Suposo que sí. Jo crec que la llengua ho és tot, no? per una persona.

E: Hi ha gent que diu que les llengües són mitjans de comunicació i prou.

P: Però la comunicació entre persones és bàsica. Llavòrens sense ella... Sí que pot tindre una altra llengua. No ho sé, l'anglès, no? Sempre en pots posar una altra, una que substituïxi, però parteixes que la persona des que ha nascut porta tota una tradició, llavòrens desarrelar-lo de tot allò... No ho veig positiu. No sé si mai ha succeït que alguna nació hagi perdut la seva llengua de manera dràstica, no?

E: Home, han desaparegut moltes llengües al món, moltíssimes.

P: Sí, home, però vull dir d'avui per demà, no? Jo ho veig tan llunyà això que (-)

E: Però es pot arribar a estimar o no, una llengua? Perquè si dius que només és un mitjà de comunicació, no es pot arribar a estimar una llengua.

P: Tot depèn del valor que li donis tu a aquella llengua.

E: Ja, però jo vull saber què n'opines tu. He he!

P: Home, jo sí que ho valoro amb el tema que és una (-). Per exemple, en el tema de llegir, no? La lectura, la faig en català. La tradició del Sant Jordi també, un fet molt arrelat i culturalment que jo ho vinculo al català. I llavòrens si treus una cosa, perdo una part de l'essència de jo mateix.

E: Mmmm... Creus que fem prou coses per cuidar el català?

P: Eeehhhh, crec que no. O sigui el tema està que les orga(-) les institucions públiques potser sí que ho fomenten i tal, però la ciutadania a vegades no estem prou conscienciats, no? I segons en quines localitats encara menys, perquè no sé, sense voler, no? No la cuidem prou. Tu una cosa que t'estimes l'intentes cuidar, i la llengua doncs.

E: Perquè tu treballes en un institut.

P: Correcte.

E: Imparteixes docència en català?

P: Sí. Però soc capaç també de comunicar amb aquelles persones, perquè al cap i a la fi som un tipus de, una tipologia de col·legi que tenim gran part d'alumnat que és de la Franja, llavors clar, tens alumnat que...

E: I ser de la Franja implica haver-los de parlar en castellà?

P: Almenys els que són de nova acollida. Tens alumnes que arriben a 2n d'ESO i el català segons com no els sona de re. Llavors, clar, has de tindre(-)

E: Però... tenen una assignatura de català també, no?

P: Sí, però els dos primers anys me sembla que no (-)

E: Se'ls fa acollida també, no?

P: Sí. Sí. No tenen nota de l'assignatura en principi.

E: Ah, no?

P: En principi me sembla que està així la cosa.

E: No teniu aula d'acollida?

P: No, no tenim aula d'acollida. És un col·legi petit i la llei me sembla que estableix que n'estan exempts.

E: Però jo volia saber les observacions que fas tu respecte de l'alumnat del teu centre. Per exemple, quina creus que és la llengua d'ús habitual dels estudiants?

P: El català.

E: Sí?

P: Sí, sí.

E: I a l'hora del pati també?

P: Sssssí. A excepció de... trobo que hi ha gran part d'aquests que són de la Franja, que a l'hora de comunicar-se amb els seus companys, es senten més còmodes amb el castellà i jo ho trobo normal, perquè amb les seves amistats del poble o els seus familiars parlen en castellà. Llavors clar,

jo crec que se senten una mica(-) tenen la vergonya, és aquella frontera que un té, que no existeix físicament però el fet d'expressar-te i no saber, no trobar aquella paraula, t'acomodes i dius no surto d'aquesta zona de confort, no? Llavòrens parlen en castellà.

E: No sabia jo que a Alpicat hi hagués tanta gent de la Franja, no?

P: Hi ha...

E: Quin percentatge

P: Potser és un 30 % de l'alumnat.

E: 30 %? I de quines poblacions?

P: Doncs mira (-)

E: Però els cau més a prop Almacelles, no?

P: Eh? Sí, però per exemple tenim gent de Montsó, Binèfar, Saidí, Fraga, Torrent.

E: I en totes aquestes poblacions parlen català. (riure)

P: Sí, però... No, ja, ja, ja, ja. Però parlen alguns... Tinc Santa Lecina.

E: Això no sé on és?

P: Està a prop d'Alcolea o Albalate, ara no recordo, i parlen castellà. I després doncs, són alguns (-)

E: Bueno, Montsó, no, però Saidí, Torrent de Cinca, què més m'has dit, Binèfar...

P: Torrent, no? Saidí, Binèfar, Montsó, Barbastro...

E: I com és que venen a Alpicat? Vull dir(-), és que m'ha cridat l'atenció, perquè jo soc d'Alpicat, no? i no ho sabia.

P: Sí, he he!

E: Perquè els cau més a prop Almacelles o... I a més, poblacions grans com Montsó han de tenir institut, no?

P: Sí, sí, sí. I ja et dic i més Barbastre.

E: I Binèfar potser també, no? I Barbastre, guaita.

P: I doncs, com és que venen fins a Alpicat?

P: Bueno, perquè busquen un altre estil.

E: Concertat.

P: Sí, bueno, el model, (*solapament*) el tipus d'escola i això. Inclús hem tingut alumnes de Flix.

E: Ah, d'acord.

P: Agafem una ràtio des d'un de Barbastre fins a Mollerussa o d'Agramunt. O sigui, clar.

E: Déu n'hi do!

P: És que si féssim una estadística de l'alumnat que tenim que siguin realment de Lleida o molt propers és un percentatge potser (*solapament*) a la meitat no arribarien potser.

E: No arriba ni a la meitat. Carai! No ho sabia!

P: Sí. Sí.

E: Molt bé. Mmmmm... Què més? (*curta*) Com valors tu la diversitat intralingüística, és a dir, dintre de la mateixa llengua. Abans em parlaves del parlar d'Aitona, del parlar de Seròs, tu com valors que hi hagi diferències entre els parlars? És bo, és dolent? Com ho veus tu? O hem de parlar tots igual?

P: Jo crec que és bo i a part és simpàtic, no? Una cosa de que... jo crec que el d'Aitona se deu sentir orgullós del seu parlar.

E: Sí? Se deu sentir o s'ha de sentir? És diferent.

P: Jo crec que es deu sentir, no? Perquè si no parlaria... no sé, intentaria canviar el seu parlar, no sé. Jo crec que és algo que a tu et distingeix. Potser hi ha gent que no, no se sent, no? Parla l'aitonenc, o no sé com se diu exactament (*solapament*), però potser no se sent, no?

E: Aitonenc, potser sí.

P: Però és curiós, perquè clar, a l'estiu, no? Festes majors i tal, i te'n vas a Torrebesses i te'n vas a Maials. I és fàcil de... "Hosti, aquestos són de Maials."

E: Aquests són d'aquí, aquests són d'allà.

P: I al cap i a la fi, amb els quintos, que tenen un any més o menys, no? els coneixes, no? I jo crec que sempre hi ha una unió, no? I el fet que tinguin un tret de... l'accent diferent no és un punt de desunió, no? Al contrari.

E: Molt bé. I ara si obrim una mica més el prisma i mirem tot el conjunt del domini català, el fet que hi hagi diferències entre, ja no entre els poblets veïns, sinó més grans, gironí, barceloní, eivissenc, lleidatà... És bo? És dolent?

P: Jo crec que és bo. Perquè si partim de que unificar, no? Unificar vol dir no respectar els drets que tenen altres pobles, no? de mantenir la seva arrel.

E: Per tant, la diversitat intralingüística és positiva.

P: És positiva. Jo crec que sí.

E: Creus que els mitjans de difusió, els mitjans de comunicació, perdó, la difonen, aquesta diversitat?

P: Crec que no. Em dona la sensació que no. Crec que potser hi ha una centralització de l'ús de la llengua, pues de la zona del barceloní, no? No sé, me dona la sensació. És una percepció, eh!

E: Tu te sents, tu te pots sentir identificat amb el català dels mitjans?

P: Mmmmm.

E: No ho havies parat a pensar mai?

P: No ho havia parat a pensar. Jo me sento identificat amb el català del Comarques, no? I sento el meu parlar.

E: Clar. Amb el Comarques sí. És una desconnexió.

P: Exacte. Però lo altre nooo.

E: No?

P: No.

E: I no has sentit mai, no has sentit mai (-) Tu dius a Aitona s'han de sentir orgullosos de parlar aitonenc, o no sé com es diu jo tampoc, eh! Però no has sentit mai comparacions, i estereotips, i prejudicis vinculats a qüestions dialectals. Per exemple: el millor català és el de Girona, o el millor català és el de Vic. No has sentit mai comentaris d'aquest tipus?

P: Bueno, potser hi ha comentaris, de no sé, els d'Aitona quan parlen, però en plan de conya, mai en plan de burla ni d'afany de crítica, no?

E: Però aquests, per exemple, de Girona no els has sentit mai? No t'ha arribat mai a les oïdes?

P: No.

E: No?

P: No.

E: Doncs això és un clàssic, eh! (*solapament*) No m'ho acabo d'inventar, eh! Vull dir, això s'ha sentit dir moltes vegades.

P: Sí, no, no. Ja.

E: Tu creus que hi ha un català millor que un altre?

P: No. Per a cadascú serà el seu, no? Jo suposo que(-)

E: Això també es diu del castellà, eh. “El mejor castellano es el de Burgos o el de Valladolid”, no?

P: Doncs jo vaja, jo crec que, suposo que, jo en el meu cas...

E: Tu canviaries la teva forma de parlar si vas a Barcelona?

P: És que, jo crec que no, però coneixo gent que hi ha anat a Barcelona i n’ha tornat amb l’accent de Barcelona. A mi no m’agradaria, vaja. Me sento ridícul, no? Estic acostumat al meu català i llavòrens clar, se’m faria difícil. Però potser sense adonar-me’n, clar, quan estàs, te submergeixes en un cercle d’amistats o de treball o lo que sigui, clar, vulguis que no el dia a dia potser ho aniries oblidant, però vaja. No m’agradaria, perquè estic còmode amb el meu parlar. Trobo estrany el de Barcelona, no? i el respecto, i tal però, jo aquell tipus d’accent... Tot i que m’agrada per exemple el central, el de Manresa.

E: El de Barcelona també és central, eh! He he!

P: Sí, no. L’accent, però em refereixo a l’accent. Se nota.

E: Sí, no, ja. No ho sé. I escolta, tu què estaries disposat a fer per la llengua?

P: Què estaria disposat?

E: Si et diguessin “necessitem voluntaris i que ens donin idees”, per fer coses per la llengua, coses que estiguin al teu abast.

P: No ho sé. Podria involucrar-me, no? En... no ho sé, en algun tipus d’associació o de... moviment, no? per fomentar el català. I potser donar a conèixer que la pluralitat de llengües és bona. Mantenir les arrels és fonamental per les societats. No podem desvincular-nos i dir comencem de zero(-)

E: I com ho faries això?

P: Potser anant cap a posicionaments una mica més taxatius o més... no sé, radicalització, no sé si és així. O sigui, anar-me'n cap a postures més... no sé. Jo crec, eh! Al cap i a la fi, tu quan veus algo que estàs a punt de perdre t'afertes més a ell.

E: Aha.

P: Llavòrens intentes per tots els mitjans ja sigui doncs fer-ho més al teu cercle d'amistats. Suposo que seria un tema de debat. I llavòrens el teu posicionament, vulguis que no, se n'aniria més cap a tendències més autoprotectors. Avui en dia, vaja, jo en el meu cas no em sento tant (-). Sí que és cert que algunes polítiques que s'han dut a terme intenten d'agredir la llengua, però fins al punt de trobar-me que he de fer un impàs i fer accions per protegir més la llengua, crec que amb lo que faig, amb el dia a dia, i continuar-lo parlant, i en el cas que es produeix una inferència en la parla intentes doncs, jo en el meu cas, eh, doncs si l'altre no em comprèn no em vaig a dir "No, mira, jo et parlo en català i (*solapament*) mala sort si no m'entens", no?

E: Però tu ets capaç de mantindre una conversa bilingüe? És a dir, "si yo te hablo en castellano?"

P: Sí.

E: Sí?

P: Sí.

E: Ho fas habitualment o no? Perquè la majoria de la gent no ho fa. És a dir, si se t'adreça una persona en castellà ets dels que canvia automàticament o no?

P: Sí, jo soc dels que (-)

E: Canvies?

P: Sí.

E: Llavors no et mantens en una conversa bilingüe.

- P:** Clar, estem parlant d'una persona que no m'entén res.
- E:** No, no, no. No estic parlant d'una persona que no entén; estem parlant d'una persona que se t'adreça en castellà. No he dit que no t'entengui.
- P:** Bueno.
- E:** N'hi ha molta de gent a Lleida que parla castellà i entén el català. De fet, la majoria deu ser.
- P:** Però...
- E:** No tens amics amb qui parlis en castellà tu?
- P:** Molt pocs.
- E:** Molt pocs.
- P:** Perquè clar, el meu cercle d'amistats, com que està molt arraigat, no? en aquesta zona de...
- E:** Però i amb aquests pocs, per què hi parles en castellà? Perquè no entenen el català o perquè no el parlen?
- P:** Perquè no el parlen.
- E:** Aaaahhhh! (*solapament*) És que és diferent, eh!
- P:** En aquests casos, sí, però clar. Si em poses una persona de no sé, posem la situació, el típic, si vas a Barcelona, no? a Lleida no m'hi he trobat, potser sí però potser ho fas automàticament. Tampoc no, no sóc de les persones que mira, és aquest aquest no vol parlar el català o no vol(-)
- E:** Però és que ho fas automàticament quan no és necessari canviar. És que això ho fa molta gent, eh!
- P:** Ja. No ho sé.
- E:** És que no has fet la reflexió de dir per què he de canviar, si m'està entenent? (*curta*) No és una crítica, eh! He he! (*solapament*) És una observació.
- P:** No, no. Saps què passa? que(-) Ja, ja, ja.

E: Jo és que sí que soc de les que em mantinc en català. Si no hi ha cap problema en la comunicació em mantinc en català.

P: I si aquesta persona et parlés, no sé, l'anglès? Llavorens? Te pot parlar, no? igualment. O sigui sí que (-)

E: Però jo puc mantindre una conversa bilingüe amb qualsevol idioma que les dues persones entenguem. O sigui, jo he estat parlant amb un italià, ell ha estat parlant en italià i jo en català. I ens hem entès.

P: Però el fet de canviar de llengua, que ell te pregunta en castellà i tu li respons(-)

E: En català.

P: En català, sí. Però... per què? No sé, és, perquè t'intentes (-)

E: Perquè jo parlo habitualment (-), però aquí qui fa l'entrevista? Tu o jo? Ha ha ha!

P: No, no, no. Vull dir, jo és que soc així. No sé.

E: Tu ets del que et canvies i ja està. (*solapament*) Això és el que fa la majoria de la gent.

P: Sí, sí, sí. Perquè no me paro a pensar si aquesta persona sap parlar-ho.

E: Bueno, sí. Ja parlarem a bastament sobre aquest tema perquè tampoc ara no(-). No sé si vols afegir alguna cosa més. Jo crec que més o menys ho tenim tot. Clar, jo el que observo, no sé si això està permès que ho digui o no...

P: Sí, no, no, i tant!

E: El que observo és que l'actitud de la gent de les poblacions dels territoris catalanoparlants, és a dir, Seròs i Alfarràs, és a dir, les entrevistes van molt més ràpides, perquè és com que hi ha poc a dir. Perquè com que el català és una cosa tan normal, no pensem a pensar doncs, per exemple,

ara això que m'estàs dient si canvio, si no canvio, si té un valor, ves, no ho he parat a pensar... No tu, eh! En general, eh, t'estic dient.

P: Sí.

E: En canvi, les entrevistes a l'altra banda, com que el tema lingüístic, la qüestió lingüística, dona molt de si, doncs s'allarguen més i la gent té moltes més coses a explicar. Suposo que és una mica el que estaves dient tu abans, que mentre tens una cosa no la valores. És quan te la posen en perill, que dius bueno, aquí potser hauré de fer(-)

P: Clar, jo crec que és això, en part. Clar, és molt habitual que la gent de Seròs doncs vagi a Fraga a comprar, no? Llavòrens clar, tu amb aquella persona arriba un punt que tens certa simpatia, tens certa relació. Sí que és cert que és poc el nombre de persones que et parlen en castellà, però, jo li he respost sempre en castellà perquè(-)

E: A Fraga? Quan vas a Fraga parles en castellà?

P: A alguns sí.

E: Ah sí?

P: Sí. O sigui jo vaig al Berges i coneixo a Fulanito i sempre, no sé, m'ha parlat en castellà. Sí que és cert, doncs, gent de... que t'atenen de(-)

E: Però tu saps que a Fraga es parla fragatí?

P: Sí, fragatí. Sí, sí. Però hi ha gent, hi ha part de la gent (*solapament*)

E: Sí, sí, no. Hi ha gent que no, que no el parla.

P: Que tenen, que no són de Fraga Fraga. Alguns són descendents d'andalusos, no? Si te'n vas a la zona de la Granja, de la Granja d'Escarp, que són 10 km, no sé, de Seròs, però clar, les seves arrels de(-)

E: Tu, per exemple, si vas a(-) te'n vas un dia a Fraga i entres en una cafeteria, i no el coneixes de res, en quina llengua t'hi adreces? Ara (*solapament*)

P: En català, en català.

E: Ara ja t'estic preguntant per curiositat, eh! Ara estic sent molt tafanera! Ha ha ha!

P: No, no, no, en català, en català, en català. Però quan (-)

E: Tinc curiositat, perquè és que sem(-), no sé, tinc la sensació que canviem el xip, és com: vaig a Fraga i ja venga. Quan Fraga és catalanoparlant, no?

P: És que tot depèn, no? Jo crec que és això, que també sense voler. Si tu per exemple, la persona que t'està atenent està atenent una persona (-)

E: No, però aquí no ha començat ningú la conversa. Tu entres a un bar i què fas?

P: Ah, vale. Doncs, en català, en català. Però... en principi en català, sí. Després depèn com veus, no? però, tot depèn(-)

E: Ha ha! I les relacions entre Seròs i Fraga són molt fluïdes o no?

P: Sí.

E: Perquè quants quilòmetres hi ha entre Seròs i Fraga?

P: Mmmm, 10 quilòmetros. O sigui...

E: Vull dir teniu(-)

P: Sí, sí, sí. Hi ha molta, hi ha molta relació comercial i a part (-).

E: I hi ha molts matrimonis, no? Comentaven xxxx (*solapament*) molta gent.

P: Sí. Sí, sí.

E: Molt bé. Jo crec que amb això en tindrem prou.

P: Vale.

E: Si no vols afegir res més tu.

P: No, no, no. Amb principi no.

E: Doncs moltes gràcies.

P: De res.

Entrevista 6: Carla

E: Bé, bona tarda. Estem aquí amb una senyora de Seròs i procedirem a fer-li l'entrevista. Ens agradaria saber quina és la llengua que fa servir més habitualment.

P: La catalana.

E: La llengua catalana. I amb qui l'usa aquesta llengua?

P: Bueno, al treball, treballo a la Generalitat de Catalunya, clarò això obligat, i a casa.

E: On treballa?

P: A Lleida.

E: A Lleida. Aha.

P: Però bueno lo català és la llengua nostra, no?

E: Aha.

P: Sí, sempre parlem lo català. Vull dir, no hi ha dingú, pa lo que sigui, un xxxx o lo que sigo (-)

E: Però la Carme parla castellà.

P: Quina Carme?

E: Carme.

P: Ah, la Carme sí. Però bueno, però a lo millor al treball, no! He he!

E: A la feina parla català?

P: A vegades. (*solapament*) És molt reàcia a parlar el català.

E: Ho sé, ho sé.

P: Que jo ho considero que, que, a veure, que si estàs en un puesto de Catalunya hauries de parlar el català, perquè ella ja fa molt temps (*solapament*) que està aquí.

E: Té el C1, eh!

P: Però tenen, però tenen lo seu orgullet suposo.

E: Jo, de fet, amb ella parlo en català i ella a mi em parla en castellà.

P: Sí, sí. Jo, a lego, quan un me parla en castellà, jo normalment, no sé si és per educació perquè m'ho han ensenyat així, sempre ja els contesto en castellà. Però ara, jo ho sé, veig les coses ja d'una antra manera; antes les veia d'una manera i ara les veig d'una antra. I intento que, ja que venen a un departament que és de Catalunya i estem treballant allí, que tothom, per lo menos los que hi trebalem, ham de parlar català. Ja mon fem un tip, anem a la Tesoreria i a tot arreu, tot és en castellano, pues aquí per lo menos fem(-) si no se perdrà tot. Ja no mos volen a cap puesto, però bueno.

E: I amb qui més l'usa, el català? M'ha dit a la feina...

P: A la feina, a casa i al poble, amb ells sempre.

E: Perquè vostè és nascuda a Seròs?

P: A Seròs, sí.

E: De tota la vida. Sempre ha viscut a Seròs?

P: Sempre he viscut a Seròs, sí. Vaig nèixer a Seròs, així doncs com hi ha gent que naixen en un puesto i els fiquen inscrits en un altre, com ara els meus xiquets van nèixer a Lleida i els ham inscrits com que van nèixer aquí.

E: Estan empadronats aquí.

P: Sí.

E: Quants en té, de fills?

P: Tres.

E: Tres.

P: Un noi de 30, la xiqueta de 27 i un antre més petit de 23.

E: I sempre ha parlat amb ells en català?

P: Sempre, sempre, sempre. I les nòvies. La meua filla no en té, de nòvio, però los xiquets festegen i tots en català, tots. La nòvia del petit és d'Aitona, també, catalans, i la nòvia del gran son pare és de Fraga però també, català.

E: Què significa per vostè el català? Què comporta la llengua catalana? Amb què la relaciona? Quin valor li dona?

P: Home, jo en estos moments li'n dono molt, de valor.

E: Sí?

P: Jo donaria lo que fos per Catalunya i perquè tothom parlés català. I la gent que per lo que sigui no ho fos, i ha fet la seua vida a Catalunya(-)

Veü: Hola!

P: Tse! Ep, ep! Que estem gravant! No facis seroll! Que tinguin un respecte en (-) Hi ha molta gent que encara que siguin de fora, han vingut aquí i han fet la seua vida aquí, para jo los que han fet la seua vida aquí, haurien de tindre una miqueteta més de cura d'anar en los d'aquí, cosa que no passa, que tota la gent que són de fora, tothom tenim les nostres idees, però a Catalunya no, no, no... no, no se li dona cap(-). Vull dir, la llengua, hi ha molta de gent que parla en castellà i són catalans naixuts.

E: I això com la fan sentir a vostè? Perquè ens interessa(-)

P: A jo malament, a jo malament. Jo no m'hi havia fixat mai, en totes estes coses. Perquè veig amics a Fraga, que tenen un odi fat(-) cap als catalans, que això no tenim cap culpa nantros. Això ho han patrocinat tota la gent de(-) o sigui lo mateix govern d'Espanya o a... Això els dona vot contra els catalans. I par lo que sigui, no par re que hàgim fet nantros, per un drets que al seu temps vessen hagut d'estar adquirits no, entre uns i els altres, no sé què passa, però sempre una tírria als catalans. I jo de cada dia, m'hi sento més, m'hi sento més i faria tot lo que sigués... Hi ha molta gent que diu: "Oh! És que mira, podríem perdre la pensió, podríem

perdre(-)”. Jo l’únic que penso és que els nostres fills, no ho sé, si continua com ara, no sé què passarà.

E: Vostè té nets?

P: No. No, no encara.

E: No encara.

P: Ara lo meu fill gran se fica a viure amb la companya. I suposo que quan me jubilaré me vindran los nets.

E: I als nets amb què els parlarà?

P: En català.

E: I què els voldrà transmetre als nets en relació amb la llengua?

P: Jo els transmetré que no la deixen, o sigui que és la seua llengua, i ho trobo molt bé amb un respecte a una persona que no l’entengui, que no entengui el català, que li parlis en castellà, però que els valors del català no els hem de deixar perdre per res.

E: I quins són aquests valors?

P: Ai! Pues la llengua d’allà on visc, és la llengua de la meua terra.

E: I aquesta terra és Seròs o és alguna cosa més gran que Seròs?

P: Tot Catalunya va en bloc.

E: I Seròs quin significat té per vostè? És nascuda a Seròs, no sé si els seus pares també eren de(-)

P: Tots. Jo me’n podria anar a Anglaterra, me’n podria anar a tot arreu, però Seròs és Seròs.

E: Seròs és Seròs. I... quina vinculació hi té, doncs?

P: Bueno, pues que els meus padrins eren de Seròs, els meus pares també, jo també. I bueno, me coneixo tota la gent. A més, he treballat en un puesto que també era

d'agricultura, tots los pagesos me venien a veure a jo, i jo... des del més vellet que em venia a buscar els tiquets a jo, a les càmeres agràries, que els tinc tots, vull dir, jo quan se'n mort un, és que el tinc com, no com un fill no, perquè ve son padrí, no? Que tots m'han vingut a buscar (-) Antes venien a buscar els tiquets de la vellez, los vellets, allí on treballava jo, perquè fèiem de tot, portàvem la Seguretat Social i... I bueno sempre els he tingut un carinyo especial, vull dir sempre he estat tractant en ells. Hasta que fa vint anys em van traslladar a Lleida. Però lo que ara hem de vindre a fer a Agricultura de Lleida ho fèiem als pobles, cada poble tenia(-)

E: Aquí a Seròs, venia vostè?

P: Sí.

E: O sigui, sempre ha estat molt vinculada al poble?

P: Molt vinculada al poble. I comprenc, és que jo ho comprenc, que una persona sigui d'Andalusia, i hagi ving(-) va vindre a Catalunya, i no vulgui perdre les seues arrels, perquè són seues, però en cabat, també s'ha de pensar que si vius a Catalunya, tens unes amistats, tens... també s'ha de pensar pel bé de Catalunya i això és lo que, lo que no es fa.

E: Que en coneix de casos d'aquests? Té amistats, o família, o algun conegut d'aquest perfil que em descriu?

P: Ui tant! Moltíssims! Moltíssims! Aquí a Catalunya si tots fóssim catalans, eh, seria una antra cosa. Però los que s'han integrat, ja estan integrats i jo tinc amics i(-) no volen baixar del(-). A veure, jo tinc una amiga, i sempre me'n recordaré, que era molt andalusa, però era un andalús tancat.

E: Tancat.

P: Ella va nàixer aquí. Però ella (-)

E: Ella va nàixer aquí a Catalunya?

P: Sí, però son pare i sa mare eren d'Andalusia. Ella i els seus germans. I jo la trobava majíssima. Ella parlava en nantros i en tot lo poble de Seròs, i parlava un català com a nantros. Però de vegades l'anàvem a buscar a casa i ella parlava en son pare i sa mare, i parlava un andalús, però zazacezu... saps allò tan andalús?

E: He he!

P: I jo ho trobava perfecte, que en los seus germans i a casa seua que parlessin la seua(-). És que jo considero que les arrels no s'han d'oblidar mai. Però en cabat, també s'ha de fer que allí on vius i allí on convius, també donar un pas endavant a favor d'allí on vius, perquè clar, te donen treball, te donen estabilitat (-). N'hi ha molta de gent així. I en cabat, clar, què passa? Pues que tota la gent (-) hi ha gent d'aquí, també hi ha part d'aquí, que que si si si mos donessen la independència, molts tenen por que no els traguessin la vellez (-)

E: La pensió, no?

P: Sí, la pensió. Això ho accepto, perquè, home, com que sempre estan tan contra nantros...

E: Fa por.

P: Fa por. Però lo que no accepto és la gent que viuen aquí, que han treballat aquí, que se'n van haver d'anar d'allà i treballen aquí, i tenen los fills treballant aquí i tots, que no es vulguin integrar aquí. Això no.

E: D'acord. Eh, (*curta*) en els ambients, per exemple, rituals familiars, dinars, festes, avui per exemple tenien un dinar familiar, ja entenc que si tots són catalanoparlants la llengua que més s'utilitza és el català.

P: Sí, sí. Sempre.

E: S'han trobat mai en alguna situació en què s'utilitzin les dues llengües?

P: Bueno, normalment nantros, per lo menos los catalans que jo estic acostumada a tractar, no... o sigui si hi ha algú a la taula en castellà, i mos parla en castellà, ja automàticament nantros parlem en castellà. Claro, els altres també han de comprendre que moltes coses no mos surten en català, ai, en castellà. Perquè jo des que començo el dia hasta que l'acabo, telèfon i tot, tot ho faig en català. Quan me ve algú, i parlo alguna cosa, alguna paraula, no la sé traduir, però bueno tot se passa. Però normalment(-)

E: Però no ha sigut mai una situació conflictiva o (*solapament*) desagradable, incòmoda?

P: Mai, mai, mai. Aquí és un poble que s'accepta tot. Vull dir, si un parla castellà, pues parla castellà i tu li contestes en castellà. I si et ve li contestes en català i també l'entén.

E: El tema de la llengua, doncs, (*solapament*) no és tema de conflicte.

P: No, no, no. Passa és que ara vivim en una societat que som tots tan prepotents, tot ho sabem, tot ho... A vegades discutir, és que jo (-) a vegades discutim i tothom ho sap tot. A jo em fa por, perquè (-) a veure hi ha coses, que no les saps, si no les saps segur pues no les discutissis. Pues no. "Perquè jo..." Això és dolent, per jo. S'ha perdut tot això de religions i tot això. Se perd a poc a poc la fe en tot. Jo considero que (-). A veure, jo no soc practicanta, però soc creienta i considero que hi ha d'haure algo en què creguis, perquè si no te tornes tan tan materialiste, que no, vull dir que hi ha d'haure algo que et faci reflexionar, que de vegades dius (-). Mira, jo de vegades vaig a missa, i fan bueno fan una predicació i penso "veus, en això sí que té raó, no me n'havia adonat". Però sí que de vegades mos comportem així i així. Vull dir sempre t'ensenyen(-) vull dir no te n'ensenyem res de dolent. Però ara ja pugem que si no volem sant cristos, que si no això, que si no allò, i això tampoc no ho entenc.

E: I les relacions amb Fraga? Perquè no sé quants quilòmetres hi ha des d'aquí a Fraga (*solapament*) però pocs, no?

P: 11 o 12, o 14.

E: Vostè té amistats a Fraga?

P: Sí. Jo tinc les meues millors amigues i ties i de tot. A veure, elles no, no, a veure, no diuen res, però los hòmens tenen una tírria amb Catalunya.

E: Sí?

P: I pensa que aquestos hòmens que et parlo jo, les dones són d'aquí, d'aquí Seròs.

E: D'aquí de Seròs. S'han casat a Seròs?

P: Sí. Però tenen los negocis aquí. O sigui(-) les granges i lo negoci lo tenen, pues perquè ha sigut de la dona, venen per la dona i no, no, no. Mira, jo m'he trobat a Fraga, això potser fa set o vuit mesos, trobava un noi jove i dir "escolta, per on s'hi entra al CAP de Fraga?", perquè anava a veure una persona i no sabia per on s'hi dentrava, *dicE*: "Por favor, señora, no la entiendo." En cabat dentro, i mira, tal, dic "Bueno, es que vale, me pensava que entendías el catalán." Dentro, al CAP de Fraga, a la clínica, que és una clínica, "Escolta, voldria (-)", i ve un noiet jove i me diu: "¿Que me lo puede repetir, que no lo he entendido? Vaig dir: "Ep! Aquí algo falla! Això és rucada!" Perquè una persona que (-) o sigui, és que a Fraga parlen català, tothom parla català. Però bueno, hi ha gent que per lo que sigui (-). I els ho respecto, eh! Però lo que no els respecto és que m'ho facin repetir entenen-lo.

E: Ja.

P: Però no, les relacions no. Jo a vegades los meus amics (-)

E: I aquestes situacions com la fan sentir?

P: Bueno jo normalment soc molt passota.

E: Sí?

P: Si ho diuen pues ho diuen. És igual.

E: Ho repeteix en castellà i ja està.

P: Sí, ja està. No, no en tinc cap, de problema. És igual ara ja. Inclús los mateixos amics se'ls veu un... un odi! Jo un dia els dic: "Escolteu, ara valtros, com a aragonesos, hem sigut molt Catalunya i Aragó, eh!

E: Aha.

P: Si ara valtros us queixésseu per algo que creieu que teniu raó, com naltros que volguéssim la independència, que no s'hi hagués arribat si tot ves anat normal i véssim parlat com a persones, dic, com que és casa vostra, jo l'únic que faria és pensar que si us queixeu és per algo. No m'hi ficaria en la vostra vida, perquè jo no m'hi fico en la vostra, en la casa vostra, eh que feu lo que voleu? Pues dic per què us fiqueu vatros en casa nostra? Catalunya això, que som uns desgraciats, que si tomba que si dale...

E: Perquè se senten ofesos potser?

P: No ho sé. És una cosa que l'Estat espanyol, se suposa (-). Tenim mala fama, per lo que sigui tenim mala fama, los catalans.

E: I quin paper hi té a veure la llengua en tot aquest procés?

P: No ho sé, però no paren de de de... Si poguessin traure-la la traurien, ja t'ho dic jo.

E: La llengua.

P: I naltros no volem, què hem de voler!

E: I això del LAPAO, que li sona, (*solapament*) això del LAPAO? Què n'opina?

P: Sí, el de l'Aragó. Una tonteria com una antra. Per què han de ficar LAPAO a una cosa que sempre ha sigut la llengua catalana? És que no, no, no (-)

E: Bueno, ara ja ho han tret, eh!

P: Ara ja ho han tret. Però és que no sé per què ho han fet. Però és que nantros, quan van demanar això del LAPAO los aragonesos, nantros no mos hi vam ficar. Per algo sirà. Sempre hi ha uns motius perquè tu demanes una cosa per benestar o (-). No mos hi vam ficar. No, no, no, és que nantros no en tenim cap d'odi als de Fraga. Perquè jo igual vaig al Mercadona com vaig aquí com vaig allà, no en tinc. I en canvi ells, sí. I jo els ho dic als amics: "És que no ho entenc, no entenc com valtros que teniu lo negoci que us dona vida a Catalunya podeu estar (-). Per lo *menos* calleu!" I les dones no es pronuncien.

E: No es pronuncien.

P: Elles en el seu fondo són catalanes, però, claro, no poden fer cap comentari davant de l'home, perquè clar, en cabat queda malament, però sí.

E: Per tant, el tema de la llengua té molt pes en tot aquest (-)

P: Clar. I és que els hòmens parlen català, eh! Los hòmens d'elles parlen català.

E: Però no és català per a ells.

P: No. No hi poden fer més.

E: Vostè m'ha dit que té tres fills. I els seus fills creu que pensen igual que vostè o de generació en generació canvia la manera de pensar?

P: No, és que quan los meus fills seran grans, hi haurà molta més gent a favor de Catalunya.

E: Sí?

P: Són quan los pares se morguen d'aquestos fills, que passaran vint anys, en cabat los fills seran d'una altra manera. Però bueno jo (-) los meus fills (-), lo meu home és d'esquerres, lo meu home sempre. Jo, sempre he sigut (-), lo meu padrí sempre me deia: "Mira, ni d'un puesto ni de l'altre. Una cosa bé per a tots, del mig." Sempre hem sigut nantros de Convergència, però no mos ficàvem en res ni res. Però els meus fills jo veig que, tal com se van fent grans, i que antes no els deia res una votació, però en canvi ara, inclús el petit, van a votar.

E: Hi estan més implicats.

P: I ells veuen per la tele, perquè ara es veuen moltes coses, que si ara ha fet això aquell, que si ara no mos volen rebre aquí, i elles van a poc a poc, naltros no els diem res, però ells mateixos també són molt... no catalanistes, catalans.

E: Catalans.

P: Se senten catalans, se senten (*solapament*).

E: I el parlen, el català? També és la seva llengua habitual?

P: Sí, sí, sí. I a més a més se sinten amics de tota la gent de (-) bueno, molt amics i molt tot. De cada dia, s'hi fiquen més a la política, saps? Bueno política, no política, el que sinten dir a la tele pues que els agrada més. Però bueno, també segueixen l'ordre d'anar a favor de Catalunya, sí.

E: En l'hipotètic cas que fessin desaparèixer el català, ens hem de posar en(-) imaginar la situació aquesta, com se sentiria vostè?

P: Jo, molt malament. Primera, que ho trobo impossible, que això no ho sirà mai. Però si ho fessin d'allò, és treure la identitat de qualsevol persona. No, no, no em sentiria bé. Que em digueren: "Pues ara has de parlar en castellà!" Pues bueno, suposo que si estem en democràcia això no passarà mai, però si passés... Ho trobo molt difícil. Me sentiria malament, malament del tot.

E: Què vol dir malament?

P: Malament pues... malament en los que mos han fet fer això. Però jo em penso que això no pot passar, no pot passar, perquè a jo no m'han de privar mai, per lo menos a casa meua, que parli el català. Després me ficaria la careta, i quan sortiria de fora pues anar fent castellanades. I *ojo* que no tinc res contra la gent caste (-) que parlen l'espanyol, eh! Perquè l'espa (-) Estem a Espanya, que és lo castellà, però dins d'això s'ha de saber que cada (-), los bascos pues s'estimaran la seua llengua. Seria una passada que als bascos no els deixessen (-) perquè si no mos deixen a naltros, començaran amb naltros i aniran fent. Jo em penso que això és impossible, estant en demo (-), bueno, ara que encara que estàs en democràcia tothom fa lo que li dona la gana, vull dir que (-)

E: No ens ho podem imaginar, això.

P: Jo no. Jo no m'ho imagino. Perquè jo a casa sempre català i fora de casa ja en parlariem. He! Perquè, escolta, aniria perdent i la gent diria: "Mira, aquesta vella! Que parla en castellà?" I no em ficarien a la presó perquè parlo en castellà. A més, aquí a (-)

E: En castellà o en català?

P: Ai, en català.

E: Què estaria vostè disposada a fer pel català?

P: Ai, com a què? És que n'hi ha moltes coses.

E: Quines coses?

P: Esta pregunta és molt difícil, eh!

E: Bueno, hi ha gent que està disposada a fer unes coses, hi ha gent que està disposada a fer-ne unes altres i hi ha gent que no està disposada a fer res i és lícit tot.

P: És que no ho sé, el que estaria disposada a fer.

E: Ara imagini's que demà o dilluns arriba a la feina i sent que li va de dos dies al català. I té dos dies per fer coses pel català. Què es pot fer?

P: És que amb dos dies no es podria fer res.

E: Bueno, dos dies, no ho sé. He he he!

P: Sí. Jo suposo que es farien les seues queixes o les seues coses, però nantros a nivell nostre ben poca cosa podríem fer.

E: No?

P: Perquè no manem de res. Nantros, ens fiquen un impost, pues a pagar, i si no pagues, (*solapament*) ja t'ho explicaran.

E: I a nivell personal no es pot fer res?

P: Jo em penso que en estos moments no. Sortir a fer una *huelga*, però no agarraràs pas una escopeta i et ficaràs a tirar tiros.

E: Noooo, armes no cal, però.

P: Pues a veure què es pot fer. Si ho fiques per judici també costarà, i a més a més tots los jutges estan comprats. Jo no veig que es pogués fer res, si no és manifestacions o... que es fiquessen com a frontera i no deixessen passar dingú (*solapament*) de fora de Catalunya.

E: Bueno però jo ja entenc que relacioni contínuament tot el tema amb la qüestió de la independència, però m'estic referint només a la llengua ara, eh!

P: Sí, sí, bueno. Sí, sí.

E: No té cap (-) O sigui, a veure (*solapament*). És difícil imaginar-s'ho.

P: No té cap d'allò però no.

E: És que hi està íntimament relacionat per vostè?

P: La independèn (-). No, perquè jo, a veure jo soc d'estes persones que si es ves parlat i es ves arribat a un acord, i que Catalunya fos més o menos com són les altres comunitats. Ni *café para todos*, pero que... És veritat: *café para todos*, lo que passa és que ningú hi parla, de tot això. Mos deuen un munt de milions i encara els dolents som nantros. Però claro, aquí jo vec que deu de veure d'altres coses que nantros no sabem per a que fajon això i dingú els digo re. Que tot (-) jo no ho soc de (-) antes no ho era, però ara cada dia en soc més. Jo l'independentisme no em va de sortir d'Espanya, també em sinto espanyola. Lo que jo no vull és que siguéssem l'*hazmereir* de tot arreu. Que ja mos van deixar los quartos, però quan nantros ja els hem anat a buscar en un banc a l'ix per cent d'interessos, que això és molt complicat. Però bueno, si no no anirien a Madrid a parlar. No. Jo considero que d'Espanya se porten molt mal (-) Però ja t'ho dic, no ho diré, això, perquè no sé com se porta això. I el problema del català no l'havíem tingut mai. Sí que des de molt remoto, ho sinto dir a l'home, que ell sí que ho sap tot, tot lo que era Catalunya mos ho han anat prenent tot, no sé per què s'ho han deixat, però mos ho han anat prenent tot, però jo no soc de sortir d'Espanya. Però soc, i més en temps de crisi, que tots siguéssem iguals, si una autonomia no té prous diners per a, si no és prou rica, que no haja de ser una antra autonomia que els traga les castanyes del foc. Ara, si n'hi ha per a tots, que tots anem bé, pues venga endavant. Però en temps de crisi no. Però jo aquesta pregunta no te la puc, no te la sé contestar.

E: Ja. En tot aquest conflicte de la independència que estem vivint, quin percentatge li dona al paper de la llengua? M'explico? El paper del català com a llengua?

P: Tot, tot.

E: Tot és qüestió de la llengua?

P: Noooo. Tot és qüestió de la llengua no. (*solapament*) Hi ha moltes (-)

E: En un tant per cent?

P: En tant per cent?

E: La llengua està en un...

P: Ufff. Fiquem-hi mitat i mitat.

E: Un 50 % té la llengua?

P: Per a jo.

E: És que com que li pregunto per la llengua i em parla de (-) veig que està bastant interrelacionat.

P: Sí, però és que (-) Siiiiiiiiiiiií. Sí, sí. És que la llengua la trobo molt essencial. Ara clar, també trobo molt essencial l'altra part, la de millorar...

E: Tot és un...

P: A jo si em preguntessen “què t'estimes més, si parles en català, ai, en castellà, siríeu com els altres?”. Pues no ho sé, el que faria.

E: És una bona pregunta aquesta.

P: És molt bona pregunta. Esta nit (*solapament*) li comentaré al meu home, a veure què pensa.

E: A veure què pensa. Bueno, és que una mica el que li he preguntat com se sentiria, jo no li he dit si Catalunya deixa de ser Catalunya, jo li he dit si de sobte no li permeten parlar en català. O sigui, no m'he posat tant en coses... (*solapament*) polítiques...

P: Sí. És una cosa que va lligada una cosa amb l'altra (*solapament*)

E: Sí, per això li ho pregunto.

P: Però que m'ho hauria de pensar en cabat.

E: Diu: “No, miri, vostè pot ser catalana igual, però no pot parlar en català.”

P: Però és que això és una pregunta que no pot ser.

E: És una situació hipotètica.

P: Sí.

E: Però llavors està molt relacionada la llengua amb la identitat?

P: Per a jo la llengua és lo tot.

E: Ho és tot. Llavors no és 50. Llavors, és més que 50!

P: Noooo, exacte. És lo tot, però clar. Si en cabat me diguessen, bueno vale, parlaràs això però continuarà tot igual. Potser m’ho pensaria. Jo lo que no vull és que continuéssim anar com aquí.

E: Ja, bueno. Nosaltres el que volem és saber qüestions sobre la llengua.

P: La llengua. És que *ojo*, eh! Fffffff!!!!

E: Ha ha ha! Ho sé, ho sé. A veure, mmm.... creu vostè que fem prou per cuidar el català? Les persones? La llengua catalana està en el lloc que mereix estar?

P: Aquesta tampoc no té la sé contestar.

E: Els usuaris, la gent que la parla, fem prou per ella? O podríem fer encara més coses?

P: Home, si no és escriure-la o... Però és que si ja parlem català, què més coses podem fer? Si dingú diu res de traure-la ni res, pues ja estem bé. Penso jo. Què hem de fer més? Si no és l’escrivim, a veure com és la llengua, (*solapament*) busquéssim a veure quins orígens té...

E: En fem més de coses a part de parlar-la, en fem més, no? L’estudiem a l’escola, tenim mitjans de comunicació en català, la ràdio, la tele, tenim Internet, xarxes socials en

català... en fem moltes de coses. No sé si se'n poden fer més. Això és el que li pregunto (*solapament*) a vostè.

P: Sí, sí, sí. Ah, no no ho sé. Ai, jo no en tinc ni idea, no ho sé.

E: Fem cursos, moltes coses, no?

P: Sí. Moltes coses.

E: S'utilitza a la feina, no sempre però... (*solapament*) La documentació...

P: Sí, sí. I nantros des que comencem fins que acabem jo estic escrivint sempre en català.

E: Vostès fan tota la documentació en català o també en castellà?

P: La que fem nantros sí.

E: Sí, perquè és de la Generalitat.

P: Però la que va a una persona que és castellanoparlant la fem en castellà.

E: En castellà. Té lògica, no?

P: Siiiií. No, i ja per norma. I ja t'ho dic, si ve algú que... si mos parla d'entrada en castellà, nantros li parlem en castellà. No en tenim cap de problema.

E: Molt bé. Eeeehhhh! (*curta*) Dintre de la mateixa comunitat lingüística, és a dir, dintre dels territoris que parlem català, com valora vostè la diversitat? És a dir, aquí a Seròs es parla diferent, no sé si vostè hi està d'acord o no, amb la gent d'Aitona.

P: Sí, sí, sí, sí (*solapament*).

E: Bueno, abans em deien que no parlen igual els d'Aitona que els de Seròs, ni els de, no sé, els de Massalcoreig...

P: Sí, tots tenim la nostra cosa, sí.

E: I com ho valora això, que es parli una mica diferent? És bo, és dolent, és positiu, negatiu?

P: No. Per a jo és bo.

E: És bo.

P: Vull dir, sí que els d'Aitona tot ho acaben en [a], “faria”, “menjaria”... tot ho acaben en [a], i els de Massalcoreig tenen un parlar gangós “Mira-la esta, pues què s’ha pensat?” I nantros més aviat parlem en la [ɛ], ho acabem tot amb la [ɛ]. I els de la Granja no ho sé. Però vull dir que això, no ho sé. Són altres coses que mos fan ser una miqueteta punxosos. Com a què? Pues que aquí a Seròs mos ha tocat que tenim institut i ells han de baixar aquí, tenim lo CAP i ells han de baixar aquí. Pues tot això són rencorettes que... però del d’això altre, no.

E: I això respecte dels pobles veïns, però si mirem una mica més enllà tampoc no parlen igual els de Lleida que els de Barcelona.

P: Bueno, jo no tinc cap problema que els de Barcelona parlin (-)

E: És bo això, que hi hagi diversitat?

P: Sí, perquè tothom s’acostuma (-) Bé, la idea de cada poble i s’ha de respectar.

E: S’ha de respectar i s’ha de preservar també?

P: Què és això de preservar?

E: Preservar vol dir ajudar a mantenir.

P: Sí. Sí, sí, sí.

E: I creu que es fa prou per mantenir-la, aquesta diversitat?

P: Home, si la parlen. A veure, jo a vegades escric al facebook, no?

E: Sí.

P: I jo normalment sé que se fica “el”, que lo “lo” ara ja s’ha acceptat, però jo sempre, sempre, sempre fico el “lo”, encara que siga (-) fiquen una falta, (*solapament*)

E: Tal com ho diu.

P: Jo vull estar identificada en les coses de Seròs.

E: Per tant és(-)

P: I a veure, es fan un tip de riure. De Lleida a Seròs hi ha poc, no? Però a Lleida hi ha moltes paraules que jo dic que ells no... ells no diuen. Com ara la “granera”.

E: Ah! També diuen la “granera” aquí?

P: La granera, l’“hortera”, la cassola de fang en diem l’“hortera”.

E: Algunes paraules.

P: Però jo mai m’he deixat de dir aquestes paraules.

E: Per tant, sí que és important que es conservi (*solapament*) la manera de parlar.

P: Sí, sí, sí, sí. Hi ha moltes persones que em fan molta ràbia, que se’n van a Barcelona, i venen aquí i parlen barceloní. Però n’hi ha moltes, que són les autèntiques (-)

E: I això, per què creu que passa?

P: Perquè es volen fer veure. Si no no ho sé.

E: És millor ser de Barcelona que (*solapament*) ser de Lleida o de Seròs?

P: Això és lo que volen. Volen que noten que elles no són d’aquí. Però la persona que és de Barcelona que quan baixa aquí parla com a tu, perquè ha viscut tota la vida per aquí, bueno tota la vida, la trobo meravellosa. Això són coses meues.

E: Aha.

P: En canvi aquella, i jo n'he tingut tota manera d'amigues, que ha estat a Barcelona "ai, d'allò i d'allà", les trobo fatal.

E: I vostè ha viscut mai alguna situació humorística o alguna de burla pel seu dialecte, per la seua forma de parlar?

P: No.

E: O l'ha vist (*solapament*) sense ser vostè...?

P: No, no.

E: Mai ha sigut una situació còmica, no?

P: No, no, no (*solapament*). Mai, mai.

E: xx xxxx xxxx

P: Com aquell (-)

E: "Lleide" no li diuen mai, no? Vostè és de "Lleide" i coses d'aquestes?

P: No, no, no. Sempre (-). De fet, no m'he mogut mai massa de Lleida.

E: Ah, *vale*.

P: Peroooooò, vull dir que no n'he fet de viatges, no he viatjat.

P: Aha. I creu que les persones que ens dediquem a la llengua, jo per exemple soc filòloga, no? Eeehhh, hauríem de fer alguna cosa més per preservar aquesta diversitat dintre de la mateixa llengua o ja està bé com està, i per si sola ja...?

P: Jo veig que ja està bé com està. A més, has de pensar que aquí a Seròs (-)

E: Quan miren (-), perdó!

P: Eh? No, que aquí a Seròs som catalans catalans, eh! Vull dir, que los que han naixut aquí pràcticament tothom, no trobaràs casi dingú que no parli el català.

E: No, no. Però jo me refereixo, dintre del mateix català les variacions que hi ha. Per exemple TV₃, no sé si miren TV₃ aquí...

P: No gaire.

E: Bueno, doncs a TV₃ si senten gent que parli com aquí o no?

P: No ho notem massa. És molt semblant també lo parlar de TV₃. Vull dir, no es nota massa. Se nota una miquseteta de Barcelona, però tampoc no massa.

E: No és un problema això.

P: No. Tot això ho respectem molt nantros. Bueno, nantros, jo.

E: Molt bé. Doncs jo crec que amb tot això, no sé si vol afegir alguna anècdota, alguna vivència relacionada amb la llengua.

P: No, no. Pues que mos continuïn deixant parlar, per lo menos continuar parlant com ara, que no mos ho traguen ni de les escoles ni de cap puesto, perquè és la nostra llengua i... ja està. I de castellà també n'ensenyen o sol també se n'aprèn. Si tens los pares castellans i vius aquí, ja n'aprèn. I en cabat també pots fer algun curset. També està (-) és acceptable que la gent que siguin castellans, que vulguin que el seu fill tingui un castellà bé, que es faci a la mateixa escola, castellà, però és que ho demanen. Antes nantres sol teníem castellà a l'escola, hem après lo català pues parlant i amb cursets i... pues lo mateix.

E: Molt bé. Doncs moltes gràcies per la seva col·laboració.

P: Ai, dona, pues m'ho va dir la Carme i dic siiiii, dona sí, quan vulgui.

Entrevista 7: Julià

E: Bona tarda. Estem aquí amb un noi de Fraga de vint-i-iiii...

P: Vint-i-set anys.

E: Vint-i set anys. I bé, procedim a fer-li l'entrevista. Bona tarda.

P: Bona tarda.

E: Mira, ens agradaria que ens expliquessis una mica quina és la llengua que utilitzes habitualment, en quins entorns la fas servir, amb qui l'utilitzes...?

P: Bueno, principalment faig servir dues llengües, tant el català com el castellà. A casa generalment amb la família faig servir sempre el castellà, però laboralment estic, ja que visc a... estic treballant a Lleida i llavors utilitzo el català.

E: Estàs treballant a Lleida però tu en realitat ets de Fraga.

P: Sí. Bueno, les circumstàncies de la vida et porten a anar a buscar fenyà on està. Si a Fraga no trobes fenyà pues bueno, t'has de buscar la vida, si no pots marxar gaire lluny... Lleida és una ciutat relativament gran, bastant propera, i hi surten més oportunitats que lo que és Fraga.

E: Tu quants anys ja has estat vivint a Fraga?

P: Pues jo he estat vivint a Fraga des dels vuit anys fins a fa un anys, o sigui gairebé dinou anys vivint a Fraga.

E: Perquè vas néixer a...?

P: Vaig néixer aquí a Lleida i em vaig criar a Pobla de Segur.

E: Quan vas anar a Pobla de Segur?

P: Quan vaig néixer.

E: Quan vas néixer, per tant (-)

P: O sigui em vaig criar des que vaig néixer fins als vuit anys allí. I des dels vuit anys fins als vint-i-sis, com aquell que diu a Fraga.

E: I tens un fort sentiment afiliat a Fraga o després d'haver passat per diversos...?

P: Bueno, he passat per diverses poblacions i tampoc és que digui que tinc un sentiment cap a una en especial. O sigui, em considero més bé ciutadà del món. No és algo que digui hòstia, no, soc fragatí a muerte perquè Fraga tal, no. O sigui, però tampoc soc lleidatà a muerte, ni tampoc soc de cap lloc a muerte.

E: Quina diries que és la teva pri (-), ja sé que tu has dit que ets bilingüe, que utilitzes tant el català com el castellà, però quina diries que és la teva llengua primera?

P: Jo crec que és el català perquè de petit, això m'ho expliquen els meus pares. Clar, al viure a Pobla de Segur, però la meva família és castellana, jo vaig patir un canvi bastant gran, perquè, clar, jo a casa era tot parlar amb castellà, a l'escola era amb català, i els meus pares van veure en mi un canvi en què jo deixava de pensar amb castellà i passava a pensar amb català.

E: I això va suposar un problema per als teus pares?

P: No, perquè jo era capaç de parlar les dos llengües amb completa normalitat, i no... mai m'ha suposat un esforç l'haver de canviar de català a castellà.

E: Aha.

P: Llavors, els meus pares sí que em diuen que van veure un canvi en la meva forma de pensar, de castellanopensant a catalanopensant. Llavors, moltes vegades, estic, per exemple a casa dels meus pares, estic fent alguna cosa i m'adono jo mateix que quan penso o conto mentalment ho estic fent en català.

E: Molt bé. Quan dius català estàs referint-te a la parla típica de Fraga o...?

P: Bueno, el català...

E: Quin utilitzes tu habitualment? Quin és el (-)

P: A veure, a Fraga realment utilitzo per dir-ho d'alguna manera, el dialecte, que és el fragatí, que bueno no deixa de ser una altra variant del català, com podria ser el barceloní, el lleidatà, el gironí, o el tarragoní, o moltes altres que hi ha. Perquè per exemple si te'n vas a pobles que estan a prop de Fraga realment no parlen fragatí. Parlen molt similar però hi ha unes petites variants.

E: Variants, aha.

P: Llavors, considero que el que parlo és català i generalment si em trobo aquí a Lleida parlo un català més neutre, i si em trobo a Fraga pues sí, sí que m'adapto més al dialecte, a la forma de parlar que tenen.

E: Que tenen allà. Quan dius un català més neutre et refereixes a més similar al català de Lleida o més normatiu? O més proper a l'estàndard? O què vols dir amb neutre?

P: Bueno, neutre, això (-)

E: Perquè el de Lleida tampoc és neutre. (*solapament*) Però, a què et refereixes? Més proper al (-)

P: Clar. Neutre és que clar. Sobta menys el de Lleida que... ho veig més normalitzat per mi, ja que m'he criat aquí, i és el català que he après, i clar, parles amb algú de Barcelona i es nota molt.

E: Per això t'ho pregunto.

P: Encara que tampoc soc molt de parlar amb la [ɛ]. No em surt tampoc.

E: D'acord. I tu quan ets a Fraga, entenc que parles fragatí, però... parles fragatí i castellà, parles més fragatí que castellà, parles més castellà que fragatí?

P: Això depèn.

E: De què depèn?

P: Per exemple, a casa meva es parla castellà, ja que els meus pares són d'un poble de Saragossa, llavors a casa es parla castellà.

E: Sí.

P: I també depèn una mica del grup amb què m'ajunti, perquè tinc amics que directament, no et sabria dir-te per què, parlo amb castellà i altres que parlo fragatí. Llavors tampoc sabria dir-te en quina proporció de català, bueno fragatí-castellà tinc.

E: Tens germans?

P: Sí.

E: I en quin idioma parleu?

P: Amb el meu germà amb castellà. El meu germà és una mica negat pel català.

E: He he! En quin sentit negat?

P: El meu (*solapament*) germà l'entén perfectament...

E: Per convicció o per què no s'hi ha posat mai?

P: No, perquè (-). De fet, el meu germà a Pobla de Segur va viure molt poc temps.

E: És més petit?

P: Sí. Té vint-i-iiii-dos anys. Llavors, el meu germà va marxar d'allí amb tres anys, i clar, gairebé no parles amb tres anys. Parles però tampoc... Llavors es va criar a Fraga. El meu germà sí que té un sentiment més fragatí.

E: Que tu?

P: Sí, bastant més. I el meu germà l'entén, el parla i l'escriu, però parla un català molt castellanitzat. O sigui, hi ha vegades que et diu "fes-me un bocata de jamó". Dius "vale, t'entenc però és pernil!"

E: Sí.

P: Vale, llavors eh... Li és més complicat potser perquè no ha viscut tant temps aquí a Catalunya.

E: Però llavors, perdona, eh. Però interpreto llavors que vivint a Fraga no té la necessitat d'aprendre (*solapament*) fragatí.

P: No. Per a res.

E: En canvi tu l'has après perquè...?

P: Bueno, tinc la gran capacitat d'adaptar-me molt a com parla la gent. O sigui, a mi em deixes quinze dies a Barcelona i parlaré igual que els de Barcelona. Llavors tinc aquesta capacitat adaptativa i fa que em sigui molt més fàcil agafar el dialecte i les expressions que es fan servir al territori, per dir-ho d'alguna manera.

E: D'acord, però, llavors... vull dir, el teu germà no ha tingut la necessitat de parlar el fragatí a Fraga.

P: No.

E: I tu sí. O sigui, no sé si necessitat o senzillament (-)

P: No, simplement, bueno, t'acabes quedant amb les expressions i amb la forma de parlar i acabes aprenent-lo per imitació.

E: Perquè tu el vas aprendre a l'escola, el fragatí o no?

P: De fet, ensenyen, bueno, hi ha una assignatura que és català, però és (-)

E: A primària estem parlant? O a secundària?

P: Sí, primària i secundària. Teníem l'assignatura, bueno totes les assignatu (-)

E: Optativa o com?

P: Sí, optativa. És optativa.

E: Sí.

P: Clar, i jo venia del Pirineu de Lleida i els meus pares van decidir que sí, que continués... (*solapament*)

E: Clar.

P: I mon germà inclús també la feien.

E: També, també l'ha estudiat.

P: Però, no sé d'alguna manera, hi havia coses pues que canvien. O sigui és lo que t'explicava abans, de que un dia vaig arribar a casa i ma mare em va preguntar que què volia de postre i li vaig dir que volia una mansana, quan tota la vida havia dit poma. Llavors és adaptar-te també. No ho sé. D'alguna manera és "allí donde fueres haz lo que vieres".

E: Sí.

P: Vale? Llavors t'adaptes, a l'igual que t'adaptes a les costums, t'adaptes al llenguatge, t'adaptes a la forma d'expressar-te...

E: Perdona que hi insisteixi però... he he he! Perquè clar, m'estàs dient que el teu germà i tu heu seguit els mateixos patrons...

P: Sí.

E: I tu t'adaptes. Interpreto llavors que el teu germà no s'adapta...?

P: Sí, bueno, al meu germà el català no li ha agradat.

E: Vale. Aquí és on volia anar.

P: Ell, partim de la base que no li ha agradat.

E: Se sent molt fragatí, però... (*solapament*)

P: Se sent molt fragatí.

E: No té cap interès per aprendre el català.

P: Però... però no té cap interès per aprendre'l. Exacte.

E: Perquè, pel que em dius, heu seguit la mateixa línia.

P: Sí. Exacte. La mateixa línia d'estudis fins a... primària i secundària. I potser també perquè mon germà no ha tingut aquesta capacitat adaptativa, com he tingut jo.

E: D'acord. I tu creus que es pot viure a Fraga sense parlar gens fragatí?

P: Sí.

E: Sí. Es pot viure.

P: És completament compatible. Tinc companys... de fet, una noia que també viu aquí, a Lleida, ara i... no ha parlat en la vida res de català, ni de fragatí ni res. Ella és d'un poble de la província de Terol i no ha tingut la necessitat d'aprendre'l. Ha treballat a botigues, s'ha relacionat amb la gent, igual que pot fer qualsevol sense la necessitat del català, o fragatí.

E: Pot entendre'l, però, o tampoc?

P: És complicat, perquè per poder entendre el fragatí has d'entendre el català.

E: Sí?

P: La noia, la noia (-). Sí. Jo crec que sí. Perquè jo crec que comparteixen la mateixa base, però...

E: Amb paraules i expressions (-)

P: Però hi ha paraules o expressions diferents. Aquesta noia, pel que fos, els seus pares, pel que sigui, no van creure que aprendre català, fragatí amb aquest cas, fos important per a

la seva vida, i no el parla. Ara porta un temps que s'ha ficat a estudiar una mica de català, perquè viu aquí a Lleida.

E: I ara potser se li ha fet més necessari (*solapament*) que no pas a Fraga.

P: I ara se li ha fet més necessari que a Fraga, però a Fraga pots entendre't tranquil·lament amb castellà sense cap tipu de problema.

E: D'acord. Pel que fa a les visions generacionals, entenc que si els teus pares m'has dit que eren d'Osca, m'has dit?

P: No. De Saragossa.

E: Ah, de Saragossa. Els teus avis tampoc no eren de Fraga?

P: No.

E: Per tant, diguéssim que el català o el fragatí apareix en la teva generació amb tu i no en el teu germà?

P: Sí, exacte. Mon pare va... Clar. Amb vint-i...

E: L'entenen els teus pares?

P: Sí, l'entenen. I el podrien arribar a parlar. Eh, el meu pare quan va començar a treballar a Pobla de Segur, el seu jefe li va dir que li recomanava matricular-se a un curs de català. I el meu pare es va matricular.

E: D'això fa molts anys, no?

P: Sí. Això estem parlant del 89. El meu pare es va matricular però mai hi va anar.

E: Ah no?

P: No. No va anar mai a classe.

E: Per què?

P: Amb ell li van dir que es matriculés, no que anés al curs.

E: Ah, d'acord. S'ho va prendre literalment, no? Ha ha ha!

P: Sí, sí.

E: Ha ha ha! Està bé.

P: Llavors, eh... És curiós perquè el meu pare(-)

E: Ha ha ha ha! Això t'ho ha explicat ell?

P: Sí, sí. I bueno això és una cosa que explica (*solapament*)
mon pare habitualment.

E: Això és una anècdota.

P: Llavors, el meu pare lo que sap de català ho sap del dia
a dia. Durant deu anys va viure aquí a Catalunya i bueno
pues el va aprendre. La meva mare, jo crec que aquest
procés de passar de l'Aragó a Catalunya li va suposar més
esforç... Una altra anècdota que conta ma mare...

E: Sí.

P: És que allà anava a comprar i... anava sempre amb bitllets,
perquè indiferentment del que diguessin (*solapament*)

E: Ella donava sempre bitllets.

P: Ella donava sempre un bitllet i ja li tornaven lo que fos.

E: I s'ho creia, no?

P: I s'ho creia. I ja està.

E: I si estava malament doncs, mira, no passava res.

P: Exacte.

E: I així no tenia el problema d'entendre el que li deien.

P: Ha ha! Sí, exacte. I els dos primers anys jo crec que per ma
mare adaptar-se al català van ser... durs. Després sí que van
conèixer gent aquí, a Catalunya, a Pobla de Segur, que no
tenien cap inconvenient en dirigir-se amb ells amb castellà.
De fet, continuem pujant ara, després de vint anys sense
viure allí, i continuen parlant amb nosaltres amb castellà.
Amb miiii.... amb mi és més fàcil de que parlin català,

però als meus pares i els meus germans es dirigeixen amb castellà i... De fet, no hi ha cap problema.

E: I, escolta, tu tens parella, m'has dit.

P: Sí.

E: I amb quin idioma, quina llengua parles amb ella?

P: Doncs amb castellà.

E: En castellà. I ella és de?

P: Ella és d'aquí, de Lleida.

E: Aha.

P: Però bueno, té també arrels a... els seus avis eren del sud, eren andalusos, però els seus pares ja són nascuts aquí, a Lleida.

E: Sí.

P: Però bueno, al principi vam començar a parlar amb català. I d'un dia per l'altre, li va dir "ah, pues, em fa gràcia que parlem amb castellà i ens comuniquem amb castellà".

E: Des de llavors, vas canviar el xip.

P: Sí. Exacte.

E: I això que diuen que una vegada que comences a parlar amb una persona(-)

P: Ens ha costat molt, eh! De fet, ehhh....

E: Us ha costat canviar al castellà?

P: Sí.

E: Normalment a la gent li passa al revés, no?

P: Aaahhh... Ens ha costat canviar perquè (-)

E: I per què ho vas fer?

P: No ho sé. Ella li va (-)

E: Tinc curiositat, eh.

P: Ella normalment no parla castellà a casa seva ni amb els amics ni res, i va dir “ah, pues venga, va, parlem castellà tu i jo”. Simplement perquè (-)

E: Perquè l'usi, no? Entenc?

P: Sí, exacte. De fet, alguna vegada... (*solapament*)

E: Per no perdre'l, no?

P: Estem parlant en castellà i soltem alguna frase (*solapament*) amb català.

E: Alguna cosa en català, no?

P: Perquè dius “hòstia, ara com se diu això amb castellà?” I... com se diu allò amb català, saps? I costa una mica, i dius “hòstia, amb català ho sé dir, pues ho dic amb català i ja està”.

E: Sí, sí. Molt bé. És curiós, eh!

P: Jo crec que és, fins a cert punt, és riquesa això de... Poder comunicar-te amb una mateixa persona amb dues llengües no deixa de ser riquesa. Que al fi i al cap si una cosa o no te'n recordes o no et surt la paraula amb català o amb castellà, canvies el xip a l'altre idioma, et pots comunicar igual.

E: Pel que m'estàs dient, tu fas moltes distincions entre, més o menys m'ho has dit, eh, però, entre fragatí i català? És a dir, m'estàs parlant tota l'estona de català i està molt bé, eh!

P: Sí. He he!

E: Però jo em vull centrar amb Fraga.

P: Sí.

E: Val? Llavors tu, què associes tu al parlar de Fraga, quan parles la llengua o el parlar propi d'allà?

P: Ho associo realment a un grup de gent, per dir-ho d'alguna manera, perquè aquí a Lleida no acostumo a parlar fragatí.

Llavors hi ha un cert grup de persones, com per exemple la Júlia i l'Esther que han estat abans...

E: Sí.

P: Amb elles no em surt parlar català, em surt ja directament (*solapament*) la variant fragatina.

E: El fragatí.

P: Llavors, ja... és això. És depèn amb qui et juntes i sobretot amb els meus amics de la colla de Fraga parlem amb fragatí, i llavors sí, òbviament utilitzo el fragatí.

E: I a què el relaciones tu, el fragatí? A què l'associes?

P: Home, el relaciono principalment a la ciutat de Fraga. El relaciono a un..., a una època de canvi a la meua vida, o sigui vai passar d'estar al Pirineu de Lleida, vai passar a Fraga, llavors una època de canvi per mi. L'associo a la meua infantesa realment, que és quan realment vai aprendre tota aquesta forma de parlar. I bueno, de fet, des de llavors la fai servir bastant habitualment cada cop que em comunico amb gent de Fraga, amb fragatí.

E: Tu has arribat a treballar mai a Fraga?

P: Sí.

E: I amb quin idioma parlaves habitualment? O amb quina parla...?

P: Doncs treballava en una (-)

E: En l'àmbit laboral, eh!

P: En l'àmbit laboral, estava treballant a la banca, i llavors eh... depèn del client. Si el client t'entra parlant amb fragatí, acabes parlant amb fragatí, i si t'entra amb castellà acabes parlant amb castellà. Però això exactament em passa aquí a Lleida, que hi ha... hi ha molta gent del sud, sobretot gent gran.

E: Sí.

P: Que no ha acabat d'aprendre mai el català i t'entren en castellà, pues amb castellà, sí.

E: I en quina proporció diries que passa a Fraga això?

P: Fraga, jo crec, que és més alta que Lleida.

E: Sí?

P: Sí. O sigui, sobretot amb (-). Potser més gent jove, quan va a establiments públics o als bancs... se't dirigeix automàticament amb castellà. Però sobretot gent gran que tota la vida ha estat parlant fragatí, intenten directament amb fragatí.

E: OO sigui una mica a la inversa que aquí a Lleida, podríem dir?

P: Sí.

E: Una mica a la inversa, no? La gent gran aquí, a Lleida, més en castellà i la gent jove, més en(-)

P: Exacte. Hi ha gent que, companys de feina meus que venien de... bueno, castellans, per exemple de la zona de Saragossa, a l'hora de comunicar-se amb algun client amb fragatí tenien problemes, perquè no s'entien, llavors clar, aquesta gent no ha parlat ni fragatí ni català en la vida. Llavors, clar, que una persona que sol sigui castellanoparlant, que directament et parlin amb fragatí és un canvi bastant brusc.

E: Aha.

P: Llavors, bueno, però la gent, per lo general, si tu li dius que no ho entens, (*solapament*) et canvien a castellà sense cap problema.

E: Et canvien. D'acord, d'acord. Tu quins (-) Què significa per tu parlar fragatí?

P: Home, és una... diguéssim que és una marca d'identitat.

E: És una marca d'identitat.

P: Sí. És una marca d'identitat d'una zona geogràfica, en aquest cas sol seria Fraga, perquè si te'n vas ja a Saidí ja no és fragatí, és molt similar però ja té variants. Llavors, jo crec que és una marca d'identitat dels fragatins aquesta parla.

E: I què significa per tu parlar català?

P: Per mi parlar català? (*curta*) No sabria què dir-te. Jo crec que és riquesa cultural, perquè si ara plantegéssim el suposat que m'hagués criat a Catalunya, el País Basc i Aragó, i parlés també l'euquera, jo consideraria que l'euquera per mi també seria un altre gran aport a la meua riquesa cultural. Amb aquest cas no és. Però, bueno, tinc dos llengües, que per mi són maternes les dos, les he après des de que he nascut, i per mi formen part de la meua cultura i de la meua... ara no em sortirà, de la meua forma d'expressar-me.

E: Molt bé. Tu creus que la (-) bueno, ara ja estem fent hipòtesis, eh, però tu creus que la majoria de la gent de Fraga opina com tu? Creus que la gent comparteix la teva opinió? O quina (*solapament*) opinió creus que hi ha generalitzada a Fraga o... ?

P: No. Hi ha un... Jo crec que, no sé si és generalitzat o no, però hi ha certs grups que són un tant radicals amb el tema de la llengua a Fraga, i bueno, tenen un lema que és "lo fragatí no é català".

E: Ah sí?

P: I bueno pues fan una mica d'apologia lingüística al territori perquè consideren que el fragatí no és una variant del català, sinó és una llengua pròpia.

E: Aha.

P: No sé si és una forma de pensar o un... molt extensa, vale? Si hi ha molta gent que pensa això, però lo que no hi ha

dubte és que sí que el fragatí és una marca d'identitat dels fragatins. Que sigui una llengua o no? Això es podria debatre, perquè... D'això en podríem parlar de tots els dialectes d'una mateixa llengua. És una marca pròpia o és una variant?

E: Aha.

P: Llavors és això.

E: I... pot arribar a ser un problema la qüestió lingüística a Fraga? És a dir, hi pot haver discussions al voltant d'aquest tema?

P: Jo crec que sí.

E: O... pot esdevenir un tabú fins i tot?

P: Un tabú no ho sé, però discussions sí. Hi ha gent que... és el que t'he dit, o sigui és molt radical amb aquest tema, i tu no li diguis amb aquesta persona que el fragatí és una variant o un dialecte o com ho vulguem dir del català. Llavors, aquesta gent el que... és el que et dic. Fa apologia de la llengua fragatina i que és completament eeehhhh diferent al català.

E: Hi ha grups en l'altre bàndol? Creus que existeix algun... algun...

P: No. Jo crec (-) No.

E: Alguna associació, algun grup de defensa del català del fragatí com a variant del català...?

P: No sé si hi ha algun grup de defensa del fragatí com a dialecte, però crec que hi ha molta gent que pensa que no deixa de ser un dialecte, ja que, tret d'alguna expressió i alguna paraula, jo crec que et pots entendre perfectament amb una persona de Lleida, de Girona, de Barcelona, o de qualsevol lloc del territori català. O sigui... Sí que si et dic "donam un mullarero", potser no sabràs què és un mullarero, eh... és un préssec, eh... me diràs "què? no sé què és això".

E: Però això pot passar en moltes altres variants dialectals, no?

P: Però això pot passar en moltes altres d'això, amb altres territoris.

E: Sí.

P: O sigui, probablement hi hagi paraules (*solapament*) pròpies del territori, o inclús de sol una ciutat. No té perquè ser d'un territori extens.

E: Claaaar. Sí. Jo he anat a Barcelona i he dit “keds” i no saben què són els keds. No sé si a Fraga sabeu què són els keds.

P: Sí. Allí són “bambas”.

E: Exacte.

P: Ha ha!

E: O un xampú, eh! Un xampú tampoc (*solapament*).

P: Allí és una clara.

E: Una clara. Per això et dic, que això pot passar (*solapament*) no només amb el fragatí.

P: Sí, clar. A l'igual que passa amb qualsevol... dos dialectes de la mateixa llengua, també pues el fragatí no és una excepció.

E: I ja així una mica ja per acabar, perquè ens has explicat moltíssimes coses i molt interessants, abans l'Esther ens deia que, quant al tema identitari, ella doncs no se sent ni d'una banda ni de l'altra, sinó que “estamos en tierra de nadie” deia. Tu, com, com ho vius això, com ho sents?

P: Sí. Bueno, la Franja, podríem parlar molt del tema de com es senteix la Franja, perquè d'alguna banda som els... clar, diguéssim que la... per territori, tal i com estem ubicats, estem molt lluny d'Osca, que seria la capital de la província on està Fraga, estem lluny de Saragossa i molt més lluny encara de Terol. En canvi, tenim Lleida a un pas.

E: Sí.

P: Llavors, d'alguna manera la Franja és “aquel territorio que no es de nadie”.

E: Sí.

P: Va sortir fa un temps la Rudi, la presidenta del Govern d'Aragó, bueno expresidenta m'assembla, que bueno va calificar el nostre idioma com LAPAO. Vale?

E: Sí. I això com et va arribar a tu?

P: A mi em va semblar bastant malament.

E: Sí? Com et vas sentir?

P: Jo crec que això s'ho va treure de la màniga perquè havia de crear polèmica o alguna cosa. I... la veritat, tant jo com molta gent de la que conec no considerem que el fragatí es pugui dir LAPAO. O sigui... LAPAO, d'alguna manera, segons ella, lo que engloba és tots els dialectes i variants que hi ha a la part aragonesa amb... que toquen amb Catalunya.

E: Sí. És així.

P: Llavors no pots generalitzar que es parla igual a...

E: De fet, les sigles, si no m'equivoco, volien dir Lengua (-)

P: Lengua Propia de los territorios...

E: Lengua Aragonesa (-)

P: Lengua Aragonesa, sí...

E: Propia... És igual, és igual. No pateixis. Però sí, sí, venia a ser això.

P: Lengua Aragonesa Propia de los Territorios... (*solapament*) Orientales.

E: Sí, sí. No passa res. Tranquil. Alguna cosa així.

P: Clar, que després també se va sortir de la màniga el LAPAPIP, que era la Lengua Propia de los Pirineos...

E: Sí, sí, sí. Es va fer molta broma sobre això.

P: Sí, exacte. Llavors eh...

E: Però, a vosaltres, els fragatins, no us va agradar gens.

P: Jo considero que... al fragatí no se li pot considerar LAPAO, perquè... bueno, ni al fragatí, Torrent de Cinca està a 10 quilòmetres, no arriba, parlen un altre dialecte del català, Mequinensa, parlen lo mequinensà, que són semblants però no tenen res a veure, i jo crec que cap dels... de la gent que parlava els dialectes se sentia identificada amb el LAPAO.

E: Ja. Sí, sí.

P: Perquè no corresponia...

E: Amb la realitat. (*solapament*) Clar.

P: ...amb lo que era en realitat.

E: Molt bé. Bé, i ja per anar acabant, eh... una mica ja m'ho has comentat, no? Tu com valores la diversitat intra (-) Bé, has comentat la diversitat lingüística en general, però la diversitat intralingüística, el fet que hi hagi, que es respectin les varietats dialectals d'una mateixa llengua. Tu com ho valores? És necessari, és útil, és pràctic, no ho és?

P: Home, pràctic, si suposem que tu ets de Barcelona i et dediques a viatjar per tota Catalunya i part de la Franja, pràctic no és, perquè t'hauries d'aprendre tots els dialectes de tots els pobles i totes les zones. Però realment amb una miqueta d'esforç i a la que portes quatre dies en aquests llocs t'acabes adaptant.

E: Com fas tu.

P: Exacte. (*riures*)

E: Com fas tu.

P: O sigui, no considero que sigui un inconvenient. De fet, considero que s'ha de...

E: S'ha de preservar?

P: S'ha de preservar la marca d'identitat de cada dialecte de cada zona, perquè és lo que realment ens dona... ens dona riquesa cultural.

E: I creus que això s'està fent o no?

P: No.

E: No? (*solapament*) Taxatiu?

P: Considero que... d'alguna manera... potser m'equivoco, però a Catalunya diguéssim que lo que més correcte es veu, per dir-ho d'alguna manera, seria el català de Barcelona, perquè bueno, ho tenim tot centralitzat a Barcelona, Barcelona és com el centre de Catalunya, llavors d'alguna manera, diu: "Hòstia, no, si hem de parlar català ha de ser català de Barcelona". No. O sigui, cada territori té el seu propi dialecte i s'ha de respectar. I és tan vàlid el de Barcelona, el de Girona, el de Lleida, el de Fraga, el de Torrent... i considero que cadascú aporta el seu granet d'arena a la cultura del català, diguéssim, a la llengua catalana.

E: Creus que si es fes per potenciar la diversitat intralingüística, és a dir, per potenciar les varietats dialectals, en aquests territoris com tu em dius, Mequinensa, Fraga..., eh... el conflicte, entre cometes, lingüístic, mmm... podria arribar a desaparèixer?

P: Jo crec que, potser desaparèixer no, perquè sempre acabarà havent radicals, però jo crec que es podria arribar a mitigar una miqueta. El fet de que... embés de... Clar, a l'institut a Fraga, a l'assignatura de català, tu tenies un llibre de català i era un català normatiu.

E: Amb la... neutra?

P: Exacte. Seria un català neutre, un català normatiu. Què passa? Que a la llarga sí, t'estan ensenyant un català normatiu però de fet els mateixos professors no et parlen amb català normatiu, t'estan parlant amb la variant fragatina. Llavors, eh, crec que aquesta tasca de... del professorat (-)

E: I tu no vols que et vingui un professor de Barcelona, dedueixo, no?

P: Bueno, no, o sigui no tinc cap (-)

E: No, no, vull dir que el que estàs demanant no és que et vingui un professor de Barcelona perquè s'assembla més al llibre, sinó que (-)

P: Exacte. No, exacte. O sigui, que hi hagi professors de català que siguin de la zona jo crec que és positiu, perquè és, dona més facilitat a preservar el dialecte. O sigui (-)

E: Aha. I exerceixen un exemple també, no? un model?

P: Exacte. És un model a seguir.

E: Exacte.

P: Encara que també considero que encara que vingués un professor de Barcelona i ensenyés el català neutre, normatiu "puro y duro", no ho conseguiria, perquè tu vas a casa de la padrina i acabes parlant amb la padrina en fragatí, surts a parlar amb els amics i acabes parlant en fragatí perquè tots parlem igual. Llavors encara que, sí, bueno, t'estan ensenyant un català estàndard, sí, et servirà per qualsevol lloc del territori, però a la fi i al cap, si tu t'estàs movent al territori de Fraga acabaràs parlant fragatí. De fet, gent que ha vingut d'altres parts de Catalunya a viure a Fraga i s'hi han quedat, eeehhh, amb el temps, els ha costat més o els ha costat menys, però al final t'acabes quedant amb les expressions, t'acabes quedant amb les paraules i al final acabes parlant igual. Llavors, considero que encara que hi hagués els professors que... t'ensenyessin un català

normatiu, ehhh, no es perdria, o al menos això és lo que m'agradaria.

E: D'acord. Alguna anècdota més que ens vulguis explicar en relació amb la varietat lingüística?

P: No.

E: Més o menys, ens n'has explicat unes quantes, molt curiosa la de la teva mare, eh!

P: Sí. He he!

E: Doncs jo crec que en tenim suficient. Moltíssimes gràcies.

P: A tu.

Entrevista 8: Jana

E: Bé, bon dia. Ens trobem amb la Jana, de Fraga, que ens parlarà una mica de la seva experiència en relació amb la llengua del territori i de les seves emocions vinculades a aquesta llengua. Bon dia, Jana.

P: Hola, bon dia.

E: Miri, ens agradaria saber quina és la llengua que utilitza habitualment, en el seu dia a dia, amb el seu entorn?

P: El català, lògicament, parlo la meua llengua, el que parlem aquí.

E: D'acord. En quin espai l'utilitza? No sé si vostè treballa, si té... (*solapament*) si està casada?

P: Sí. Normalment l'utilitzo a casa, l'utilitzo a la fanya i l'utilitzo al carrer, encara que em trobo amb molts topants. I al carrer ens trobem amb molta més gent castellana del que sembla, perquè hi ha molta immigració aquí. I m'està costant molt, però normalment no faig mai el canvi, eh? Sempre parlo la meua llengua, el català, encara que per educació pues en seguida, pues quan ens trobem una persona castellana, i inclús sabent que saben el català i que són d'aquí, fem el canvi i parlem castellà. Jo soc la primera de caure amb aquest sopet i ho reconec, que això és un defecte meu, que no ho hauríem de fer. I que a vegades, jo sé que parlant a la gent estrangera inclús amb la meua llengua els dono més acollida. Però tinc molts entrebancs. També soc voluntària de Manos Unidas o de Caritas, i amb una botiga a mi se m'ha arribat (-) se me prohibeix parlar el català amb la gent estrangera.

E: Ah sí?

P: Sí, sí, sí.

E: Aquí a Fraga?

P: Sí, aquí a Fraga se m'ha prohibit. I jo intento, pues, si no està la jefa (-)

E: Li han dit explícitament no parli(-)

P: Que per favor “que no te entienden, que ellos (-)”, quan fan una cara així. Però jo sé que fa molt temps que estan, que els nanos van al col·le, que estudien el català, i que m'entenen i que els hi tradueixen. I intento, quan faig aquest canvi, dic “sigues coherent amb la llengua i intenta”. I fer-los entendre “mira, esto se dice así y tal y cual”. I és per donar-li més acollida. A mi, alguna vegada, les mateixes companyes, de Fraga, de coranta anys, m'han dit (-) me demanen que parli en castellà. I si n'hi ha alguna jefa, en plan de ordeno y mando.

E: I com li fa sentir això a vostè?

P: Molt mal, em fa sentir molt mal, relativament molt mal. Em rebel·lo molt, em rebel·lo molt. Ahir concretament mateix, davant de casa meva, una senyora fragatina de tota la vida parlava amb unes mores i tal, però que fa molt de temps que jo les conec, que tenen criatures nascudes allí al barri, i lis parlava castellà. I després quan jo me la vaig topar, an aquesta senyora, li vaig dir, “per què no lis parla fragatí?” No, davant d'elles: “Per què no els parla així, com parlem (-)?” “Ja els parlo, pues perquè no sé què no sé quantos”. Dic “No perquè si ells (-) se sentiran més acollits i ho aniran aprenent, els nens ho estan estudiant, el català, a l'escola”. I no ho entén la gent, no ho entén.

E: I què li va dir?

P: Pensen que l'educació rau en què nosaltres els parlem el castellà. Ho pensa tothom, això. Jo no ho crec, però.

E: I quan diu que s'ha trobat diversos topants, a què es refereix? A aquest tipus de situacions...?

P: Pos que em demanen que parli castellà, que parli castellà, en persones que jo sé que m'entenen perfectament. És més, jo

conec gitanes, i per exemple venen molt les gitanes allà, i jo concretament jo conec una gitana que un dia parlant i parlant en català, li vaig preguntar d'on era, una gitana que conec, i ara per qüestions també d'un treball altruista que faig, viu per aquí a la vora de casa meva, és de Girona i fa: "Home, yo te entiendo perfectamente". Però ella castellà i castellà. I dic: "Ja li pots parlar català amb aquesta noia, que és de Girona!" Perquè és que el català de Girona nosaltres a Fraga és una mena de superior, és un català més bo que hi ha, cosa que tampoc comparteixo jo, a nivell personal, però bueno.

E: Aha.

P: Però la gent que jo sé que parla català i tal i qual que li parlo, se li ha de parlar castellà. Llavors jo m'he de justificar i dir: "Jo conec aquesta senyora i aquesta senyora és de Girona i m'entén perfectament, perquè és de Girona i perquè fa (-) jo tota la vida que l'he vista aquí, a més a més".

E: (*curta*) Quins rituals acompanyen el català en el seu entorn? És a dir, dinars familiars, festes... quina és la llengua d'ús habitual en el seu entorn familiar?

P: El meu entorn familiar és bastant estret, és bastant reduït. Visc sola, bueno soc vídua, vull dir, i estic sola, però bueno. Tinc un fill que està per raons de treball a Catalunya també, i una filla. I les reunions que tinc és amb la filla i amb dos nets que tinc i no n'hi ha cap problema, perquè el seu marit és de Saidí, població del costat, catalanoparlant. Però amb qui tinc problemes és amb els nets, amb els nets, que me parlen (-) el gran, no, té onze anys, però la patufa de vuit anys me parla tot, quasibé tot en castellà, i jo pa pa pam, traduïnt, "què m'has dit, que no t'entenc? Diga-m'ho tal i tal" perquè és tal la influència del col·legi dels nens que al carrer te parlen castellà. A la seva mare habitualment li parla català, li parla el fragatí, amb les diferents sessions, bueno, parla el català.

E: Aquesta nena diu que és de Saidí?

P: No. El marit. I a casa parlen el català.

E: Ah. I viuen aquí, a Fraga?

P: I vivim aquí, sí. Llavors, el meu problema. Jo tinc un problema personal. Lo més greu és que la meua millor amiga meua, per cert catalana i de Barcelona, m'ha prohibit parlar castellà (*es refereix al català però es confon*). Ens hem conegut tota la vida en castellà i parlem castellà. I el seu marit també, és gallec però també sap perfectament el català, perquè tota la seva vida laboral l'ha desenvolupat a Catalunya, a la Vall de Boí, perquè és un enginyer de l'Enher de tota la vida, però davant d'ell no puc parlar en català. I de repent un dia em diu "Des de quan parles a la meua dona en català?" Ens vam conèixer en castellà i aquí quan te coneixes amb una persona en castellà és difícilíssim fer el canvi. I jo reconec (-) I un dia vaig haver de dir "la perdo? continuo amb la meua?". Jo tinc amics, jo tinc, perdó (-)

E: Perdoni, xxxxxx. A veure si ho he entès. La seva amiga és de Barcelona, està casada amb un senyor gallec, que entén el català. Vostè amb la seva amiga parla en castellà.

P: Sí.

E: Per imposició del seu home?

P: No. Perquè ens vam conèixer (*solapament*) de tota la vida i nosaltres ja parlàvem... i no ens hi surt.

E: Ah, es van conèixer en castellà. D'acord.

E: I aleshores, el problema quin és?

P: Sí. Però jo fa uns quants anys, des que tinc més presa de consciència de que no he de parlar castellà amb una persona que (-)

E: Sí. Sí. Que és catalana.

P: Per exemple, pos hem tingut problemes, hem tingut problemes. I ho sento molt però hi ha vegades que (-) un dia me vaig veure amb la tessitura de trencar la relació o continuar. Vaig pensar que la relació era més greu, més forta, que (*solapament*) ella em necessita, lo que passa que (-)

E: La fa sentir malament aquesta situació.

P: Me fa sentir molt malament, molt malament.

E: Aha.

P: I això ho vaig comentar jo a una persona coneguda de les conferències i dintre del cercle de l'Institut d'Estudis Fragatins. I li vaig dir me passa això, tal i qual. I em va contestar aquest noi fragatí molt catalanista, em va dir: "Jo ho tindria molt clar. Si hagués de prescindir, et dona, et dona tal." Dic: "No, però sé que em necessita." (*sospira afectada*)

E: La veig afectada en aquesta qüestió.

P: Sí (*li cauen unes llàgrimes*).

E: Vull dir, veig que el tema de la llengua és una cosa que vostè la porta molt endins. I que estarà d'acord, estigui tranquil·la, estarà d'acord, doncs, que la qüestió lingüística té molt a veure amb els sentiments.

P: Sí. Molt.

E: I com ens fa sentir i a mi m'agradaria saber, deixem un moment de banda(-), estigui tranquil·la, eh, xxxxxx, m'agradaria molt saber què significa per vostè parlar fragatí o parlar català. Vostè m'ha dit des del primer moment català, que parla català, què significa per vostè parlar català, què implica?

P: A nivell personal, al dia a dia, no em suposa gran cosa, no em suposa gran cosa. Perquè és el meu tarannà i em relaciono amb gent així, però quan penso en realitat que hi ha a fora, al carrer, amb les rotulacions, amb el canvi

que fem, pues, vull dir... no puc pensar-hi perquè penso que la problemàtica és molt greu, é molt greu, o sigui que (-) Per mi no li dono cap importància. És més, jo vaig fer el descobriment que la meva llengua era molt important molt a poc a poc. I jo parlava així, perquè és clar, te vas educar i tal, però el primer gran descobriment va ser quan vaig començar a fer les primeres classes de català, lluny d'aquí, a Barcelona, i trobar un noi molt maco i que s'interessava sempre per la meva *jerga* diferencial, no?

E: Aha.

P: I que em deia, per exemple, “tu dius mullarero. Saps per què dius mullarero?” I em va donar l'explicació. “I la segallosa és per això i per allò.” Llavors em vaig sentir molt important. Més important em vaig trobar quan vaig deixar jo, visquent uns anys, casualment per qüestions de treball a Barcelona, quan jo deixava de dir paraules fragatines, perquè pensava que eren fragatines fragatines, per altres que eren més catalanes, perquè va haver un moment que una companya meva catalana, s'ha de dir de la població de les Garrigues, no em va entendre, no em va entendre clarament quan em va dir “enguany jo per la festa major agafaré festes i me n'aniré”. I diu: “Què dius?” I no va entendre quina era la paraula “enguany”. Llavors jo vaig rectificar i vaig passar a deixar de dir “enguany” a Barcelona per dir “aquest any”. I “vermell”, també vaig dir “vermell”, i vaig deixar de dir “vermell” (*es confon perquè volia dir “roig”*). Llavors quan vaig començar jo, no a culturitzar-me, me vaig comprar un llibre en català, perquè vaig pensar aviam què n'entenc d'aquí. I quan vaig trobar que aquell llibre, jo el de la Mercè Rodoreda, era *La plaça del diamant*, era molt intel·ligible per mi, que ho entenia pràcticament tot. Recordo molt bé que tenia un diccionari al costat, això per descomptat. Ja me'l vaig preparar. I quan vaig veure la paraula escrita “enguany” amb totes les lletres, la paraula de la nena que a la festa major de Gràcia va estrenar un vestidet de color roig jo em vaig sentir...

E: Jo la faig servir molt aquesta.

P: Molt important! I llavors va ser quan li vaig dir a la meua companya: “Mira, a partir d’ara te parlaré tal com parlo, perquè mira on he trobat aquesta paraula, mira aquesta.” Li vaig fer petits descobriments. I em vaig sentir molt orgullosa i vaig pensar (*solapament*)

E: Es va treure quasi un pes de sobre, no?

P: Sí. Que bé parlem! Que bé parlem, no? I després, molt a poc a poc, no? Però ha sigut sempre un descobriment. I a partir de llavors vaig començar a interessar-me. I les paraules esmortuïdes del meu poble, com són les de les feines del camp, les llavors, moltes coses, i sobretot que ara desapareix el camp i tot això, me les collecciono com si fossin perles amb un quaderno, inclús les expressions fetes i coses d’aquestes, perquè trobo que és molt interessant. I a tot arreu hi ha la seva, les seves coses personals. I que no diem re estrany, que pots trobar-ho (-). La majoria de totes les paraules més rares les estic (-) menos, jo crec que cap, eh! Perquè inclús he trobat al *Diccionari Català-Valencià-Balear*, el de Mossèn Alcolver, allà hi surt la para (-) a Fraga a la boira n’hi diem la segallosa. O sigui que... per mi és superinteressant lo que jo parlo. Ni siquiera li puc dir, vull dir, sí, és una forma dialectal com la forma dialectal que hi ha a Tortosa, a Lleida o a Girona, però és cata (-). I també recordo molt que no sé quin professor va dir el català lo formen les diferents maneres de parlar de cada lloc.

E: Exacte. Molt bé, xxxxxx. Vostè m’ha dit, m’ha comentat abans que s’havia tret el nivell C1 de català i que s’havia examinat aquí a Fraga, oi que sí?

P: Sí.

E: Per què va tenir interès de treure’s el nivell de català?

P: Bueno, perquè sempre hi he estat interessada. Vaig començar amb l'A1, l'A2... i perquè sempre m'agrada estudiar alguna cosa o altra. Si tinc un rato sobretot a l'hivern, perquè m'agrada molt. I a més a més és una cultura tremenda lo que aprens fent estudis. Sí. I ara perquè no puc fer-ho aquí, a la mateixa ciutat, sinó a Lleida continuaria amb el (*solapament*) amb el nivell D.

E: Sí. Amb el C2.

P: Clar. O amb el C2.

E: Sí, sí. Ara ja es diu C2, però sí, és el nivell D de tota la vida. Molt bé. I... què va sentir quan per fi va treure's el títol?

P: Bueno, una alliberació perquè em va costar dos anys de suspensos. Sí, vaig pensar el primer any va ser el millor any per a mi. L'any que em pensava (-)

E: Va fer un curs del C1 o es va preparar (-)?

P: Molts n'he fet. Sí.

E: Ah, d'acord.

P: Sí. Perquè a vegades no els acabava, a vegades per qüestions de treball ja de, que treballava amb època de piscines, no em presentava a l'examen. Vull dir, que de preparada anava molt ben preparada i l'examen primer va ser molt bo. Però després a l'hora de la veritat se n'ha de saber molt, eh. O sigui que (-)

E: I controlar els nervis.

P: Controlar els nervis, sí, sí. També.

E: Molt bé. Tornem a la seva família. Eeemmm... vostè amb els seus pares, amb els seus avis en quina llengua parlava?

P: Amb el català.

E: Català.

P: Amb la mare i amb el pare, català. Sempre, tota la vida, tota la vida. No tinc cap familiar de pare ni de mare amb...

E: Castellanoparlant?

P: Castellanoparlant. Els meus pares, els meus pares, tant el pare com la mare, són nascuts d'aquí. I els avis també.

E: D'aquí vol dir de Fraga?

P: D'aquí, d'aquí, d'aquí. Sí, sí, sí, sí.

E: I vostè sempre ha estat vivint aquí a Fraga?

P: No. Em vaig traslladar per qüestions de treball i vaig estar visquent dotze anys a Barcelona. I després, per qüestions personals, vaig tornar aquí, agon vaig sortir, on vaig nèixer, i vaig tornar aquí a casa meva a viure amb la meva mare i em vaig independitzar.

E: Què significa per vostè Fraga?

P: Fraga és el racó del món agon he tornat perquè és agon vaig nèixer. I vull dir, és molt comprensible. Jo només ho justifico pel lloc agon vaig nèixer i perquè tenia la mare viva, que ara ja no hi és, la pobra, per què vaig tornar. Només això. Però recordo molt un programa que fa molts anys feien a la televisió en blanc i negre. Era un programa que parlaven de tot el món, era en blanc i negre, i no recordo ara, i lo que és, lo que signifi (-) parlaven de les arrels de tota la gent, lo que significava tornar a les arrels, com s'enyoraven, amb aquella cançó de l'emigrant i tot això. Llavors jo soc aquí perquè vaig nèixer aquí, però probablement podria estar, m'encantaria haver-me quedat allà, a Barcelona.

E: Ah, si hagués pogut s'hauria quedat a Barcelona?

P: Aaahhh, sí, sí. No és que no vaig poder, és que vaig determinar venir, venir aquí, però sí.

E: D'acord. Ho va triar...

P: Sí. Sí, sí. Perquè clar, estar amb un lloc molt interessant i agona la llengua és la teva això és fundamental. És molt important el tema de la llengua. (*solapament*)

E: Expliqui'm això: és molt important el tema de la llengua.

P: Per mi sí. No seria el mateix. O sigui, jo, per exemple, ara si tingués vint anys, ara potser me n'aniria a Anglaterra, per qüestions d'aprendizaje, o d'aprendre la llengua. Però per qüestions de treball o d'històries o d'estudis me n'aniria a un lloc on la llengua és la meva, per exemple.

E: Però i a Fraga, que no és la seva llengua la que es parla?

P: La meva llengua? Sí. El català, sí.

E: Però vostè no ho viu...

P: Jo ho visc aquí (-)

E: Com es viu? Ja m'ho ha començat a explicar al principi, però creu que no es pot aconseguir un benestar per qüestions lingüístiques a Fraga, sent fragatí?

P: No. Jo no el tinc aquest benestar 100 % al dia a dia. Quan jo em planto i dic "avui, va avui, amb els topants que em trobi, intentaré ser jo mateix". Doncs no ho soc. Jo faig el canvi quan no l'he de fer. No soc completament lliure. Jo no em considero lliure amb la meva llengua en aquest poble. Jo no puc (-)

E: I és per aquest motiu que preferiria viure a Barcelona? (*solapament*) És per aquest motiu exclusivament?

P: Nooooo.

E: Ah, n'hi ha d'altres. (*solapament*)

P: Tampoc és aquest, tampoc és aquest. Però per exemple no em sento lliure. No puc presentar una instància al meu ajuntament perquè me la retornen escrita en la meva llengua. I igual poso quatre paraules que són intel·ligibles totalment, només. Demano una entrevista amb el senyor

alcalde i se me *rechaza*, vull dir, se'm retorna. Històries d'aquestes, cada dia. Jo treballo en un lloc **públic...**

E: Aha.

P: I ara no tant perquè les coses estan d'una altra manera. Perquè jo he fet un pas enrere, no et pensis tu que és perquè les coses avancen. No. Tot el contrari. Però quan s'han de posar lletreros, o s'havien de posar (-) abans fa vint anys o així era tot molt manual posàvem "guarda-roba" o "guardarropia", a mi, aquestos lletreros, jo posava, penjava aquell lletrero i l'endemà ja se me l'havia arrancat. Penjava un pòster de quan s'estava, que encara no era patrimoni de la humanitat Boí, i me'l profanaven. I te dic profanar perquè certes persones que treballaven fora d'allà, "mira, aquesta!, no sé què". Agafaven els pòsters i me'ls trencaven i els llançaven. Històries d'aquestes m'han passat, en primera persona. I els lletreros (-) I després, aquells lletreros de "guardarropia" i de "guarda-roba" per penjar la roba que hi havia abans, que ara aquest servei és inexistent, a més a més, bueno.

E: Hem anat enrere del tot, eh! He he!

P: Enrere del tot.

E: No es preocupi.

P: Doncs, allavors m'han posat un lletrer, per exemple, i me l'han posat amb una falta d'ortografia, quan és 'guardarropia' en castellà on sé que amb dues erres, amb una erre, i a vegades he hagut de suportar faltes d'ortografia!

E: Fins a aquest punt.

P: O sigui que... és fins a aquest punt, sí. I allà, allà quan parles amb les clienteles a vegades s'intenta parlar molt el català, però a vegades a mi se m'exigís que parli castellà. El que passa és que m'afecta però (-)

E: Ja ho veig.

P: M'afecta sí, quan tinc topants, ara amb el dia a dia a dia, pues soc tan inconscient potser com l'altra gent, perquè a vegades ja me curo, ja vas amb el castellà, no vaig per davant però sempre jo... Jo sempre me dono, jo sempre cedeixo, i no ho hauríem de fer, perquè joestic a casa meva. És el nouvingut que ha de fer el canvi.

E: Aha. Vostè creu per tant que no es pot viure, bé, no ho sé. Es pot viure només en fragatí a Fraga? En fragatí, en català?

P: Sí. Sí que es pot viure. Sí. Sí que es pot viure.

E: Malgrat els topants (*solapament*) de què vostè parla, es pot viure.

P: Siiiiiiií. Es pot viure, es pot viure només amb el català. (*solapament*) Sí, sí.

E: Amb cert malestar, potser.

P: Sí. Amb cert malestar. Quan... si tu vius al 100 % en fragatí en un cert moment tens un cert malestar, en un cert moment topes amb gent que no el parla.

E: Es pot viure només en castellà a Fraga?

P: La mar de bé, la mar de bé. Tot el món estarà content. No hi ha tants problemes. Sí, sí. Sí, sí.

E: Vostè va portar els seus fills a l'escola aquí a Fraga?

P: Sí.

E: I van aprendre el català?

P: Sí. Mitjanament. (*solapament*)

E: Mitjanament.

P: Perquè llavors no hi havia ni siquiera... allavors les classes, que ara ja és obligatòria una hora, en un col·legi una hora; en l'altre, tres, allavors era optativa. Ells la van fer, aquesta optativa de català. Però abans no era ni optativa (-),

només era optativa. Si volies la feies, l'agafaves, i si no, no (*solapament*), als fills.

E: Però ara també és optativa, no? Em va explicar el Jaume. O no? Em sembla que hi havia pocs alumnes, però que no...

P: Optativa només, no, no, no; és obligatòria. Ara, al mateix col·legi dels meus fills el català és obligatori. (*solapament*) I els meus nets amb els deures i tal, i els treballs, sempre venen cap a mi. Venga, que he de fer això, que he de fer allò. La darrera cosa era que havien de plantejar un joc que feien els avis, per exemple, i l'havien d'explicar i de portar materials. I li vaig explicar el joc de les Sant peques. I li vaig donar un exemple de Sant peques d'aquelles que eren preromanes, eren pedres, no era res semblant a les caniques entre cometes que es diu ara, sinó que eren pedres arrodonides de riu, i que pesaven casi bé mig quilo cada una, no? I li vaig explicar com se feia, no? Bueno, i altres jocs, però vull dir... Jo en tinc molts d'apuntats, però bàsicament les nenes, jo sempre jugava a lo mateix. A Caçar l'amaga, lo que és ara al pla, al Tello, que es diu en castellà, aquestes coses.

E: Per tant, si els seus fills, ai, els seus nets, recorren a vostè perquè els ajudi en qüestions lingüístiques (*solapament*), se n'ha de sentir molt orgullosa.

P: Pels deures, sí. Això sí, em sento orgullosa. Sí, sí, sí. Perquè la mare, la meva filla, no té estudis així superiors, i ella del català no... i tampoc li interessa massa. Bé, li interessa el tema perquè aprovin els fills. Ho sento molt, però és així mateix, eh! No li interessa.

E: No creu que els seus fills tinguin la mateixa implicació (*solapament*) amb la llengua que vostè?

P: No. No. Potser el nen que està visquent allà a Catalunya és més respectuós, però jo tinc una filla i (-)

E: Que viu aquí? La filla és la que viu aquí?

P: Sí. I parla català, parla català, parla amb d'això, però ella no sent lo que sento jo, ni molt menys.

E: I això li sap greu a vostè? Li dol? O cadascú...?

P: No, perquè clar, perquè la conec, i perquè aquest tema no, no... Més aviat si em poso en plan sèrio o alguna història... Més aviat quan jo els passo, moltes vegades sempre que tinc alguna cosa de la Mercè Ibars, i perquè hi ha (-) és un poble amb molts escriptors, ha sortit molta història cultural de Saidí, i els passo doncs, és un 'toma y daca', vull dir, jo els hi donc, inclús dubto que s'ho llegeixin. Potser les seves cunyades que són de Saidí de Saidí. Vull dir és un tema que no hi estan gens implicats. Ells sí. Vull dir les seves amistats amb els pares, amb els pares, amb... majoritàriament, són castellanopar (-), parlen castellà. Inclús gent que són d'aquí de Fraga. Només que hi hagi el marit d'un que tenen el parlar castellà (-)

E: Ja canvien tots.

P: Exacte. Jo, tenen uns amics, que ella sí que és castellana, però ell és nascut a Barcelona, i parlen castellà, però sempre castellà. I jo quan trobo aquest noi, jo li parlo català, perquè sé d'on ve, però ell me contesta castellà, castellà i castellà. O sigui que (-)

E: I pot mantenir la conversa bilingüe?

P: Sí, sí.

E: Sí. En aquest cas sí que pot.

P: En aquest cas sí, perquè no hi ha massa implicació, vull dir, no ens enfadem. Els faig respecte com a persona gran, res més. Però no és per tema de llengua, és perquè em deixen estar a mi. És així, eh! És una pena, eh!

E: Aha.

P: És a dir, bueno, és que... És que soc catalaniste jo aquí. I em sap molt greu. Jo primer soc de Fraga, però soc

catalanis (-) No soc catalaniste. Soc de Fraga però jo parlo el català i m'agrada molt el català. I aquí parlem el català, i és interessant. I tot (-) el fragatí, diga-li el que vulguis, però no admeteixo la paraula “xapurraeo”, ni és un dialecte que no val per re... Tot això no ho accepto mai.

E: Aha. El tema de la llengua, vostè diu que amb el cas de la seva filla no, no...

P: No li preocupa.

E: Però ha suposat en alguna ocasió alguna mena de discussió o és un tema tabú? No (*solapament*) en la seva filla, sinó familiar.

P: Normalment sí. Normalment és propens (-). No, en la família, no. Perquè tinc germanes, parlem totes la mateixa llengua, una altra germana està a Lleida (*solapament*)...

E: Sí, ja, però (-)

P: A nivell familiar, no, però a nivell d'amistats sí. Hi hagut moltes discussions. Sí, sí. Jo personalment he tingut moltes discussions.

E: Però em referia a això (-). Perdó.

P: Jo a vegades he hagut de fer cop baix i sentir-me humiliada, i callar, i renunciar.

E: Però això amb les amistats. A l'àmbit familiar, mai.

P: Sí. A nivell familiar, no. A nivell familiar tinc la sort, és clar, no té cap mèrit, perquè la meva família tota és catalanoparlant.

E: Sí, però com que em deia que no tenen la mateixa sensibilitat que té vostè per la llengua.

P: No, no els preocupa tant, com jo, el tema que hi ha.

E: Vale, però tampoc (-) Tampoc discutirien pel tema, no?

P: A mi lo que em preocupa és l'aire, que si nosaltres no vetlem, si no fem algo, això està desapareixent.

E: Sí. Abans em comentava que vostè tem per la desaparició del català aquí a Fraga.

P: Sí. Molt més que per exemple, penso que (-) Home, quan vas a Barcelona, que també sents tantíssim al carrer parlar castellà, i quan sento el Màrius Serra el que diu, no? Pues a mi em passa com el mateix. Vull dir, ell es troba, diu pensa que el català és com la seva persona. Doncs jo, com la meva persona també, que jo soc més gran, perquè ell té 53 anys, jo li'n porto 10 o 11, diu, pensa que el català està bé, però que ja començo, ja tinc achaques, ja em fa dolor (*solapament*).

E: Vaig sentir també el programa.

P: Doncs jo també. A mi també m'està passant això.

E: Em fa mal aquí, em fa mal allà, no? Deia al programa.

P: Aquí fa (-). I aquí, en aquestes contrades, està més malament encara, està més malament aquí.

E: Què és el que més l'entristeix de la situació del català aquí a Fraga o a la Franja en general? Què és el que per vostè és més trist o més lamentable o més...?

E: El desinterès que hi ha. El que els és més important que la retolació en lloc de bilingüe sigui totalment en castellà, que es parla castellà, el que no entenen que és un idioma important i que és una cosa minoritària, i que el fragatí pues només serveix per estar per casa. I no saben si és una llengua o no ho és. Jo penso que és (-) jo ho reduiria a la ignorància.

E: Aha.

P: És així. Quan tu saps algo, pots discutir, però és una ignorància de la nostra pròpia llengua que hi ha, en nosaltres mateixos, en la gent d'aquí. Los nouvinguts ja els pots deixar estar. Però els nouvinguts t'exigeixen (-) però és que, no és los nouvinguts, persones de Múrcia, de Càceres, que fa cinquanta anys, que han nascut els fills aquí, que tenen

nets, són ramals completament en castellà. I el ramal més gran t'exigeix a tu que parlis amb castellà. Això m'entristeix a mi. Això és que és una barrera que hi ha.

E: Això no només passa a Fraga, eh! Això passa a Lleida...

P: És l'únic, l'únic consol (-) aquest consol em queda.

E: I passa a molts llocs.

P: Però és que aquí és així.

E: Ja anirem acabant. Per vostè, què significa transmetre la llengua catalana als seus fills, als seus nets? Què creu que està transmetent a l'hora de transmetre la llengua?

P: Sentiment, és un sentiment. És una mena de cultura nostra. Jo quan, amb la meva filla tenim molt bon tracte i tal, però per qüestions prioritàries, per qüestions de fenyes i treball no tenim massa temps perquè jo parli (-), però amb els nets que en tinc una mica més pues els explico històries, alguna cosa per exemple, nosaltres jugàvem sempre al carrer i sols i els ho explico, i clar, ho explico amb la meva llengua, i li explico alguna historieta o algun cuento. Em sembla que és molt important, molt interessant, sí. És interessant.

E: Aha. Molt bé. Com se sentiria vostè si fessin desaparèixer el català? Vostè ja m'ha comentat que és una de les coses que no veu tan impossible. Hi ha gent que diu: "No m'ho puc imaginar". Hi ha molta gent que diu "no puc contestar aquesta pregunta perquè això no passarà". Vostè no opina el mateix.

P: Ahir m'ho van dir. Ahir també m'ho van dir, amb el cas d'aquesta senyora (-) amb una senyora gran, que la vaig interpel·lar perquè estava parlant amb unes immigrants en castellà, i sé que ho fa sempre, i li vaig dir (-). I és molt fragatina, perquè aquí ser molt fragatina vull dir (-) és (-) vull dir no "soc molt fragatina i nosaltres parlem i així, i no, això no passarà mai". Però quan nosaltres no hi siguem, nosaltres estem (-) vull dir aquesta senyora té vuitanta-i-pico

d'anys, jo ja en tinc seixant-i-pico, dic "aquí, què és lo que impera?". Nosaltres estem a la volta de la cantonada de marxar i aquí el castellà està a punt de ser l'amo i el rei. O sigui que... Jo he viscut, jo he viscut episodis, lo que passa és que els vam guanyar, d'amigues meves, companyeres, castellanoparlants, no sé per què, perquè van nàixer aquí, però pels pares, no?

E: Per transmissió.

P: Que quan se va qüestionar la història del col·legi, als anys 80-81, van anar a Madrid, al Constitucional, a protestar. O sigui, ha sigut tot, ens ha costat tant... vull dir. I haver aconseguit que el Govern d'Aragó entengui que nosaltres parlem català i que es faci als col·legis ha sigut molt im(-)

E: Un pas molt gran.

P: Un pas molt gran, no? I ara n'hi han senyoretas, n'hi han senyoretas que al nostre (-) hi ha una entitat cultural que vetlla per aquestes històries aquí en el poble que un any (-)

E: Quina és aquesta entitat?

P: L'Institut d'Estudis Fragatins.

E: Aha.

P: Que està lligat amb l'Institut d'Estudis Ilerdencs de Lleida i (*solapament*) és un ramal de l'Òmnium Cultural.

E: I vostè hi té alguna cosa a veure?

P: Jo hi soc sòcia.

E: Ah, hi és sòcia. D'acord.

P: Sí, jo hi soc sòcia. Ja hi vaig estar començant treballant al principi quan es va constituir i en soc sòcia també.

E: Molt bé.

P: Doncs, i amb aquesta (-) i hem aconseguit que hi han col·legis que les senyoretas de primària, de patufets jo vaig

pensar, inclús vaig anar a felicitar-les, encara que no les conec, i són de Fraga però tothom ja no mos coneixem, els vaig donar l'enhorabona perquè amb la canalla sempre parlen amb el fragatí que diuen ells, a tothom ja. Jo dic: "Us dono l'enhorabona, que dintre d'una entitat que és un col·legi nacional o no nacional, o concertat i tal, hàgiu aconseguit això". Diu: "Sí, nosaltros lis parlem sempre així perquè hi han molts idiomes i tal i qual, els nens ja ho van ensenyant. El llenguatge és de joc, majoritàriament." I això és superinteressant. Vull dir, haver arribat aquí és un triomf. Per nosaltres aconseguir aquestes passetes és molt important. Però no sé, vull dir. Quan arriben després, quan deixen, aquestos nanos comencen a llegir o a escriure ho fan en castellà, tota la resta en castellà. Llavons el català passa a ser, abans era optatiu, ara és obligatori. N'hi ha col·legis que fan tres hores de català; uns altres, dos i aquest, el concertat, dels meus nets, em sembla que sol ne fan una hora, eh!, a la setmana, una hora o dos, molt poc. I les assignatures són importants. També fan exàmens i tot això. I la majoria de la gent saben que després han d'anar a l'institut i han de sortir d'allà amb un nivell C o han d'anar cap a Catalunya i... Però estudien el castellà (-) el català amb menos alegria que l'anglès, moltíssima menos. És una càrrega però però costosa per als estudiants. De veritat, eh! O sigui, això hauria de ser bufar i fer ampolles per nosaltres, no? És molt diferent, clar, parlar tu i jo, a després fer, conèixer els verbs. És molt important, no? Perquè, hi ha, voldria esmentar una altra història que n'hi ha a Fraga, flagrant. No sé si he dit la paraula exacta.

E: Aha.

P: Que hi ha una institució aquí a Fraga que vetlla perquè el fragatí és un idioma propi. No té res a veure amb el (-)

E: LAPAO.

P: LAPAO. No. Sí, bueno. LAPAO és una cosa que ens ho ha dit el govern aragonès.

E: Sí. Ho sé, ho sé.

P: I això ja no vull (-)

E: Com si fos una llengua diferent.

P: Ja no vull ni parlar-ne. Que està fent sainetes, teatrillos, està fent tonteries.

E: I com es diu aquesta associació?

P: Amics de Fraga es diuen. I escriuen com els sona, com els surt. Per no, no vull dir una paraula malsonant.

E: Aha.

P: I jo m'hi he trobat amb escrits, i he agafat, normalment, ara ja no agafo res, en què una mateix paraula la poden escriure de dos o tres maneres.

E: Ha ha! Coherència, zero.

P: Sí. I que tenen (-), estan a punt d'arribar a 500 socis! I darrerament l'Ajuntament amb aquesta entitat els ha donat un premi per contribuir a nivell cultural a fer coses a Fraga. Fer una exposició de fotos, és tot lo que arriben a fer. Les rotulen a sota com (-) malament, amb un idioma.

E: Inventat, sí.

P: Inventat. O sigui, tal com sona.

E: Sí.

P: O sigui que, això hem de suportar moltes coses en aquest poble. Hem de lluitar contínuament.

E: Ja ho veig.

P: I el que porta l'entitat és una persona, és una persona culta, que ha fet una carrera, que va estar estudiant a Catalunya.

E: Que sembla mentida que pugui ser això, no?

P: Que té els fills a Catalunya, que té una altra filla visquent a Lleida, a Catalunya. O sigui, coses incomprensibles. I que el fragatí no té res a veure amb el català. No sé, volen que sigui un idioma propi i que es digui. Doncs ja... Hi han molts cepets, tenim molts cepets. Hi han moltes coses per lluitar.

E: Ja ho veig, ja.

P: Per més inri, és un familiar llunyà meu.

E: Ha!

P: Que tenim afinidats, fem coses junts una època... I és clar (-)

E: Però no es pot parlar d'aquest tema, no, perquè si no...?

P: No. Ni d'aquest tema ni de política. És que no puc parlar ni d'aquest tema ni de política, amb els llocs que més a gust em trobo. Per exemple, amb els llocs d'esbarjo, de... de coses altruistes, que és quan estàs més dis (-)

E: Distret, sí.

P: Distret, parles (-) bueno sí, puc parlar amb català, parlem (-) i res més, però no podem tocar el tema.

E: Aha. Mmmm... Com valora vostè la diversitat intralingüística? És a dir, abans que comencéssim l'entrevista m'ha comentat qüestions sobre el gironí... Dintre d'una mateixa llengua ja sap vostè que segons on es parli hi ha diferències, no? Vostè em parlava de les paraules pròpies o típiques de Fraga i que en fa un recull. Com valora que hi hagi diversitat dintre d'una mateixa llengua? És bo, és dolent?

P: És bo.

E: És bo. Per què és bo?

P: Jo trobo, trobo que és bo, perquè també hi ha molta diferenciació, també existís amb el castellà. N'hi han

moltes maneres de dir una mateixa cosa. Tot forma part de la cultura. És riquesa, és un afegit, és un afegit. I tot té la seva explicació. A vegades, a vegades una paraula, vull dir quan busques l'arrel i tot això, tot té la seva explicació. I quan més indagues en la paraula més inverosímil, més interessant és, perquè trobes l'arrel, perquè coincideix si és de fonya amb els apeos, si és de música, si és de flors, vull dir sempre té un derivat. I jo crec que és riquesa. Vull dir, les flors, només la rosa i les flors i res més. No, no, vull dir, amb tots els idiomes hi ha un ventall molt gran. I això jo trobo que és molt bo.

E: Creu, per tant, que s'hauria de preservar aquesta diversitat dintre d'una mateixa llengua? (*solapament*) S'hauria de lluitar per conservar?

P: Sí, sí, sí, sí. És que quant més estudies la teva llengua, jo he sentit gent, a través de programes de ràdio. Hauríem d'estudiar també per exemple el castellà també seria interessantíssim. Vull dir quant més s'estudia més se sap. Jo ho trobo molt bé. Sí, sí.

E: Aha. I creu que es fan prou coses per preservar aquesta diversitat lingüística en el cas del català? Creu que (-)

P: A nivell del carrer, a nivell del carrer, res. A nivell de les persones, res. Trobo que sí que es fa algo amb la gent que està conscienciada como jo, sobretot professors. A l'institut d'aquí de Fraga soc conscient que això sí que es fa, que aquestes diferenciacions que dius tu... Per exemple n'hi ha una paraula que és la típica "magdalena" a un poble d'aquí al costat té un nom molt propi i molt diferencial, que és "celidònia", llavors, i és un poble (-)

E: Aaahhh! Celidònia?

P: Celidònia. I és un poble que, malgrat estar a quatre quilòmetres d'aquí, tenen la vessant del parlar català amb més estructura nostra. Vull dir...

E: Es pot dir el nom del poble?

P: Sí. Torrent, Torrent, Torrent (-)

E: Torrent de Cinca.

P: Torrent de Cinca. Llavors, vull dir, ells utilitzen molt el vermell. Utilitzen per exemple (-)

E: El vermell diuen? I aquí com en diuen?

P: Sí. Roig, roget.

E: També, com a Lleida.

P: Utilitzen les faldetes. Nosaltres no diem faldilla a la faldilla de la dona, diem la falda. Elles utilitzen no tant faldilles, però faldetes. Nosaltres hem deixat de dir faldetes perquè només les hem deixat per (*solapament*) l'arcaic.

E: Per la festa de la faldeta.

P: Pel traje típic que portaven les iaies, no?

E: La part folklòrica, no?

P: Però perquè vegis tu. Una paraula de fa 200 anys, faldetes, ara l'hem deixat de dir i la diem en castellà. Vull dir, és això, aquesta varietat que (-)

E: Que es perd.

P: Que es perd, no?

E: I no s'hauria de perdre.

P: I no s'hauria de perdre. I es perd perquè estem totalment integrats amb el castellà.

E: I creu vostè que les institucions o els que realment tenen el poder per fer que això es preservi fan prou? Parlo dels mitjans de comunicació, televisió, ràdio, els polítics...?

P: No. Res, res, res. Aquí no es fa res. Per mi no es fa re. A l'únic lloc que considero que es fa alguna cosa i jo me

n'assabento com a persona que no soc d'un lloc determinat, encara que sigui molt simpatitzant, és als col·legis i institut d'estudis. Tot lo demás (-)

E: Instituts d'estudis?

P: A l'Institut d'Estudis de Bachillerato del Baix Cinca, i a l'Institut de San José de Calasanz.

E: Aha.

P: En aquestos llocs veig exposicions, treballs puc veure, me n'assabento. Però a nivell institucional totalment zero, totalment enrere. El senyor alcalde, que també ha fet carrera a Catalunya, per cert, o cap allà, i moltes coses allà, diu: "Hola. Bon dia a tothom." I a continuació el discurs es (*solapament*) converteix en castellà.

E: En castellà.

P: O sigui, re, res de res.

E: I ara si ampliem una mica la mirada, ja no parlo només del territori de Fraga o de la Franja, creu que, no sé si està al cas una mica dels mitjans de comunicació catalans, ràdio, premsa, televisió...

P: Sí, sí, sí. Fora d'aquí?

E: O sigui més a nivell del territori catalanoparlant. Vostè creu que es propicia aquesta diversitat del català o que es fomenta només un model? O què n'opina?

P: Jo penso que sí, que es fomenta el català, sí, fora d'aquí.

E: No el català, sinó un model de català. Estem parlant ara de la diversitat dintre de la mateixa llengua, és a dir, no es parla igual a Girona, que a Fraga, que a Lleida, m'explico?

P: Sí.

E: Que a les Illes balears... Vostè creu que es fa prou per preservar aquesta diversitat que ha quedat (*solapament*) clar que és important?

P: No, tampoc, tampoc. Jo crec que s'ha estandarditzat el català.

E: Aquí és on volia jo arribar.

P: Jo crec que no. Jo crec que no. Jo crec que estem en una situació d'estandarte, de l'estandardització de TV3, per exemple, és la que domina el tema. Sé que hi ha un programa en aranès, però hauria d'haver (-) a Lleida també tenen un canal localista, i també parlen la seva... Però a nivell general la premsa està completament estandarditzada.

E: I els polítics fan alguna cosa per canviar aquesta (-)?

P: No ho sé, però penso que no massa.

E: Perquè vostè abans em comentava que el gi (-)

P: Aquí no, aquí res, no es fa absolutament res.

E: Em comentava que...

P: El gironès és un referent. Girona aquí no sé (-). Normalment la gent, jo sempre escolto qui ho diu i en quin lloc ho diu, i... i bueno. Hi ha una idea generalitzada, he pogut constatar, de molta diferència de gent, normalment que no té massa idea de res, però a Girona é el català més perfecte que hi ha.

E: Això és bo o dolent? Que la gent tingui aquesta visió? Que hi ha un català més perfecte que els altres, en aquest cas el gironí?

P: Per mi no existís aquesta idea.

E: No existeix.

P: Jo no hi crec. Jo no hi crec, però la gent, la gent pensa que hi ha el català tancat, l'obert, i aquestes coses que diuen. I clar, el fragatí com no és català, pues és el fragatí. Però no sé jo... (*solapament*)

E: És com un, és un català (-)

P: Jo per exemple ara estic enamorada del Puigdemont, una persona tan del poble, tan nostre, i el sento parlar, i sí, que és veritat que se sent tan gironès, i penso pues jo no li veig tanta diferència. I he tingut una germana que ha estat visquent allà...

E: Ah, sí? A Girona?

P: ... una temporadeta, dos anys. Ara està a Lleida. I ells no van deixar de parlar el català i tal, i no hi va haver cap problema. Vull dir, allà també ha conegut el poble de Salt, que és un annex al costat de Girona, era tot gent castellanoparlant. Però que li donem importància a coses sense sapiguer ben bé, perquè és clar, perquè no sabem ben bé el català, què és el català.

E: Per ignorància, no? El que deia una mica vostè abans.

P: Per ignorància, sí, sí. Sí, sí.

E: Molt bé. Doncs no sé si voldria afegir alguna anècdota més o alguna cosa més que ens vulgui explicar.

P: No. No me'n recordo, però sempre tinc anècdotes, sí. Bueno, potser n'he explicat alguna, però més aviat negatives les tinc, les anècdotes.

E: Ja, ja ho veig. I veig també que s'emociona fàcilment.

P: Siiiií. Sí, sí.

E: Detecto, ja em dirà si m'equivoco, que tenia moltes ganes de parlar d'aquest tema, de trobar algú a qui explicar...

P: Sí. Sí. Home, és clar.

E: Perquè imagino que aquí doncs la situació no afavoreix a poder parlar...

P: Gens.

E: ... amb llibertat, no? De poder-se expressar lliurement els sentiments.

P: Aquí es pot parlar amb mitja dotzena de persones i res més. Sí, sí. Efectivament.

E: Clar, abans quan comentàvem quin perfil de gent he trobat a l'hora de fer les entrevistes. Doncs, a mi m'hauria agradat trobar de tots els colors, no? Perquè al cap i a la fi hem de reflectir la realitat de Fraga.

P: Sí.

E: El que em trobo és que la gent més predisposada a parlar sobre aquesta qüestió és la gent que hi està a favor, no pas la gent que hi està en contra.

P: Està dintre, sí.

E: De fet, jo he trobat gent que quan els he dit que l'enquesta, de l'enquesta parlo, era sobre qüestions lingüístiques m'han dit que no, tema tabú.

P: M'ho crec, m'ho crec.

E: El primer dia que vaig marxar de Fraga me vaig sentir molt violenta. Ho vaig explicar al Jaume. Vaig sentir certa hostilitat.

P: M'ho crec. M'ho crec.

E: Després no, eh. El Dia de la Faldeta ho vam arreglar, perquè vaig trobar molta gent predisposada a participar, però he trobat una mica els dos bàndols.

P: M'ho crec. És així, eh! És així.

E: I entenc que (-) l'entenc perfectament.

P: És la realitat. És així, és així.

E: Doncs, molt bé, Jana. (*solapament*) Moltes gràcies.

P: Moltes gràcies. A tu.

Entrevista 9: Muriel

E: Bé, bon dia. Ens trobem ara amb la Muriel, de Fraga. Bon dia.

P: Bon dia.

E: Miri, Muriel, ens agradaria molt saber quina és la llengua que utilitza vostè habitualment.

P: Fa uns anys t'haguessa dit lo fragatí. Ara ja tinc molt quiar que som una variació del català i per lo tant és lo que divulguem, és lo que fem. Además, hai estat publicant una revista.

E: Ah sí?

P: Sí, bueno, ja fa temps. Ara ja estic jubilaè. I l'opció des que la vam encomeçar ja era escriure en català per defendre tota la nostra llengua.

E: Aha! Quina revista és?

P: *Fogaril i calaixera*.

E: Com, perdó?

P: *Fogaril i calaixera*.

E: *Fogaril i calaixera*. Aahh... Molt bé.

P: Sí. Adefora hi ha algun exemplar, que l'he vist ara. Ha ha ha!

E: Després ho miraré. Ha ha! Molt bé.

P: Sí, bueno, era... quan mos ho vam plantejar era de fer lo que es diu la intrahistòria, no? coses que no estan escrites, pues treball de camp, coses que et van contant les persones grans, bueno, era una mica de tot.

E: Aha. Molt bé. El català, que vostè em diu que parla, amb qui l'usa?

P: Jo l'uso habitualment.

E: Família, amics?

P: Sí, no, no. Habitualment. I des de fa un temps, ja fa anys, així com antes sempre anàem quan veiem algú que no coneixíem sempre empràvem lo castellà, jo vaig voler canviar el xip, i lo primer que faig me dirigisco en ell amb la meva llengua. Si no m'entenen... Te vaig a posar un exemple d'ahir.

E: Sí. D'ahir?

P: Ahir a la tarda. Vaig anar a una cafeteria i vaig demanar (-)

E: Aquí a Fraga?

P: Aquí a Fraga. Un cafè amb llet, en llet, nosaltres la la la (-)

E: En llet. Aha.

P: La confrontem més. I lo noi no em va entendre perquè era castellà i em va portar un cafè en gel. Claro, quan li vaig dir: "Mira, lo que volia era això." M'ho va arreglar i ja està.

E: Cap problema.

P: Però te vinc a dir que no... ara ho faig sempre. Si n'hi ha algú que no m'entén pues allavonses canvio...

E: Però si l'entén es manté en català.

P: Sí. Ho intento per lo menos.

E: Aha. Quina llengua parla o parlava amb els seus pares?

P: A verem, los meus pares eren los dos de Fraga. Los meus avis eren los dos de Fraga. Los quatre. I l'ascendència que tinc és de... un és de Viella, se suposa per l'apellit, però vull dir érem tots de la zona.

E: Aha. Vostè té fills?

P: Sí.

E: I amb què hi parla?

P: Sempre igual. He he! Ho tenim molt quiar des de sempre.

E: Ho tenen molt clar. I nets, també en té?

P: També. Los nets, los d'una part, són molt de parla catalana, perquè además la mare és professora, lo pare és un defensor del català. I l'altra part, que el pare i l'àvia són... la iaia, que diem astí, són castellans, però jo sempre en ells els parlo en lo fragatí nostre. I també te puc contar una anècdota d'ahir. Lo petit, que té cinc anys, estava encostipat, estava rofredat, i li vaig dir: "No ensumes, que si no se te posaran los mocs al pit." He he! I diu: "Yo no sumo, eh!" He he! I ell m'ho contestava en castellà.

E: Ah, sí?

P: Sí. Però bueno, és lo que te dic, és que a casa que viuen lo pare i l'àvia, ma filla va morir, són castellans. I allavons ho entenem perfectament perquè (-)

E: Viuen aquí a Fraga, però?

P: Sí, sí. Perquè jo a la consogra li parlo sempre en fragatí.

E: Aha. Ella li parla en català i vostè en fragatí? Ai, en castellà, perdó..

P: Depèn. Perquè fa molts anys que està a Fraga i parla un fragatí d'estos. He he! Però que ho tenim molt quiar i en això, dins de casa, no hem tingut mai cap problema.

E: Què significa per vostè parlar fragatí o parlar català? Què implica?

P: A jo la veritat te dic que no m'implica... no me fa cap efecte raro. A verem, jo vaig estar treballant a la ràdio molts anys, a Ràdio Fraga, i vaig encomençar fent programes en fragatí, t'ho dic així més...

E: Sí.

P: ... perquè era lo que defenia en aquells anys, quan no estava ni permès ni res.

E: De quins anys estem parlant?

P: Pues dels anys vuitanta... o antes dels vuitanta, perquè als vuitanta-i-dos ja es va canviar. Bueno, conta sobre els vuitanta. (*solapament*) Setanta-nou, vuitanta.

E: D'acord. Sí.

P: I... clar allavontes era quan me vaig donar compte que era analfabeta en la pròpia meua llengua, perquè per fer els guions mínims que me fae, perquè anava molt d'entrevistes en persones grans i demés, pues clar ratlleta a munt, ratlleta avall. Ha ha!

E: Clar.

P: O sea, que me'n vaig donar compte que no, que lo que parlae no ho sabia escriure. A partir d'aquell moment és quan me vaig conscienciar de que em tenia que agarrar a algo a on reflectir-me ben bé lo que jo volia escriure. Claro, la forma era el català, per supost. No l'hai escrit bé, en los anys he guanyat molt. Tampoc no he patit massa perquè quan escrivia a nivell de publicació tenia la meua filla, que m'ho corretgia. Però bueno, eh... Te vaig a contar també una anècdota. Un dia estava fent unes preguntes a uns senyors i clar pues li anava preguntant pues com me dirigia en ells a cada moment, i al mateix temps ho anava escrivint. I li va sorprendre que al mateix temps ho escrivesquessa en català o en lo fragatí que me dia ella, perquèestic ja cansada de canviar una mica la mentalidad, no? "I adamunt ho escrius!" Dic: "Home, pues és que é lo normal. Si jo parlo en tu sempre igual, ho escric lo que tu me dius. No puc canviar el xip i luego escriure-ho en castellà."

E: Ah! Ell pretenia que (-) A ell li sorprenia que no ho escrivís en castellà, no?

P: És que (-) Sí, però és que és molt normal. Durant molts anys, ell és més gran que jo encara, pues hem set de cultura castellana, vulgues que no vulgues, vull dir. Des que va

encomençar lo català a l'escola, de lo que jo et parlo o lo que jo vaig viure, pues va canviar molt.

E: Vostè no ha rebut mai un curs de català?

P: No. És que (-)

E: Ha sigut autodidacta m'ha dit.

P: Sí. Hai considerat que (-) o sigui no és que hagi considerat que no em fes falta. Quan tenia (-) lo problema que haguessa pogut tindre era a l'editar i tenia ma filla, que ja t'ho he dit.

E: Sí, que l'ajudava (*solapament*).

P: Que m'ho corregia. Además, quan hi havia una entrevista, que li deia "mira't l'entrevista, cuida les paraules", pa no canviar les expressions dels entrevistats.

E: Aha. I ara s'hi sent còmoda.

P: Bueno, és que m'hi hai sentit sempre (*solapament*) còmoda. Ha ha ha!

E: Sempre. Ah, d'acord, d'acord, d'acord. Molt bé.

P: Perquè é lo que hai viscut jo. Lo rebuig o la incomodidad lo vaig tindre quan me vaig donar compte que al nivell d'escriure no era jo.

E: D'acord.

P: Per lo tant, havia allò que corregir-ho.

E: Eeemmm... Quan fan un dinar familiar, qualsevol cosa que té a veure amb el seu entorn, amics... quina llengua predomina?

P: Jo te puc dir que a ca meua, o en los amics, lo nostre. Te diré sempre fragatí.

E: Sí. No, no, tranquil·la.

P: No, t'ho dic perquè és l'expressió que m'ix més còmoda (*solapament*), no?

E: Sí, sí. Molt bé.

P: Eeeemmm... No sé. Ara estic repassant mentalment les darreres trobades que hai anat tenint i la veritat é que el fragatí. Me dol molts camins quan vaig a buscar els nens veure que als recreos s'està imposant molt lo castellà. Però és que sempre n'hi hagut esta, est punt de no valorar lo nostre o de massa respecte al de fora. O perquè ara també potser n'hi ha molts xiquets immigrants que els hi costa, però és que n'hi ha immigrants que parlen molt bé també tant lo català com el fragatí. Només xx xxx. Te puc dir d'uns xinos que han estat astí a Fraga uns anys, en tres anys, ai, en tres anys, en tres mesos va aprendre el català. La família de Barcelona es va quedar astí i parla, parlaria en ell com parlem tu i jo, sense cap accent ni res. A la dona li ha costat, li costa més. No li ha costat, li costa més. Vull dir que molts camins són... que tingues la mentalidad oberta pal moment que tens de fer algo pues parlar-lo.

E: I transmetre el fragatí o el català als seus fills per vostè què significa que transmet...? Quins valors transmet transmetent el català?

P: A veurem, pues jo lo transmetre me suposa respectar l'herència dels pares i dels avis que hem tingut. És una sensació, no sé. Per exemple, la meva filla recordem les cançons que mos deia la iaia, que els hi cantae. Les bromes, ma mare además tenia una forma de ser que enseguida ho dia, lo que fos, he he, i a vegades l'acabament era molt diferent de lo que volia dir la paraula original. I en això mos n'enriem molts camins, per esta mateixa raó, no? Però jo suposo això, mantindre viu l'esperit dels avantpassats.

E: I creu que es mantindrà en el futur aquesta cadena, en el cas de la seva família, eh, parlo?

P: Sí. Jo considero que sí. No ho sé, penso que, ja a nivell general, o sigui ja durant uns anys inclús d'opressió a la llengua, l'ham sabut mantindre aunque només sigui a

nivell casolà; jo em penso que ara la seguirem mantenint, qui vulgui mantindre-la. Jo te puc dir ara que anem fent, estem fent un treball de camp sobre les faldetes de percal, les faldetes que portaen les iaies.

E: Aha.

P: I clar, anem a cases, que si han tingut iaies, era que eren d'astí, per lo tant parlen lo fragatí. I la veritat é que... és que mos sentim molt còmodos, i no n'hi ha... Jo penso que pot seguir perfectament.

E: Perquè els seus (-) Quants fills té?

P: Ne tenia tres. Una va morir fa poc.

E: Ah, d'acord. Doncs, estan sensibilitzats els seus fills amb la qüestió lingüística?

P: Ha ha ha! Molt.

E: Molt. Com vostè, no?

P: Sí, però ja no per jo. La gran ha anat pel seu costat, perquè, precisament, primer va fer Filosofia i Lletres i luego va fer lo de català.

E: El que de català? S'ha tret algun títol?

P: Sí. Per carrera me referisco.

E: Ah, d'acord.

P: Vull dir va ser de les primeres que van fer a Lleida a través de... de la UOC. Ho dic bé?

E: La UOC, la Universitat Oberta de Catalunya?

P: Sí. Bueno, me penso que va ser de la primera tandada que van fer.

E: D'acord.

P: Que els van donar el títol a la Seu, i bueno van fer molt (-)

E: Ah, molt bé, molt bé. Molt bonic.

P: Sí. Va ser agradable. I la segona, la que és morta, ella, no era potser reivindicativa, no era de les que hagués lluitat, però se mantenia en la línia per autèntic convenciment. I el noi ho té molt quiar també, de sempre. És una mica potser lo que la gran per sistema de formació no voldria cap error de res, ell si té que posar una [] fragatina, la posa perfectament i passa de tot. He he! Vull dir que això ja és caràcter de cada u.

E: Sí, sí. D'acord. Molt bé. Eeehhhh... parlem de Fraga. Què significa per vostè ser de Fraga?

P: Bueno, jo em penso que ser de Fraga com ser de cualquier altre poble. Los que ham nascut a un “puesto” que diríem nosaltres, o un lloc, l'estimes perquè pues perquè ets d'allà, perquè tens les vivències des de petit, perquè hi tens los amics, i fas lo que fem tots quan defenem los nostre. Lo nostre é lo millor, però, claro, tens que veure també lo que n'hi ha fora.

E: Aha. Vostè ha viscut sempre a Fraga.

P: Sí. Per anar aprenent, per anar superant, per anar copiant, si convé, lo que sigui bo. Vull dir, no ho sé. Jo a Fraga l'astimo, perquè és lo meu poble. I veig tot lo negatiu, i intento millorar-ho, intento fer coses.

E: Està molt vinculada a la vida cultural de Fraga?

P: Bastant.

E: Bastant. Es pot dir on, en què?

P: Bueno, és que és una mica una trajectòria una mica, una mica...

E: Resumida, doncs? He he!

P: No, te dic. La ràdio me va vincular molt a la gent i sobretot a la part cultural. Después la revista, otro tanto.

I luego, ara estem en una associació, La Màgia Cultural del Bajo Baix Cinca. Fa dos anys que existim. Pues hem fet lectures, ara per l'aniversari d'*El Quijote*, vam fer l'any passat i aquest any...

E: Com es diu l'associació diu?

P: La Màgia Cultural del Bajo Baix Cinca.

E: Aha. El nom és en castellà, però? No? (*solapament*) La Magia (-)

P: No. És la La Màgia Cultural del Bajo, perquè...

E: Ah, d'acord, d'acord. Sí, "Bajo" en castellà i "Baix" (-)

P: És que com la comarca volem fer comarca també, claro tenim la mitat de pobles que (*solapament*) parlen català i la mitat de pobles que parlen castellà.

E: Sí, sí, sí. Castellanoparlants... D'acord, d'acord.

P: Que igual mos entenem. Vam editar un llibre fa dos anys i va ser molt divertit anar per la comarca, perquè a alguns, que havien o treballat astí o lo que sigui, pues bueno, lis xocava inclús de parlar com a nosaltros, o fent broma o... N'hi havia d'altros que no, que marcava molta... Marcava molt. He!

E: He he he!

P: Però bueno, la relació humana era bona i penso que és lo important.

E: Vostè ha viscut mai algun conflicte a Fraga pel tema lingüístic, per la qüestió lingüística?

P: Bueno, conflicte si ne vols buscar n'hi ha. De conflicte, lo que vaig viure, si no de més a prop, sí de... lo vaig viure. Quan se van encomençar a fer les classes en català, pues n'hi va haver un sector que estaven protestant i molt, i jo allavoneses estava a la ràdio. I claro ho vam viure, la veritat que (-)

E: Això m'ha dit al vuitantaaaa...-dos?

P: Això va ser el primer any que van imposar les classes voluntàries de català (*solapament*), que estava la Carme Alcover allavòrens de professora.

E: Ah, d'acord.

P: Vull dir que allò ho vaig viure, i la veritat, bueno va n'hi haure bastant...

E: Polèmica?

P: Sí. Polèmica, perquè clar... Bueno, polèmica, que jo els deia “No teniu raó”, perquè primera era voluntari, segunda no us prenen cap hora dels crios. Però portaven a la ràdio una nota, on els fèiem una entrevista pues bueno, tenien dret també d'aportar. Luego, les altres polèmiques n'hi ha un sector que sí que estan fent guerra de “no hablamos catalán”, però jo em penso que moriran (*sospira*) per si sols, perquè hi ha un sector que sí que els seguís però té una mitjana d'edat com a jo o més, vull dir que ja és una mitjana alta. Perquè clar, los joves ja tenen una altra formació avui dia. Vull dir que a vegades estes coses són més viscerals que... reals. Però com aquell: als *tontos* pues deixa'ls dir. He he!

E: Perquè la qüestió lingüística té molt a veure amb les emocions?

P: Dona, n'hi ha sectors que sí, que n'hi ha polèmica fortíssima. Però que ja te dic, que jo quan veig algú que me se gira molt... que té ganes de discutir, vamos, jo li dic: “Mira, jo la llengua la tinc pa entendre'm. Per lo tant, si tu i jo mos entenem, parlant, pa què tenim que discutir?” Lo català, lo castellà, si vaig, només que vaja a Alcarràs, només que vaja a Massalcoreig, per dir los pobles més a prop, después tirant cap dalt, però bueno deixem l'Aragó, Catalunya, m'entenen. Si vaig, només que puja a Candanos, alguns m'entenen però...

E: A Candanos algú també?

P: Noooo. Parlen castellà.

E: Aha. (*solapament*) Ah, d'acord.

P: I mos entenen. Sí que la frontera te la marquen lo... pues bueno... partixen per aquí, partixen per allà, i allí està. Però, a nivell de llengua, ja te dic, jo procuro perquè hai viscut ja moltes coses, i els dic “mira, la llengua és pa entendre-mos”. Situació: vaig cap allà m'entenen, vaig cap allà no m'entenen. Per lo tant, é evident lo que estic parlant.

E: Ha ha ha! És bastant simple, no?

P: No, no. És que é tan senzill com això. I luego pues tens, jo què sé, coses que a lo millor les considerem molt nostres. Pues tens a Massalcoreig, perquè ha tingut molta vinculació amb Fraga, que parla com a nosatros, eix dia hai descobert ara a la tele, que fan la, la televisió balear arriba, que no fa (-)

E: A on arriba?

P: Aquí a Fraga.

E: Aha.

P: Pues fa potser una setmana.

E: Ah, d'acord.

P: I m'ho passo pipa, escoltant-los, perquè em xoca l'accent. Además (-)

E: Després parlem d'això dels accents.

P: Además va n'hi haure, n'hi ha, que encara queden nets, una família que precisament es deien los mallorquins, perquè va vindre de Mallorca tota la família. I la mare d'esta família, o sigui l'àvia dels d'ara, pues “sa casa, sa mare, sa tal”, jo m'encanta i tinc una entrevista feta en ella. Vull dir no va perdre lo... tot lo balear, tot lo d'aon eren ells. I claro, estos dies, deia “mira, igual que la Sovarna”. He he!

E: He he he!

P: Tens que posar, alguns, d'alguns pobles tens que posar més que orella!

E: Sí, sí. Per entendre'ls.

P: Perquè clar, en algun sector també se mengen la radera paraula, sobretot si é vocal. Vull dir (-)

E: Sí, la vocal.

P: Però disfruto veient-ho, perquè clar, ho entenc, per supost, però me xoca de veure la... esta diferència, no? Inclús el temps, quan fan l'informatiu, o quan fan entrevistes a segons qui, pues bueno, que veus que lo que, no la polèmica, sinó la diversitat que (*solapament*) podem tindre astí...

E: La diversitat.

P: Pues la tenen allà i la tindran suposo a altres zones.

E: Aha. Molt bé. Eehhh.... Perdoni que hi insisteixi, eh! Però...

P: No, no.

E: Vostè definiria el tema llengua com un tabú a Fraga?

P: A un sector sí. É lo que te dic. N'hi ha un sector que vol, no vol, s'ha radicalitzat molt en que això é fragatí, o sigui no é català, i si no mos passem al castellà, hasta el punt que, te parlo dels anys de la ràdio encara, que una companya era també molt de la seua línia, diu: "Es que hemos aceptado la erre". Dic: "Dona, es que o la aceptas o no la aceptas, es que ya està." No has d'acceptar res.

E: Ha ha!

P: Vull dir, hasta eix punt, no? Luego per donar-li un sentit, van agarrar tot lo de la fabla, la forma d'escriure, o sigui... ni bes ni uves, tot igual. I altres coses. Pues bueno, jo n'hi ha unes dos dones que han escrit inclús sainetes i demés, "és que ara hem agarrat lo de la fabla". Dic: "Pues, al vostre jefe ja li podeu cridar Ànxel, perquè si no no aneu a l'hora. (*riures*)

E: Ha ha ha! No sou coherents, no?

P: Però, hi ha això. Vull dir que jo ja he passat de tot. Pa n'elles que vulguin dir "és que tu no t'enfades mai". Pues no. Jo us valoro lo que heu fet, però és que no tinc per què enfadar-me. Los que vinguin detrás ja ho valoraran.

E: És una sort, la que té vostè, de no enfadar-se mai. Hi ha gent que s'enfada molt, que és un tema que (-)

P: A veure, va hi haure temps que també m'enfadava, més que re, per això, per lo poc coherents o per la injustícia que en un moment donat faen. Però és que arriba un moment que penses "bueno, això com no té una base bona", perquè van portar un Jaime Lerizo, no sé com, algo, de per València, que ni és lingüista ni res. És un historiador aficionat. I clar, pues allí... A verem, primera, la història l'escriuen los vencedors; segunda, cada color conta la història según li va. Vull dir que això també n'hi hauria molt a dir, tant per part de Catalunya, per part d'Aragó, i no diguem per part valenciana.

E: Ha ha ha!

P: Però és que lo, lo... la història la pots canviar, qui ho escriu, o sinó canvia-la, dona-li el matís que tu te creguis més interessant pels teus interessos o les teves creences. Però és que allavontes ho tens que expressar amb la llengua i la llengua només, només té un camí.

E: I la llengua sovint es relaciona inevitablement amb qüestions polítiques. Creu que (-)

P: Això és lo que ha fallat a Catalunya.

E: La pregunta anava a ser aquesta. Creu que s'ha agreujat el tema de la llengua a Fraga (-)

P: Sí, sí. No, no. A Fraga no, a Fraga i a tots los puestos.

E: Ah, a tot arreu.

P: A tot arreu. Pensa que si, la gent que estem sobretot a la Franja, és que som de cultura catalana, de costums, de moltes coses. I sempre hem estat còmodos. Vull dir que no n'hi ha hagut mai un revulsiu, sinó que sempre comerç, treballs... Pensa, a l'any 1918 va n'hi haure astí, 18, 19 i 20, va n'hi haure unes gelades enormes, que es van gelar hasta les figueres, que és l'arbre més fort que n'hi ha, que mos representa molt a Fraga, allavors hasta això es va gelar. Què va passar? Que la gent va anar a treballar a Catalunya? A la part d'Aragó potser podia n'hi haure, ja no te dic un *uno* %, diem un 2 %, un 3 %, però tots los demés van anar cap a Catalunya: Terrassa, Sabadell, Barcelona, Manresa... Per lo tant, què passa? Pues van anar, primera on hi havia feina, on se sentien còmodos també, però sobretot on hi havia feina. Vull dir que no pot n'hi haure mai un rebuig en algo que has conviscut, han quedat unes arrels familiars, d'amistat, de records, i que alguns s'han quedat també per allà a Catalunya. Però clar, hi ha camins que la política ho emmerda tot, i perdona l'expressió. He he!

E: Aha.

P: Lo... La llengua l'han mesclat, l'han identificat massa en la política, o en Catalunya o en lo català o en lo que vulgues. I allavones clar, n'hi ha un sector que, no és que n'hi hagi un rebuig, és que molts camins se pot sentir ofès. Perquè diu si jo parlo català no tinc per què ser català, ni defendre l'estelae, ni defendre les postures catalanes, que són molt vàlides per qui ho crega, però jo això no ho tinc perquè tinc uns altres interessos, que a jo m'aplenen més, encara que estigui parlant català.

E: Aha.

P: I jo recordo que fa uns anys a una entrevista que passaven... jo no estava a la ràdio ni a la revista, i allavontes l'alcalde diu: "Ven, a ti te van a hacer l'entrevista". Dic: "Escolta, que jo saps lo que defenc". "No, no, que te la hagan." No sé

si per no dir-ho ell, o per dir-ho jo. La conclusió, de lo que me van preguntar. Jo dic: “Mira, mos tindrien que llevar los dos costats en palmetes. Uns perquè sent aragonesos parlem català i els altres perquè parlem català, a pesar de ser aragonesos.”

E: He he he! Aha.

P: Cosa que no sol passar. Quan se fan los mapes lingüístics, de cultura, i lo que siga, claro, s'inclúix tota la Franja. Si tot va bé, estupendo. É només cultura, només la llengua... però claro saps que detràs d'això n'hi ha altres mires, n'hi ha una altra cosa, n'hi ha un sentiment de territori. I claro, de l'altre costat lo tenim també, el sentiment de territori, unes vinculacions..., i això, lo sentiment de territori aragonès, que també tenim lo nostre, valorem lo nostre... I astí é on n'hi ha, o pot n'hi haure, qui vulga tindre lo conflicte, però (-)

E: Que no és el seu cas? És a dir, pot crear malestar en el dia a dia el fet de viure a la Franja? Per tot això que m'explica?

P: No, malestar, no. Malestar de viure no, malestar de viure no. Lo que passa lo que fa uns anys, i et parlo de bastants anys, s'anava molt conjuntament les dos bandes a fer algo concret, això s'està... desgajant no? Com se diu ara? No m'ix la paraula. S'està trencant, però no una trencadissa, que dius “s'ha trencat i ja està.” No. És allò que poc a poc se va patint (*solapament*) i arriba un moment (-)

E: S'està estirant massa la corda, no?

P: Exacte. I astí é on jo penso que s'equivoquen.

E: Aha. Sí, sí.

P: Però tant per un costat com per l'altre, eh! Vull dir que també (-) Los aragonesos també hi ha camins que es passen. Però és que ademés é algo incomprendible, per exemple, la part aragonesa. I ara te parlo per exemple del SIPA.

E: Què és el SIPA?

P: Era el Sindicato de Iniciativa y Propaganda de Aragón, que això ja funcionava a principis del segle passat, ja funcionava. Eren tots dretans, però n'hi havia una vinculació de germanor en Catalunya. Quan se fa la fira del 29 lo SIPA està present i en lo SIPA va a Fraga també. I alabant tot lo de Catalunya, i alabant tot lo que es feia, i alabant totes les coses. Hi ha escrits posteriors, que es va conjuntament també, quan se vol fer carreteres o..., quan se parlae del ferrocarril, perquè lo que ara batallen uns per Canfranc i els altres per l'altra línia, no é d'ara, lo que passa és que la història no la sabem tothom. He he! I allavonses anaven conjuntament per fer les coses, se reunien per fer les coses. I ara n'hi ha un, un, lo que has dit, això, un estirament de cada u cap a n'ell, que los que d'alguna manera volen crear el conflicte els va de perles, el que renova mana. I això é l'error que estan fent.

E: I amb això podríem incloure el tema del LAPAO?

P: Bueno el LAPAO, ja... Allò va ser una conya, dona (*riures*).

E: Allò va ser una conya? Què vol dir que va ser una conya? S'ho va prendre així vostè?

P: He he he! No, no. I molta gent. Mira te vaig a explicar (-)

E: Molta gent?

P: A verem. Te vaig a explicar un cas, la... aquest any, no; l'any del LAPAO, no sé si va ser fa dos anys o fa tres anys. Ma filla, com a regalo del meu sant, que és a l'agost, me va invitar a Poblet, a un concert que faen... ai, ara no m'eixirà el nom, un que és molt important, Savall.

E: Aha.

P: I bueno, allí vam anar, perquè ademés me'n vaig anar a saludar a l'abat, perquè és de Vallobar. Vull dir que mos ho vam passar pipa. Però, entoces estàvem sentats, i n'hi havia uns senyors detràs, en les famílies, en lo LAPAO, fent broma. Castellanoparlants! N'hi havia un sector català

també. Però clar, enfotent-se'n, és que allò no tenies per on agarrar-ho! I la prova é que cap (-) ni el més disparitat de la Universitat de Saragossa lingüista se va ficar a fer-ho, perquè és que allò no tenia ni cap ni peus. Vull dir, allà los que d'alguna manera estàvem conscienciats, és que lo que et fae gràcia... te n'enries en ironia. Perquè és que allò no tenia cap ni peus.

E: Ja.

P: De cap manera. Vull dir que dir-li LAPAO, o dir-li lo que siga, pues no en vam fer poques de bromes! Però perquè ho veiem fora de contexte, i que no podia durar.

E: No podia durar.

P: Vull dir que el que es va creure allò és que, vamos, no té ni idea del sentiment de la gent.

E: Molt bé. Queeee.... Creus que les persones o les entitats que haurien de treballar per la llengua a Fraga fan prou per (-)?

P: No, no. No es fa prou. Mira, encomençant pel municipi: l'Ajuntament. Jo ja per tossudes, quan presento una instància, a un costat castellà i a l'altre català, per lo menos que ho veguen. He he! Però no... i tenen l'obligació d'agarrar-ho. Però n'hi ha alguna persona que està allí com si fos lo cancerbero pa no dixar passar res. En català, no.

E: Això l'Ajuntament.

P: Siiiií. Però si de dalt donessen ordres que s'acceptan tant en català com en castellà, que jo em penso que tenen l'obligació, això no tindria per què passar. I tu pots presentar una instància com vulguis. Què me dona a entendre això? Que possiblement no en saben tampoc, de català. Ha ha ha!

E: He he!

P: És que al final dius és que què ho fan per pròpia ignorància per entendre-ho bé, perquè si no no ho entendran? Cosa que é fals. Però bueno, ja te poses en un plan irònic, no?

E: Sí.

P: Això per un costat; o sigui, ja fallen les autoritats. Eh...
Falla molta cosa social. T'explico.

E: Aha.

P: Este any pel dia de la Faldeta se fa una ronda.

E: Vaig venir aquí el dia de la Faldeta, vaig estar amb el Jaume.

P: Bueno, el dia de la Faldeta sí, però va ser el divendres abans.

E: Ah, d'acord. Jo vaig vindre dissabte.

P: No. Pue lo divendres abans se fa la ronda als nòvios. De totes les cançons que van cantar, de ronda, que astí es cantaen totes en fragatí, ja no et vull dir que no en cantessen ni una perquè no vaig fer el seguiment. L'hai vist lo rato que vaig vindre astí i lo que vaig anar veent a la tele. Claro, els ho vaig dir també: "Escolta, que ja està bé." "Oh, és que é difícil traduir!" Dic: "No. No é difíceil traduir. Dic perquè si són tant i contestant a la música, l'únic que buscant la paraula que te s'ajuste allà, no é difícil". Li vaig traduir dos jotes que van cantar ells, a part de haver-lis donat lo (-) I assombra't: quan l'Institut d'Estudis del Baix Cinca van fer les jornades que fan als jocs de Saidí van fer unes jotes en català, però perfectes, i dius aquelles mateixes (-)

E: Les podrien haver usat.

P: Les podrien haver aprofitat. Els hi vam donar llibres amb els cançonetes del galan, els hai donat d'un diari del 29, que allí n'hi ha posaes, inclús ja te dic, els vaig traduir això, no é difícil. I además, dic, la teniu a casa, la millor traductora que podeu tindre, perquè la Rosa Colea havia set tota la vida de la rondalla, i ella és també professora de català, i

ademés vull dir que té nivell perquè està de directora d'un institut a Fraga.

E: Aha. (*solapament*) No hi havia interès.

P: Se va quedar com a parat. “Ah, no hi havíem pensat!”. Pues bueno, és que no no, no é difícil de traduir. Claro, si no saps la llengua é molt difícil, perquè tens que buscar al diccionari i no et caces res. A verem, te vaig a dir la d'ell... Com era: “Ya sé que ha dicho tu madre...” Ah! “Ya sé que ha dicho tu madre que no”, algo així, “que no es tiempo de casarte; mejor te ponga en adobo y avise cuando te saque.” Claro, si jo traduisco “ja sé què ha dit la teua mare” sona raro. Però si ho fi (-). Sona raro, no quadra. Però si dic: “Ja sé que ta mare ha dit”

E: L'únic que s'ha de canviar l'ordre.

P: Te quadra perfectament. I ademés quadra més i é la forma de parlar nostra, perquè sempre ho fiquem lo verb molts camins abans, com a expressió, no? I li vaig passar. Dic: “Veus, com no é difícil”. “Clar, conta lo que vulgues amb la música, que t'eixirà”.

E: He he he!

P: Però vull dir que, o siga, altres entidats? Pues lo lògic é que es fessen en català molta cosa, però... no, no, no se fa.

E: No es fa re.

P: Lo que é la llengua escrita a nivell de relació diària no es fa i això é lo que se té que conseguir.

E: Creu que pot arribar a desaparèixer el fragatí a Fraga?

P: No.

E: No? Per què?

P: T'ho hai dit per la mateixa raó. Perquè si en uns anys de dictadura que no es podia parlar, en uns anys de molta...

E: Pressió?

P: No de pressió. De marxar molta gent a fora.

E: Ah, d'emigració?

P: I després de vindre (-) d'emigració, esta immigració. No s'ha perdut. Ara simplement seguim mantenint (-) Si els de casa ho mantenim, é lo que (-) é l'herència que deixes als fills. Lo que passa, claro, jo vaig a comprar a una botiga, que al xiquet, dic: "Escolta, i per què li parleu castellà?" Diu: "Oh, com ve de Mestra", diu "mos parla en castellà i li contestem." "Pues mal fet".

E: Què vol dir que ve de Mestra?

P: A Mestra li ensenyen en castellà. I quan arriba el crio de Mestra, és un nen petit, quan arriba el crio de Mestra, claro, arriba mentalitzat i "papá o mamá, bájame esto, dame lo otro". Dic: "Però escolta, a on s'ha vist tots fragatins i que li parleu en castellà?". Diu: "Claro, és que arriba i li contestem en castellà." Pues bueno, l'hi vam dir dos o tres, perquè me'n vaig enterar luego, a diferents moments, no? Lo que vol dir que la gent està bastant conscienciada, perquè els hi vam dir. I ara veus que no, que al crio li estan parlant en fragatí. I claro, pare i mare fragatins, iaïos fragatins, dius: "Home, no me li parleu en castellà!" I Bueno, lo crio ara veus que ja parla, perquè además lo parlava, perquè a la gent el parlava. Vull dir no és allò que n'hi ha crio que... per la raó que siga adopta el castellà. I parla en la iaia, que li parla en fragatí, i li contesta en castellà. S'han donat casos. Però ells no. Ells eren que pues això que estava encotit en un castellà i arribae a casa i seguia en lo castellà. Pues bueno. Canviar el xip no mos costa.

E: Aha. Perquè a l'escola sí que s'aprèn el català?

P: Sí. No sé ara com estan les classes. Me penso que segueixen sent voluntàries. No, això no ho controlo, no ho sé, vamos. Però claro, qui vol pot aprendre el català perfectament.

E: Aha. Eehhh... Ja anem a començar a acabar.

P: A part, perdona.

E: Sí.

P: Que lo que dius que es parla lo català, lo fragatí, pensa que al desaparèixer totes les feines agrícoles que es feien, hem perdut més del 50 % de vocabulari, que això no ho recuperarem. Perquè són fenyes del camp que no es fan. Per lo tant, se perd lo nom de les eines, se perd lo nom del conreu, se perd lo nom de com se treballa... I jo calculo que, per lo menos, en el sector agrícola haurem perdut un 50 % de vocabulari. Avui un home me n'ha trobat. Diu: "A què no saps (-) Això era lo culleró". Dic: "Vale. Explica'm què era." Pues bueno, eren les eines que s'emportaven quan, per anar al tros, però si... agulla pel cuir, agulla per una altra cosa, un equip pa per fer el forat i lleva tota una bosseta. I en eix també pues, per exemple, hai nomenat jo un escompí, que va fer una estampa. I dic: "Mira, vam fer l'espart, però mos ha faltat l'escompí." "Pues jo en tinc dos." I la noia que estae allí venent diu: "I què é l'escompí?" I ja no ho sabia.

E: Clar.

P: Perquè clar, no sempre... I allavontes pues (-) per exemple l'estampa que es va fer, lo lògic és que s'hagués anat posant lo nom a cada cosa. Per això se tindria que fer una aposta...

E: Forta.

P: Molt forta. Si no es pot, perquè clar, avui dia els museus etnològics n'hi ha però, funciona molt a nivell d'Internet, aparatets, pues bueno. Ficar una bona exposició. A nivell d'Internet explicar cada eina per a què s'emplea, lo que era, que n'hi ha sectors que ho fan. Astí a Sena (?) n'hi ha un noi que ha recollit bastant coses d'estes i ho té exposat a un museu.

E: Aha.

P: Però clar, lo bo é retrobar-mos en les paraules, lo per què, si alguna la podem adaptar a lo d'ara, adaptar-ho. I si no per lo menos que quedi en la memòria que allò es treballae d'esta o d'esta manera i eren estes i estes paraules.

E: Aha. En relació amb això que m'està comentant, que s'han anat perdent paraules típiques fragatines vinculades amb el món agrícola (-)

P: Fragatines o català o lo que siga.

E: D'acord.

P: Vull dir que lo problema que hem tingut astí lo tindran a tots los pobles veïns o a tots los pobles agrícoles.

E: Jo el que li volia comentar és, i també en relació amb el que em deia abans de Mallorca, és sobre la varietat dintre de la mateixa llengua. Com la valora vostè? El fet que hi hagi diverses maneres de parlar?

P: É molt divertit, é molt divertit. He he he!

E: És molt divertida. Molt bé.

P: É molt divertit. He he he! En anys diuen, jo això no hai viscut ni ho hai pogut apreciar, però en anys dien que per l'accent sabien qui era de la piaça, qui era del banco, i qui era de Santa Anna. O sigui que cada barri per (-)

E: Cada barri de Fraga?

P: Cada barri de Fraga t'estic parlant.

E: O sigui que dintre de Fraga mateix...

P: Dintre de Fraga mateix identificaven del barri que eren. Per què?

E: Per la manera de parlar.

P: Ara s'ha perdut molt, però a Fraga sempre feien un xantet (?) que diem: "Xicaaaa! On vaaaas?" Això ara casi no es fa, però es feia. Dins del xantet, n'hi havia diferents coses,

potser perquè els avantpassats ja havien deixat pues jo que sé, una part que fos judeva, una part que fos cristiana, una part que fos mora, havien deixat alguna cosa d'expressió, de fórmules i tal. Però ja te dic, les iaies que jo entrevistae, estos anys 80, que em deien: “Sabien si eren de la piaça, o si eren de Santa Anna, o si eren de la Collae”. I t'ho deien en una senzillés molt molt normal. Perquè elles no se plantejaen ni tema (*solapament*) d'idioma ni tema de res.

E: No, ja, ja.

P: Només a nivell de relació (-). “Oh, mira, de la Collae tenies que ser o de tal puesto”.

E: Aha. I això, la pèrdua d'aquests trets propis, és positiva, és negativa?

P: Home, tot lo que es perd sempre és negatiu.

E: Tot el que es perd és negatiu.

P: Tot lo que es perd... Mira, se mor una persona gran i pensa que perds una enciclopèdia, perquè no li has pogut preguntar tot lo que haguesses volgut preguntar. Per lo tant, tot lo que é pèrdua é tristor. Lo que passa que, claro, la vida seguix, i lo mateix que hem perdut, suposo que anirem guanyant coses també. Lo que potser això ho valorarem, lo mateix que valorem ara la pèrdua, potser al cap dels anys valorarem altres coses que hem anat integrant. No ho sé.

E: Creu que les persones que tenen el poder de preservar aquesta varietat dintre d'una mateixa llengua fan prou per conservar-la?

P: No es fa mai prou. Lo que passa que: qui té el poder realment?

E: Bueno, jo parlo d'institucions, parlo de polítics, parlo de mitjans de comunicació...

P: Pues é lo que t'estic dient. Mira, los polítics vulgues que no vulgues dominen los mitjos de comunicació. Los mitjos

de comunicació si són a nivell local, pues s'ho fan a nivell local com se pot, i ja fan lo que poden també. Però si són nivell ja més gran, lo parlar dos llengües suposa pagar-li en aquella persona més, com si fos un traductor, o tindre una altra persona; vull dir, no els interessa.

E: És a dir, que al final també prima bastant (*solapament*) la qüestió econòmica.

P: També prima. Ja té parlo en emissores grans. Astí, pues bueno, ara n'hi ha una noia, antes eren dos, que eren fragatinoparlants, catalanoparlants, ara només n'hi ha uno, i la nova que ha entrat és molt castellana.

E: Aha.

P: Pues bueno, me va fer una entrevista. Me va costar... Perquè jo vaig seguir (-) Dic: "Jo te contestaré en fragatí." "Bueno, bueno, haz lo que quieras." Dic: "Tu pregunta, si no..." Jo pensava: Si no lliguem, la pregunta teua jo la lligaré; tu després si no lligues ja és problema teu (*riures*).

E: Ha ha ha! Molt bé.

P: Vull dir que... que hi ha això. I l'expressió pues costa, no es fa prou, mai se fa prou. Lo que passa que tampoc no saps mai ben bé què fer, com fer-ho.

E: I en el cas del català, creu que hi ha unes varietats que pesen més que unes altres o que estan més prestigiades que unes altres? Per exemple, abans vostè em comentava que pot acceptar el terme de català o de fragatí, el que no acceptaria mai és dir-li...

P: No, és que no m'ho plantejo, estes coses. Vull dir que si... A verem, si ve un català i me diu "jo soc un català de no sé què no sé quantos" i em diu cinquanta mil noms, si pa ell é allò, é vàlid.

E: Vale.

P: Sempre que parlant mos entenguem.

E: Aha. Però vostè no ha sentit mai comentaris del tipus el gironí és el millor català o parlen millor els de Lleida que els de Fraga (*solapament*) o coses d'aquestes?

P: Bueno (-). No. Al contrari, al contrari, al contrari. Lo gironí, lo gironí sempre és més, é més dur d'entendre. Pels de la zona esta sempre és més dur d'entendre, però no s'ha parlat mai en despectiu. Sinó "és que me costa molt d'entendre'!" Jo, per exemple, tenia un cosí que venia i la nena era petita. I me fa: "És que jo no sé lo que me diu lo tio Ramon." Perquè era de Cerdanyola, no era de Girona ni molt menos, però parlava un català molt arrelat. I claro, después ja va començar. Però és que jo m'acordo que vam vindre un dia uns nois d'Andalusia, de Huelva concretament, i claro, te parlaen castellà i em costae molt d'entendre'!! Perquè claro, ell a su Huelva, parlae com parlae i es menjae lo que es menjae.

E: És a dir, que això passa a totes les llengües.

P: Hombre, claro! Vull dir que no tenim l'exclusiva. I claro, los d'astí mos costa entendre a lo millor una part dels gironins, com ara que ja te dic que jo disfruto amb los balears, perquè me recorda esta dona que la volia molt, i em xoca de sentir-los. Pensa que hasta fa uns anys lo lleidatà era com a lo fill pobre del català. En lo temps suposo que s'ha anat suavitzant.

E: Aquest és el meu tema de tesi doctoral. He he!

P: Pues jo pues quan van acceptar los catalans, que van acceptar la paraula "mansana" en ve de "poma" astí vam fer una festa, entre cometes. Ha ha ha!

E: Sí? Sí, ja, ja. Ja l'he entès.

P: Perquè claro, mos sentíem incluíts, des d'acceptar la mansana en ve de poma. Perquè astí no ho diem poma, diem mansana. É aixines. Vull dir, així n'hi ha moltes coses, però claro, a camins ni te n'adones, ni de l'impacte

que et fa, perquè és una reacció emocional, ni ni ni si et molesta o no et molesta. Perquè la vida diària se lleva molt bé, vull dir que no n'hi ha entrebancs. Sempre trobes gent borde a tots los puestos. Això é una altra cosa. Ha ha! Però bueno, se viu bé.

E: Molt bé, xxxx. No sé si vol afegir res més. Però per nosaltres és suficient (*solapament*) i li estic molt agraïda.

P: Pues bueno, tot lo que vulgos preguntar ja ho saps.

E: No. Nosaltres de preguntes ja en tenim prou.

P: Pues ja està. No he d'afegir res més.

E: Perfecte. Pues moltíssimes gràcies.

P: Ha cundit l'hora ademés.

E: Sí? Perfecte.

P: Ho hem sabut fer bé.

Entrevista 10: Jaume

E: Bé, bon dia. Ens trobem ara amb el Jaume, també de Fraga, i procedirem a fer-li l'entrevista. Bon dia, Jaume.

P: Bon dia.

E: Mira, ens agradaria molt saber quina és la teva llengua d'ús habitual.

P: La més habitual és el català.

E: I amb qui fas servir habitualment el català?

P: Pues, família, amics i amb la feina. A la feina més amb els alumnes i...

E: Quina és la teva feina?

P: Professor.

E: Professor... on?

P: A l'Institut Ramon J. Sender.

E: Aquí a Fraga?

P: Sí, en Fraga.

E: Fas classes de?

P: Llengua catalana ara.

E: Explica'ns una mica (-)

P: Bueno, Llengua catalana i Socials també, depenent del grup.

E: D'acord. Com es tracta el tema del català en l'ensenyament aquí, a Fraga? És a dir, és una assignatura obligatòria, és optativa?

P: No. A veure, és una assignatura voluntària, que ni és obligatòria ni és optativa. La gent ho confon una mica. Voluntària vol dir que si no la fas no fas res. Seria optativa o fas una o una altra. (*solapament*) Els nostres alumnes...

E: Sí.

P: Que fan català, ho fan de manera voluntària...

E: Com un afegit.

P: Sí. Com un afegit més. I... lo que te dic, que hi ha un projecte, tenim un projecte, és un projecte trilingüe a on se conjuguen tres llengües diferents, o sigui el castellà, el català i l'anglès. Llavors l'alumne que fa ara l'assignatura de llengua catalana faria tres hores de català i dues assignatures més en llengua catalana.

E: Que són Socials?

P: Depèn del curs.

E: Ah. D'acord.

P: Primer de l'ESO pot ser, és Matemàtiques i Ciències socials, segon és Socials i Tecnologia... Depèn.

E: El centre on treballes tu és públic.

P: És públic.

E: A part d'aquest centre, quins altres centres hi ha aquí a Fraga?

P: De... però centres de secundària vols saber? O primària també?

E: Sí. Els dos.

P: A veure, de centre de secundària estaries el centre J. Sender, que és aquest, l'IES Baix Cinca, i després hi ha diferents escoles de primària. Tenim de primària Sant Josep de Calasanz (*solapament*).

E: Més que res és (-)

P: El Miguel Servet, Fraga 3, espera que els conto, un que és concertat, que és Santa Ana, després hi ha dos col·les rurals, dos... a dos barris.

E: Més que res és per saber, en aquests altres centres...

P: Sí.

E: ... el tractament que fan al català? És a dir, català es pot estudiar de forma voluntària al Sender, no? i en els altres?

P: Els altres, és voluntari també, però pràcticament la cosa ve de sèrie, perquè el projecte educatiu també és trilingüe, bé, a Sant Josep de Calasanz és trilingüe amb anglès, i és el nostre col·legi de referència. I llavors lo difícil per l'alumne és no cursar català.

E: Per què?

P: O sigui, perquè seria com a per defecte ja tots los alumnes fan català.

E: Sí. De fet, l'altre dia em comentaves que són molts més els alumnes que fan català que els que no el fan. (*solapament*) Com és?

P: Sí. O sigui, perquè no facin català hi ha alguna cosa molt especial, perquè és que això genera molts problemes d'horari. I allavontes pràcticament jo crec que són el 100 %. No sé si ara hi ha algun alumne especial, algun nouvingut que no s'enteri de res...

E: I aquells que no fan català, què és per una decisió familiar...?

P: Sí, però a vegades no té a veure per una aversió a la llengua, sinó perquè el nen no pot més, o sigui...

E: No dona a l'abast.

P: I també per l'origen... a veure, per la situació... a veure, lo nivell sociocultural de la família. A vegades hi ha alguna família que no li dona importància. I si ha de decidir el nen de fer una assignatura més o una menys, i això passa sovint, que a vegades no decideixen els pares, depèn de la situació familiar. Lo que veig: les famílies amb més cultura,

més gent que fa català. Per entendre una situació aixina. I també molts nouvinguts no ho fan.

E: Molts nouvinguts no ho fan?

P: Nouvinguts, que diuen “va, no ho faré. Si això és voluntari...” Que tenen, que ja no saben ni castellà ni català, pues suposo que deuen de veure que amb el castellà poden viure. Normalment ací no lis fa falta. Això, esta sensació la tenen. (*solapament*) Llavors poden anar a castellà...

E: I acaben canviant d'opinió aquests?

P: No són tots, eh! No són tots. Sí, però quan ja vas en la inèrcia de fer sol castellà, ja comences en primer d'ESO i ja segueixen aixina. Però no són tots, eh! Molts nouvinguts ho tenen claríssim.

E: Que sí.

P: I segueixen en la inèrcia de fer català i són bons alumnes, com els altres.

E: Molt bé. Tu a part de treballar a l'institut també ets director...

P: Bueno, president.

E: President.

P: President de l'Institut d'Estudis del Baix Cinca, que és una entitat cultural, una de les entitats de la Franja que sempre, que tradicionalment ha lluitat pel català i per la cultura catalana a la Franja. I a part, vicepresident, que, a ver, d'Iniciativa Cultural de la Franja, que és l'entitat que aplega totes estes.

E: Aha.

P: Però de fet, a nivell teòric soc vicepresident, però a nivell pràctic soc president, perquè el president és una figura més representativa i ja està, és honorífic.

E: Molt bé. Deduïm, per tant, per la teva vessant laboral que la qüestió lingüística és molt important per tu pel tema del català.

P: Sí, jo he arribat a, jo he arribat a. A veure, no és lo meu objectiu professional. A mi m'agraden més altres branques. Jo soc (-) De fet, a mi personalment m'agradaria més donar Història.

E: Ah!

P: El que passa és que jo vaig arribar aquí per la militància. Llavors, l'època que vaig entrar de professor el govern d'Aragó s'ho miraven molt en lupa.

E: De quina època estem parlant?

P: Estem parlant aproximadament de l'any mil nou-cents noranta-i-sis, noranta-i-set. Possiblement sigui aquesta, no ho sé.

E: Aha.

P: Llavors els governs d'Aragó no veien en bons ulls que vinguessen professors d'altres llocs. O sigui, sempre han tingut el discurs de conservar les modalitats. Allò que ells pensen que podria diferenciar la nostra parla d'una altra. Llavors feien una cosa de la que jo m'he aprofitat però que no estic d'acord en absolut, que és intentar triar els professors de la zona. Llavors, en un moment jo em dedicava a l'educació d'adults, però que tenia bon *feeling* amb el regidor d'Ensenyament, que precisament era del PAR, però pels pares (-)

E: El PAR és?

P: Era del PAR. El Partit Aragonès Regionalista, que és de dretes, afin al PP i tot això.

E: Això. Aha.

P: Perquè els pares, ell i el meu eren amics, i llavors me va demanar un favor un any. Com que els pares se li tiraven a sobre perquè el curs avançava i no tenien professor de Català, jo allavors treballava com a educador d'adults, i em va dir: "Escolta, tu que estàs en aquest meollo, i tot això, per què no me fas el favor i acabes el curs amb els alumnes de batxillerat, no? Fes-me el favor perquè no en trobo, de gent."

E: Que curiós, no?

P: Jo li vaig dir que sí per fer-li el favor però la cosa se va anar... I vaig seguir, vaig seguir perquè vaig veure que a la Franja no sol s'ha d'exercir de professor, sinó que el professor que vinga si és militant millor i millor. M'estimo més que siga militant que siga... a lo millor... un doctor en no sé què. Saps? M'estimo més la militància, perquè la situació exigeix aquesta part.

E: Pesa la qüestió lingüística a Fraga?

P: Què vol dir de pesar? Què vols dir?

E: Si el tema de la llengua eeh... és un tema recurrent, potent, tabú...?

P: Sí, sí. Justament la paraula.

E: Perquè quan dius que si és militant millor que millor és perquè fa falta militància.

P: Sí. Sí. És tema tabú. Molt. Moltíssim.

E: Explica'ns una mica com es viu la situació lingüística a Fraga.

P: A veure, en certa manera hi ha, és una situació molt pareguda a la situació valenciana. Hi ha dos, hi hauria dos blocs ben diferenciats.

E: Aha. Dos blocs.

P: Uns, jo diria més los que tenen estudis, per dir-ho d'alguna manera, que serien els afins, los que segueixen aquesta vessant més acadèmica, que serien els nostres; i els altres, que són com els blauers de València. La diferència principal: està el nom de la llengua. Evidentment, hi ha un anticatalanisme de la part de la població, i tenen bastants seguidors, són molt populatxeros que diem.

E: Abans m'han parlat d'una associació...

P: Sí. Se diu Amics de Fraga.

E: Això.

P: Se diu Amics de Fraga i forma part d'una (-) A veure, és com a si seria l'altra cara nostra, no? Quan nosatros vam fer l'Institut d'Estudis, ells van fer Amics de Fraga per oposar-se; quan nosatros vam fer Iniciativa Cultural, ells van fer la plataforma No hablamos catalán.

E: Però, això, aquests Amics de Fraga no defensen exactament que el fragatí sigui castellà, sinó que és una llengua diferent, no?

P: Sí, a veure, ells juguen la basa de..., aposten per dir que és una llengua, és una llengua independent i... A veure, és una manera jo crec, de resoldre el tema d'indentitat que tenen.

E: Que és: no som ni una cosa ni l'altra, no?

P: Sí. En lo moment que tu te sents, si sent molt aragonesos (-)

E: Com has dit que es deien, perdona?

P: Amics de Fraga. I luego tenen una plataforma, No hablamos catalán o no sé què. Llavors, a veure, aquí és un problema d'identitat. La identitat aragonesa, desgraciadament, perquè això a Saragossa no s'entén ni amb pintura, està fonamentada en una sèrie de trets. És una cosa molt, per lo que he vist, molt simple. T'ho estic simplificant molt, eh!

E: Sí, sí, sí.

P: En una sèrie de tòpics i també l'aragonès és el que parla castellà, és el que li agrada la jota, és que no sé què. A veure, si s'ha fet anticatalanisme, no sol a la nostra zona sinó a tot Espanya, això penso que és cert, la gent de Fraga, o la gent més afina a Amics de Fraga té esta gran voluntat de ser aragonès, com se pot definir per ser aragonès parlant lo que és la llengua del veí, aquella llengua que és definitiva d'una altra identitat?

E: És a dir, que des del teu punt de vista, cau pel seu propi pes, no?

P: És això. Allavonses lo que fan és canviar-li el nom. Si jo li canvio el nom i dic que és una altra cosa, jo ja puc encaixar millor a la identitat que vull agafar. Aquí està una de les grans diferències entre els dos grups. Nosatros defenem evidentment la qüestió de la llengua, pues mal que és llengua i cultura, nosatros hem de reconèixer aquesta part identitària que tenim de catalans. També penso que la (-), que pot haver-hi una part d'identitat aragonesa, som zona de... confluim. Ha d'haver-hi de les dues parts, això està claríssim. Que la llengua per mi és l'eix, que esta part pesa moltíssim. A part que nosatros, la nostra vida, la meua, tira més cap a Catalunya, en estudis, en amics, en la vida quotidiana... I per tant això, jo trobo que nosatros, vamos jo particularment, jo em sento de les dues maneres. O siga, si jo veig... jo sento a Catalunya podria ser el meu país, però també sento que Aragó és el meu país. O sigui és una cosa. El territori per mi és com una, com una (-)

E: Seria més fàcil no viure-hi?

P: És més ampli, no? És més ampli. Allavonses, es difícil de viure-hi. Esta és una de les diferències.

E: Això és el que volia dir. Viure a la Franja és un a més a més?

P: Ser catalanoparlant a la Franja és molt difícil, és molt incòmodo.

E: Molt incòmode!

P: Sí. Sempre “que puc...? que puc...?”. A veure, no es pot parlar una llengua on has de demanar permís. L'Institut d'Estudis, nosatros, en certa manera, ens hem rebel·lat contra això. Allavonses clar, aquí hi ha una diglòssia de l'alçada d'un campanar i és això, una de les grans diferències és aquesta. Amics de Fraga diu que la llengua la vol reduir a l'àmbit familiar i al que seria al folklore, lo que seria...

E: Una cosa folklòrica, sí.

P: Com una qüestió folklòrica. I nosatros, ben bé el català una llengua universitària, una llengua de cultura, una llengua de televisió, una llengua per tot, per la literatura, pels llibres i per tot, i que hauria de ser, hauria d'entrar a les institucions. Ells la posarien, la farien, la traurien el dia de festa. Ja ho saps, no?

E: El dia de la Faldeta.

P: El dia de la Faldeta. I es quedarien aixina. Nosaltros volem que entri a les institucions, perquè ja saps, perfectament, que una llengua (-)

E: Perdona que et talli, Jaume, que ni això. Perquè el dia de la Faldeta tampoc la vaig sentir gaire!

P: Va ser (-) Sí, perquè va ser una qüestió(-)

E: En el discurs dic, eh! Vull dir en el discurs inaugural.

P: En el discurs, perquè ara se'ls ha (-) És una situació, ja t'ho dic, diglòssica. En un discurs inaugural... Jo et diré una anècdota d'un amic del Matarranya. Estaven fent una rifa una vegada. Cada any fan la mateixa rifa. I el seu company agarra el megàfon i se'l posa davant i sempre parlava en castellà. I el meu company, que és dels nostres, li deia: “Però vols deixar de

parlar en castellà?”. “Que no, que no!” Un dia se li va espatllar, quan se'l va apartar: “Venga!” Els va parlar en català.

E: Ha ha ha!

P: És això.

E: Ha ha ha ha!

P: A veure, tu lo que vas veure el dia de la Faldeta és la presentació, no?

E: Sí.

P: Però una presentació és una situació formal. I si és una situació formal s'ha d'agafar la llengua formal. Si tu ara fas una representació d'un sainet o d'un ofici antic i tal, tranquil, que allí la tindràs. Esta é la gran victòria seua i la gran derrota nostra. Lo punt més dèbil. I és això. Tu vas veure aquesta part, però si haguesses vist la representació, haguesses vist que ho haguessen fet en català.

E: D'acord.

P: I mentres los polítics o tots nosaltros pensem que la llengua s'ha de reduir a casa, malament, perquè acaba morint. Ho saps perfectament. Si una llengua no és de cultura, per què (*solapament*) per què cal fer-la servir?

E: Això pot arribar a passar a Fraga?

P: Sí.

E: Pot arribar a desaparèixer el català a la Franja?

P: Sí, totalment, totalment. Jo crec que estem en un procés de substitució lingüística clar.

E: Com us sentiríeu si això arribés a passar?

P: Pues nosaltres, malament. Hem estat lluitant tota la vida. Perquè evidentment tenim una implicació sentimental amb tot això, molta. Los que tenen consciència, no sé si coneixes el llibre de l'Enric Larreula, es titula *Dolor de llengua*.

E: No, però en prenc nota.

P: Hi ha un llibre de l'escriptor crec que es diu (-)

E: *Dolor de llengua*.

P: ... *Dolor de llengua* crec que és. I allí es descriu perfectament.

E: L'autor el saps, dius?

P: Enric Larreula. És un escriptor que ha tret sempre literatura infantil i juvenil. Eh, clar, nosaltros (-), a jo em fa patir la qüestió, cada dia. Tothom pateix cada dia, (*solapament*) tots de nosaltres.

E: Jo tinc el llibre *Llengua i emoció*, que és d'unes jornades que vau celebrar aquí, que em va agradar molt. Només amb el títol vaig dir: "Aquest me l'he de llegir."

P: Sí. D'unes jornades. Llavors és això. A jo em fa patir veure com les amigues de la meua filla s'escriuen whatsapps en castellà, o arriben moments que es parlen en castellà... Arriba a passar, ha arribat a passar que la meua, bueno meua, puc dir-ho d'una altra manera, per favor, la vicepresidenta de l'Institut d'Estudis i jo tenim fills que van al col·le junts.

E: Sí.

P: I s'han arribat a parlar en castellà molts anys.

E: I per vosaltres?

P: A nosaltres ens eixia el fum de les orelles. Perquè això és la representació del nostre fracàs més absolut. Al final hem aconseguit redreçar la situació. He he!

E: Ah, sí?

P: Però a base de...

E: Com s'aconsegueix redreçar la situació?

P: A base d'insistir, i insistir, i insistir molt. I has de batallar molt, has de ser molt militant per aguantar la pressió. I clar, molts pares (-)

E: Cansa?

P: Que si cansa?

E: Esgota.

P: Jo a vegades penso que hi ha temporades que perdo pes, contractures, no ho sé, disgustos, però molts. Jo porto molts anys a la junta de l'Institut d'Estudis. Moltíssims, probablement des del 1989-90. Sempre a la junta. I cansa moltíssim.

E: I no has pensat mai a llançar la tovallola?

P: Moltíssimes vegades. La radera vegada el mes passat.

E: Ah, sí?

P: Sí.

E: I això?

P: Donar-te per vençut, perquè hi ha vegades que no aguantes la pressió. Llavors tu vols fer una vida normal i no pots. I t'ho diré, te diré per què. Aquest curs jo volia fer, bueno, tenia molts projectes per desenvolupar a classe. Però no he pogut fer absolutament re, pràcticament res, no diré absolutament. Primer, comença lo curs i te cau un treball extern. Va caure la inauguració amb una antra persona del currículum. Vale, això me va portar, són extra de feina, vull dir, fora de la classe. Però no sol això; quan acabes el... quan vaig acabar el currículum, eh, van encomençar a treure els esborranys del que seria la nova ordenació i hi havia una sèrie de qüestions desfavorables, primer a secundària i luego a primària.

E: Això només cap a l'assignatura de Català?

P: Cap a l'assignatura de Català. I mos ha costat per a lluitar, i suor i sang redreçar tot això. I vinga, elaboració de queixes, trucades de telèfon, pressions... I és que portes una vida paral·lela. Jo sempre ho he dit: els polítics ho tenen tot. Tenen tot..., los que estan, los directors generals, estos que estan a Saragossa, viuen d'això i treballen d'això. Tu ho has de fer en el temps lliure. Ells venen en cotxe oficial, tenen secretària quan... o secretari, perdó, quan li fa una esmena, quan li diu "fes-me una esmena i redacta-me-la", i jo me l'he de fer. Quan el, quan acabo la jornada, acabo de fer el sopar, els nens amb el meu ordinador, amb el meu cotxe, amb el meu temps, que li trec a la família, i això desgasta! Però desgasta! Tenen assessors, tenen de tot. O sigui, lluitar amb un de l'administració no és fàcil. I després d'una ve una altra. I estàs sempre pendent de lo que està passant al teu voltant. I hi ha moments que dius: "Uf! Això no ho arregla ningú. Val la pena? Tinc ara 50 anys. No ho sé. Podria passar ja lo que em queda de vida una mica més tranquil."

E: Per sort, tu a casa trobes suport i..

P: Suport absolut, suport absolut.

E: Perquè saps que hi ha famílies en què és un tema tabú.

P: N'hi ha, a veure, tot té un procés. Jo quan vaig començar a festejar, per dir-ho d'alguna manera, amb la que és la meua dona, la meua dona va estudiar a Saragossa, no va viure tampoc l'ambient diguem de la universitat catalana. I també hi havia coses puntuals que s'han d'anar educant i has d'anar entenent. Però clar, és molt més fàcil amb una persona que té llicenciatura i tal que ho veu de seguida, no? I a més et diré una cosa: la meua dona era un cas estrany lingüísticament parlant. Perquè és d'una família absolutament catalanoparlant, l'ambient, la iaia que hi havia a casa...

E: És de Fraga, no?

P: És de Fraga, el pare, els seus germans..., excepte la mare, que parla castellà, que és castellanomanxega. Tothom un ambient. Igual que el meu. Ma mare també és d'allí. Però l'ambient de casa sempre ha set catalanoparlant. Però ella, no sé per què, o per qüestions d'influència de la mare, sempre li van parlar amb castellà. Llavons nosaltros ens vam conèixer en castellà. Vam parlar amb castellà, durant molts anys. Al final ens en vam adonar i vam intentar passar-nos, perquè hi ha moments en què... A mi em va dir una cosa que em va sobtar molt i és cert. "Es que yo si hubiese hablado el catalán con vosotros o el fragatino, me hubiese sentido más de Fraga en el fondo". I claro, és això, no? Vam intentar fer-ho però va ser impossible, va ser impossible. Va resultar un fracàs. No hi va haver manera que poguéssim parlar entre els dos en català, si portàvem ja anys parlant en castellà! Però què va passar? Que van nàixer els dos crios i ella se comunica en català en ells. Ha fet el camí de tornada. Lo que no va fer sa mare en ella, ho ha fet de tornada. I pels nens li és impossible parlar en sa mare en castellà. Sol ho fa en jo, sol ho fem nosaltres dos.

E: És a dir, vosaltres parleu en castellà i als nens (*solapament*), en català.

P: Sí, a vegades diem (-). L'Alba, quan va créixer l'Alba, la meua filla, ara té 15 anys, va dir: "Quan sigui adolescent algun dia us ho preguntaré: per què us parleu en castellà?". No va arribar als 15 anys. No sé si ho va fer als 5 o als 6 anys. Ja! He he!

E: T'he de dir, Jaume, que aquesta situació es reproduïx a casa meva, eh!

P: També.

E: Els meus pares es parlen en castellà i als fills ens han educat en català.

P: Estes coses passen, que un germà, no, que no sé què, no sé per què.

E: Sí. És molt freqüent.

P: No, ja ho sé. Perquè veig que... en molts amics.

E: Què significava per vosaltres transmetre el català als vostres fills?

P: Ja t'ho he dit. Per mi tot, i per ella també. Per ella jo crec que era fer el camí de retorn.

E: Sentir-se (-)

P: Sentir-se més d'ací, jo penso, més... Lo que passa que una vegada va vindre Carme Riera. Va vindre un camí i va dir és que "a jo la llengua que em va triar —em va dir Carme Riera— va ser ja el català". Sembla que la llengua te tria. I jo vaig pensar: "Pues a mi me va triar (*riu*) el castellà, no? He! I no sé si és això, però jo crec que la voluntat dels pares fa moltíssim. Si tu no et vens i és... Lo que passa és que ara has de ser molt militant. I ara què passa? Pues els nens petits a Fraga ja van a la llar d'infants i allí es troben un ambient castellanoparlant. Arriben a casa (-)

E: No hi ha de mestres d'infantil... O parlen castellà?

P: Sí que n'hi ha. Però ens hem adonat ara que hem atacat a la primària i a la secundària (*solapament*) i a la infantil, no. I ahí ve.

E: Molt fort, i a la infantil no.

P: Escolta, són errors.

E: Sí, sí, sí.

P: I además de l'alçada d'un campanar!

E: Ha ha ha!

P: I ara no sabem, ja no sabem què fer en això. I ara ens adonem que evidentment els pares ja han delegat els petits,

els més petits, per lo que siga, a la llar d'infants. Què passa? Te venen en castellà i els pares no poden vèncer esta resistència. Este és el problema. Si tinguessis inconvenient (-). És que abans, a veure, abans no n'hi havia, no anàvem a la llar d'infants. (*solapament*)

E: Clar.

P: Es criaven a casa i estaven els iaïos.

E: Llavors transmetien la llengua. Clar.

P: I els iaïos no en sabien un altre, una altra llengua. És una paradoxa. Però lo que ha mantingut precisament el català aquí (-)

E: És la transmissió de fills a pares, de pares a fills?

P: No, és (-). A veure, per dir-ho d'una manera: la ignorància.

E: Sí?

P: Vull dir, no en sabien d'altre. Com no havien anat a l'escola, el castellà no els havia atacat. Teníem als nostres iaïos.

E: Doncs és curiós (-).

P: No en sabien! Allavontes què havien de fer?

E: Doncs és molt curiós. Sí, sí.

P: Quan arriba l'escola és precisament quan se castellanizen. Suposo que l'escola i després els mitjans de comunicació i...

E: Doncs és curiós perquè has començat dient-nos que la ignorància, i les altres entrevistades també han comentat que la ignorància és un dels, dels, dels problemes justament amb la batalla de la llengua. És a dir, que té el doble rol (*solapament*) o ha tingut el doble rol, no? Per una banda, ha ajudat el català i ara, per contra (-).

P: Sí. Sí, sí, sí. I jo dic, clar. Però l'ha mantingut. Però en el moment que a l'escola nos han escolaritzat a tots en castellà, malament.

E: Clar.

P: En la mesura que han portat els més petits a l'aula i los ham escolarizat i no s'han criat en la llar, clar. De totes maneres, les satisfaccions de veritat te venen de la família.

E: Tu creus que en el cas dels vostres fills aquesta conscienciació lingüística es transmetrà?

P: Totalment. Jo penso que totalment.

E: Heu aconseguit l'objectiu?

P: A vegades en certa manera m'espanta una mica perquè (-)

E: Són més militants que tu? He he!

P: Perquè són molt militants.

E: Sí?

P: I jo dic casi que haurien de fer també la seva vida! Allò de (-)

E: Ha ha ha ha ha!

P: Que els preocupa, a un d'ells els podria preocupar l'ecologia, que també està força bé.

E: Què passa? Que estan tots per la qüestió lingüística?

P: A veure, no, són detalls. No és que estiguin per la qüestió. Però el més menut, que é el xxxx, en 11 anys, l'altre dia em va comentar: "Vaig estar a punt d'aixecar-me de la classe i discutir-li a la professora una cosa que va dir." N'hi ha una, una de les mestres, que va ser alcaldessa en un poble de per aquí del Partit Popular, va fer un comentari a classe que va dir que el català no servia per a res. Aleshores m'ho contava el xxxx. Diu: "Mira, vaig estar a punt d'aixecar-me i anar-me'n i dir-li quatre coses i no sé què, de classe." Com un crio d'onze anys que te digui això!

E: Clar.

P: De certa manera, per mi va ser una satisfacció, de pensar, bueno...

E: Està servint, tot el que estem fent.

P: Ha ha ha! I ja ho ha vist i no és que han rebut una pressió. No els hem pressionat, però ells han vist el que fa son pare, el que fa sa mare.

E: Jo, em sembla que en el teu cas és molt evident el que implica el català, però t'importaria dir-nos a què l'associes, a quins valors l'associes? Què significa per tu parlar català?

P: Sí. Uf! A veure, sobretot en una qüestió de llibertat, completament. A mi quan(-), a veure, jo no vull que se m'humiliï. Vull dir, és una qüestió de drets, és una qüestió de jo tenir la llibertat. És un dret tan bàsic que no me'l pot furtar ningú. És això. Jo, quan me vegui ja en una discriminació, crec, a lo millor és una exageració lo que te vaig a dir, perquè a lo millor tu no t'has creat en este ambient, però me veig com a si fossa un negre de Nova Orleans i me diguessin: "Tu no pots pujar en aquest autobús." I és així. Me sembla humiliant lo que m'estan fent. É com a... I lo que fan els meus... ehhh.. els meus veïns, la gent de Fraga, quan "Eh, tse, no, parla en castellà, que hi ha gent de fora i no sé què. I dic "No te n'adones que t'estàs aixecant...". Com a li van dir a Rosa Parks, aquella senyora que va iniciar també tot, bueno va iniciar, va ser una de les actes de la, diguem de la... lluita pels drets civils negres, que va pujar a un autobús, que anava cansada, no hi havia lloc per seure i es va seure a un... a un seient que era destinat als blancs.

E: Sí. Aha!

P: Els seients dels negres estaven tots ocupats. Allavonses, los mateixos negres li estaven dient: "Tu, aixeca't, que aquest no és el rader...!"

E: Ha!

P: Això é lo que m'estan fent, la gent de Fraga. De moltes vegades. A jo me sembla humiliant. I ja està bé que ens humiliïn d'aquesta manera.

E: Per tant, per tu la llengua ho és pràcticament tot.

P: No, pràcticament tot no. Hi ha moltes coses (*riu*) a la meua vida.

E: Doncs diga'm quines són aquestes coses.

P: Però és una qüestió no resolta, vull dir...

E: No, no. Ja ho sé, Jaume.

P: ...una qüestió no resolta i delicada.

E: El que volia pregun (-), el que volia dir, que potser no m'he expressat bé és...

P: Sí.

E: Per tu la llengua què és?

P: Pues ara és molt important, vull dir dins de la meua vida, els valors.

E: Si tu haguessis de fer un llistat de paraules... Saps aquelles enquestes que jo he passat?

P: Sí.

E: En què, amb quines coses les associes?

P: Pues ara a lluita. Les associo a dignitat, les associo a llibertat, eh, no sé. A una cosa molt íntima, val? Les associo també a l'amistat, als amics, a la meua família...

E: Per això quan he dit el "tot" volia dir aquestes coses, que són moltes.

P: Sí. En això. A la meua vida, no ho sé, en definitiva a la meua vida. Jo soc això. I me sembla molt bé que tu siguis d'una altra manera.

E: Però...

P: I... ara també, quan veig les coses negres, ho associo també a que se m'humiliï, a humiliació, a tindre disgustos, a tindre-ho més difícil que els altres.

E: Hauries preferit néixer en un altre territori...

P: A vegades ho penso.

E: ...que no fos de la Franja?

P: A vegades.... No, no necessàriament. Però a vegades penso: "Que feliços viviu alguns, eh!, que no heu d'estar sempre amb la pistola preparada". Ho entens?

E: Sí, sí. Tot i que t'he de dir (-)

P: Viviu molt feliços. És molt fàcil ser monolingüe! Facilíssim!

E: Bueno, jo monolingüe no soc.

P: Monolingüe vull dir tindre tan clara aquesta identitat.

E: Sí.

P: Però jo això ho dic a tot, eh!

E: Sí, sí, sí.

P: A vegades, jo tinc algun amic que és molt catòlic. Ostras! Que fàcil ho tens! Podem fer un paral·lelisme. Ho tens molt fàcil, eh, pensar que te mores i te'n vas al cel! Hi! O fa: tens molt resolta la qüestió mental! No?

E: I la qüestió, la qüestió... la qüestió política com la vius aquí a la Franja? La vius, la viuen...? Com ha afectat tot el tema del Procés amb el tema de la llengua?

P: Jo tenia molta por, en la qüestió aquesta.

E: Tenies, ja no la tens?

P: No, perquè no ha afectat tan negativament com pensava. Perquè al començament afectava negativament, pensava

que afectaria de manera dolenta. Hi ha molta gent, te dic, dins de l'Institut d'Estudis, de la junta, que al contrari, que pensen "això serà positiu, perquè vueran...". A vere, això queda molt lluny, vull dir, "és que si hi ha un estat al costat, i no sé què, que funciona millor i no sé què, pues a lo millor la gent de la Franja ho veu... i..."

E: Per tant, aquesta gent, aquests que opinen això, es veuen dintre d'aquest...

P: Sí. Més de la línia de tal. Jo això ho veig tan... A vere, pa una persona que viu a la Franja està molt lluny de tot això, no? No és la batalla nostra aquesta ara.

E: No és la vostra batalla aquesta?

P: Però si estem encara lluitant pel tema de la llengua!

E: Clar. Teniu altres prioritats, no?

P: Hi ha alguna persona que en sèrio penses que, los que són unionistes diguem independentistes, en sèrio penses que Fraga, que esta lluita ara, se pot fer ara, no? De reclamar que tu passes a formar part de Catalunya? (*curta*). És que això està, està anant jo què sé igual al segle, dins de dos segles, si vols. Però és que ara... Què no ho veus? Ja ens costa això!

E: Però tu creus (-) Però tu, abans que em parlaves que hi havia com un sector, com a València els blaveros, no?

P: Sí.

E: Creus que això ha agreujat (-)

P: No. És curiós.

E: No? (*solapament*) Es manté igual.

P: És curiós. Jo tenia una por impressionant. A lo millor entre los dirigents d'aquestos, sí. Han fotut una mica més de canya, però no gaire més.

E: Ha sigut com un (-) No gaire més.

P: Jo pensava que hi hauria una reacció molt en contra. Me va sorprendre el que et va dir el... (*solapament*) lo xaval aquell l'altre dia.

E: Qui? Te va sorprendre?

P: “TV3, no sé què, no sé quantos...” i esta reacció.

E: Sí. Sí, sí, t’ho vaig comentar perquè jo tampoc no l’esperava i...

P: Però jo no l’he vist. Inclús, a camins, en molt sentit de l’humor, fer la cosa, no?

E: Em va sorprendre perquè no esperava en cap cas (-)

P: De dir, o sigui, en sentit de l’humor. De dir gent (-)

E: Sí. Ho podem explicar perquè quedi enregistrat.

P: Una vegada, sí. Mira, te dono un detall. Natros, una vegada a l’any fem el dia de la bicicleta i anem a la població veïna, que és Massalcoreig, que és Catalunya, ja ho saps, no?

E: Aha. Sí. Sí, sí, clar.

P: A vere, Catalunya, i són els nostres parents, també.

E: Sí. Estan aquí a la vora.

P: Perquè qui no té un parent a Massalcoreig? O un amic i tal. He he!

E: O a Seròs, he vist que hi ha moltes unions, jo que he esta fent entrevistes a Seròs...

P: Bua. També, a vere. Llavors, no sé per què, se va parar. Hi havia mil bicicletes. Se va parar allí al mig de la carretera. I un va soltar: “Igual estan mirant els passaports ja!” I buaaaa, tothom va riure. Però, ho va ser des del punt de vista de l’humor, en ves d’una cosa hostil, no?

E: Clar. Ja.

P: I pràcticament tot lo que he sentit ha set... qüestió, des d'un punt de vista així, no? I tal, com a fer una gràcia i no sé què.

E: Aha. Pensaves que seria molt més.

P: Jo penso que els Amics de Fraga ho haguessin aprofitat més tot això. No si haguessa set jo d'Amics de Fraga i mala persona ho haguessa fet. (*riures*) Però ho haguessen potenciat molt més. I jo crec que no han set capaços, primer, perquè no són tants com a los que mos pensàvem i primer estan molt tocats.

E: No són tants però m'han dit abans d'uns 500, no, de socis?

P: Eeehh! Una cosa és que siguin socis.

E: Sí.

P: Però el que milita és un o dos.

E: Ah! (*solapament*) Vale, no sé, no sé.

P: A veure, no ens confonem. Lo de pagar la quota per compromís, "Eh, les coses (-)".

E: Un o dos?

P: Sí. El president és el que (-). A veure, president Amics de Fraga sol n'ha tingut un (*solapament*) i no sé si té vint anys.

E: Sí, però que m'han comentat que és algú que té família a Lleida o ha estudiat a Lleida o (-)

P: Sí, però això no té res a veure.

E: No? Ah!

P: Pare català.

E: Pare català.

P: Però no té res a veure, eh! Estes coses mentals...

E: No? Vale.

P: I clar, militant, un. Sol ha tingut un president i sol en tindrà un, a veure. I militants nostres també molt pocs. Una cosa és socis, però militants de debò que estiguin en trinxera no n'hi ha gaires. Estos tampoc tenen gran capacitat operativa, diguem, no?

E: Ja.

P: I també la gent lis veu el llautó, eh? I si s'han inscrit en això d'Amics de Fraga és perquè, per qüestions populatxeres, de dir "són coses de Fraga". Pues, venga, a la gent més gran li agrada. Però jo te, jo et repto, d'estos 500, la majoria d'estos 500, m'agradaria saber qui té un títol universitari.

E: Ha ha ha!

P: Així t'ho dic, clarament! És cru. A lo millor te sembla que és una discriminació, però és així. És cert.

E: Sí, sí. Jo també...

P: Los nostres socis són lo 80 %. Val? O sigui, pa que vegues la... com és.

E: Sí, sí.

P: I després, majors de 60 anys.

E: A... Amics de Fraga? D'edat? Factor a tenir en compte. L'edat i els estudis.

P: Clar. La mitja és 60 o 70 anys. Claro, les jotetes estes que fan i quatre coses. I ara te donaré un llibre on hi hagi una figa i tot això... pues, vale. Però nosaltres publiquem història, llibres de llengua, de ciència.... A veure, hi ha una clara diferència aquí.

E: D'acord. Mira, i ja per anar acabant: tema diversitat intralingüística. Com tu saps, no es parla igual a Fraga que a Lleida que a Barcelona que a Girona.

P: Evidentment.

E: Com valores aquesta diversitat dintre d'una mateixa llengua?

P: Ah, jo penso que és positiu, sempre.

E: Per què és positiu?

P: Home, jo penso que enriqueix el llenguatge. A veure, les cartes... I també, jo crec que s'apropia... A vere, si tu entres amb localismes... sempre amb una ortografia correcta, eh!

E: Aha.

P: Jo crec que la gent s'implica més sentimentalment en això. Ho veu més proper. Però ha d'arribar a entendre tota aquesta qüestió dels nivells, que estem, no? Jo crec que per entrar a estimar la llengua està molt bé també, o sigui potenciar localismes i demés...

E: I creus que les autoritats o les institucions fan prou per conservar aquesta varietat, aquesta diversitat?

P: Nooo. No. Tampoc.

E: O es tendeix a un model i... unificat tot?

P: Les, les, les institucions, no. Si poden evitar un tema a la Franja l'eviten. Si és per la pressió nostra ho fan i ja està. Però, però eviten el tema.

E: Però... i pel que fa al conjunt, al conjunt de la parla catalana, de territoris de parla catalana?

P: Ah, que si es fa prou?

E: No només a la Franja. A la Franja també, però tu creus que el model que arriba de català (-)?

P: Es podria fer més. Es podria fer més. Jo crec que es podria fer més, sí. A lo millor es fa o ha sigut massa... La gent té consciència que el model únic és l'estàndard i que parlar bé és així, i no d'una altra manera.

E: Es podria fer més. A vosaltres us arriben prejudicis lingüístics del tipus, eh, a Lleida parlen millor que a Fraga....

P: Sí, moltíssims.

E: Però clar, a Lleida pensem que parlen, pensen, bueno pensem, (-)

P: O sigui, els de Barcelona, no? No, no, si ja...

E: Exacte. I els de Barcelona que parlen millor a Girona, no? I és com, que sempre hi ha jerarquies!

P: És, això és com mantindre... A veure, jo, é una de les coses que amb els meus alumnes treballa moltíssim.

E: Ah sí?

P: Però molt.

E: I què els dius?

P: Oh, què els dic! Molt fàcil. Al vostre armari teniu molts parells de sabates, eh que sí? I diu: "Sí." "I què passaria si anéssiu en xanquetes a una boda? No seria adequat, no? Partim d'esta idea. No. Però si agafem les xanquetes per anar a la piscina què?". "Sí." I jo lis dic: "Tot és bo. L'estàndard està per a unes coses; els localismes per a unes altres. Una persona és prou curta quan sap les sabates que s'ha de posar."

E: Aha.

P: Eh! Si no... A veure, si no té (-). Si tu te presentes en unes sabates de taló i te'n vas a la piscina, te se mirerà tothom. O siga, vosatros heu d'utilitzar aquell nivell de la llengua d'acord amb la situació comunicativa.

E: Aha.

P: Per això els dic, els localismes (-). Perquè moltes vegades me diuen: "És que això està mal dit, dir *segallosa!*" I jo dic: "Que noooo, que no està mal dit! Si nosaltres a la boira li

diem *segallosa*, tu a Fraga digues *segallosa*, evidentment". Si fas un article a *La Voz [del Bajo Cinca]*, escriu bé, però digues *segallosa*. Però bé, has de saber que si vas a Barcelona has de canviar de sabates. I has de saber que allà a Barcelona no t'entendran i has d'agafar les sabates que corresponen, és a dir, dir *boira*.

E: Tot i que (-).

P: No?

E: Sí, tot i que això del (-). Em sembla molt bona la metàfora, però clar, ha ha ha, avui dia mira com puguen els de la CUP al Parlament! No sé si serviria ja la metàfora de (-). Ha ha! Saps què vull dir?

P: No. Sí, digues.

E: No m'has entès ara. Doncs que tot això del calçat i tot això segons la situació comunicativa està molt bé. Però tenint en compte com puguen al Parlament ara determinats personatges de la vida política, doncs no sé si ens serviria com a model! Ha ha ha!

P: Ah! Sí, no, ja..., però... si no ho faig aixina ho faig en un altra cosa.

E: No, no, no. Que sí. Ja t'he entès l'exemple.

P: Sempre me'n recordo, hi havia un regidor que era del Partit Popular, i sempre lis conto la mateixa anècdota. El dia de la Festa Major l'alcalde de Fraga convocava, hi era el regidor de festes, i convocava els alcaldes de la comarca per fer un dinar. I clar, la gent aquí per la festa es vesteix amb l'uniforme de la penya, de blanc. Se van presentar totes les autoritats, per dir-ho d'alguna manera, tots els alcaldes, amb el traje i corbata, excepte aquest, que va anar (*solapament*) amb el traje de la penya.

E: Aquí és on anava.

P: I jo li vaig dir, li vaig dir (-). Es va sentir incòmodo.

E: Es va sentir incòmode?

P: Home, a veure, Annabel, fotia una cara que la gent es pixava de riure! Tots anaven bé i ell d'aquella manera. Vull dir, és inadequat. És una qüestió de decoro, no? És inadequat. En aquell moment és inadequat. Llavors (-). Com és molt inadequat anar amb traje i corbata al recinte de les penyes a fotre's cubates i a fotre's llonganissa i a fer una... ha ha! alguna cosa a la brasa. O siga, per això jo els dic: tot és important. Los localismes també, además (-), però en lo moment, en aquell moment. Tu ja sé que me dius los de la CUP però també...

E: Ha ha ha! Era per posar-te un exemple!

P: Ells venen aquesta moto. Però també provoquen, però també... Han d'anar, van de trencadors! S'ha de veure que ells trenquen en lo d'això. Això és teatre, això és una escenificació, no deixa de ser, eh!

E: És. Era un exemple. Tot i això, Jaume, tu creus que el model estàndard que tenim representa prou totes les varietats lingüístiques de tot el territori catalanoparlant?

P: Pues podria...

E: Aquesta pregunta no la tinc, però jo te la vull fer.

P: Sí, jo te (-). Eeehhhh... En certa manera, no. Jo crec que hauria de...

E: Es pot fer més?

P: Se podria fer una mica més.

E: S'ha de treballar en aquesta línia?

P: Sí, per què no?

E: Qui ha de treballar?

P: Pos... ha ha ha! A veure, com me sinta xxxxxx...

E: Ha ha ha ha ha! (*riures*)

P: L'Institut d'Estudis Catalans, sí, evidentment. Ha de treballar la Generalitat, ha de treballar els mitjans de comunicació i ha de treballar TV3. S'han d'escoltar els diferents accents.

E: Inclòs el de Fraga.

P: Inclòs el de (-). Però que ja s'escolta.

E: Però a TV3 també s'escolta?

P: Sí, home. Quan estava...

E: No ho sé, no ho sé, pregunto.

P: ... el Santi Villas, per exemple, o la Thais.

E: Ah, d'acord, d'acord.

P: Que a veure pel nombre de gent que som no està mal. Som 40.000! He he! A veure...

E: No, és que aquesta queixa també la tenim des de Lleida, que volem més representació. Per això t'estic (-)

P: Ja ho sé. Però vau tindre a la Mari Pau Huguet, (*solapament*) però no, ella tampoc fae...

E: Bueno, no. A la Mari Pau Huguet deixa-la a part. A la Mari Pau Huguet deixa-la estar....

P: Bueno, la deixem a part. Sí, però era una altra època, a veure, eren altres temps.

E: Ho sé, ho sé.

P: Però s'ha de... Jo crec que sí que han d'aparèixer.

E: Al cap i a la fi, aquest estudi és per això també, és a dir, la importància que puguin tenir la varietat i les varietats (-)

P: Home, jo crec que ens connecta això.

E: ... i la sensibilitat que tenim per la nostra varietat.

P: A veure, jo és com dir s'ha d'incorporar a Televisió Espanyola, jo què sé, un accent canari, i per què no, i un accent gallec. I ja vale de fer-nos conya. No a veure, fer-nos conya, no.

E: Els estereotips, no?

P: Sí.

E: Sí, sí. No, si és el que treballo.

P: Recorda't del que va passar amb *Lo Cartanyà*, no? Sí, però al que parlava molt de Barcelona el van posar molt amanerat i molt d'això, a què sí?, jo els deia. Se'n foten d'aquell, ha ha!, però mira el de Barcelona. El van posar molt *pijo*, eh! Feia molt riure, eh!

E: Molt bleada, es diu. Parlar bleada! Ha ha!

P: No, bleada. A veure, sí. Molt bleada, molt...

E: Sí. Sí, sí. Ja t'entenc.

P: A veure, també se'n foten d'ell. Jo crec que ho van fer pa compensar una mica, no sigui cosa.

E: Bueno, els estereotips encara existeixen.

P: Però, però han de quedar aquí, han de quedar aquí, no? Hi ha gent que li senta molt malament. Han de quedar solament per l'humor i (*solapament*) punt.

E: I poca cosa més. Fora.

P: I no... a veure, no ens hem d'acomplexar ni vosatros (-) ni els de Lleida... Que jo també, a veure, jo em trobo part de Lleida, jo soc. No ens hem d'acomplexar, jo crec, a Barcelona. Per què? No? Jo penso... Bueno, l'oralitat per què no? Per què no s'ha de visualitzar més? Ens humilia més, tot això.

E: Sí. No sé si et vaig comentar l'última vegada que ens vam veure, en el meu Treball de Final de Màster, que tractava

una mica la qüestió de l'autoestima a la gent de Lleida, i vaig fer unes enquestes i la gent que tenia procedència de pares de la Franja, de Fraga sobretot...

P: Sí.

E: ... estaven més a favor que els de Lleida que hi hagués el nord-occidental en els mitjans de comunicació.

P: Clar que sí. Per què no?

E: Perquè se senten, el que dius tu, com a molt de Lleida. I com (-) és com que els de la Franja s'emmirallen en Lleida, però a Lleida ens emmirallem amb Barcelona, i és aquesta...

P: Però això ja ho diu, el xxxxx també.

E: Sí, sí. Ja ho sé. Però a mi em va sorprendre això.

P: Sí, diu, “però que (-)”, a camins diu “però que cony *bústia*, digues *bussó!*” me fot! Ha ha ha!

E: Sí. Ahir també...

P: T'ho diu: *bussó*. Vale, vale.

E: ... me deia “lo Nadal”.

P: Allavontes, a nivell acadèmic va dir: “Ja no podré dir mai més *bueno!*”

E: Qui ho va dir això?

P: xxxxx.

E: Ah sí?

P: Estes coses que té, no?

E: Ha ha ha ha ha!!! (*solapament*) Sortirà aquí a l'entrevista, el xxxxx!

P: “Ja no podré dir mai més *bueno*, va dir i no sé què més, en públic, no?”

P: Que l'escoltarà? (*solapament*) Jo recordo haver-li sentit dir, això...

E: L'he de transcriure! Ha ha ha ha!!

P: A jo em sona que ho va dir. Ha ha ha! Ara em vindrà aquí amb un totxo... Ha ha ha! (*riures*)

E: Ah, no passa res. A mi ahir també m'escrivia amb el *lo*. Jo ja l'he perdut, no l'he usat mai el *lo* masculí (*solapament*). L'he perdut.

P: Jo també. Però de vegades lo poso. Quan he de parlar en públic, com a president de l'Institut d'Estudis, ho faig. Perquè una de les coses que se'ns acusa molt (*solapament*), i la dona m'ho diu, me punxa (-)

E: És d'haver perdut...

P: Me diu: "És que la gent te veu massa estàndard, quan parles per la ràdio i per tot això."

E: Ah, veus!

P: I diu: "A Fraga tinim una mica més tot això." Hem de pescar! I un error que també... Un dels errors, en la batalla aquesta, és que som tontos, eh! Tenim estudis però som tontos però de... però...

E: Ha ha ha!

P: No veiem les coses. Una de les coses (-). Perquè la primera batalla va ser el tema del nom. Claro, tant català, tant català, tant català, que vam dir que s'apoderessin del terme *fragatí* els Amics de Fraga.

E: Clar.

P: Allavonses, quan tu tens una marca i ells tenen l'altra, i és aquesta (*solapament*) i és una qüestió sentimental, què passa allavonses?

E: És que el nom moltes vegades...

P: Tens les de perdre.

E: Això és molt interessant, això que dius.

P: I allavònses mos vam, bueno jo cuando menos, me'n vaig adonar massa tard d'això. I ara, lo que els dic als companys, dieu també fragatí. Però dieu-ho, dieu-ho, perquè no s'apoderen d'això, dieu: "lo fragatí" i dieu sempre "o el català parlat a Fraga", "fragatí o català parlat a Fraga, o la manera que tenim nosatros de parlar el català...". "Dieu això i lis arrebatarem aquesta arma, aquesta marca, que no haurien de tindre ells." I també el tema del folklore també mos hem de treure una miqueta més, tema de qüestió de les faldetes i tal. Perquè no es poden apoderar de tot. En la manera que s'apoderen fan el que volen aquí.

E: Clar.

P: I aquesta mos l'ham deixat perdre. No podem estar solament, exclusivament en lo acadèmic. Això toca, és com aquells del circ que van movent los plats, vas molt de cul movent tots los plats, los has de moure tots perquè no te'n caigui ni un. Està claríssim. No podem, tampoc, que ens arrebatem la qüestió més popular. La científica, no poden. Però és molt còmode per nosaltres anar fent... estudis, sí. D'història, d'ecologia, de ciència, de biologia... Allí no poden ells. Sempre guanyem allí. Per què? Perquè no tenen res! Però què tenen? Tenen això, esta marca que s'han apoderat. Allavònses nosatros hem d'entrar també aquí. Entrem, a poc a poc, però anem entrant. Fa uns quants anys, el dia de la Faldeta, quan posaven la relació d'estampes, hi havia moltes faltes. Ara pràcticament no n'hi ha. Perquè anem dient: "Sí, sí, està molt bé això de la faldeta, ara bé, escolta, això s'ha d'escriure bé. L'ortografia és l'ortografia".

E: Una mica de credibilitat, no?

P: I ja! Ha ha ha! Ja està. Però clar, sempre has de lluitar, però has d'educar. I a camins no fan consciència. L'Ajuntament

de Fraga, és el mateix. No conscients, però sí. Però has vist la retolació, no? Castellà, gran; català és petit. El missatge que estàs donant és això. Perquè és qüestió de prestigi.

E: Ja!

P: Simplement. La gent guarda, guardarà la llengua quan estigui prestigiada, és a dir, quan l'alcalde ens parli sempre, quan els mitjans de comunicació la tinguin present, quan a l'escola entri de veritat... eh? Si la veu, si guanyem esta batalla del prestigi, tenim molt de guanyat, perquè és que si no, no (-). I quan la gent la valori, vegui que és una qüestió patrimonial. Quan tu valores una cosa, la fas patrimonial, li dones un valor. I quan li dones un valor el vols, ho vols. I no t'ho deixis perdre. Això que va passar en lo tema de les faldetes, estes coses, la roba, les llançaven. Les cases velles, casa meua, de la meua besàvia, les van tirar.

E: Ah!

P: Els mocadors, vam obrir, i els vam tirar. Què va passar? Va hi haure una època que xxxx precisament i algunes li van començar a donar un valor i ara hi ha com un mercat, te venies per mil euros, te venc no sé què...

E: Guaita!

P: I ara tothom ho vol. Per què? Perquè veu que és una cosa patrimonial. I com és patrimonial la vol tenir i l'estima. Però clar, jo sempre lo dic: és la part nostra que està morta. I... sempre els dic jo, als meus alumnes, bueno, als meus alumnes i a la gent: "Fragatins busquem el ruc i anem a cavall." És a dir, no veiem. Fragatí, vol dir, busca la seua identitat, la seua cosa, i va a mirar lo que està mort, que és les faldetes, mocadors i tot això. I la teua identitat la tens, vas a cavall, vull dir, és la llengua, és l'únic que tens viu.

E: Clar.

P: I ho estàs deixant. És això. Estàs buscant una identitat i no te n'adones (*solapament*), que la tens allí.

E: Que la tens.

P: La tens, lo que te definix com a fragatí. Això é lo que deia la meua dona: “M’haguessa sentit més de Fraga, si havesa parlat”.

E: Molt bé, Jaume. Moltes gràcies.

P: No sé si t’haurà (-). Suposo que t’haurà servit.

E: Siiiií.

Corpus B

Entrevista 1: Ona

E: Bé, bon dia. Ens trobem aquí amb la senyoreta Ona. Bon dia, Ona.

P: Bon dia.

E: I procedirem a fer-li una entrevista que, com ja li hem explicat prèviament, té a veure amb la vinculació que té ella amb la seua llengua. Eh, quina seria la llengua que utilitzes més habitualment?

E: La catalana.

P: La llengua catalana, molt bé. I en quins entorns? En quines circumstàncies...?

E: Principalment a casa meua, bueno la meua mare és catalana. Llavors tant amb ma mare com amb ma germana, pues la llengua que hem utilitzat sempre és la catalana. I després, ja que el meu pare és castellà, llavors a casa meua parlem les dos llengües, intercalades.

P: Mm.

E: Quan parlo amb la meua mare, les meves preguntes i les meves respostes són amb català, però si estic amb el meu

pare intercalem amb el castellà. Vull dir, interactuem les dos llengües, però principalment és la catalana.

P: I ells? Entre ells dos?

E: Ells parlen en castellà.

P: Ells, entre ells dos...

E: Ells dos parlen castellà.

P: Molt bé.

E: I la meva germana amb la meva mare i jo fem un trio català.

P: Català. Molt bé. Fora del nucli familiar, la resta de la família quina seria la llengua predominant?

E: Eh, conec a molta gent. Llavors és una mica (-)

P: Em refereixo (-)

E: Però principalment (-)

P: Dintre de la família també, eh? O sigui no només la família, pare i mare, sinó també tiets, cosins, avis...

E: Català.

P: Majoritàriament cata (-).

E: Majoritàriament català. Sí.

P: Estem parlant sempre de gent de Lleida o...?

E: Sí. Sí, sí. Viuen a Lleida. Sí.

P: Lleida ciutat?

E: Sí, exacte.

P: D'acord. Eeehhhh, més, més gent del seu, del teu entorn.

E: Les meves amistats, tinc amistats que viuen, que són de pobles de Lleida, llavors també parlem amb català. I després també tinc amistats que han vingut de fora, que són immigrants, però també estan molt adaptats, i llavors

també intentem parlar el català. I a vegades a mi se m'escapa el castellà i em diuen "Ei, no! Parla'm amb català!" I això també està molt bé.

E: Aha.

P: Sí.

E: I ho aconsegueixes, de parlar-los en català o...?

P: M'insisteixen molt. Moltes vegades se me'n va el castellà, però realment com m'ho demanen ho torno a provar i els hi parlo amb català. I sí, sí. Ademés, té molt mèrit, no? Que vulguin parlar el català i que s'interessin per la llengua. I de fet el parlen molt bé.

E: Ah, sí?

P: Sí. Sí, sí.

E: Molt bé. I abans m'explicaves que estaves estudiant, no?

P: Sí.

E: I que una de les situacions que t'ha cridat l'atenció és...
Explica explica.

P: Jo estic fent l'accés a la universitat a una escola d'adults de més de 25 anys. I llavors, a mi lo que em crida molt l'atenció, clar, feia molts anys que no estudiava. I a la meva època estudiantil la gràcia era que tot era, que totes les llengües, totes les assignatures, perdona, eren amb castellà i l'única que era amb català era la llengua catalana.

P: Perquè... a quina escola vas estudiar?

E: Al Magí Morera. Sobre l'època- sobre els anys 80.

P: A on és el Magí Morera?

E: Al barri.

P: Al barri de la Mariola?

E: Sí.

P: I les assignatures eren gairebé (*solapament*) totes en castellà?

E: Gairebé no. Eren totes en castellà.

P: Que curiós!

E: Totes. Ciències de la natura (-) Socials...

P: Ah, els llibres de text també eren en castellà?

E: Tot, tot.

P: Llavors, ara me trobo... Fa uns cinc anys vaig fer la ESO també d'adults. I clar, ja vaig trobar que era diferent. És a dir, totes les assignatures eren amb català menys la llengua castellana que la fèiem lògicament amb castellà.

E: D'Anglès no en fèieu?

P: Sí. Ara ho anava a dir. L'Anglès també. Però era molt bàsic perquè jo no n'havia fet mai. Era superbàsic. I llavors clar. Ara me trobo després de cinc anys que em passa lo mateix. És a dir, jo ara m'he de preparar per a uns exàmens que puc triar la llengua, la puc fer amb català o la puc fer amb castellà, però bàsicament totes les assignatures tant Ciències... perdó, Història i Geografia la fem amb català i la professora ens ho explica... i el llibre és amb català, és de la Vicenç Vives, vull dir... I llavors clar, la única assignatura que se suposa que farem amb castellà és Comentari de text, que la pots fer o amb català o amb castellà, i Llengua castellana. Clar, la professora, no tenim una hora que fem només llengua castellana, tot ho fa amb català, va donant les regles amb català i quan se'n recorda diu: "Bueno, mira, amb castellà és el contrari". I ja està! No tenim casi dossier amb castellà. I clar ho trobo (-) que és una mica, és una opció, diguem. Però clar a la vegada, jo per mi no és ordenat i és una mica... A mi em trasbalsa.

E: Sí, no?

P: Sincerament. I clar a la vegada penso, ostras, abans passava lo contrari.

E: Aha. Però tu penses que és una qüestió personal de la professora que tens o creus que el sistema funciona així?

P: Personalment penso que... és que he parlat amb altres alumnes que han tingut altres professores al mateix centre, perquè clar fan torn matí, fan torn tarda, nit, per la gent que treballa, llavors no totes les professores ho fan així. Per lo tant, crec que és una qüestió que ella, a l'hora d'organitzar-se. Val? Bueno, és el (-)

E: I per què no li fas aquest suggeriment?

P: És la nostra tutora. I llavors crec que un dia quedaré amb ella...

E: Tu comenta-l'hi.

P: Sí, sí perquè ara ja hi ha més confiança i tal i... és... a veure que està bé perquè... realment inclús els exàmens els faré tots amb català, encara que em costa més l'escriptura, perquè clar jo estic acostumada a les regles més aviat amb castellà, però m'agrada molt el català.

E: Ja. Perquè tu si haguessis de definir quin domini tens del català i del castellà, quina llengua creus que predomina en tu? O quina domines més de les dues?

P: Els meus pensaments són amb català. I realment a mi el català m'agrada molt. El trobo (-) El caste (-) A veure són llengües romàniques les dos i realment si mires la base és molt semblant.

E: Clar, venen del llatí.

P: Clar. Evidentment. Ve del llatí. Però és que el català jo el trobo molt romàntic. I molt poètic.

E: Ah sí?

P: Sí, sí. El trobo molt maco. M'agrada molt.

- E:** Has pogut escoltar mai alguna altra llengua romànica?
- P:** El portuguès m'agrada molt. Ha ha ha!
- E:** També (-) perquè volia dir si te desprenia alguna emoció alguna altra llengua romànica.
- P:** I l'italià també.
- E:** L'italià.
- P:** Totes les llengües romàniques m'encanten. Ara, les germàniques no! (*riures*) No les trobo romàntiques.
- E:** De moment en aquesta entrevista no tocarem les germàniques.
- P:** Millor (*riures*).
- E:** Què t'anava a dir més? Quant a domini, ja m'ha quedat clar que tu sents alguna cosa especial per la llengua catalana, però de les dues creus que domines més, perquè clar, abans em deies que estàs acostumada a escriure en castellà, no?
- P:** Sí, i a vegades quan faig resums, que a vegades n'he de fer amb una llengua o amb una altra, potser la riquesa verbal pues... potser el català, eh!
- E:** També.
- P:** Sí. Lo que me fa patir molt és l'escriptura. Dubto molt.
- E:** L'ortografia?
- P:** Sí. Sí. Les dobles esses, les ges..., tot això me costa, que a la vegada m'agrada, no?
- E:** Però tu si has de deixar una nota posada a casa o escrius a la teua agenda o... ho fas en català? Entenc eh!
- P:** Normalment sí. Sí. Si no és per escriure-li algo al meu pare... li escric amb castellà.

E: Aha. No, t'ho pregunto perquè hi ha gent que pensa en català però com que a l'escola va aprendre el castellà, doncs ho escriu en castellà, no?

P: Ah, ja. Ho escriu (-)

E: Per això t'ho preguntava. Molt bé. Seguim. A veure, a què associes tu la llengua catalana? Abans m'has dit que et sembla una llengua molt bonica, molt romàntica, però en les coses del dia a dia.

P: Pues, doncs, a arrels.

E: A arrels.

P: Ah que sí? A un tipus de cultura, de... ara no em sortirà la paraula, però la tinc al cap... de... de tradicions. Aquesta és la que buscava.

E: Molt bé. Tradicions.

P: Sí. Relaciono el català pues per exemple, potser no té (-) amb la sardana, amb l'alimentació... Bueno amb el tipo de menjar. M'agrada molt perquè sento com... ja només veure com ballem, no? Aquest tipo de... tots junts, saps?

E: Unió?

P: Sí. Unió. Jo relaciono Catalunya i els catalans amb aquest tipo de tradicions. Sí. Sí, sí. I m'agrada molt ser catalana. Sí, sí.

E: Molt bé. Eeehhhh... Tu creus que, abans m'explicaves per exemple doncs que has vist un canvi generacional en l'ensenyament de la llengua. Tu, en l'àmbit familiar o de les amistats, has notat canvis generacionals també en l'ús de la llengua catalana?

P: Sí. Abans tot era amb castellà, i ara te n'adones, per exemple, jo quan he treballat amb nens, me n'adono que tenen una riquesa de la llengua catalana que nosaltres no teníem, la

manera de parlar, com se (-), els jocs, les cançons, tot, tot és amb català. I parlen molt bé, amb tres o quatre anys.

E: Tu no vas aprendre jocs ni cançons tradicionals en català durant la teua infància?

P: Nooooo. Bueno, veure, alguna, però... principalment tot era amb castellà, eh.

E: Sí?

P: Clar. Sí.

E: És curiós perquè ens portem un any i jo tinc una visió (-).

P: Però tu vas, tu vas viure aquí (-) tu ja estaves en un poble. És diferent.

E: Bueno, de quina edat parlem? Jo vaig venir amb nou anys. Però no tinc el record (-), l'escola ho fèiem les coses en català.

P: Pues l'escola on anava jo era molt castellana, eh!

E: (*solapament*) Clar, és que aquí és on volia també jo entrar. Perquè tu ets de tota la vida del barri de la Mariola. Explica'ns una mica com és aquest barri, perquè la gent sobretot de Girona o d'altres contrades no coneixen els barris de Lleida. I com el descriuries tu? És un barri castellanoparlant, catalanoparlant?

P: Mmm...

E: Quin tipus de gent...?

P: Clar, jo sempre m'he relacionat amb català al barri però realment sí que suposo que parlen més el castellà que el català. A la zona on estic jo, és que les veïnes i tot parlem amb català, encara que n'hi ha que són de procedència andalusa però... no ho sé. Jo sempre he parlat amb català. Sí que és un barri que tendeix més... hi ha moltes ètnies, l'ètnia gitana, ara hi ha molts àrabs, per exemple, o molts africans. Predomina més l'ètnia gitana.

E: Ah, sí?

P: Sí. Però per on joestic no n'hi ha tants tampoc. És més a la part de dalt. I de fet, jo me n'adono que encara que sembli que hagin de parlar més amb castellà, jo n'he sentit molts de parlar català i el parlen molt bé! I solen ser gent que treballa en mercats, de cara al públic, mercadillos així ambulants. I sí, és un barri on hi ha moltes cultures, però...

E: Però per tu no ha suposat mai cap problema.

P: Ni un. I de fet, la pastisseria que està al costat de casa meva, la Mercè vull dir és catalana. I tot ho fa amb català. El diari és amb català. El *Segre* ella l'agafa amb català. Vull dir... jo no he notat mai... sí que hi ha molts andalusos.

E: Ja. Ja, ja. Però, exacte. Però jo pel que sé i pel que he estudiat, els barris de la Mariola, el Seca de Sant Pere i els Magraners són barris repoblats, bueno repoblats, on predomina la immigració, el que deies tu, no?, andalusa, extremeña...

P: Sí, exacte.

E: Dels anys 60 i 70.

P: (*solapament*) Sobretot (-), sí, però clar, això ja va canviant, perquè ara també hi ha molta immigració, però la immigració tenen nens i aquestos nens...

E: Estan escolaritzats.

P: (*solapament*) Estan escolaritzats. I parlen perfectament el català. De fet, els nens ajuden a que els pares se puguin relacionar i anar a comprar. Jo ho he vist això. De fet, enfrente de casa meva, hi ha un centre que es diu Pas a pas, que és dels Maristes, que fan com una espècie (-). Jo vaig a treballar allà. Fan com un tipo d'esplai.

E: Ah sí?

P: Sí. És una meravella lo que fan allà amb els nens. Els ajuden a fer els deures, interrelació (-) fan com d'intermediaris amb la família, hi ha unes pautes... i després també fan classes als pares: català i castellà, saps? Sobretot pels àrabs (-)

E: Aha. Això t'anava a dir, sobretot pels...

P: I de fet, perquè n'hi ha moltes que tenen nens i n'hi ha que són molt petitets, i llavors perquè elles puguin accedir a estudiar pues hi havia una opció de que tu te podies quedar, hi havia com a dos o tres monitores, se quedaven amb els nens, allò era campistraus, perquè eren molts, llavors elles podien... podien estudiar. Que estan donant moltes opcions a l'hora de... de poder aprendre el català, de que hi hagi una... saps? Però sense obligar. Tot lo contrari.

E: I tu (-), l'escola on vas estudiar tu encara existeix?

P: Sí. Però també, me sembla que l'han dividit en dos i ara és una escola taller.

E: Aha. I saps quina llengua...?

P: Home, segurament el català, eh!

E: (*solapament*) Ha canviat, és a dir, creus que ha canviat molt, no?

P: Clar, perquè l'educació ha canviat, llavors el català està establert molt a... perquè tu vas fer les comunes amb català?

E: Tot ho vaig fer en català. A la Bordeta i a Alpicat.

P: Però a la Bordeta era una escola pública.

E: Sí. Sí, sí.

P: Jo tenia una amiga que va estu(-) (*solapament*)

E: A l'Enric Farreny, eh!

P: Vale, pues ella anava a...

E: Al Joan Maragall?

P: Al Carme.

E: El Carme és de monges, eh!

P: És de monges. Sí, sí.

E: I ho feia en castellà? No ho sé, eh!

P: Li puc pregunt(-) Està a Nova York, eh! Però li preguntaré a veure quin tipo (-)

E: Per curiositat.

P: Sí, perquè ella el català el parla molt bé.

E: I la Maria també va rebre tota l'educació, la teva germana...

P: Però la Maria parla el català i l'escriu, perfecta (-) Sí. Però clar, ella després va anar a més instituts..

E: Va fer més coses.

P: Clar, va fer més coses. Jo després vaig anar a l'ESO experimental a l'IES Ronda i allà tot era amb català també, eh. Sí. Era dife (-). No hi havia llibres bueno allò era una temàtica, perquè allò era un experiment. Però sí, allí vaig notar canvis també.

E: Molt bé, molt bé. Quant als valors transmesos, tu creus que la llengua transmet alguns valors?

P: Totalment.

E: I quin tipus de valors li dones tu a la llengua?

P: M'ho hauria de pensar. Sé lo que vull dir però... (*llarga*)

E: És una mica el que dèiem abans de l'associació d'idees. Tu em parlaves de tradició, em parlaves d'unió... no? Tots aquests valors els associes tu...

P: Amb la llengua.

E: Amb la llengua. Algun altre que ens hàgim deixat?

P: La cultura.

E: La cultura.

P: Eh, per exemple ara...pots veure pel·lícules amb català. Costa de pagar per veure pel·lícules amb català, però abans era impensable tot això.

E: Aha.

P: Sí que pot (-) veus la TV3 i les veus subtítulades.

E: I tu tries les pel·lícules en català o no? (*solapament*) Hi ha gent que hi és molt reticent encara.

P: La veritat és que... Sí.

E: Se'ls hi fa estrany a l'òida.

P: És lo que em passa. Clar, estàs tan acostumada a sentir, per exemple, qualsevol actor, el Tom Cruise, per exemple, amb una veu determinada, i li sents amb català, i són veus molt boniques i són actors, vull dir, estan molt ben interpretats... Em costa, perquè perquè... per això, perquè relacions aquella veu...

E: Però tu saps com es rebut aquest argument, no? Però és que el Tom Cruise tampoc no parla en castellà.

P: És que és això. I de fet he de dir que en altres països això de subtítular en una llengua està prohibidíssim. A Brasil per exemple, tu veus la tele o vas al cine, i tu pagues però realment està subtítulat però tu sents...

E: La versió original subtítulada.

P: I m'he donat compte que això els hi fa tindre molta més cultura perquè realment aprenen molt millor l'anglès perquè l'estan llegint o... saps? I l'òida...

E: L'acostumes.

P: De l'altra manera estàs...

E: T'acomodes, no?

P: Sí. I camuflant. Perquè realment aquella veu tampoc no és la real.

E: Bueno, i en realitat, segons el que tu em deies, també es perden valors culturals, quan fas la...

P: Totalment. Ara me n'adono. Llavors, bueno...

E: Hi ha transmissió que es perd pel camí, no?

P: Exacte.

E: A part de les pel·lícules que ja m'has dit que et costa veure-les en versió catalana, consumeixes mitjans de comunicació en català? O sigui, diari, abans em deies de la pastissera, no?

P: Sí, amb català. Sí, sí. I si em compro algun llibre intento que sigui amb català.

E: Sí? T'agrada més llegir en català?

P: És que així aprenc més bé com s'escriu.

E: O sigui tu tens una fixació (-)

P: Jo vull escriure bé el català (*riures*).

E: El castellà no et preocupa tant.

P: Sí que em preocupa perquè a l'examen tinc por de liar-me amb la b alta, la v baixa, que és això lo de menys, no? Hi ha coses més complicades (*riures*). Però començo a escriure i dubto, i no m'agrada dubtar (*riures*).

E: Sí, sí. T'entenc. Però llavors... televisió?

P: No miro la tele.

E: No mires la tele. Ràdio?

P: Amb català ja m'està bé. I de fet, sí, i m'agrada molt la música catalana.

E: Sí?

P: Ha guanyat molt, eh. Ostras sí, i tant. Hi ha cançons molt maques i compositors molt bons. Sí, sí, sí.

E: Què més? No ho sé.

P: Ah, el teatre també m'agrada molt amb català també.

E: També. Ara fas teatre, no?

P: Sí. També, però l'última obra que vaig anar a veure va ser d'una companyia dels Magraners!

E: Ah, mira (*solapament*), que és un barri de Lleida.

P: És el barri que parlàvem i l'obra era amb català.

E: Molt bé.

P: I era dels... de com veien els nens... era una guerra, no saps exactament on està ambientada, i com els nens vivien aquest tip de guerra, no? Els jocs que feien... mentres hi havia una guerra, hi havia parts més de comèdia, però realment el rerefons era molt dur.

E: Molt dur.

P: I em va agradar molt. I de fet és un barri que se suposa que molts són andalusos i tal; l'obra era amb català. I estava molt ben feta.

E: Quan va ser això?

P: Pues farà un mes. Sí.

E: Que coneixes algú que hi actuava?

P: Sí, perquè tinc uns amics que són de Magraners, que tu també coneixes...

E: Doncs d'aquests m'hauràs de passar el contacte per fer-los enquestes...

P: Sí, però no parla el català.

E: Ah, doncs llavors no.

P: És el David. El que va treballar amb el teu pare i el, el Ricard.

E: Però a mi em parla català!

P: No, no pot ser, perquè a mi no m'ha parlat mai amb català.

E: A mi em parla en català.

P: I la seva parella és la Patrícia, que és la brasilera.

E: No, la Patrícia no la conec.

P: Vale. Parla amb català?

E: És que... ja en parlarem d'això a bastament.

P: Que maco!

E: Però moltes vegades els que us canvieu al castellà a la primera descobriu que certes persones també saben català.

P: No, no, no. Perquè amb el David parlem molt d'aquest tema precisament.

E: Ah, sí? Doncs llavors no sé si parlem del mateix.

P: Ha ha ha!

E: És igual. Eeehhhh, més coses: el teu català. Com és el teu català? Quin català parles tu?

P: Quina diferència hi ha de catalans? És a dir...

E: Tu parles igual que una persona de Vic? O de Sabadell? O de Manresa?

P: No. No. No. Intento no utilitzar el *dentiste* i totes aquestes coses, perquè... Però me'n dono compte que parlo amb molts barbarismes. Bueno, que han dit, que diuen que ara la paraula *barbarismes* tampoc no...

E: Ah, no? Per què no?

P: La professora diu que es diu... No barbarisme sinó...

E: Manlleu?

- P:** No. Més fàcil. Ara no me'n recordo com ho diuen (-)
- E:** *Castellanisme*?
- P:** O algo així... o *mal dit*.
- E:** Bueno, és igual. És un altre tema. Però... *barbarisme* és més genèric.
- P:** Vale. Vale.
- E:** *Castellanime* fa referència només al castellà. Però jo no et preguntava sobre els barbarismes. Jo et preguntava tu parles igual que una persona de Girona?
- P:** No. M'agrada molt la manera que tenen de parlar els de Girona. És més correcta, no?
- E:** És més correcta? Tu creus?
- P:** Sí.
- E:** Per què?
- P:** Perquè no utilitzen tant... Naltres ho acabem tot amb la e. No? I els de Barcelona per exemple utilitzen la u quan hi ha una o.
- E:** I els de Girona, no?
- P:** Què fan els de Girona? Ah, jo crec que... o utilitzen la a?
- E:** Coneixes gaire gent de Girona? Has parlat mai amb algú de Girona?
- P:** Quan sento algú amb un accent diferent... noto que són de Girona.
- E:** Sabries distingir un de Barcelona d'un de Girona?
- P:** Sí. Sí. Jo crec que sí. Home, ho podria provar. Sí.
- E:** No fan la u els de Girona?
- P:** Tenen una manera peculiar també de parlar, però trobo que...

E: Però no m'has contestat. Fan o no fan la u?

P: Jo crec que no.

E: Ah, no?

P: La fan? La fan? Clar tu ho saps més bé...

E: Com dirien “mossos d'esquadra”?

P: No me diguis que dirien *mossus*? (*riure*) *Mossus*? (*riure*) Sí?

E: Sí. Perquè neutralitzen.

P: (*riure*) Vale.

E: Sabries distingir un valencià de...?

P: Hombre. D'un què? D'un de Lleida?

E: Sí.

P: Sí.

E: A mi m'han confós moltes vegades amb valenciana o tortosina.

P: A Barcelona, jo he anat alguna vegada, i quan parlava amb la meva amiga (-)

E: Que si éreu valencianes?

P: Que si érem valencianes.

E: I què li vas dir? “Que jo no dic erres! Que jo no dic *anar*!”

P: I “ixa, ixa això!” (*riure*). Vaig viure amb una valenciana i era molt divertida.

E: Veus.

P: Però a vegades me recorda molt al fragatí, depèn de quines paraules... No? Una mica...

E: També coneixes gent de Fraga?

P: Sí. Tinc una ami (-)

E: A veure, què en penses de la variació dialectal? La variació dialectal (*solapament*) és això que estem dient: que no parla igual un de Girona que un...

P: És això que estem par (-). Hem de parlar tots igual? No. Sí. Enriqueix. Sí, sí.

E: Aha. Tu ets sents orgullosa de la teva varietat dialectal o l'amagues de vegades? Quan, per exemple, vas a Barcelona intentes camuflar l' *-iste* que dius?

P: No. No l'utilitzo aquest *-iste*, però se'm nota que soc de Lleida.

E: I el *lo* de Lleida?

P: M'encanta el *lo*. Jo trobo que és un segell de Lleida.

E: Tu dius "lo cotxe, lo... camió"?

P: A vegades ho exagero, perquè saps?

E: Ah, sí?

P: Sí. Bueno, "lo..." Sí. Además m'agradava molt la sèrie *Lo Cartanyà*.

E: T'agradava *Lo Cartanyà*?

P: Molt. I a vegades me la poso.

E: Ah, sí? Va ser molt criticada aquesta sèrie.

P: Va ser molt criticada perquè és molt exagerat. A veure, tots no parlem d'aquesta manera. I se suposa que era un poble de Balaguer, no? que estava inspirat...

E: I a més a més ell no parlava aquest dialecte, vull dir que l'estava...

P: Era molt exagerat.

E: Per això et dic.

P: Perquè ho vaig buscar un dia. Dic: "A vere aquest?" (*riure*) Sí. Lo que passa, que fa gràcia, com parla (-) Era superexagerat.

E: Aquesta és la paraula clau: fa gràcia. Tu creus que el català de Lleida fa gràcia?

P: Home, espero que no.

E: Ah, no ho sé. Com que tu has dit que fa gràcia... Te feia gràcia el personatge.

P: Me feia gràcia l'obr (-) com parlaven perquè era exageradíssim. A veure, jo no conec (-)

E: Però tu no creus, pregunto, eh, tu no creus que la gent de fora pot tenir aquesta percepció dels lleidatans? Si ell representa els lleidatans... pensa que molta gent no ha vingut mai a Lleida, molta gent de Barcelona o de Girona (*solapament*).

P: Ja sé per on vas.

E: O han passat de llarg. Lleida moltes vegades és un lloc de pas.

P: Era una ciutat dormitori, no? Abans, ara no tant.

E: Sí. Aleshores tu no creus que un personatge com lo Cartanyà pot marcar estereotips? És a dir, els de Lleida parlen així...

P: Però és que realment aquella sèrie és un estereotip tota ella. Perquè a part de la llengua, la manera de viure a un poble petit, superxafarders, després el de Barcelo(-). Hi havia molts estereotips. El de Barcelona era el que tenia la ràdi (-) Una tele era, no? Una televisió, un programa. Llavors l'altre venia de Barcelona, les grans (-) tot superestereotipat. Potser sí, clar, a veure això no ens va beneficiar molt ara que ho dius. Hi ha molta gent (-)

E: Va ser criticada per això.

P: Los professors, hi havia professors que això no ho acabaven de...

E: Eh, coneixes *Lo diccionari Lleidatà-Català*?

P: Sí. L'he vist. Tinc un amic, que és molt català també, que el té.

E: I què n'opina? Què n'opines tu, que hi hagi un diccionari català-lleidatà?

P: Pues a mi em sembla molt bé.

E: Sí?

P: Clar, perquè és cultura això. I de fet, hi havia paraules que hi ha gent que ni sabíem que es parlaven.

E: Com per exemple? El *sisquere*?

P: El *sisque* (-). Ma mare l'utilitzava molt el *sisquere* i era de sa padrina. Perquè sa padrina era d'un poble. De Bellpuig o de Puigverd? *Sisquere la fore*... Jo m'he criat amb aquestes frases. Ma mare les ha dit molt.

E: Ah sí?

P: Sí. Sí.

E: Que curiós! Però tu ja no les dius.

P: Bueno, a vegades en plan així per fer riure...

E: Aaaahhh! Per fer riure. Ja tornem al que dèiem abans.

P: Bueno, per fer-ho més divertit. O sigui tu creus...

E: El meu germà també és dels que quan vol fer la broma diu "Cagon Déu!" i coses d'aquestes així com a molt de Lleida.

P: Ha ha ha!

E: "Cagon Déu!"

P: Bueno, i llavors tenim també el Pau de Ponts, que també (-).

E: Lo Pau de Ponts. Parla'ns del Pau de Ponts, que la gent de Girona segurament no el coneix.

P: Bueno, no el conec molt, però el vaig veure l'altre dia.

E: S'ha fet molt famós.

P: S'ha fet molt famós. És un noi, que viu amb un poble, a Ponts, que està a uns 90 km de Lleida, és ja anant cap a la muntanya, semimuntanya, no?

E: Sí.

P: I aquest noi té estudis, és advocat. I s'està treient un màs(-)

E: Ah, això no ho sabia, veus.

P: Ho vaig mirar.

E: Que curiosa! Tu tot ho mires.

P: No, no (*riure*). Sí. M'hauria de mirar més coses (*riure*)...

E: Nooo, que està molt bé.

P: Iiii... llavors pues aquest noi té una facilitat per agafar cançons i traduir-les...

E: Famoses?

P: Famoses, sobretot... Bueno primer (-). El "Despacito" i aquestes cançons, no?

P: Sí. La primera que va treure va ser "La meua nòvia se'n va a Salou". Va ser un gran *hit*.

E: Va ser un gran *hit*. Sí, vaig veure el videoclip.

P: I el vídeo està superben fet. És d'un noi que... bueno...

E: És pagès.

P: Que està fent... això també és una altra...

E: Està collint... Un altre tòpic.

P: Total. Bueno, i està collint i tal i té una meganòvia.

E: I em sembla que la cançó no era la de la Jenni?

P: Era la... és que (-)

E: La de la Jenni, em sembla que era.

P: Jennifer López no, eh!

E: Noooo! Jennifer López, no! La Jenni, la dels Catarres.
“Oooh, Jennifer...”

P: Que va! Era una cançó americana que ell la va traduir.

E: Vale, vale.

P: Era una, nooo, d'aquestes conegudes, me sembla que era la deee...

E: Ah, la de l'Enrique Iglesias.

P: Exacte.

E: Era una de l'Enrique Iglesias.

P: Una d'aquestes. Claro, pues ell parla que a l'agost, a ple agost, pues ell pues té que collir, pues no sé què té que fer amb els “terneros” amb castellà?... vedells? Vedeeells.

E: Sí.

P: Té molta feina i tal, i la nòvia clar, és jove (*solapament*).

E: Se'n va a Salou. Com tota la gent jove de Lleida se'n va a Salou.

P: La deixa i tal. Fa tota una cançó. Utilitza moltíssims barbarismes, no barbarismes sinó molt exagerat, un català molt de...

E: Barbarismes o dialectalismes? És a dir, paraules molt de Lleida.

P: Pues sí.

E: Dialectalismes.

P: I molts ja d'aquella zona en concret d'on viu ell.

E: De Ponts.

P: De Ponts.

E: Claaar.

P: Clar, perquè... i bueno, s'ha fet molt conegut, justament. I ha agafat també el "Despacito" del Fonsi Nieto, no, es diu aquest?

E: No: Luis Fonsi. Fonsi Nieto és (-)

P: Ha ha! Aquest (*riure*). I també ha fet lo mateix. I realment pues ho està petant, eh!

E: Sí.

P: És molt català aquest noi. També...

E: Està amb coses...

P: Està amb coses catalanes. Me sembla que li va fer una cançó a una de Ciutadans, no?

E: No ho sé.

P: Sí.

E: No ho sé, perquè no el tinc gaire controlat. Sé qui és i he vist coses seves... i després (-)

P: I defensa molt el català aquest noi.

E: I després està... veig que cada vegada surten més personatges d'aquests. Perquè després està Lo Postu, Lo Postureig de Lleida.

P: Jo no sabia qui era aquest. Me n'han parlat, eh!

E: Sí. Si ha tret llibres i tot. Sí, sí. I aquest també té molts seguidors a les xarxes socials i a tot arreu.

(interrupció: sona un telèfon)

E: Estàvem parlant que m'interessa especialment el tema de prejudicis, de coses de Lleida. A veure, tu quina imatge creus que té la gent de Lleida?

P: No. La gent de fora dels de Lleida.

E: Ai, sí!

P: Que som un pueblerinos.

E: Pueblerinos. Per què?

P: Pueblerinos que això és molt castellà, no?

E: Sí.

P: Vale (*riure*).

E: Que som de poble.

P: Que som de poble, que tenim aquest tip de parlar més obert, que no som tan fins...

E: Més rústics.

P: Més rústics, més de ramaderia.

E: Més rurals.

P: Més rurals. Exacte. De fet, els de Barcelona moltes vegades venen aquí i quan tu per exemple parles d'un arbre, val?, tu pots dir pues "mira aquesta alzina" o aquesta...

E: Ell no entenen...

P: Ells diuen "un arbre".

E: I prou.

P: Això ho vam parlar a classe.

E: Ah, sí?

P: La professora en parla, d'aquestes coses.

E: Ah, mira veus que bé! I què més?

P: Pues sí, tenim aquesta fama pues com a més rurals.

E: I tu creus que això se pot extrapolar al nostre dialecte, és a dir, la imatge que es té de la gent de Lleida és igual que la imatge que es té del dialecte?

P: Clar, és que no és lo mateix viure per exemple a Lleida, a la capital, que viure en un poble.

E: Ja.

P: Jo ja noto les diferències. De fet, ells no es veuran pueblerinos però jo vec un de poble (*riure*).

E: I saps reconèixer un de poble.

P: I reconec: aquest és de poble (*riure*).

E: I tu ets de capital.

P: I de barri! I és que clar (-)

E: (*riure*) I de barri.

P: Clar, si vas a mirar tots tenim prejudicis i tots canviem...
Són tòpics.

E: Són tòpics.

P: Són tòpics.

E: Iiii... en termes generals, tu creus que, torno a insistir amb el català de Lleida, que es diu nord-occidental, el català de Lleida està igual de, com es diu això, està igual de ben valorat que la resta de catalans? Tu abans em deies el millor català és el de Girona, no? Tu, si haguessis de fer un rànquing, el de Lleida on es trobaria?

P: Home, jo ho hauria de mirar per la, per la...

E: No, ja, ja.

P: Però el de Lleida no està a dalt.

E: Tu com a cata (-), com a lleidatana orgullosa, diries no, no... nosaltres. Com ho diries? No ho sé, dis-ho tu... què diries? “Naltres parlem molt bé”

P: Naltres tenim una manera peculiar de parlar. Però tots tenen una manera peculiar de parlar. Girona, Barcelona... Tarragona també.

E: I les Illes.

P: I les (-) Ah, que és molt maco el català de les Illes.

E: O Andorra, la Maria viu a Andorra.

P: Exacte. Que tot és amb català. De fet (-)

E: Exacte. La llengua oficial d'Andorra és el català.

P: I de fet, quan van poder cantar a Eurovisió la llengua cantada va ser el català. Vull dir imagina't!

E: Clar, la llengua d'Andorra sí.

P: Però que és maco.

E: I en aquest rànquing sobre el valor que donem nosaltres als dialectes, on estaria el català de Lleida? On el posaries tu?

P: Al mig.

E: Al mig. N'hi ha de pitjors.

P: Noooo. És que no és ni millor ni pitjor. És diferent. Vull dir, tots tenen les seves peculia (-)

E: Vale, des del teu punt de vista. Però com veu la gent el català de Lleida?

(interrupció)

P: Com el veuen?

E: El rànquing com el faries tu?

P: És que realment... s'ha de fer un rànquing?

E: No ho sé, t'ho demano jo. Tu m'has dit que (-) No, no s'ha de fer.

P: No, és que no, no, no.

E: Per tu no n'hi ha un que sigui millor que els altres.

P: No. No. Tots tenen les seves peculiaritats.

E: Vale. Aquesta és la teva opinió. Però com veus, com creus tu que la gent valora, o sigui, té el mateix, és que no em

surt la paraula, té el mateix, ostres no em surt (*curta*). Té el mateix valor pels catalans un català de Girona, no un català de la persona, sinó el català de Girona que el català de Lleida?

P: Potser el català de Girona sembla que tingui més cultura o que tingui un altre accent, però és que realment jo no l'hi trobo. Trobo que els tres o els quatre (-)

E: I tu, si anessis a Girona, o anessis a Barcelona, tu faries per semblar-te o la teva manera de parlar intentaries que s'assemblés a la seua?

P: A vegades s'encomana, sense tu voler-ho. Hi ha paraules i expressions que s'encomanen, no? Tu parles igual ara que quan...? Bueno, és que tu ho fas amb molta consciència, xata (*riure*). Ja... (*riure*) (xxx) Quina pregunta!

E: Però, però... hi ha una pregunta que fem i que ens costa de fer que és (-)

P: Home, intentaria, si estigués a Barcelona, no dir cinquanta vegades "Que maco!" (*riure*). Si és possible (*riure*)

E: Vale, la qüestió és tu dissimularies el teu *lo* a Barcelona per exemple?

P: Segur (-)

E: O la teva e final, "nena"?

P: Mmm... involuntàriament, no. Però és possible que de sentir altres tipos de maneres de parlar...

E: Involuntàriament o voluntàriament.

P: Voluntàriament. Potser no me sortirien tant los *los*, segurament.

E: Aaahhh! A qui és on anava jo. Canviem la manera de parlar segons amb qui ens relacionem o no?

P: Sí (*riure*). Sí, perquè, de fet, aquí mateix a Lleida no parlo igual amb un noi, per exemple amb un amic meu que viu

a Borges, que puc parlar amb tu o puc parlar... perquè s'encomana la manera de parlar, el català és diferent.

E: Però no és per un sentiment d'inferioritat.

P: Espero que no.

E: No ho sé. Jo t'ho pregunto.

P: No, no. Però sí que és possible que amb algú de Barcelona, clar, sí que pot arribar a passar això, eh. De fet, a mi m'ha passat quan he estat a Barcelona. Que de seguida, és lo que dius tu, no? "Que ets de València?" I llavors, clar, el teu català, dius bueno... que d'entendre'ns ens entenem igual, però sí que té aquest sen (-) sí. Sí, sí.

E: Perquè tu quan surts de Lleida, i dels pobles del voltant, a tu t'agrada sentir el teu dialecte, la teva manera de parlar? O t'és indiferent?

P: Sí que m'agrada.

E: O escoltes allò que vas a, jo què sé, imagina que vas a Barcelona i sents un de Lleida... "Hosti, nen, un de Lleida!"

P: Pues clar que sí.

E: T'agrada?

P: I de seguida saps que és de Lleida. Molt, m'agrada molt.

E: I te'n sents orgullosa?

P: Oi tant! Sí, de fet, ja et dic potser va estar molt criticada aquesta sèrie de *Lo Cartanyà*, però a mi m'agradava. Sí, era molt exagerada. Però també, clar, era una manera de captar la gent.

E: Molt bé. Ja m'has dit que per tu les varietats dialectals són riquesa.

P: Clar.

E: Les varietats lingüístiques, és a dir, les llengües? Estem parlant tota l'estona del català però dedueixo que... que el mateix, no?

P: Sí, igual.

E: I no sé, ja per acabar l'entrevista, ens podries explicar alguna anècdota, alguna cosa que t'hagi passat curiosa, que a tu t'hagi cridat l'atenció, relacionada amb la teva variant dialectal o amb la teva llengua, alguna cosa que diguis...

P: Bueno, això que hem comentat, que quan he anat a Barcelona s'han pensat que era de València. I he pensat: "Pues si no s'assembla gens això!" Clar, com te veuen... no? Tan diferent és el català? Perquè a veure, jo de seguida detecto qui és de Barcelona qui és de Lleida. De Girona potser no ho noto tant, però de Barcelona es nota moltíssim, i a ells els hi deu passar lo mateix.

E: Aha.

P: Però no. Ara mateix no recordo. Segur que n'hi ha alguna, eh, però ara mateix. Ja t'ho diria.

E: D'acord. Doncs moltes gràcies, Ona, per fer-nos aquesta entrevista i que sàpigues que ens ajudarà molt per al nostre treball. Estem molt agraïts.

P: Bueno a mi m'ha agradat fer-la, perquè m'he fet preguntes, saps? que potser...

E: Sí? T'he fet reflexionar.

P: Sí. I m'has fet reflexionar, sí. I realment m'ha agradat. Sí, sí. Moltes gràcies. I endavant amb el català, no? I visca el català de Lleida! (*riure*)

E: Clar que sí! Molt bé. Gràcies.

Entrevista 2: Aleix

E: Bon dia. Ens trobem aquí amb l'Aleix i procedirem a fer-li l'entrevista. Bon dia, Aleix.

P: Bon dia, Annabel.

E: Com t'he explicat, ens interessaria molt saber la relació que tens tu amb la teva parla, amb la teva llengua. Quina seria primer de tota la teva llengua d'ús habitual?

P: El català nord-occidental.

E: Aha. I amb qui l'utilitzes?

P: Amb tothom qui puc, però la família amb tots. I amb amics amb la majoria, excepte amb gent castellanoparlant... També hi ha una excepció, que no te l'he comentat, que és el marit de ma mare, que és d'Estats Units, i amb ell intentem parlar una mica anglès. Però com que és un senyor que parla poc, doncs parlem poc (*riure*).

E: Molt bé. (*riure*) Molt bé. Per tu, dius que també utilitzes el castellà, però quin pes té el català a la teva vida o el...? Quin percentatge faries d'ús del català i del castellà?

P: Diria que entre un 80 i un 85 % català i el castellà la resta, menys aquest bocinet d'anglès, que poder faig anar algun dia.

E: Molt bé. Per tant, el català l'associes a la família podríem dir?

P: Sí. Sí, sí.

E: Família, amics?

P: Família i amics, sí, sí. I llavors... a la feina també, a l'entorn laboral faig anar el català pràcticament m'atreviria a dir amb el 90 % dels companys.

E: Perquè tu ets de Lleida.

P: Sí. Sí, sí.

E: Del barri?

P: Del barri de Cappont.

E: Aha. I has viscut tota (-) Explica'ns una mica.

P: Jo he viscut pràcticament tota la vida a Lleida, tret d'alguns estius doncs que he anat a treballar fora, d'un curs que vaig anar a estudiar el màster de professorat a Barcelona i d'aquesta temporada que he estat a l'escola de bombers, a Mollet del Vallès, que han sigut quatre mesos i mig.

E: Molt bé.

P: Allavorens sí que de petit vaig estar al poble, perquè la meua mare era mestra.

E: Quin poble?

P: El Poal, un poble del Pla d'Urgell. I allí doncs potser vaig forjar una mica les meves primeres paraules i expressions que eren bastant d'aquella zona, que és molt semblant del català de Lleida, però hi ha algunes petites diferències amb tot això d'expressions de poble i... Potser fem anar més l'article *lo*, el *meua*, *teua*..., el que comentàvem...

E: Per què has volgut remarcar que parles català nord-occidental?

P: Perquè els meus amics sempre m'han dit que, em refereixo als meus amics d'aquí de Lleida, sempre m'han dit que tinc un parlar de poble, i allavons a mi no, no... em sabia greu.

E: Aleshores associes el nord-occidental a parlar de poble?

P: No, no ben bé, però potser és més marcat al poble. Perquè a Lleida igual hi ha més influències d'altra gent, com que han vingut, ha vingut més immigració pel tema del treball, hi ha una mica més de barreja de diferents dialectes. Però la gent que és de Lleida de tota la vida, entenc que sí que té el parlar nord-occidental també.

E: I aleshores tu com t'ho prens això que et diuen que tens un parlar de poble?

P: Bé, bé. No m'ho prenc pas com un insult ni com res que m'ofengui.

E: Però quan et diuen de poble a què es refereixen? Al poble del Poal, al poble com a concepte general o...?

P: No ho sé, no ho he analitzat tant tampoc.

E: Ah! Doncs ara, analitza-ho (*riure*).

P: (*riure*) Suposo que es refereixen també a...

E: Què volen dir quan et diuen que tens un parlar de poble?

P: Més que res les expressions, potser, que fem anar, que a Lleida no es fan anar tant.

E: Alguna en particular?

P: Uf! No ho sé. És que ara no em ve. M'has agafat molt en fred, ara (*riure*).

E: (*riure*)

P: No ho sé. Què podríem dir? “Més llarg que un dia sense pa” o... coses que es fan anar de forma puntual, potser. Però que de tant (-), vas sumant i vas sumant, i dones a entendre que has estat més en contacte amb gent de fora de la capital, potser.

E: I tu creus que a les capitals es perden, doncs, aquestes expressions?

P: Hi ha coses que sí, eh, que es perden.

E: Ah, sí?

P: Coses que fan anar... amb el cas del Poal, de Bellvís, i aquesta zona del Pla d'Urgell se fan anar bastantes expressions que són de l'argot de la pagesia. I aleshores a Lleida ja no hi són aquestes. A Lleida, clar, el tema de la

pagesia, sí que estem envoltats de camps de conreu, però la gent que treballa aquí diguéssim s'ha industrialitzat o s'ha urbanitzat, i ja són coses que els hi queden més lluny del seu abast.

E: Per tant, la industrialització és un factor... podríem dir... Jo fixa't queestic ja...

P: (*riure*) Anem molt lluny.

E: Anem massa lluny? Tu creus?

P: Potser no és el factor que faci perdre les expressions però sí que la manera de viure a la ciutat i a l'anyullar-se de l'entorn rural...

E: I a tu quin t'agrada més?

P: A mi el de poble m'agrada més. Tot i que visqui a Lleida i també he barrejat una mica, i de tant en tant tantes expressions potser no les diré jo com una persona d'un poble però sí... el trobo més divertit el parlar aquest amb (-).

E: El trobes més divertit.

P: Jo personalment ho trobo així, eh.

E: I estàs pensant tota l'estona, suposo, en pobles de per aquí, de la comarca...

P: Clar, és que és el que he viscut. Jo per exemple pobles pallaresos, sí que conec a gent d'allà i el parlar pallarès també em fa gràcia de sentir, però el parlar que he viscut de l'entorn d'aquí serien els pobles del Pla d'Urgell, una part de la Noguera potser i una petita part de les Garrigues.

E: Però pobles n'hi ha a tot arreu.

P: Sí.

E: Pobles n'hi ha a Girona, pobles n'hi ha a Barcelona.

P: Sí, sí, sí.

E: I creus que ho podrien dir també els teus amics això del parlar de poble a una persona... és a dir, ho estem associant sempre al nord-occidental o no té per què?

P: Nooo. No, però a Lleida potser sí que ho associen així.

E: Explica'm això.

P: Quan diuen un parlar de poble es refereixen a un parlar de poble d'aquí. Sí que (-)

E: No es diria mai un parlar de poble d'allà?

P: Perquè no distingirien el parlar de poble del de la capital, els d'aquí. Potser els d'allà sí. Si... ara se m'ocorreix que també he fet una, he treballat als bombers als estius, i vaig fer tres campanyes forestals a Calaf, i he sentit a parlar a gent de Calaf, que de fet tinc un bon amic d'allí, que era company de feina, i aquest noi se li nota molt que té un català de poble però de català central. Allavons ell parla diferent, molt diferent d'una persona de Barcelona perquè també fa anar les seves expressions de poble, tot i que és un poble amb l'accent pràcticament d'allà. Però es nota la diferència, jo la noto. No sé si un d'aquí dels meus amics que em diuen a mi "tens parlar de poble" potser amb ell no li notarien i dirien: "Tu ets de Barcelona". Però en el cas, com que jo conec gent més de la zona urbana de Barcelona i també he estat en contacte amb aquestes persones de Calaf, per exemple, doncs jo sí que he notat la diferència.

E: En qualsevol cas per a tu parlar de poble no és mai pejoratiu.

P: Nooo. No, no. És que hi ha d'haver de tot, no? Jo considero que és una de les coses que la gent que ho té no ho hauria de perdre, per re.

E: I se n'hauria de sentir orgullosa.

P: Sí. Sí.

E: I creus que els teus amics ho diuen en la mateixa manera que ho entens tu o no? O ho diuen amb segones?

P: No, jo crec que els hi fa gràcia també, eh. Els hi fa gràcia tindre una persona de la colla que parli amb aquest accent més marcat, i amb les expressions que comentàvem abans. Sempre és un... Ara se m'ha ocorregut, m'he recordat d'una cosa...

E: Sí?

P: Quan vaig fer la primera campanya forestal a Calaf hi havia un noi que era de la zona d'Igualada, que treballava allí, era de la mateixa categoria que jo, ajudant de bomber, i em va dir, un dia que fèiem bromes. Ens ficàvem una mica així amb el parlar de cada un. Ell se'n reien molt de com parlava, però se'n reien... no reien de mi, sinó que reien amb mi. I va acabar dient: "És una garantia tindre una persona de Lleida al torn, perquè parla... aquest parlar ens fa riure més perquè és diferent."

E: Mmm... Interessant. Molt interessant. Com que estem parlant de les varietats dialectals, a mi m'agradaria saber si tu creus que totes les varietats del català gaudeixen del mateix prestigi?

P: No sé què respondre.

E: En la teva opinió.

P: Potser nosaltres estem més oblidats, diguéssim. Perquè clar, a la TV3 que té molta influència, la majoria de la gent parla en català central. Sí que de tant en tant hi ha alguna periodista... No sé, ara pensava en la Mari Pau Huguet, però la Mari Pau Huguet té molta influència d'allà el seu català. Però de tant en tant no sé si és alguna noia del temps o... ara no et sabria dir ben bé qui, que se li nota un parlar de Lleida i es nota molt la diferència amb els altres periodistes o amb els altres presentadors. Però clar,

podríem dir que més d'un 90 o 95 % de la gent que surt a la televisió el seu català no és l'occidental.

E: I tu què en penses, que hi hagi poca representació a TV3 o als mitjans de comunicació catalans de la nostra variant dialectal?

P: Clar, a mi em faria il·lusió que hi hagués més gent de Lleida, o de Tortosa, o del Pallars o de la Ribagorça, d'on sigui.

E: De Tortosa n'hi ha una: la Llambric, la Fàtima Llambric. No sé si saps qui vull dir.

P: Sí. Cert. Sí, sí. Però claró són casos que potser (-)

E: Més puntuals?

P: Sí. Són més puntuals. I a mi em faria goig que tingués el parlar occidental la TV3, més gent de la que hi ha. Però no hi podem fer res. Jo no crec que ho descartin ells, sinó que és una cosa d'oportunitats de feina, o la gent qui hi ha pogut arribar a treballar es dona la casualitat que són d'allà, d'allà vull dir de Barcelona, de Tarragona o Girona,...

E: Per tant, ens hem de resignar?

P: No, tampoc.

E: Doncs què hem de fer?

P: No ho sé (*riure*). Suposo que deixar fluir.

E: Deixar fluir.

P: Els que siguin periodistes de Lleida i vulguin treballar a la TV3 tant de bo que ho aconseguixin, doncs millor i si... a veure què passa també.

E: Aha. I... ara parlàvem també sobretot de les notícies, dels telenotícies, no? Però per exemple en versions doblades de pel·lícules tu has sentit mai alguna pel·lícula amb algun parlant nord-occidental?

P: No. No, no. Certament. No ho havia analitzat mai, però no l'he sentit...

E: I per què creus que és això? Pel mateix que estaves dient abans?

P: No. Això és pitjor, eh.

E: Això és pitjor?

P: Sí. Perquè amb això sí que ho han seleccionat. I potser als periodistes o a les periodistes, o als presentadors, no hi ha aquesta selecció. Però clar, a l'establir un doblador per a una pel·lícula sí que intenten buscar un català central potser. No ho sé. Seria interessant, eh, que en una pel·lícula hi hagués una persona que parlés amb català central, podríem dir el protagonista, però que després hi hagués un secundari que parlés de Lleida.

E: I ha de ser el secundari?

P: Bueno jo ho dic per exemple, no? Però no té per què? També seria interessant, per mi seria més interessant que fos el protagoniste, no? Però només que fos (-)

E: I en sèries catalanes?

P: Sèries catalanes tipus...? Actuals no ho sé. Però ara se (*solapament*) m'ha ocorregut *Plats bruts*.

E: *Nit i dia* o... *Merlí*.

P: Ah! No les veig, eh! Jo no les segueixo molt. No soc molt de tele tampoc.

E: És igual. Posa la sèrie que vulguis. Però tu en general hi veus aparèixer... home, hi va haver una sèrie...

P: *Lo Cartanyà*. Sí.

E: Què en podries dir?

P: Però aquella estava feta exprès per, estava feta exprès per donar un toc d'humor. I amb aquell senyor, el Xavier Bertran... A mi m'agradava molt.

E: Va ser molt criticada. Ho saps?

P: Sí, però a mi m'agradava i a casa meva rèiem, no rèiem del parlar sinó del protagoniste. Jo m'ho passava molt bé. Allò era l'època del 2005-2006. No ho sé. Jo la vaig trobar interessant, perquè ell sortia abans en un programa que es deia *Set de nit*, potser? que el presentava el Toni Soler.

E: Sí.

P: I donava el temps. I deia "lo Temps".

E: Sí, correcte. El personatge principal va sortir d'allí precisament.

P: Sí. Era l'home del temps. Donava "lo Temps". Jo me'n reia molt, perquè (-)

E: Doncs hi va haver moltíssima polèmica amb aquesta sèrie.

P: Sí, ho sé. Sí, sí. I fins i tot hi va haver gent de Lleida que es van sentir ofesos, perquè era com si se'n burlessin de nosaltres, però jo no ho veia així.

E: Tu no ho vas veure així.

P: No, mai. Jo vaig veure que era un noi que, ell quan feia *Set de nit*, quan feia d'home del temps, tenia família a Balaguer. Ell era de Balaguer representava.

E: Sí. Representava, perquè no ho és.

P: No. No, ell és de Terrassa. L'actor és de Terrassa, però diria que els seus avis, els seus padrins són de per aquí la Noguera, em sona, almenys que un d'ells ho és. I ell venia, als estius, estiuejava una mica per aquí. I no ho feia malament, l'accent de fet era molt... per mi el clavava, eh!

E: Sí? Jo he sentit gent que diu que no ho feia gens bé, veus!
Hi ha gustos per tothom.

P: No. Jo sí que considero que el feia bé. Clar hi haurà zones que parlaran més d'una manera que d'una altra, però ell s'hi aproximava molt, eh. I jo reia perquè, no solament pel dialecte, sinó per la seua manera de ser, que s'emprenyava però alhora reia. Aquest plan de diguéssim de xuleria que tenia i això em feia riure com a personatge. Però mai vaig considerar que fos una burla al nostre dialecte.

E: No?

P: No. Per a re.

E: Però en efecte hi havia molts estereotips en aquesta sèrie, no? Sobre l'home de les Terres de Ponent o no? Com ho veus tu?

P: Sí. Com vols dir? És que no entenc la pregunta.

E: Doncs estereotips: d'una banda, amb el dialecte; d'una altra banda, amb l'home rural...

P: Ah. Sí. Però també hi sortia un que, no recordo com es deia, era el nòvio de la... de la noia que havia deixat el Cartanyà.

E: Un que feia de barceloní?

P: Sí.

E: Vols dir que també se'n rien d'ell.

P: Sí. Se'n rien moltíssim, d'ell. I ademés feia un accent i un parlar que li posaven... el feien ser com un personatge una mica ruc i allavons se'n rien de... potser del personatge però el seu parlar de Barcelona que feia tan marcat expressament a mi també em semblava graciós. Per tant, no considero que fos, que ens ofenguessin als lleidatans sinó que era una sèrie d'humor i se'n reien una mica de tot.

E: Aha. Molt bé. (*curta*)

- P:** El Bardagí, es deia. Ara m'ha vingut el nom. El Bardagí.
- E:** Tornant al que et deia, creus que a nivell general el català de Lleida està desprestigiats o no?
- P:** No. Potser no és desprestigiats la paraula, però sí que...
- E:** Quina és la paraula?
- P:** Oblidat una mica.
- E:** Oblidat.
- P:** A nivell de Catalunya i a nivell de comunicacions, a nivell de mitjans de comunicació està oblidat, sí. I amb això que m'has dit de les pel·lícules tens molta raó. Amb això ens han deixat una mica de banda.
- E:** Tu, si et desplaçes, tu que has viat(-) t'has mogut tant, tu canvies la teva manera de parlar (-)?
- P:** Nooo, per a re.
- E:** No?
- P:** No, no. És que de fet jo quan vaig fer el màster a Barcelona jo feia anar el meu català d'aquí marcat i no el vaig canviar mai, mai, mai.
- E:** Més del que...?
- P:** No, igual, igual, però...
- E:** Natural.
- P:** Sí, natural. Però hi havia gent que aquesta naturalitat la perdia. I amb un curs...
- E:** Tu ho vas veure això? Sí-
- P:** Jo ho vaig notar, sí. Sobretot la gent que hi està més d'un curs. Però jo hi vaig estar un curs però vaig pensar que ni que hi estigués cinc cursos l'hauria mantingut igual.

E: I en què ho veies? En què observaves que la perdien, la naturalitat?

P: Que feien anar paraules més neutres, potser, més de català central...

E: Paraules, com per exemple?

P: Bueno, no, l'accent me refereixo. Deixaven d'acabar paraules amb e. Muntany[ɛ] Ja deien muntany[a]. I... no ho sé, altres, és que clar podríem posar mil exemples, no? Però jo és que considero que era una cosa que em caracteritzava a mi. Fins i tot a nivell de la classe, que potser érem 16 o 17 alumnes, quan aixecava el braç i parlava, jo notava que era...

E: No et deien el de *Lleide*? No t'ho van dir mai el de *Lleide*?

P: El de *Lleide* i els hi remarcava que la e no és tancada, sinó que és el de *Lleid[ɛ]* i ells no la sabien fer aquesta [ɛ] (*riure*)

E: I tu no els deies els de Barc[a]lon[a]?

P: No, no els hi deia jo. Simplement defensava lo meu però (-)

E: (*riure*) És la picabaralla de sempre, no?

P: Sí, però no em ficava amb el seu parlar. Ara, això sí, jo considerava que el meu era una cosa que em caracteritzava a mi i no la volia perdre tampoc.

E: No sé si seria redundant preguntar-te si creus que és important que es conservin les maneres de parlar tradicionals de cada lloc? Perquè amb els teus arguments...

P: Jo crec que sí, ja ho he deixat ben clar. Clar que és important. Sí, sí, sí. És una cosa que no s'hauria de perdre.

E: A què els associes? A què associes tu el teu parlar?

P: A tot. És que l'associo al meu dia a dia. Fins i tot, quan veuria (-) si estés allí a Barcelona, vivint molt temps i no baixés aquí els caps de setmana, em ficaria un paisatge del Montsec, per exemple, o una foto d'un paisatge d'aquí

i amb això ja... seria com si... allò que diuen una imatge val més que mil paraules. Ja m'imaginaria el meu parlar, només veient la foto. L'associo a la meua terra.

E: A la teva terra.

P: Sí.

E: I a alguna cosa més?

P: A la gent que he conegut i que hi he estat amb contacte d'aquí. Clar, evidentment, conec moltíssima més gent d'aquí que d'allà. De vegades sí que he tingut ganes de marxar de Lleida un temps, per desconnectar, per canviar d'aires. Però quan ho he fet, quan he anat a la campanya forestal a Sort, o a Figueres, o a Calaf, o fins i tot el màster a Barcelona o l'escola de bombers, quan arribava divendres tenia ganes de tornar a la meua terra. I si em passava dos o tres setmanes a fora la trobava a faltar. Per tant, estic segur que si em passés dos o tres mesos a fora de les meves terres tindria moltíssimes ganes de tornar. Són moments puntuals que va bé desconnectar, va bé marxar, però no sé, li tinc un aprecí especial a la meua terra.

E: Creus que és important que fem estudis d'aquest tipus? És a dir...

P: Sí. Està bé, està bé per recordar coses que molta gent se n'oblidaria, com això dels dialectes, és... s'ha de posar amb la importància que té i la té. És important perquè si no ho féssiu valtres qui ho faria?

E: Però en un món com el que vivim que tendeix a l'homogeneïtzació, doncs, sembla que tot això... és secundari, no? Com ho veus tu tot això de la, l'homogeneïtzació, globalització...? És bona o no?

P: Sí, bueno. Fins a un cert punt. Però és que clar, hi ha moltes coses. Podríem obrir un debat molt gran amb això. Podríem parlar de la Unió Europea i veure les mancances que ha tingut o les coses bones... Però és que lo que és de

tradició d'una terra no es pot perdre, per molt que vulguis homogeneïtzar. Pots fer una globalització de la moneda i de moltíssimes coses, però de la cultura i dels dialectes jo crec que són coses que s'haurien de respectar i mantenir. Si no recordo malament se va fer molts anys, se va intentar de fer un idioma que fos comú a...

E: L'esperanto.

P: Sí. Correcte. Però no sé, l'intent crec que va fracassar, perquè no se n'ha sentit a parlar gaire més. Per tant, és una cosa que és difícil també, la globalització d'un idioma o d'un dialecte. És com forçar les coses.

E: Aha. Molt bé. Anem a parlar ara més en termes generals sobre la llengua, en aquest cas doncs el català. Què significa per tu parlar català?

P: Doncs, significa tenir una llengua pròpia, que l'he fet anar tota la vida i que la vull fer anar tots els anys que em queden també. Bueno, tampoc vull que resulti ara com un despreci a la gent que no parla una segona llengua en un país, però és una cosa que ens diferencia de la resta del territori espanyol.

E: El fet de ser bilingüe vols dir.

P: Sí. Sí, sí. I a més a més nosaltres potser ho vivim amb una intensitat que en una altra comunitat autònoma que també és bilingüe com ara Galícia; no diré que el País Basc perquè ells ho viuen amb una intensitat brutal, també, tot i que el basc no es fa anar tant com el català aquí a Catalunya, però ells lo que viuen amb més força és la seva cultura, la seva manera de ser. Però nosaltres ho tenim tot, pràcticament. Tenim una cultura pròpia, amb una llengua pròpia i... i ara a més a més amb aquests moviments que hi ha hagut, que tampoc és el moment de parlar-ne...

E: No, no. És possible que surtin, eh. Pots parlar-ne lliurement.

P: (*riure*) Vale. Molt bé. Pues encara s'ha demostrat més que som una cultura que té una força de cohesió entre nosaltres i, a més a més, la llengua hi fa moltíssim també.

E: Tu creus que la llengua hi és clau?

P: No ho és tot tampoc.

E: És factor d'identitat?

P: És un factor d'identitat, sí. Però no ho és tot, eh. Sense la cultura, i sense la cohesió que hem tingut, la llengua doncs també... seria interessant igual, però no hagués fet tots aquests moviments. Això és per més coses, que per la llengua també.

E: Aha. Però és difícil trobar un estat sense llengua pròpia? O una cultura sense llengua pròpia?

P: Si és difícil trobar un estat sense llengua pròpia?

E: O sigui, n'hi ha? Tu en coneixes algun?

P: Bueno, Andorra, la seva llengua oficial és el català, i també parlen castellà i francès. És que clar, cada estat té la seva llengua oficial. Podríem dir que és la llengua pròpia, no? la llengua oficial? Tot i que a Catalunya hi ha les dues llengües oficials, el català i el castellà però la llengua pròpia (-)

E: Tres n'hi ha.

P: Tres n'hi ha? L'aranès també, sí. Hosti, ara no hi havia pensat, els tenia oblidats allà dalt (*riure*).

E: Ha ha ha!

P: Però clar (-) jo considero que la meua llengua pròpia és el català.

E: Tu com et sentiries si fessin desaparèixer el català?

P: És que això no pot passar.

E: No?

P: Jo el continuaria parlant. Qui el farà desaparèixer? El Màgic Andreu? (*riure*)

E: No. Però quins sentiments experimentaries? Si demà, no sé si posar aquest exemple, però, si demà governa un partit de dretes, si demà tenim de presidenta la senyora Arrimadas...

P: I prohibeix a les entitats públiques, com lo que va passar amb el Franco, no?

E: Per exemple. Tu com te sentiries? Primer els sentiments, no el que faries? Què experimentaries?

P: Un sentiment d'impotència, perquè a les entitats públiques i als edificis públics no el podria parlar, evidentment a casa el continuaria fent anar i pensaria amb català. Perquè jo crec que la llengua pròpia d'una persona és la llengua amb la qual pensa, ell, i jo sempre penso amb català. Quan veig un objecte i li poso el nom ho faig és en català. I ho continuaria pensant igual, eh, per molt que el fessin desaparèixer. El podrien fer desaparèixer als llocs públics, però al meu esperit no el farien desaparèixer. Clar, em sentiria malament, em sentiria impotent. Qui t'ho ha de prohibir? A base d'armes t'ho poden prohibir això? Tornaríem a una època passada i...

E: A base de porres?

P: Sí. Però no et prohibeixen el català a base de porres.

E: Bueno, fan un atac directe a l'escola catalana.

P: Sí. Sí, sí. Va ser una cosa que, no calia arribar-hi, perquè si volien anul·lar el... bueno és un altre tema això. Però no calia.

E: No. Tot està relacionat, eh!

P: Jo hi vaig anar com a bomber i vaig anar a defensar més que re... més que re a defensar la democràcia vaig anar, eh! I a defensar els drets humans, però clar també a Catalunya. I alguns companys van rebre algun cop de porra.

E: Com ho vas viure això tu? Quins sentiments, quines emocions...?

P: Com a bomber amb força, perquè la major part del col·lectiu és...

E: S'hi ha bolcat molt, no?

P: Sí. Sí. S'hi ha bolcat molt, sobretot per defensar la gent, però, t'ho diré per davall de la taula (*riure*) s'hi ha bolcat perquè molts bombers són independentistes també.

E: Bueno, de fet hi ha un moviment de...

P: Sí. Però això ho podem ser a nivell individual, però a nivell de col·lectiu professional nosaltres no podem dir portant l'escut de bombers que som independentistes. Ho puc dir jo com a Aleix, però no com a bomber.

E: Molt bé. I tu què estaries disposat a fer pel català?

P: (*riure*) Parlar-lo i escriure'l, i llegir en català. Pensar en català, que és lo important, és lo que faig jo. Clar, evidentment, no estaria disposat a fer servir res violent. Perquè els catalans si algo ens diferencia de molta altra gent és que no hem fet servir la violència. I això és molt important. Nosaltres tenim els arguments de, no, la força dels arguments. I nosaltres no fem servir la violència. Nosaltres estem disposats a fer servir el català i a lluitar pel nostre país però d'un manera humana, sí, cívica. Sí, sí.

E: Molt bé. Eeehhh... Clar, algunes de les preguntes que jo tinc aquí ja han anat sortint, d'altres se sobreentenen. Perquè, per exemple, espais de relació que utilitzis al voltant de la llengua, és a dir, dinars, festes familiars... jo dedueixo que és el català, perquè si els de la teua família tots sou catalans. No hi ha cap membre de la teua família, algun tiet, algun cunyat...?

P: Sí, sí que hi havia algú, hi havia un tiet, però es va morir, eren aragonesos, la meua padrina eren d'Ontinyena, un

poblet de la província d'Osca, però ella des dels 15 anys que volta per Catalunya i el meu padrí li va ensenyar català i tota la vida ha parlat català.

E: Per tant, a casa català. No hi ha converses bilingües a la teva família?

P: No, ara no. Jo vaig tenir una parella, que ella era catalana però el seu pare era de Madrid i a casa es parlava castellà. I sí, sí. Jo parlava castellà per respecte a ell, perquè ell no...

E: No sabia ni un borrall.

P: L'entenia però no... però no tot. I parlava en castellà. I doncs, quin remei, no? perquè si no l'entén del tot...

E: Però tu amb la teva parella parlaves?

P: Sí, sí. Català.

E: Davant d'ell?

P: No, no. Davant d'ell parlava en català també. Només parlava en castellà quan me dirigia a ell.

E: Molt bé. Ha sigut motiu de conflicte alguna vegada a la teva vida el tema de la llengua? Alguna discussió o algun...?

P: Sí, però discussió sense violència també.

E: Bueno, ja m'ho penso.

P: Això aquí al costat de Catalunya, a Binèfar, quan vam anar a portar gegants. Un treballador de l'Ajuntament me va preguntar si votaria...

E: Però no és ben bé la llengua.

P: No és la pregunta tampoc, clar.

E: La llengua, la llengua.

P: No, la llengua no. No m'ha donat cap... Sí que s'han ficat una mica amb el meu accent, quan parlo en castellà tinc un accent català que és inevitable perquè...

E: I què et diuen la gent?

P: En aquest cas sí que se'n riuen, eh!

E: Sí?

P: No és diferent... no se'n riuen amb males intencions, però em diuen: “Ah, que tu catalán es de Burgos”, ai, “tu castellano es de Burgos” com dient: “Se't nota una hora lluny que ets català.”

E: Bueno, però aquí també hi ha ímplicit un altre castellà, ai un altre prejudici, que és que el castellà de Burgos és el millor castellà. Clar, si et diuen de Burgos, no et diuen de Granada, et diuen de Burgos.

P: (*riuere*) Potser m'ho van dir per això, com vulguent dir... amb una mica d'ironia.

E: Clar, clar. (*solapament*) Però aquí hi ha implícit un altre prejudici.

P: Tampoc ho considero un conflicte això, sinó que és una curiositat. Els hi va fer gràcia l'accent meu de català.

E: Perquè tu quan parles en castellà t'èsforces perquè no es noti l'accent català?

P: Sí, però es nota igual.

E: Es nota igual.

P: Sí, sí. Si dic una paraula que contingui la lletra ele ja està, ja m'han caçat. (*riuere*)

E: (*riuere*) O la esse? La esse sonora se't cola o no?

P: Sí, alguna vegada també, però més la ele, eh, se'm nota a mi.

E: Això no et deu traumatitzar.

P: No... si també, mira, content, vull dir és que...

E: Tu et fas entendre amb castellà i ja està. I a la carrera també teníem professors de parla castellana que ens feien l'examen en castellà, perquè per corregir-lo...

E: Però a tu et suposa un problema parlar en castellà?

P: Noo. Ni parlar ni escriure, cap problema. Cap ni un. Per això som bilingües, no?

E: Clar. Molt bé. Doncs no ho sé. Hi ha alguna altra anècdota que ens vulguis explicar vinculada amb la llengua o amb la teva variant dialectal així per acabar l'entrevista? Alguna cosa que diguis "això jo crec que és interessant o és curiós"?

P: Bueno, és que ara tampoc no se m'ocorreix... N'hi hauria mil, eh, d'anècdotes.

E: Sí?

P: Sí. Quan vaig anar per exemple a Figueres també a fer la campanya forestal tots els bombers me preguntaven coses, me deien que parlés amb el lleidatà, perquè els hi feia gràcia sentir-ho també...

E: Ai, amb la gràcia! Quina gràcia, eh!

P: Els hi resultava...

E: Graciós.

P: Sí. Exacte, però no amb un sentit dolent, sinó que suposo que veien la diferència i tenien la curiositat per veure com eren algunes paraules o això. Clar, jo que he voltat, tinc més anècdotes potser que una persona que no ha sortit de Lleida.

E: Per això t'ho pregunto també.

P: Sí, però a nivell... no, re, totes divertides, eh. Sí, sí.

E: Molt bé. Doncs, jo crec que en tenim prou. Gràcies per col·laborar amb nosaltres.

P: A vosaltres per l'estudi.

Entrevista 3: Màrius

E: Bona tarda, Màrius.

P: Hola. Bona tarda.

E: Procedim a fer-te l'entrevista que, com t'hem comentat, és per saber la relació que tens amb la teva llengua. D'entrada, ens agradaria saber quina és la llengua que utilitzes més habitualment.

P: Català.

E: Molt bé. En quins àmbits l'utilitzes? És a dir, família, amics, feina...

P: A la feina, amb els amics, amb la pròpia casa, aunque a vegades també ho fem en castellà, amb els meus nets... quasibé a tot arreu.

E: Amb quin percentatge diries que utilitzes el català respecte del castellà?

P: Potser amb un 70 %-80 %.

E: 70-80 % de català?

P: De català. Molt bé.

E: Dintre de la família, amb quines persones parles en català o en castellà?

P: Pues pràcticament amb los cunyats en castellà, amb la meua dona en castellà, amb els meus fills en castellà, amb les meues netes en català, amb el meu net també en català. Lo que és l'àmbit familiar, aquest aspecte.

E: I per algun motiu en particular utilitzes amb uns el castellà i amb uns altres el català? O com ha sigut això?

P: No perquè... tota la meua vida havia parlat amb castellà amb els familiars perquè per part de la meua dona són castellans, amb els meus germans parlo en català. Allavons

vaig pensar que als meus nets no els hi parlaria amb castellà sinó que parlaria amb català. I em vaig acostumar a parlar-los amb català. I fins ara parlo amb ells amb català.

E: Molt bé. Perquè tu vas néixer a...

P: A Bellvís.

E: Bellvís, que és un poble de...

P: De Lleida.

E: És un poble de Lleida. I vas estar-hi fins als...

P: Als 3 anys.

E: 3 anys. Molt bé. I després?

P: I després vaig vindre a viure a Lleida.

E: Lleida ciutat?

P: Lleida ciutat. I després els meus pares mos vam desplaçar a una torre a Artesa de Lleida, en la qual jo vaig anar al col·legi d'allí des dels 6 anys fins als 13.

E: Molt bé.

P: Després vam tornar a baixar a viure a Lleida, de la qual ja no m'he mogut.

E: Sempre has viscut...

P: Sempre he viscut a Lleida.

E: I sempre has treballat a Lleida ciutat també?

P: Sí. He treballat sempre a Lleida.

E: Molt bé. Dius que a la feina també la llengua d'ús habitual és el català?

P: Normalment és català. Però, també, de tant en quant, perquè també tenim persones d'Osca, tenim persones... jo treballo a l'Administració.

E: Sí.

P: I allí hi ha molt funcionari, clar, no tothom som de Lleida, ni catalans. També hi ha gent de Saragossa, d'Osca, inclús d'Astúries. I hi ha gent que has de parlar amb castellà per força, ja per educació. Perquè hi ha gent que li parles en català i no t'entén per a res. Allavòrens ja em proposo parlar amb castellà, perquè ho veig tan fàcil parlar amb castellà com parlar amb català.

E: Molt bé. Però tu la llengua que vas aprendre a l'escola va ser...?

P: La llengua que vaig aprendre jo a l'escola, jo quan anava a l'escola la llengua era castellà.

E: Era castellà.

P: Les classes eren amb castellà. Lo que passa que amb los companys, amb los companys d'escola, parlàvem amb català. I a casa meva parlàvem amb català.

E: Però abans em comentaves que ara escrius en català.

P: Ara escric amb català, bastant amb català. Des de que faig los whastapps per telèfon.

E: Des de que fas els whastapps (*solapament*). És curiós, no?

P: Sí, n'estic aprenent. N'estic aprenent, sí.

E: Molt bé.

P: A vegades, a més com que també hi ha el corrector, si hi ha alguna coseta també te la corregeix, i això també te fa que puguis aprendre una mica més.

E: Molt bé. En les reunions familiars, quan us reuniu ara per exemple per Nadal o quan feu un dinar familiar, quina llengua, quines llengües predominen?

P: Normalment el castellà. Perquè a casa tant els cunyats com la dona i tal.. normalment parlem el castellà.

E: Aha. I el català l'associaries a alguna cosa en particular? La llengua catalana, en què et fa pensar a tu la llengua catalana?

P: La llengua catalana? Em fa pensar, pues, què et dire. Amb el Bruc.

E: Amb?

P: Amb el Bruc, amb la muntanya del Bruc.

E: Aaahhh!

P: Amb la Moreneta, amb el pa amb tomata.

E: Amb el pa amb tomata.

P: Amb... jo què sé. Em fa pensar... amb Barcelona, amb la Sagrada Família.

E: Amb la Sagrada Família.

P: Sí, fa pensar amb monuments catalans, i amb els pobles, pobles on es parla molt el català, em fa pensar amb companys que tinc, n'hi ha que són molt catalans. No ho sé, definitivament pues... No ho sé.

E: Per tu és important l'ús de la llengua catalana?

P: És important, però per mi no és primordial.

E: No és primordial.

P: Per mi, no. És important perquè normalment sempre parlo amb català. Però si he de parlar parlo amb castellà perfectament.

E: No tens cap problema.

P: No tinc cap problema a parlar amb castellà, però... ja et dic.

E: És bo ser bilingüe?

P: Sí.

E: Per què?

P: Sí, perquè si jo me'n vaig, per exemple, me'n vaig a Astúries i parlo amb català no m'entendrà ningú, si me'n vaig a Galícia i parlo català no m'entendrà ningú. Llavors

considero que si no t'has de moure de Catalunya no te cal lo castellà.

E: Però pots anar a Andorra.

P: Sí, però a Andorra.

E: O a les Illes Balears.

P: Sí, ja.

E: O a València.

P: Però també puc anar a Oviedo, o també puc anar a (-)

E: Sí. Però com que has dit que no... que no te cal sortir de Catalunya. Jo te dic llocs on sí pots parlar català fora de Catalunya.

P: Jaaa, ja ho sé. Però com que m'agrada sortir de Catalunya. M'agrada sortir de Catalunya, pues per això també crec primordial saber castellà.

E: Vale. I un monolingüe castellà? No, jo la pregunta era si és bo saber dos llengües, no que sàpiguís castellà també, que evidentment (-).

P: Sí. És bo saber dos llengües, com si ojalà sapiguessa francès o sapiguessa anglès.

E: Què aporta per tu una llengua?

P: Què aporta?

E: Sí.

P: Pues... aporta... aporta sabiduria, no? Aporta que puguis parlar amb d'altres gents, que puguis escriure amb d'altres idiomes, no sé, és que ara no me sé explicar...

E: Vas bé.

P: Tenir una identitat pròpia.

E: Una identitat pròpia.

P: No ho sé. No m'ho he parat mai a pensar (*riure*).

E: Està bé, està bé doncs. Creus que la llengua es transmet de generació en generació?

P: Sí.

E: I quin efecte té això? Perquè tu m'has insistit molt que als teus nets te vas proposar de parlar-los en català i ho estàs fent.

P: Sí. Sí, sí. I els meus nets parlaran en català sempre. A part que al col·legi n'aprenen, però diran: "El meu iaio també parlava català".

E: Aha. Això et fa sentir...

P: Això em fa sentir orgullós.

E: Molt bé. Per tant, és important (*solapament*) transmetre la llengua de forma generacional.

P: Jo ara mateix tinc la meua neta que està a Almeria, i jo no vull que perdi, no vull que perdi, els hi vaig dir a la meua família: "Parleu-li sempre amb català", perquè no vull que perdi el català.

E: Això els ho vas dir.

P: Sí. Sí, sí.

E: Eeeemmm... Què més? Mmmmm... Per tu, com te sentiries si fessin un dia desaparèixer el català? És a dir, quins sentiments, com (-)

P: Me sentiria trist, me sentiria trist, trist perquè és la llengua que normalment parlem. Però una cosa és desaparèixer i una altra cosa és que te la traguessin.

E: Sí.

P: O sigui que te prohibisquessin.

E: Tu faries distincions?

P: Si desaparegués la llengua perquè hi ha gent que ja no la parla, pues me sentiria trist, però si mos la traguessin me sentiria molt empenyat i molt molest, per no poder parlar la llengua que tu realment t'has, t'has...

E: Tu creus que realment pot arribar una situació com aquesta en algun moment?

P: No. No crec que ningú tingui collons de treure'ns la llengua. Que no mos deixin parlar al carrer podria ser, però a casa ningú t'ho pot prohibir.

E: Aha. Home, però ja és que no t'ho deixin parlar al carrer.

P: Molt. Molt gros.

E: És molt gros, ja.

P: És molt gros. No, però em refereixo a llocs oficials. Llocs oficials, per exemple, un col·legi, per exemple que tu vagis a l'Agència Tributària o que tu vagis a un lloc de l'Estat i que no puguis expressar-te en català. A això em refereixo.

E: Perquè a la feina quina política lingüística teniu? És a dir (-)

P: Allí podem parlar castellà i català perfectament. I si allí un te parla amb castellà tu li contestes amb castellà.

E: Però no està escrit, no? A vosaltres com a treballadors no us han passat una normativa...

P: A mi mai m'han posat cap nota de que he de parlar amb català o he de parlar amb castellà. Allí tots los cartells estan fets amb bilingüe, tots, i cada qual pues s'expressa com...

E: Aha.

P: Allí te ve una persona que és de fora, si te parla amb castellà, la persona que té enfrente, el funcionari que està enfrente suposo...

E: I els funcionaris que venen de fora, perquè n'hi ha, no?
Han après català o no?

P: Alguns sí, perquè allí se fan classes de català.

E: A la mateixa Administració?

P: A la mateixa Administració.

E: Ah, molt bé, no?

P: Alguns hi han anat, bastanta gent hi han anat. Inclús tenia un bon amic que era de Vitòria, que és de Vitòria, i va estar aquí tres anys; no, perdó, cinc anys. I amb els cinc anys va marxar d'aquí parlant català, parlant i escrivint-lo.

E: I n'hi ha que no?

P: N'hi ha que no. N'hi ha que pues van a classe de català, però encara continuen parlant amb castellà. Lo que passa és que l'entenen. Abans potser no l'enteniien i ara comencen a entendre'l.

E: Perquè fa molts anys que hi treballes tu?

P: Jo? 38.

E: 38 anys. O sigui, n'has vist de... ja has vist uns quants anys per aquí...

P: N'he vist unes quantes de... (*riure*) de circumstàncies.

E: Has viscut mai alguna situació conflictiva per motiu de la llengua a la feina?

P: No.

E: I en la teva vida en general?

P: En la meva vida en general una vegada amb una escola.

E: Què va passar?

P: Vam anar fer una entrevista; no, vam anar a fer una conferència i hi va haver unes persones, que perquè el

professor feia la conferència amb català, hi havia uns senyors que em sembla que eren d'Oviedo o no sé ara... eren castellans.

E: I on es feia aquesta conferència?

P: A l'Episcopal.

E: Aquí a Lleida?

P: Sí, aquí a Lleida. I aquells senyors se van molestar, perquè portaven molt pocs dies aquí a Lleida i no s'enteraven de res. Allavons van demanar de que si us plau si podien fer la conferència en castellà. I els hi van contestar que no, perquè hi havia molta gent catalana i que ho sentien molt però que no la podien fer en castellà. I així es va quedar la cosa. Lo que no me'n recordo és si es van aixecar i van marxar.

E: I tu com...?

P: Jo em vaig sentir malament.

E: Tu hauries preferit que la (*solapament*) fessin en castellà, sí?

P: Jo haguera preferit que l'haguessin fet en castellà, perquè mos en poguéssim enterar tots, no solsament los catalans, sinó també els castellans.

E: Per tu va ser una situació incòmoda?

P: Sí, va ser una situació incòmoda, sí. Perquè jo considero que l'educació està antes que tot.

E: Aha. Alguna altra situació que hagist viscut...?

P: No ho recordo.

E: Però aquesta se te va quedar gravada.

P: No ho recordo. Aquesta se'm va quedar gravada perquè, perquè va ser una mica d'allò, una mica forteta.

E: Aha. Fa molts anys d'això?

P: Buf. No ho sé. Potser fa 12 o 15 anys.

E: Perquè normalment ara és al revés, eh. Només que hi hagi una persona que ho demani en castellà, es passa al castellà. Llavors els que es queixen són els catalanoparlants.

P: Sí, sí.

E: A la universitat passa molt això. Només que hi hagi un estudiant Erasmus per exemple i demani que es faci en castellà la classe ja es fa en castellà. Llavors es queixen els catalanoparlants. És curiós, eh! Trobar un punt... intermedi de vegades és complicat.

P: No, és que ara amb el tema aquest de la independència estem molt tocats tots.

E: Sí? Tu creus?

P: Jo crec que sí.

E: Creus que la llengua té a veure amb tot això?

P: Sí.

E: En quin sentit?

P: Molt, molt té que veure.

E: Molt?

P: Sí. Perquè els catalans mai mos deixarem perdre la nostra llengua, ni la nostra bandera ni ni... però penso que sí, que té bastant a veure, la independència amb el català. Perquè clar xxxx los catalans lo que volem és la independència i lo que vol un català és la seua pròpia llengua. I això ja van intentar treure-mos-la una vegada, però jo crec que no, que no, que no ho han acabat... que no me la poden treure. No me la podran treure la llengua, penso. I... no ho sé. Això ja ho veurem amb los anys (*riure*).

E: Exacte. Ja ho veurem.

P: Amb els anys. Ja ho veurem.

E: Exacte. A veure... eh... ara parlem del català de Lleida. Tu parles català de Lleida.

P: Sí.

E: És el català que has après, és el català (*solapament*) que parles, etc.

P: És el català que he après i és el català que (-)

E: Tu creus, has sentit parlar mai altres tipus de catalans?

P: Siiiií. He sentit parlar els de Barcelona, els de Gerona, els de l'Empordà... els de...

E: Tu saps distingir-los una mica o...? O notes...?

P: Són diferents.

E: Són diferents.

P: *Pa amb tumaca, l'aiga*, de Barcelona, i bueno... sí, és un català diferent al que parlem nosaltres.

E: A tu quin t'agrada més?

P: Jo el que parlo.

E: El teu.

P: El meu.

E: Per què?

P: Pues perquè m'hi sento, perquè m'identifico amb ell. Perquè a jo un català que digui *aiga* a l'aigua, pues no sé (*riure*).

E: Però nosaltres diem *auliva* a l'*oliva*.

P: *Auliva, auliva*, siiiiií.

E: T'agrada l'*auliva*?

P: *L'auliva*. Però bueno, ja estàs acostumat a dir *auliva* ja no sabries dir *oliva*.

E: Tu dius *auliva* o no?

P: Jo dic *auliva* sí, sí, sí.

E: I quina paraula més diem aquí a Lleida?

P: És que n'hi havia vàries.

E: Sí?

P: N'hi havia vàries. L'altre dia vaig sentir un senyor per la ràdio que ho deia. No ho sé. Ara no em venen al cap, no em venen al cap.

E: I tu què dius *cargol* o *caragol*?

P: *Caragol*.

E: *Cargol*?

P: No, no. *Caragol*. Jo dic *caragol*.

E: *Caragol*. I el *lo* també el dius o no?

P: El què?

E: El *lo*. *Lo cotxe*...

P: *El*.

E: Tu dius *el*. Ja no el dius el *lo*, ja no l'has dit mai el *lo*.

P: *El cotxe, el cotxe*.

E: No has dit mai *lo*?

P: *Lo cotxe* no, *lo cotxe* no.

E: *Lo cotxe* o *lo pare* o...

P: *La moto, lo pare*... no: *el pare, la moto, la mare*...

E: La qüestió és el *lo*.

P: *lo qual*...

E: *Lo qual* és diferent ja.

P: És diferent, no? *Lo qual*... Sí. No. No, no. No dic *lo*.

E: No. Però l'has sentit, per Lleida, no?

P: L'hai sentit. Sí, sí.

E: Creus que s'està perdent potser o què?

P: Jo diria que sí, perquè jo, (*solapament*) sentir-lo l'hai sentit.

E: S'està perdent?

P: Però són paraules que no t'hi quedes... no sé com dir-te.
Són paraules que les sents dir però després...

E: Ja. I el *sisquere* aquest que diuen? L'has sentit mai?

P: Ah, no! *Sisquere* no ho dic mai!

E: No ho dius tu?

P: No.

E: Però l'has sentit a algú?

P: Ho hai sentit moltes vegades *sisquere*, però diria que és
més als pobles.

E: Sí?

P: Jo diria que sí.

E: Parlen molt diferent als pobles d'aquí de la ciutat de Lleida?

P: Sí. Sí, sí.

E: En què? En què parlen diferent? Expressions?

P: Bueno, és un català un pelet diferent. El català de Lleida
per mi és millor que el de poble.

E: (*riure*) De Bellvís? Tu que vas estar a Bellvís?

P: Sí, però jo de Bellvís, no te puc dir res, (*solapament*) perquè
jo vaig marxar als tres anys. Jo casi bé no coneixia ningú de
Bellvís, una mica de família, bueno, en fi.

E: No em pots dir gaire de... no te sents de Bellvís.

E: Però vosaltres teniu un apartament a Cambrils.

P: Sí.

E: I hi aneu sovint a Cambrils?

P: Sí.

E: I... el català de Cambrils com és? És molt diferent del vostre?

P: El català de Cambrils no el veig massa diferent.

E: No el veus diferent?

P: No. No, no.

E: I parleu amb català a Cambrils?

P: Sí. I parlar amb català amb gent de Cambrils quan anem al restaurant, quan anem a alguna botiga, però tampoc... parlem amb gent de Cambrils, però tampoc no massa.

E: Ja.

P: Almenys jo, no massa. Parlo més amb gent dels nostres apartaments.

E: Però parleu en català o en castellà?

P: Parlo en castellà, parlo en català, amb gent del poble, bueno amb gent que hi ha per allí.

E: Val. I... per la tele que has sentit mai gent parlant català de Lleida? Parlant català, segur, però tu quan sents algú que diu: "Mira, aquest és de Lleida. No et passa això?"

P: És que jo quanestic a un lloc que no sigui Lleida, per exemple Barcelona...

E: Sí.

P: I sents parlar una persona i sents parlar com jo, saps que és de Lleida.

E: I què, què sents?

P: T'emociona.

E: T'emociona.

P: Clar, te fa il·lusió. Perquè saps que estàs fora del teu, del teu lloc, llavors te fa il·lusió.

E: N'hi ha gaire a Barcelona de gent que parli com nosaltres? És fàcil de trobar gent?

P: Home, jo m'imagino que a Barcelona hi ha barcelonins (*riure*). I allavòrens ells parlen més el català de Barcelona que el català de Lleida.

E: I com ens veuen els de Barcelona?

P: Com?

E: Com ens veuen per raó de... llengua?

P: Ah, som inferiors.

E: Som inferiors?

P: Som, nosaltres, inferiors.

E: Sí, sí. Per?

P: Los de Lleida, el català que parlem nosaltres el veuen diferent. Jo crec que els de Barcelona, el seu català és el propi.

E: Aha.

P: Quan realment jo diria que no és així. Jo diria que més aviat és el de l'Empordà, que està més tocant a França, que és el català més català, que és el d'Aran també, de la part dels Pirineus, que el que tenim nosaltres. Ni a Barce (-), potser encara seria més aviat el de Gerona, més català el de Gerona, que el de Barcelona, que el de Lleida, que el de Tarragona, per mi. Jo ho veig així.

E: Aha. O sigui que hi ha com a una gradació de català.

P: Sí.

E: N'hi ha uns que són millors i d'altres que són pitjors.

P: Clar, clar. Lo que jo no sé el que és el dialecte ja o no ho sé. Perquè l'aranès potser és un dialecte, és que no ho sé.

E: L'aranès és una llengua.

P: És una llengua també?

E: Sí, que ve de l'occità. De fet ara hi ha tres llengües cooficials a Catalunya.

P: Sí, sí.

E: El català, el castellà i l'aranès (*solapament*). L'aranès no és català.

P: Per cert, ara per televisió també surt l'aranès. I una vegada vaig llegir l'aranès, vaig llegir una mica d'aranès...

E: Home, s'assembla molt.

P: Amb una biografia que vaig trobar, vaig trobar allí a la feina allí abaix amb un arxiu. I vaig estar llegint una mica d'aranès i casi casi no m'enterava de res.

E: No?

P: No. És molt diferent.

E: S'assembla al francès també.

P: Sí, sí. Està molt tocant a França, sí.

E: I escolta, del català de la Franja? Has sentit mai algú... o coneixes gent de la Franja, de Fraga, de... pobles de (-)?

P: Sí, hi ha algun noi o alguna noia allí de Fraga. Però és un català molt diferent.

E: És molt diferent del de Lleida?

P: És un català, sí. És un català-castellà.

E: Un català-castellà.

P: Diria jo, diria, eh.

E: Sí.

P: És un català que ells pronuncien lo castellà, pronuncien lo català. Fan una miqueta de barregeta, encara que vulguin

parlar lo català, que el parlen, però és diferent. Tenen alguna castellanada, no ho sé. Sempre...

E: I aquí no en diem de castellanades?

P: Podria ser que sí amb alguna cosa, lo que no sé ara la paraula realment, però sí també fem alguna castellanada.

E: I és millor llavors el català de Lleida que el de la Franja o...?

P: Home, jo diria que sí. Més real.

E: Sí. Més real.

P: Diria que sí (*riure*).

E: He he he! Més real. O sigui, a veure si m'aclareixo jo: el de Girona és el millor?

P: No dic que sigui el millor.

E: Ah! Què és?

P: Jo diria que el de Giro (-), pel que hai sentit, eh?

E: Sí, sí. No, jo, a mi m'interessa la teva opinió.

P: Pel que hai sentit i per lo que d'allò, hai sentit parlar, que el de Girona és el català més pur.

E: Més pur.

P: Més pur. Després està el de Barcelona, que diuen que és millor que el nostre. I com que nosaltres estem al sur, pràcticament al sur de Catalunya, pues potser estem més lluny, allavors lo català que fem nosaltres pues està... com que també estem a la Franja.

E: Ho tenim tot, no, nosaltres?

P: Una mica barregeta, una mica barregeta.

E: Ho tenim tot.

P: Casi, casi (*riure*).

E: I la gent de les Terres... que has sentit algú de les Terres de l'Ebre?

P: No.

E: De Tortosa, no coneixes...?

P: No. De Tortosa no hai sentit parlar.

E: Llavors el valencià què?

P: El valencià...

E: Què és el valencià?

P: És un pupurri.

E: És un pupurri?

(se sent la dona de fons que diu: "Sí!")

E: Però és català, eh!

P: És català, és català també. Igual que a les Balears.

E: I s'assembla al nostre o no? Tu saps distingir un valencià o no?

P: Sí, el txe!

E: El txe!

P: Potser sí que el distingiria, realment sí, segur que sí.

E: No t'han confós mai per un valencià?

P: No, a mi mai, a mi mai.

E: Molt bé. Tu creus, bueno més o menys ja m'ho has explicat, el que et preguntava abans, has sentit mai, bueno abans dèiem a Barcelona, no? Però per la televisió has sentit mai algú que parli com nosaltres? En veus de persones, de periodistes (*solapament*), d'actors...

P: Jo quan, quan veig TV3, que a aquesta casa es veu molt molt TV3...

E: Sí? O a la ràdio...

P: Sí. A la ràdio... sí, bueno a la ràdio també, però més la televisió. No, de gent de Lleida ne sento parlar molt poca.

E: Pocs.

P: A no ser que posa TV Lleida, però és diferent.

E: Ja. Ja, ja, ja.

P: Però lo que és Barcelona, lo que és TV3 normalment sempre es parla de Barcelona.

E: Ja.

P: Allavòrens...

E: I... t'agradaria que hi hagués una mica més de representació de Lleida?

P: Sí, segurament que sí, segurament que sí.

E: Sí? Perquè tu te sents identificat amb el català que sents a TV3 o...? o és al que t'has acostumat i és el que hi ha?

P: M'hai acostumat. La majoria de les vegades el català de TV3 a les pel·lícules no l'entenc. No m'agraden les pel·lícules a mi en català.

E: No t'agraden les pel·lícules en català?

P: No. No m'agraden, no les entenc. Perdo moltes paraules.

E: Sí?

P: Se me perden moltes paraules.

E: Ah sí? Guaita!

P: Sí, sí.

E: I les pel·lícules doblades, tampoc no n'hi ha de parlants catalans de Lleida.

P: No.

E: Llavors és per això que no t'agraden en català?

P: No, no. Perdo moltes paraules també potser perquè l'audició meua tampoc no és pas molt bona. Allavors potser m'estimo més escoltar una pel·lícula en castellà que en català.

E: I sèries? O no en veus de sèries?

P: Jo de sèries no en veig.

E: No.

P: No. A mi una pel·lícula de l'oeste, per dir algo, en català no em sona gens, no m'agrada, no.

E: Però a lo millor l'original tampoc era en castellà, eh! (*solapament*) Probablement era en anglès.

P: No. L'original en anglès, és en anglès.

E: Dius és que m'agrada més el Richard Gere en castellà que en català. Però el Richard Gere castellà tampoc no és, eh! (*riure*)

P: No el parla. No, no. Lògicament, lògicament. Però jo una pel·lícula de l'oeste, que tota la vida meua (*solapament*) les he vist en castellà, al cine quan jo era jovenet.

E: Perquè t'hi has acostumat.

P: Ara sentir una pel·lícula de l'oeste en català a mi la veritat no em sona gens, no em sona.

E: Ja. Molt bé. Creus que podríem fer els de Lleida, la gent de Lleida, alguna cosa per potenciar la nostra manera de parlar?

P: És que ja parlem bé.

E: Sí, però. A tu ja et sembla que parlem bé?

P: A mi ja em va bé com parlen els de Lleida.

E: Ja t'està bé. Però perquè surti més als mitjans de comunicació, perquè sigui més visible.

P: Bueno, ja hi sortim als mitjans de comunicació.

E: No m'has dit que a TV3 només parlen en (-)

P: A TV3 no hi surten gaire gent de Lleida.

E: Pues en quins mitjans sortim?

P: No gaire.

E: Llavors no sortim.

P: No.

E: I no t'agradaria que sortíssim més?

P: Sí, però m'és indiferent.

E: T'és indiferent.

P: A mi m'és indiferent, segons lo tema que toquin, a mi m'és indiferent.

E: Home, però si em dius: “No miro pel·lícules en català perquè a vegades me perdo amb algunes paraules”. Si hi hagués més català de Lleida, potser les miraries més o tampoc?

P: Crec que igual.

E: Igual.

P: Crec que igual. Perquè a mi en català ja no m'agraden.

E: És curiós, no? Perquè és la teva llengua però...

P: Sí, sí. És curiós. Veus una sèrie o una novel·la pues encara sí, però una pel·lícula...

E: I una obra de teatre?

P: També. Una obra de teatre sí.

E: I música en català?

P: També, també, sí, sí.

E: Només és (*solapament*) el cine.

P: Les pel·lícules, les pel·lícules, el que no em sona a mi en català, les pel·lícules.

E: Tu creus que els teus nets pensen igual que tu amb les pel·lícules o ells ja estan acostumats a veure (-)?

P: Suposo que ja estan acostumats.

E: Sí?

P: Suposo que sí. Perquè jo quan van posar TV3 jo la veia poc. Bueno la veia poc, la veia. Però a vegades li feia a la meua dona “Treu aquesta pel·lícula”, perquè no me n’entero. No me n’entero moltes vegades.

E: Aha. Que curiós!

P: Sí.

E: Molt bé. Ehhh, no sé. Tu creus que hi ha persones que s’amaguen del seu dialecte? És a dir, hi ha persones que quan, és la teva opinió, eh, que van a Barcelona i amaguen el seu català de Lleida? Tu ho faries això?

P: No. Mai a la vida.

E: Creus que hi ha gent que ho fa, això? Diu: “És que segons amb qui parlo he de mirar una mica més...”

P: Bueno, a vegades no ho fas per amagar-lo. A vegades ho fas per educació, perquè si parlen en castellà (-)

E: No, no parlo diferent llengua, parlo diferent dialecte. És a dir, tu vas a Barcelona i t’esforces per parlar com ells.

P: Ah, ja! Ja t’entenc. No, no. Jo no m’he esforçat mai a parlar com ells (-)

E: Tu no.

P: Jo he anat a Barcelona i he viscut dos anys a Barcelona i no he dit mai *tomaca* ni *aiga* i sempre he dit lo que jo sento.

E: I creus que hi ha gent que ho fa, això?

P: No ho sé. Jo diria que no. Almenys no tenen per què.

E: Tu coneixes la periodista Mari Pau Huguet?

P: Sí.

E: I com parla la Mari Pau Huguet?

P: Amb l'idioma de cata (-) amb el parlar de Barcelona, no?

E: Però és d'aquí.

P: I és d'aquí.

E: O sigui ella s'ha esforçat (-)

P: Ella s'ha esforçat perquè ella està allà.

E: Pues això és el que et pregunto.

P: Ella està allà. Llavors com ella està allà moltes paraules s'empeguen. De tant sentir-les ja les dius. És com el castellà que se'n va a Andalusia: al final acaba parlant andalús.

E: Sí? Tu creus?

P: Jo diria que sí, jo diria que sí.

E: Perquè si tu te n'anessis a Barcelona molt de temps tu acabaries parlant com ells.

P: Que macu! (*riure*) Que macu!

E: Acabaries parlant (*riure*) com ells.

P: Podria ser que sí.

E: Sí?

P: No ho sé. No ho sé.

E: Diries *Manoluuuuu*.

P: No això, no. La u no. No m'agrada.

E: No ho diries?

P: No m'agrada.

E: Doncs ells diuen la u.

P: Sí, ja ja. Però, bueno, jo vaig estar vivint dos anys a Barcelona i jo no deia ni *que macu!*, ni *pa amb tumaca* ni *Manolu*. Jo parlaria lo meu, lo meu.

E: Ja, però com que m'has dit que si te'n vas al sud acabes parlant andalús.

P: Siiiií, però a veure, és possible. O al menos tindries paraules, te s'escaparien paraules d'allà. Segur.

E: Diries *aiga*.

P: O a lo millor sí que diria *que macu*. No ho sé. De moment no m'ha passat. Ha ha ha ha!

E: De moment no t'ha passat.

P: Ha ha ha!

E: Molt bé. Doncs no sé. Si tens alguna anècdota o alguna cosa que vulguis remarcar-nos relacionada amb la llengua o amb la variant dialectal de Lleida, o alguna cosa que creguis que pot ser interessant per a nosaltres...

P: En aquest moment no me ve res al cap.

E: No? Doncs ho deixarem aquí. Moltes gràcies per ajudar-nos.

P: Gràcies a vosaltres.

E: I per col·laborar.

P: I fins a la propera.

E: Gràcies.

Entrevista 4: Lúdia

E: Bé, bona tarda. Ens trobem aquí amb la Lúdia i procedirem a fer-li l'entrevista. Hola, Lúdia.

P: Hola.

E: Mira, ens agradaria saber quina és la llengua que fas servir habitualment.

P: El català, normalment.

E: Aha. I amb qui l'utilitzes? En quins contextos?

P: A casa, amb la família i a l'escola. I al gimnàs durant el dia a dia.

E: En quin percentatge diries que fas servir el català? Perquè suposo que el castellà també el parles...

P: Sí, també.

E: I quin percentatge...?

P: 80 % català.

E: Sí.

P: Sí.

E: Amb quines persones parles el castellà?

P: Una mica amb el meu pare i amb algunes persones, i a les classes de castellà i amb algun company. I ja està.

E: Aha. Amb el teu pare dius. Perquè el teu pare és castellanoparlant?

P: Sí. I a vegades li parlo en català i a vegades en castellà.

E: Ah, vas canviant.

P: Sí.

E: I ell a tu?

P: Amb castellà.

E: Ell sempre parla en castellà.

P: Normalment.

E: Normalment. Els teus pares parlen en?

P: Entre ells amb (-). La meua mare en català i el meu pare en castellà o sigui...

E: Converses bilingües?

P: Sí.

E: Molt bé. A què associaries tu la teva llengua? Dius que parles el català en un 80 %, a quins contextos...? per exemple, la consideres, per tant, la teua llengua materna?

P: Sí.

E: Diries que penses en català?

P: Sí, penso en català.

E: Penses en català. Mmmmm... Em dius que la parles a l'escola, em dius que la parles amb els teus amics, al gimnàs també... (*tus*). Mmmm.... en sopars familiars, per exemple, o en dinars familiars, o ara que estem en dates de Nadal, doncs quan esteu en família hi ha més membres amb qui compartiu la taula que parlin...?

P: Sempre amb català.

E: En català. Amb tothom?

P: Sí, bueno, amb la meua iaia, però ja no hi és, per tant ja no.

E: Hi parlaves en castellà.

P: Sí.

E: No tens més familiars que parlin en castellà?

P: No.

E: Per tant...

P: Sempre el català.

E: Predomina el català. Per tant, creus que pots dir que les tradicions familiars o tot el que tu associes a la teua educació ha estat amb aquesta llengua?

P: Sí. Sí, sí.

E: Aha. Quin valor li dones tu a, en una societat bilingüe com en la que vivim, en aquest cas Catalunya com a país, li dones tu al català? Què és per tu el català en la societat en la qual vius?

P: És pues la manera en la que penso, com m'han ensenyat, com em comunico... Amb castellà sempre em costa més.

E: Sí?

P: Sí. Em costa més parlar castellà i no el pronuncio... Tinc la pronúncia molt marcada de Lleida.

E: Tens la pronúncia molt marcada de Lleida.

P: Sí.

E: Què vol dir que la tens molt marcada de Lleida?

P: Que faig les *as* molt *es*.

E: Ah sí?

P: Sí.

E: Explica'm una mica com és el parlar de Lleida.

P: Pues quan una paraula (-) quan acaba *Lídia* amb *a*, la gent que parla castellà em diu *Lídi[a]* però jo dic *Lídi[ε]*. O sigui... no dic la *a* molt... tant o sigui la *a*.

E: La *a*.

P: Sí.

E: Fas una [ε], oberta?

P: Sí.

E: Quan parles en castellà també?

P: Pues sí.

E: Alguna se t'escapa, no?

P: Sí.

E: I això per tu és bo, és dolent o no?

P: Home! És que és... característic meu.

E: És característic de tu, no? És el teu idiolecte, no?

P: Sí.

E: Molt bé. Emmmm... Creus que és important que els teus pares t'hagin ensenyat en català i que hi hagi una transmissió generacional en ca (-). Perquè dius que amb la teva àvia parlaves en castellà?

P: Sí.

E: La teva àvia era la mare del teu... (*solapament*) pare?

P: Pare. Sí.

E: D'on eren? D'on era la teva àvia?

P: De León, Ávila... No sé si és el meu iaio... Un és d'un lloc i l'altre és de l'altre. No ho sé.

E: Vale.

P: Però jo m'he criat més amb els meus padrins de part de mare, que parlen amb català. I suposo que això (-)

E: Són d'aquí?

P: Sí. I suposo que això també ha influït una mica, perquè sempre he parlat català. Castellà molt poc, perquè amb la meva iaia, com que viu a Pardinyes, hi anava menys. I anava més amb els meus, quan era petita, amb els meus padrins que viuen aquí a la Bordeta.

E: La teua iaia viu a Pardinyes.

P: Vivia. Sí.

E: Vale. Molt bé. Emmm... Tornant a això, tu creus que és important, no sé si a la teva classe, per exemple hi ha nens, que parlin, o nois i noies, que parlen en castellà habitualment.

P: Siiií.

E: Sí?

P: Sí, sí. I jo parlo amb ells amb castellà.

E: I tu parles en castellà amb ells. No l'entenen el català?

P: Sí. Sí que l'entenen però la seua, a casa parlen castellà i per tant a l'escola també.

E: Aha. I... per què creus que no hi ha hagut aquesta transmissió generacional com en el teu cas?

P: Perquè tenen pares de fora, o sigui els padrins o no són d'aquí o tenen...

E: Però tu també has tingut padrins de fora. No?

P: Sí. Pues no ho sé.

E: No ho havies parat a pensar això?

P: No. No sé.

E: I quina opinió en tens?

P: Bueno, és que hi ha nens que parlen castellà perquè els dos pares són castellans i en el meu cas no.

E: Ja.

P: El meu pare és d'aquí, o sigui ha nascut aquí.

E: Ha nascut aquí?

P: Sí.

E: Però li costa més parlar en català o generalment no el parla.

P: A veure, no, predomina més el castellà, però si m'ha de dir algo en català pues m'ho diu. No té cap problema.

E: Molt bé. Emmm... Digue'm paraules que tu associïs al teu parlar, al català. M'has dit la família, l'escola, el gimnàs... què més podríem associar al català?

P: Els meus amics.

E: Els amics.

P: El que miro a la televisió. Bueno normalment és amb català.

E: Mires molt la televisió catalana? Quines cadenes mires?

P: TV3, i el futbol me fico, bueno, el Puyal...

E: Sí.

P: I algun programa així com *Operación Triunfo* de la televisió que és castellana. Però sí, miro normalment TV3.

E: Aha. Per tant, la televisió també l'associaries al català?

P: Sí.

E: Què més?

P: Emmm... la lectura.

E: La lectura.

P: També llegeixo en català.

E: T'agrada llegir?

P: Sí.

E: I llegeixes habitualment pel teu compte?

P: Sí. Bueno aquest curs no he llegit tant perquè no tinc tant temps, però normalment sí.

E: I si tries tu el llibre, en quina llengua?

P: A veure, m'agrada més amb català perquè és com penso, i no em costa tant. Però si hi ha un llibre amb castellà no tinc cap problema.

E: Aha. Molt bé. Per tant, la lectura, la televisió... què més?

P: Emm... els professors. Normalment tots són, bueno parlen amb català. N'hi ha algun que ens fa classes en castellà, però no és... potser és un. I... ja està. És que tampoc faig gaires coses.

E: Però no cal que siguin coses físiques. Tu, el català (-) si a tu te diguessin, tu estàs estirada al llit, i de sobte et diuen o et ve la paraula *català* en ment, a quines altres coses associes el català? Què és per tu la llengua catalana? A banda del que m'has dit, què més és?

P: No sé. És que... Mmmm... No sé amb què l'associo.

E: No saps a què l'associes.

P: No. És que tampoc tinc una idea... Potser el podria associar amb la política, però a mi aquest tema no...

E: No t'agrada.

P: No. O no, no sé, no m'interessa. No tinc una idea formada.

E: Aha. Emmm... ara que dius això de la política, tu creus que la llengua genera problemes polítics?

P: Sí, perquè s'associa el català a una banda, potser, i el castellà a l'altra banda. I llavors això crea conflictes.

E: Aha. I tu no estàs d'acord amb aquesta associació?

P: Bueno, no sé, potser és que el català ara per lo que està passant potser segurament hi ha gent que no, no està favor de la independència i parla català. O sigui, no crec que estigui lligada una cosa amb l'altra. No. Perquè si vas a l'institut mateix i sents parlar només parlen el castellà.

E: Qui només parlen en castellà?

- P:** A l'institut, la gent.
- E:** Ah sí?
- P:** Sí. Els nens juguen amb castellà.
- E:** A l'hora del pati quina és la llengua que predomina?
- P:** Sí. El castellà. I tant.
- E:** Sí?
- P:** L'Enric a...
- E:** L'Enric és el teu germà?
- P:** El meu germà al col·legi parla amb castellà amb casi tots. Mentre juga a la *Play* parla amb castellà.
- E:** Ah, sí? Està jugant amb tu i ell...
- P:** Sí, amb els auriculars (*solapament*)
- E:** I se li escapa...
- P:** O amb els auriculars, quan parla amb altres, perquè es connecten, parlen amb castellà. Sí, sí.
- E:** I tu també parles en castellà al pati?
- P:** A veure, ara no tant, o sigui ara no perquè ja no jugo, però a vegades ju (-) quan jugava alguna cosa sí, però com que a mi potser em costa més parlar castellà que al meu germà.
- E:** Perquè l'Enric quants anys té?
- P:** Té 13 anys. Sí. Fa 2n d'ESO.
- E:** Tu creus que si ara tinguessis 13 anys et passaria com a l'Enric o no? O que és una qüestió més de personalitat?
- P:** Sí. Depén de la persona i depenent dels amics amb els que vagis. Perquè jo anava molt amb gent que era d'aquí, que els pares eren d'aquí i tot, i l'Enric va amb gent que té pares castellans, padrins castellans i tot. I a casa parlen castellà.
- E:** A tu no t'ha parlat mai castellà per això?

P: No. Mai, mai.

E: Escolta, Lúdia, tot això que m'estàs dient cal tenir present que la teva mare és professora de català.

P: Sí.

E: Com t'influeix a tu que la teva mare sigui professora de català?
En la qüestió política ja he vist que no, en absolut, no?

P: No, jo no entro en això.

E: No entres amb aquest tema.

P: No. A vegades faig er (-), bueno per exemple jo dic molt *natres*.

E: *Natres*.

P: Sí. Molt. I a vegades m'ho sent dir i no li agrada.

E: No li agrada.

P: No.

E: Perquè la mare és molt normativa, eh!

P: Sí, molt normativa.

E: Ha ha ha! Bueno, és que examina de les proves oficials, no?

P: Sí. Bueno, i... però ella em parla amb català i ja està. És que tampoc crec que...

E: No t'influeix especialment que la mare sigui... i tampoc espero que et condicioni ara a l'hora de contestar aquestes preguntes.

P: No, tampoc, tampoc.

E: Tu tens la teva pròpia personalitat, no, Lúdia?

P: Clar.

E: Molt bé. Escolta, m'agradaria que me parlessis ara una mica més de la varietat dialectal d'aquí. Com en diem, com en dius tu a la varietat d'aquí?

P: El lleidatà.

E: El lleidatà. Molt bé. Què és per tu el lleidatà?

P: Com parlen la gent de Lleida.

E: Com parlen la gent de Lleida. Tu parles aquest lleidatà que dius?

P: Una mica.

E: Una mica.

P: Tampoc molt.

E: Tampoc molt. Què vol dir això?

P: Que tinc, dic algunes paraules o la pronúncia és com és en lleidatà però per exemple jo el *lo* no el dic mai.

E: El *lo* article no el fas servir?

P: No. I no sé... paraules així jo no les faig servir. Només *natres*...

E: *Natres*.

P: L'acabament de les paraules que dic molt... la [ɛ]

E: [ɛ]

P: I ja està. I quan parlo castellà se'm nota que soc catalana, perquè sí, perquè es nota.

E: (*riure*) Això t'ho han dit alguna vegada (*solapament*), que se't nota?

P: Sí, moltes. Totes se'n riuen.

E: Molt bé. Escolta, seguim amb el tema del dialecte perquè m'interessa especialment. A tu t'agrada sentir el lleidatà quan surts per exemple de Lleida?

P: Bueno, és com... estàs a no sé, vas de vacances a... vaig anar a Berlín aquest any i hi havia uns catalans, nosaltres no els veiem. Estaven, perquè era com un laberint, vam anar a

un lloc, i sentíem parlar i eren de Barcelona i se'ls notava molt. I suposo que si haguessin set, o sigui si hagués sentit el lleidatà pues hagués dit, hagués anat a preguntar-los amb els que estava d'on eren, perquè es diferencia molt el lleidatà per exemple del barceloní.

E: Aha. I no els ho vas preguntar?

P: No.

E: Com que eren de Barcelona, ja no els ho vas...

P: O sigui, bueno pues catalans i van venir (*solapament*)

E: I ja està, no?

P: I ens van dir: "Que sou catalans?" i nosaltres: "Sí, sí".

E: I ja està.

P: Sí.

E: Molt bé. Tu creus que, ara que dius això del barceloní, tu creus que hi ha gent que s'esforça per parlar com la gent de Barcelona, quan van, quan surten de Lleida o quan van concretament a Barcelona?

P: Pues no ho sé. Però no entenc per què ho haurien de fer.

E: No ho entens.

P: No, perquè...

E: No ho has vist mai, això.

P: No.

E: I què et semblaria si ho veguessis?

P: Pues malament, o sigui... si és català tot. Ens podem entendre si tu parles barceloní i jo lleidatà.

E: Aha.

P: És com, no sé, fer un esforç per sentir-te del lloc on vas, crec que no és necessari.

- E:** Aha. I per què creus que la gent podria fer-ho, això?
- P:** Per, no sé, perquè no diguessin res els del lloc on vas.
- E:** Però tu creus que un barceloní si ve a Lleida intentarà parlar (-)
- P:** No.
- E:** No. I això per què no és recíproc?
- P:** Potser la gent es pensa que el barceloní és superior.
- E:** Superior.
- P:** O no superior, sinó que té més força, més pes, no ho sé.
- E:** Més prestigi?
- P:** Sí.
- E:** Social?
- P:** Sí.
- E:** I això només amb el català de Barcelona, amb el barceloní?
- P:** Home, no crec, a la televisió no crec que agafin un presentador que parli castellà de les Canàries, sinó un que tingui la pronúncia ben marcada o... Sí, jo crec que deu passar amb tots els idiomes, que n'hi hagi un que sigui més... un dialecte que sigui més...
- E:** Més què?
- P:** Que tingui més prestigi dins de l'idioma. Sí.
- E:** Més prestigi. Però jo et preguntava si creus que n'hi ha d'altres de... Tu saps que el català està format per diversos dialectes, que està format per diverses variants dialectals, no?
- P:** Sí.
- E:** Com per exemple, el barceloní, el gironí, el tarragoní, el tortosí, el de les Illes, el valencià...
- P:** Sí. No sé si tots deuen fer el mateix, d'intentar-se a adaptar.

E: Tu en el cas del català, per exemple, consideres que n'hi ha un, bueno m'estaves dient que és com a més, més...

P: Sí, prestigiós.

E: Més prestigiós.

P: Però jo no considero que n'hi hagi un que sigui el de veritat.

E: No n'hi ha un de veritat.

P: No. Sinó...

E: El genuí, o l'autèntic. No.

P: No. És una barreja de tots, potser.

E: Una barreja de tots. Tu has (-) segurament tu que has fet segon de batxillerat i a més a més amb tan bons resultats, tu deus saber que hi ha un català estàndard, no? Això us ho han explicat, no?

P: Sí.

E: El català estàndard creus que és, i tu dius que mires a més molt TV3, no?

P: Sí.

E: És el que escoltem a TV3, no?

P: Sí. Normalment sí.

E: I tu amb aquest català t'hi sents identificada?

P: Pues en part sí, perquè és el català que és l'idioma que jo parlo, però en com acaben les paraules pues no les acaben igual que jo, per exemple. Però... no és algo en el que em fixi molt. No li dono potser molta importància.

E: Però creus que un de Barcelona s'hi podria sentir identificat, més que tu, per exemple?

P: Pues sí. Potser sí.

E: Tu has vist mai el programa *El Gran Dictat*?

P: No.

E: No has vist mai *El Gran Dictat*?

P: No.

E: Saps quin programa vull dir, no?

P: Sí, sí. Però el feien quan jo feia (*solapament*) taekwondo, i estava al gimnàs i no tenia temps.

E: Eres petita, no? Aaah, d'acord. Però has vist algun anunci d'*El Gran Dictat*?

P: Sí, sí.

E: I saps qui n'és el presentador, no?

P: Sí, l'Òscar Dalmau.

E: Molt bé. Això no és pregunta d'examen, però molt bé. He he! Eeeehhhh. No sé si ho has sentit mai que la gent de Lleida es queixava perquè, clar, l'Òscar Dalmau pronuncia en oriental.

P: Sí.

E: Llavors, clar, en oriental neutralitzen i fan [a], bueno vocals neutres i fan (-)

P: I a l'hora de dictar...

E: Clar.

P: Els costava.

E: Clar. Això ho havies sentit?

P: Sí. No ho sé. Potser si parlés jo per un de Barcelona potser també s'equivocaria al transcriure el que jo dic.

E: Aha. Però em referia al fet que clar, eh, el que estàvem comentant sobre l'estàndard, doncs és molt probable que un de Barcelona se senti més identificat que no pas un de València o un de...

P: Pues sí, segurament.

E: Això que deies tu de les vocals finals i aquestes coses. Tu creus que això és important o...?

P: No. Jo no li dono importància.

E: Tu no li dones importància.

P: No.

E: Creus de totes maneres que, a pesar que no li dones importància, eeem, s'estan perdent trets dialectals? Tu em deies ara: "Jo dic *natres* però no dic gaires coses d'aquí de Lleida", no? o no has dit gaires però has dit que no ho dius tot, no?

P: No, no ho dic tot.

E: Això vol dir que s'està perdent (*solapament*) si la gent jove com tu...?

P: Sí. Jo penso que sí, perquè, si, com he dit, si escoltes als patis de les escoles tot és castellà, o gairebé tot, i català en sents molt poc. I jo crec que el fet que no es parli català entre la gent jove fa que es perdi.

E: Tu tens aquesta... ara hem tornat a la llengua, eh! Veig que estàs tornant al tema de la llengua; jo et parlava del dialecte, però. No passa res. Tu estàs preocupada per la, em sembla detectar que estàs una mica preocupada perquè s'estigui perdent el català en les franges d'edat doncs aquestes, de la gent jove.

P: Bueno, és algo que potser a tu et sobta.

E: No no no no.

P: O sigui a la gent.

E: A mi no em sobta. Jo he treballat a Secundària i a Tarragona als centres on he treballat jo el català és llengua estrangera pràcticament.

P: Sí, sí.

E: Però no sabia que a Lleida passés...

P: Sí, també passa (*solapament*).

E: ...tant tant com estàs dient tu, Lúdia.

P: Almenys on jo he anat, al Carme i al Maria Rúbies.

E: Al Maria Rúbies?

P: Sí. Hi ha molta gent de fora també.

E: Clar, tu ara estàs anant al Maria Rúbies.

P: Sí, que és públic.

E: Sí, ja ho sé, ja ho sé. Des de? Batxillerat? Tu fas (*solapament*) batxillerat?

P: Sí.

E: I al Carme que és de monges, no?

P: Sí.

E: També es parlava castellà al pati?

P: Eeehhh, també, però potser menys que el que es parla al Maria Rúbies. Perquè jo crec que hi influeix que hi ha molta gent de fora, hi ha molts immigrants.

E: Quin perfil d'immigrants? (*solapament*) Marroquins...

P: Eeehhhh... marroquins, hi ha xinesos...

E: Ah, xinesos. Però en teoria si estan rebent una escolarització en català també haurien d'estar... vull dir els marroquins a casa tampoc no parlen el castellà.

P: No. Suposo que és el primer que aprenen.

E: El castellà?

P: Sí.

E: Vols dir?

P: No ho sé.

E: El cas és que es parla castellà al pati, no?

P: Sí.

E: I si vas al gimnàs, també és la llengua que predomina al gimnàs?

P: En la meua classe no, però per exemple en les classes dels petits sí. Hi ha tres classes de tres franges d'edat. La primera és de 4 a 8, de 8 a 12 i de 12 pues, cap a... cap a més grans.

E: O sigui les franges petites (*solapament*) són les que...

P: Sí, parlen amb castellà, o barregen molt.

E: Quin pronòstic hi fas, a tot això? Com acabarà això? Cap a on anem? Quina és la tendència?

P: Jo crec que a les cases es parla més castellà que català.

E: Per tant, l'ús del català està retrocedint, creus?

P: Potser no retrocedint però...

E: Home, si em dius que no es parla català està retrocedint! Ha ha ha!

P: Bueno, no sé si seria la paraula *retrocedir* però...

E: Està perdent els àmbits d'ús (*pausa*).

P: Potser sí.

E: De tota manera, tornant, Lídia, al que et preguntava abans, quan jo et deia que tu m'has comentat que molts trets dialectals, moltes coses del lleidatà tu ja no les dius, no? em referia a si creus que s'estan perdent respecte del català, no respecte del castellà, que ja m'ha quedat clar que el castellà està guanyant una mica la partida al català, no? Però me referia a les característiques del lleidatà que s'estiguin perdent respecte del català que es parla a TV₃ o

d'altres varietats dialectals. Perquè si tu ja no les dius i tu ets de Lleida. Tu ets de Lleida de tota la vida, no?

P: Sí. Tota la vida.

E: Tota la vida has viscut a la Bordeta, no?

P: Sí.

E: I hi ha coses que ja no les dius.

P: És que no sé ni quines coses són. Imagina't. Perquè...

E: Però tu has estudiat en algun moment a l'institut dialectologia? Alguna... una mica.

P: No.

E: Algun concepte. Això, per exemple, abans m'has dit això del *lo*.

P: Però és perquè ho he vist. No ens han ensenyat molt. Ens han ensenyat més l'estàndard, que és com s'ha d'escriure. I després parlar és una mica com parles tu. A mi, això de *natres* perquè és...

E: Qui ho diu?

P: Com que la meva mare és professora sí que m'ha dit pues això no...

E: No és correcte, no?

P: Sí. Però a l'institut no, ni al Carme, al col·legi.

E: Aha.

P: Jo per exemple si em diguessis "dis deu paraules pròpies del lleidatà" no te'n sé dir.

E: No me les sabries dir.

P: No. No.

E: Per tant, perdona, per tant eeehhh bàsicament es notaria que ets lleidatana per la fonètica, no? Per les vocals, me deies abans, les [ɛ]...

P: Sí. No pel vocabulari.

E: No pel vocabulari, ni per la morfologia.

P: No.

E: Molt bé. Eeemmm... Has viscut mai alguna anècdota vinculada a la llengua o al dialecte, alguna situació relacionada amb la qüestió lingüística que diguis “Ah! Mira, me’n recordo que em va passar això”?

P: No sé si és molt anecdòtic, però per exemple quan era petita, com que tinc les *es* molt marcades, al gimnàs, que potser parlen una mica el castellà els professors, em deien *Lídie*, per, bueno per riure i per... I sigui, no com a dolent sinó com a, ens reiem tots. Perquè al dir el meu nom el pronunciava la *e* molt marcada.

E: Però tu creus que això només et passa a tu? O és que aquesta [ɛ]... és que ara m’has fet pensar en tots els lleidatans que diuen *Lleide* quan volen xxxxxx...

P: Sí, sí. Ho fan a propòsit per riure.

E: En el teu cas no era per riure?

P: O sigui, en el meu cas... no era per riure a males, amb mala intenció.

E: Però era la mateixa broma.

P: Sí, sí. Era aquesta broma.

E: I tu com t’ho vas prendre?

P: Quan va passar el temps no m’agradava, i els vaig dir que no m’agradava. Però quan era petita com que suposo que era petita no me n’adonava, i bueno...

E: Però personalment no noto que facis les *es*, les fas en nord-occidental com qualsevol altre nord-occidental.

P: Pues... Potser (-) Abans ho feia més marcat, no ho sé. Però normalment me diuen que parlo molt...

E: Qui t'ho diu, això?

P: La gent de classe.

E: La gent de classe?

P: Sí.

E: Els teus companys.

P: Sí.

E: Que parles molt de Lleida?

P: Se'n riuen. Sí.

E: Se'n riuen de tu perquè parles de Lleida? I ells que parlen de... Manresa? D'on parlen ells? No són d'aquí també?

P: Sí però...

E: És que no ho acabo d'entendre (*riure*).

P: No ho sé, però no ho fan tan marcat potser. O parlen castellà o no ho fan tan marcat.

E: Aaaahhh, si parlen castellà ja és un altre tema. Però què fan vocals neutres? Què diuen "Lleid[ə], què fan una [ə]?

P: No. *Lleid* (-) *Lleid[a]*. És que...

E: Amb una a? (*solapament*) Amb una a?

P: Sí. Sí.

E: Llavors són castellanoparlants que aprenen català, si fan una a...

P: Sí, parlen castellà. És que molts són castellanoparlants.

E: Quin percentatge de companys tens castellanoparlants?
Quants sou a classe per començar?

P: Vint-i-dos.

E: Vint-i-dos.

P: O algo així.

E: I si haguessis de dir així, no cal que sigui exacte, però, d'aquests vint-i-dos quants diries que són castellanoparlants?

P: Més de la meitat.

E: Més de la meitat. I per tant tu amb més de la meitat parles castellà.

P: Sí, però bueno hi ha gent amb la que no parlo. Però sí, els hi contestaria...

E: Ah, hi ha gent amb la que no parles directament (*riure*).

P: Sí. Bueno, perquè no hi tinc relació. Només fa dos anys que estic amb ells.

E: Ja, ja, ja.

P: Però si no hi parlaria amb castellà.

E: Hi parlaries amb castellà. I amb els professors? Els professors no són de Lleida?

P: N'hi ha de Barcelona. O amb al menys l'accent de Barcelona, o de València. N'hi ha un de València. Però tampoc tenen la pronúncia molt marcada, així, molt molt. Potser estàndards.

E: Els valencians?

P: No, els catalans.

E: Els valencians també parlen català.

P: O sigui (*solapament*) els catalans d'aquí, de Lleida.

E: A veure, a veure. Ah, que no tenen el dialecte molt marcat.

P: Sí.

E: I el meu català com diries que és?

P: Mmmm... No ho sé.

E: És molt marcat el lleidatà o no?

P: Molt molt, no.

E: Molt molt, no.

P: Però jo tampoc penso que el meu és molt marcat.

E: I en canvi t'ho diuen.

P: Sí.

E: Aha. Clar, és que això és molt subjectiu trobo, no?

P: Sí, cadascú pensa... Jo per mi no. O sigui no (-)

E: Jo no t'ho noto. Te noto nord-occidental com qualsevol altre nord-occidental (*solapament*). Ni més ni menys, com a filòloga que soc (*riure*).

P: Pues hi ha gent que... pues hi ha gent que ho nota molt. I jo no ho sé.

E: I són filòlegs o no són filòlegs?

P: No, no. No són res.

E: Així res (*riure*). Estan amb projecte d'alguna cosa, no?

P: O que parlo malament el castellà.

E: Bueno, això ja...

P: La pronunciació, la pronunciació.

E: I el teu pare què diu de tot això?

P: No. No diu res.

E: I la mare?

P: Tampoc. És que no parlem d'això.

E: No parreu d'aquests temes. Tu t'has plantejat de ser profe de català en algun moment? T'ho ha dit la mare: "Va, fes-te profe com jo"?

P: No. No m'ho ha dit mai. Però no voldria estudiar una filologia.

E: Per què?

P: Perquè... no trobo, no ho sé, no tinc especial interès cap a...

E: No, no. Està bé que ho diguis. Perquè tu en què tens interès, Lúdia? Els esports.

P: Sí. Jo vull ser professora però de nens, sense ensenyar res en concret.

E: Educar, no? Tu vols educar.

P: Sí. Però no una assignatura en concret sinó...

E: Infantil.

P: I primària, sí.

E: I primària també.

P: Sí que m'agrada més, per exemple, especialitzar-me en Educació Física, perquè m'agrada l'esport, però tampoc és una cosa que... INEFC no faria INEFC mai. No. O sigui no tinc especial interès cap a...

E: Molt bé. Veig que tens les idees bastant clares, Lúdia.

P: Bueno.

E: Molt bé. Eeemmm.... si jo et digués que la gent de Lleida, i ja amb això pràcticament acabarem, si jo et digués que la gent de Lleida històricament ha tingut una autoestima molt baixa, tu què em diries?

P: Respecte com parlen?

E: L'autoestima en general, una baixa autoestima, pel fet de ser de Lleida, com si fóssim de segona o de tercera categoria.

P: Pues ho entenc.

E: Per què?

P: Perquè als mitjans de comunicació no sentiràs el lleidatà per enlloc.

E: Ara parles de la llengua, eh, parles del dialecte. Jo parlava en general, eh! Però digues, digues.

P: Pues no sentiràs el lleidatà enlloc. I... potser si mires les notícies a Lleida mai passa res. Al telenotícies mai veuràs Lleida i...

E: No estem en el mapa.

P: Pues casi no. És que no passa res. Només, ara està sortint el museu de Lleida per les obres. Però ja està. No surt, mai surt Lleida, en canvi, les altres... Barcelona sempre surt. Girona també surt, Tarragona... però Lleida jo crec que (-).

E: És la gran oblidada per tu Lleida?

P: Sí. És que casi no... no hi ha notícies, no. Ho dic a la tele que jo veig, que és TV3.

E: Aha. I això com et fa sentir a tu?

P: A mi de cap manera.

E: T'és igual?

P: Sí. Però a mi m'agrada ser d'aquí, no... Però bueno. És que si no... si no volen fer notícies pues bueno que no en facin però no... a mi no...

E: No t'agradaria que hi haguessin més notícies i que hi hagués més periodistes d'aquí?

P: O sigui, sí, potser sí. Però m'és igual, no és algo en el que pensi gaire.

E: Aha. Molt bé, doncs, no sé, si vols afegir alguna cosa més, Lídia.

P: Doncs no.

E: No?

P: No.

E: Has dit tot el que volies dir?

P: Sí.

E: Doncs ho deixarem aquí. Moltes gràcies per la teva col·laboració.

P: Moltes gràcies a tu.

Entrevista 5: Mireia

E: Bé, ens trobem aquí amb la Mireia, de Lleida, a qui procedirem a fer-li l'entrevista. Bona tarda, Mireia.

P: Bona tarde.

E: Mira, a nosaltres ens agradaria molt que ens parlessis una mica de quina és la llengua que utilitzes habitualment, en quins contextos, amb quines persones i per què.

P: Doncs a casa meua sempre s'utilitza el català, amb tothom, menys amb alguna amiatat que has conegut amb castellà, i que sempre parlem amb castellà. Però normalment la nostra llengua és el català.

E: Per tant, entenc que els teus pares eren catalanoparlants...

P: Sí. Els pares, els avis, els revisavis tots hem set sempre catalans.

E: Tots nascuts a Lleida o...?

P: A Lleida i a la província, pobles de la província de Lleida.

E: Ah, d'acord. Molt bé. I tu tens fills també?

P: Sí, dos, una nena i un nen.

E: I també és la llengua que has utilitzat (*solapament*) per parlar-los?

P: Sempre hem utititzat el català, per part materna i per part paterna.

E: Què suposa per tu o què significa per tu utilitzar la llengua catalana? Quin valor li dones tu al català?

P: Pues jo dono el valor que té, lo màxim. Parlo amb castellà a la gent que no entén el català. La gent que entén el català per mi és la meua llengua, la materna i la paterna. Per lo tant, sempre parlem amb català.

E: Aha. I a quines coses l'associes, a part de... al pare i a la mare?

P: Doncs amb tot menys al col·legi.

E: Ah, no? Al col·legi no?

P: Al col·legit ens obligaven a parlar el castellà, perquè a aquella època que jo vaig anar al col·legi se parlava el castellà, menys el dia de la Moreneta, verge de Montserrat, patrona de Catalunya, que hi havia algunes monges que eren catalanes, i aquell dia ens parlaven amb català.

E: Perquè anaves a una escola de monges.

P: Sí.

E: Aha.

P: Sempre amb castellà. Totes les assignatures.

E: I... ho portaves bé, això, de parlar...? o potser ni t'ho plantejaves...

P: Bueno, és que al col·legi era amb castellà, amb les amigues del col·legi, que eren catalanes, el català, i quan arribaves a casa el català, perquè els meus pares parlaven el castellà bastant malament. No en sabien gaire.

E: Aha. Molt bé. Eeehhhh (*llarga*). Aveure, relacions familiars, bueno és això que comentàvem... Mm... Si haguessis de fer una llista de paraules a les quals associes el català, quines parau (-). Perquè nosaltres, amb el grup de recerca, hem estat fent uns qüestionaris, i a la gent demanem que diguin dotze paraules que associïn al català. Tu podries dir-nos algunes paraules, a banda d'això que m'has dit *pare i mare*...

P: Vale, jo les paraules que associo al català són paraules molt del poble, perquè quan era petita anàvem al poble, llavons tinc paraules que no es fan, que no s'utilitzen gaire a Lleida, com al més de dir *agafa* dius *agarra*, *no ho toquis*, *no ho tocos*...

E: Sí.

P: *No vinguis, no vingos*. I aquestes coses a vegades amb la família encara les parlem perquè ens fa gràcia recordar el quan era petits i la nostra padrina ens deia: “No agafos això, que prendràs mal!”. I ara tothom diu: “No agafis això, que et pots fer mal!”. I clar a mi (-)

E: Tu ja no ho dius *no agafos*?

P: Jo ja no ho dic. Però a vegades amb els meus germans ho recordem, perquè ens fa molta gràcia, perquè els nostres padrins del poble parlaven així. I nosaltres a l'estiu anàvem allí.

E: Aha.

P: I per exemple, pujaves les escales i et deien: “Vigila, que si no hi veus, acluca’t”. I ara, clar: “Vigila si no hi veus pues obre la llum”. Vull dir...

E: Ha ha ha!

P: Són coses que les recordes de petita i et fa gràcia. Però, bueno, ara per suposat que ja no hi parla dingú així.

E: No?

P: No, no. Que va.

E: I si et digués que mon germà encara diu: “No ho faigos”, “no ho agafos”, “no...”

P: Pues et diria que té moltes amistats a pobles o que, bueno, que li ha quedat aquest d'això. Però és que és difícil.

E: Però tu creus llavors que als pobles encara s'usa.

P: La gent gran sí.

E: A Lleida ciutat ja no?

P: Jo crec que no. Però la gent gran dels pobles per suposat que sí, per suposat que sí. I ambés de conduir pues no et deien: “No condueixis”, “no menis”.

E: No *menis*?

P: No *menis*. Tu saps menar el cotxe? Dius què és *menar*. *Menar* és conduir. És que ells menaven el carro.

E: I quin... de quin poble...?

P: D'Artesa de Lleida.

E: Artesa de Lleida. Molt bé. Què curiós, no?

P: Aha.

E: I creus que això forma part una mica del parlar de Lleida o de la província de Lleida? O creus... o...?

P: Home, a Lleida es parla molt diferent de Barcelona, Tarragona o Girona. A Lleida pues tenim... sempre diem *lo*, no diem mai *el*, diem *mansana* no diem *poma*, diem *vas* no diem *got*... però bueno, jo penso que una vegada ho posis per escrit posa-ho com vulguis, però jo crec que està bé també que tinguem la nostra manera de parlar.

E: Tu el dius el *lo* i el *vas* i tot això?

P: Jo sempre, sempre. El *lo* sempre. Sé que es pot dir però que no es pot escriure. Si tinc que escriure escric *el*, però si tinc que parlar vull i dic *lo*.

E: Molt bé. I conscientment, eh? Veig (-)

P: Conscientment, conscientment. Totalment. I sobretot amb les meves netes, que no són d'aquí, perquè sàpiguin que aquí es diu *lo*.

E: D'ón són les teves netes?

P: Les meves netes són nascudes a Roda de Ter.

E: Aha.

P: I ells parlen català molt més correcte que el nostre, però diferent. I a mi m'agrada que també sàpiguin d'on són les seves arrels. I els hi dic moltes vegades. I a vegades juguem a parlar de Lleida.

E: Jugueu a parlar de Lleida.

P: Sssí. Llavons elles diuen, ho acaben tot amb [ɛ], diuen *lo...*
I saben que a Lleida es parla així.

E: I quan dius que el seu parlar és molt més correcte?

P: No molt més correcte, no. No molt més correcte. Nosaltres parlem d'una manera i sabem que allò no ho podem escriure; ells la manera que parlen és com s'escriu. Llavons per això penso que és més correcte, però no perquè a mi m'agradi més. A mi la sonoritat m'agrada més la meua, sonoritat.

E: Aha.

P: Però bueno, elles parlen així, i els hi sembla que aquí parlem malament. Jo els hi dic: "No és que parlem malament, parlem diferent", però malament no.

E: Aha. Veig que has reflexionat molt sobre aquest tema, no, Montse?

P: No, perquè a mi m'agrada molt, m'agrada molt, m'agrada molt sàpiguer d'on venim. I elles han de saber que la seva família materna és de Lleida i la seva família paterna és de Premià de Mar, que parlen d'una altra manera.

E: Ah, molt bé.

P: I a elles els agrada, eh!

E: Sí?

P: Sí, sí, sí. Quan juguen a vendre amb mi, juguem a vendre parlant lleidatà, perquè elles saben d'on venen, clar. No, no. I la meua filla també els hi parla. Però... al col·le no hi pot parlar perquè els nens no l'entenen. Ella és mestra i segons com parla...

E: Això la teva filla?

P: Clar. Ella el primer dia que va arribar a treballar va fer un dictat i els nens ho van acabar tot amb *e*. I llavors ella va tindre que reciclar una mica, perquè clar, la manera que tenia de parlar... els nens no entenien que allò acabava amb *a*. Ells ho acaben tot amb *a*; nosaltres ho acabem tot amb *e*.

P: I llavors la teva filla ha canviat la manera de parlar per poder treballar?

E: Claaar. Ha canviat la manera de parlar. Perquè els hi deia als nens: “Vigileu, no pugeu a l’*acera*”. I ells diuen la *vorera*. Llavons ella clar, porta més anys allà que aquí, ja parla més d’allà que d’aquí.

E: Sí?

P: Clar. Normal.

E: I se’t fa estrany a tu quan ve aquí o no? O llavors canvia?

P: Noooo, perquè jo tampoc li ho noto molt.

E: No.

P: No, jo no li ho noto molt. La gent que la veu poc diu: “Oh, has canviat molt, parles més d’allà!”. I la gent d’allà: “Ala, que ets de Lleida, com es nota!”. Però bueno...

E: Això passa sovint, no?

P: Clar. I tant, i tant.

E: Molt bé, Mireia. Eeemmm, ara et faré una pregunta que és, no sé si íntima, però... et diguessin que... o sigui, si fessin desaparèixer el català tu com te sentiries? Quins sentiments (*solapament*) experimentaries?

P: Jo molt malament, me sentiria molt malament, perquè sempre m’he expressat en català i me faria molta ràbia. I si desaparegués que desaparegués, jo el continuaria parlant i intentaria que els meus fills i els meus nets lo

continuessin parlant. Me sabria molt greu. És que no crec que desapareixi. Espero i desitjo que no desaparegui, com espero i desitjo que no desaparegui cap idioma, perquè tothom té que tindre el seu.

E: Aha.

P: Jo els accepto. Jo ho accepto. Jo, si una persona em diu: “Vinc de fora, parla'm amb castellà, que no t'entenc”, no tinc cap problema. Si a mi m'ho demanen correctament jo no tinc cap problema.

E: Aquest és un altre tema interessant. Si t'entenen però et parlen en castellà què fas?

P: Jo tinc molts amics, que són, que parlen el castellà i entenen el català, i em diuen: “Háblame como quieras, si me quieres hablar en catalán háblame, pero de la misma manera que tú me puedes hablar en catalán yo te puedo contestar en castellano.” Llavons depèn amb qui parlo català i em contesta amb castellà, depèn amb qui canvio jo, depèn amb qui canvia l'altre. Vull dir no en tinc cap de problema. No el busco el problema. No el busco el conflicte. Busco...

E: La comunicació (*solapament*).

P: Ara, si sé que una persona sap parlar el català i pels seus d'això no el vol parlar, que no el parli. Jo li parlo en català i ella que em contesti en castellà. Com que los dos mos entenem no hi ha problema.

E: Aha.

P: Però jo si entro en una botiga a Lleida dic “bon dia”, no dic “buenos días”, perquè penso que estic... Si jo me'n vaig a Madrid i entro en una botiga no dic “bon dia”, dic “buenos días”; pues per lo tant, (*solapament*) és així.

E: Lògicament.

P: Cada u que després contesti com li doni la gana.

E: Aha. Dius que no el busques el conflicte.

P: No.

E: Però de vegades te l'han buscat a tu? T'has trobat en alguna situació (-)?

P: Bueno... alguna vegada he entrat en alguna botiga i te parlen amb castellà. I llavors jo li dic: "Em cobres?". "Ah, sí, sí, et cobro". I jo li he preguntat: "Escolta, per què parles amb castellà, si saps parlar el català?". Llavors la noia diu: "Bueno, és que ens diuen que en principi ens dirigim a la gent amb castellà. I llavors si ells ens parlen amb català llavors nosaltres canviem". "Pues jo crec que té que ser el contrari. Tu estàs vivint a Lleida. Si una persona et ve i et parla amb castellà pues tu li contestes amb castellà. Però tu d'entrada li has de dir «bon dia, li cobro?». Si ella no t'entén pues ja t'ho dirà". I la majoria de les noies em diuen que tinc raó.

E: Ah, mira, veus.

P: Sí, sí. No m'he trobat mai amb cap persona... mai, eh, de veritat que no. Mira, potser he tingut sort.

E: Sí. I escolta, i fora de Lleida? Perquè, bueno, al cap i a la fi Lleida i Girona és on més s'usa, i les Terres de l'Ebre, és on més s'usa el català. Però per exemple, a Barcelona o a Tarragona... no sé si t'hi mous gaire, bueno si...

P: No m'hi moc gens.

E: No?

P: No, no, no. Perquè de veritat és que jo només me'n vaig a Roda de Ter i a Roda de Ter són, bueno, no sé com explicar-t'ho. La terra del Martí i Pol, tu mateixa.

E: Sí, sí.

P: Allà el català és lo màxim. Vull dir, molt poca gent es dirigeix a tu amb castellà. Inclús els emigrants parlen el

català. I els altres llocs, pues la veritat és que no m'hi he trobat. No et puc dir.

E: No, no. Millor, millor.

P: Sí, sí.

E: Eeeemmm... més o menys ja m'ho has explicat, però aprofito per fer-te la pregunta. Com valores la diversitat lingüística? M'has fet abans un comentari dient que de la mateixa manera que no vols que desaparegui el català doncs no vols que desaparegui cap llengua.

P: No. No, no, no, no.

E: Què significa per tu la diversitat lingüística al món?

P: Pues lo millor que hi pot haver. Perquè cada u té que ser lliure de pensar, de parlar com vulgui... mentre sigui educat amb l'altre. Perquè si una persona no t'entén pues intentar que t'entengui. Perquè si jo me'n vaig a França lo més normal és que tingui que saber com a mínim quatre paraules amb francès, perquè si no no m'entendran. I si me'n vaig a Anglaterra pues amb anglès. I si no m'entenen pues tindrè que buscar el mitjà perquè m'entenguin. Però vull dir que cada u té que tindre el seu valor de la seua llengua. És així.

E: Aha. Perquè, ara ve una pregunta trampa, Mireia, he he, perquè i si ens comunicéssim tots en anglès, no seria suficient?

P: No. No.

E: Si l'important és comunicar-se, al cap i a...

P: No. Jo si fessin un idioma nou, digue-li com vulguis, perquè el parlés tothom amb tothom me semblaria molt bé. Però no té perquè ser l'anglès. Potser el català, el castellà, l'alemany, el francès... per què té que ser l'anglès? Per què ens han de dir ara, vull dir hem de parlar tots amb anglès...? Si tu te'n vas a Estats Units hi ha més castellanoparlants

que anglesos. Si tu vas a una botiga i dius “En español?”. Buuum, te surt trenta persones. No sé. Ara dius, fan un idioma nou, pues venga, tothom a aprendre aquell idioma. I quan surtis del teu país parles aquell idioma i el sap tothom. Ara és l’anglès. Quan jo estudiava al col·legi era el francès (*solapament*). Jo no sé parlar anglès.

E: I en el seu dia era el llatí, no?

P: Clar. Jo, amb francès encara em defensaria, quatre paraules. Amb anglès em costa, perquè clar, no en saps, no n’has fet mai. Però ara mira, està de moda l’anglès. Potser dintre de dos anys estarà de moda el rus.

E: Aha.

P: Ja ho veurem.

E: D’acord. Però, a banda de tot això que em dius, que està molt bé, eeh.... jo volia també saber la teva opinió sobre què és una llengua. És a dir, no només si li veus un valor com a mitjà de comunicació que és, o hi porta intrínsec alguna altra cosa?

P: Home, no, hi porta intrínsec sobretot la nostra... La nostra té una història i té un, molt... Suposo que el castellà també, però bueno no m’hi he interessat per aquesta llengua. Però hi ha llengües que són molt més noves que la nostra. El català es parla des de fa molts, molts, molts i molts anys. És una llengua i una cultura que molts països no tenen. Jo penso que, que... cada qual ha de defensar el seu.

E: Sí.

P: Però jo des de luego la defenso a mort. Jo no soc capaç de dir que una llengua és millor que l’altra. Però per mi la millor és la meua, clar.

E: Aha. Eeh... no veus, per tant, una situació en un futur llunyà en què pugui desaparèixer el català, no? Te costa...

P: Jo crec que no. I espero que no (*riure*). I desitjo que no.

E: A pesar també d'algunes iniciatives polítiques (*solapament*) per part d'alguns partits polítics (-)

P: Però... bueno, bueno, bueno, menos mal que hi ha algunes altres persones que no opinen així. Donem gràcies. No sé a qui li hem de donar gràcies, però hem de donar gràcies que hi ha gent que defensa la cultura i jo crec que no es perdrà. Almenys jo no ho veuré (*riure*).

E: Perquè, per tant, la llengua l'associes a la cultura?

P: Clar, clar. Claríssim, claríssim, clar.

E: Aha.

P: És que dintre... no és només parlar el català. Nosaltres tenim una cultura i tenim una història que s'ha de valorar. I suposo que els altres països també la tenen. Jo no m'he dedicat a estudiar-la. Però la gent que fa filologia francesa o anglesa o lo que sigui, pues suposo que també els altres països també deuen de tindre la seua. Suposo, vaja. No ho sé.

E: Aha. Iii... de tot això que s'acusa el sistema educatiu català, que dedueixo que tu estàs a favor d'aquest sistema, i de la immersió lingüística, de l'adoctrinament a les escoles...?

P: Pues que no saben quina excusa buscar i busquen aquesta, però és mentida. Perquè si veus les estadístiques... escolta, tu no veuràs cap nen ni nena catalana que no sàpiga parlar el castellà. Passa que nosaltres ja tenim la ventatja que d'entrada ja parlem dos llengües. I molta gent no la té aquesta ventatja. La tenen, a Espanya la tenen... nosaltres, els gallegos i els bascos. Els demás parlen tots el castellà i no ho poden entendre això. No ho entenen. No entenen que els nostres fills sàpiguen correctament els dos idiomes. No ho entenen. Hi ha molta gent aquí que parla el castellà millor que molta gent a Castella. Però és que ara ells, pues, bueno, com que no ens entenen, pues escolta, és el seu problema.

E: I què li diries a algú que diu que el castellà està perseguit a Catalunya?

P: Pues que s'ho faci mirar! (*riures de les dos*). Perquè és mentida totalment. A veure, jo no he sentit mai a dingú que li diguin: “No pots parlar el castellà”. Escolta que cadascú parli... Bueno, aquí tens la d'aixonses, no? l'exemple: la Xaro i el Josep parlen moltes vegades amb castellà amb d'altra gent.

E: Aha. Sí.

P: Inclús jo alguna vegada la Xaro em diu algo amb castellà a mi i jo li contesto amb castellà. Però jo trobo que té molt valor lo que ells han fet amb els seus fills. Perquè molta gent trauria la seua, la la la... ensenyaria als seus fills la seua llengua materna i paterna, que és el castellà. I ells s'han pigut adaptar molt bé. Això és molt valorable.

E: Això és igual que els meus pares.

P: I tant! Això és molt valorable. Jo sí que no, és que no he tingut DINGÚ a la meua família que no hagi set català. Llavors m'ha costat, m'ha costat més, amb el sentit de que jo, fora del col·legi, si no tenia alguna amiga, no.

E: És més, el cas de la Xaro i el Josep encara és més curiós que el dels meus pares, perquè els meus pares parlaven entre ells en castellà i a nosaltres, que té molt de valor, eh, el que dius tu, ens van educar en català.

P: Sí, clar.

E: Però és que el Josep i la Xaro tan aviat poden parlar en català com en castellà (*solapament*) entre ells.

P: Sí, però si parlen amb els seus fills sempre parlen (*solapament*) amb català.

E: Sí, sí, sí, sí.

P: I això és important, eh! Entre ells sí.

E: No, però que és curiós que fins i tot ells que s'han conegut en castellà, hagin après... o sigui, van canviant, van canviant, no? O sigui, van canviant del català al caste (-)

P: Sí, sí, sí. A mi, la xxxx alguna vegada m'ha parlat amb castellà; el Josep, mai. MAI m'ha dit una paraula amb castellà el Josep. La Xaro alguna vegada però sempre que hi ha hagut alguna altra persona que parla (*solapament*) castellà.

E: No, i que és inconscient. És totalment inconscient.

P: Però... és que a mi no em surt. A mi em costa.

E: Ja, ja... No ho estic, no ho estem jutjant tampoc. Eemmm... ara tornem a la diversitat lingüística, però dintre de la mateixa llengua. Abans parlàvem d'això del lleidatà, que molt bé has dit. També creus que, bueno, suposo que pel que has dit també hi estàs d'acord: la diversitat dintre de la mateixa llengua és valuosa?

P: Bueno, sí, perquè al final hi ha pobles pues que tota la vida han dit una paraula d'una manera pues jo entenc que ho vulguin... o jo què sé, a la Franja, que parlen d'una manera, o a la Vall d'Aran, que parlen d'una altra. Jo, a l'estiu, vaig a la muntanya i la gent de la muntanya no parla com la d'aquí. I a mi m'agrada sentir-los. M'agrada veure que gent jove parla com els seus avantpassats. A mi m'agrada. Jo crec que això no s'ha de perdre. Que després vagis a un examen i hakis d'escriure correctament, ja me sembla bé. Però que tu tens que parlar com parlen a la teva casa, i s'ha de seguir. És que si no es perdrà tot això. I això és bonic. A mi m'agrada, vamos, no ho sé. Dis-me nostàlgica, però a mi m'agrada (*riure*), a mi m'agrada. Sí, sí.

E: No, no. Està molt bé, està molt bé. Mireia, en termes identitaris, tornant una mica a..., tu com te definiries?

P: Me definiria? Com vols dir?

E: En termes identitaris, d'identitat. Tu diries: "Jo soc..."

P: Pues jo soc una persona catalana, nascuda a Lleida, totalment d'esquerres i molt en contra de moltes coses que estan passant ara, que si les poguessa canviar les canviaria

amb 5 minuts (*riure*). Però com que no les puc canviar, pues bueno. No hi estic d'acord i intento fer lo màxim perquè les coses vagin a millor, ja que hem viscut una època que anaven a pitjor, que era tot (-). Nosaltres, la nostra generació, hem viscut molt la dictadura. No m'agradaria pas que tornés a vindre i... molt em temo que segons qui pugi tornarà, perquè... per això és intentar que no torni, vamos. Al contrari.

E: Molt bé. I pel que fa a la llengua en si mateixa, hi ha alguna cosa més que... perquè més o menys ja m'ho has explicat tot... No sé si vols afegir alguna...

P: No, no, no, no.

E: Alguna anècdota que t'hagi passat relacionada amb el català, no cal que sigui negativa (*solapament*), no cal que sigui un conflicte.

P: No, no, no, no. Pues això que et dic, que a vegades les meues mateixes netes se'n riuen de mi. I em pregunten: "Iaia, i això que dius què és?". Pues llavors jo els dic: "Pues mira, això és això; nosaltres ho diem així i vosaltres...". "Ah pues mira, m'agrada. Quan vingui a Lleida ho diré". I ja està. Bueno, llavors els hi diuen a les seues amigues: "Mira, els meus... la meua iaia i el meu padrí a Lleida diuen això".

E: I diuen *padrí* també?

P: I diuen *padrí* i em diuen *iaia*, perquè és lo que han sentit, que jo els hi deia als meus. I llavors els seus, els altres són els avis, perquè són de Barcelona. Són els avis.

E: Llavors vosaltres sou els padrins i (*solapament*) els altres són els avis.

P: I ells són els avis, sí, sí.

E: Doncs molt bé, no?

P: Aha.

E: I tots contents.

P: I tant.

E: Perfecte. Doncs, no ho sé. Jo crec que ja està tot, Mireia.

P: Pues molt bé.

E: Moltes gràcies per ajudar-nos.

P: De re. A manar (*riure de les dos*).

Entrevista 6: Xènius

E: Vinga, bon dia. Ens trobem aquí amb el Xènius i procedirem a fer-li l'entrevista. Bon dia, Xènius.

P: Bon dia. Què tal?

E: A veure, mira, ens agradaria que ens expliquessis quina és la teva llengua d'ús habitual.

P: Sí, doncs a casa hem parlat tota la vida en català. I... bueno, també, amb els amics, ja que he estat en un col·legi que venen alumnes de la Franja i tal, també he utilitzat el castellà bastant freqüentment.

E: Quin és aquest col·legi?

P: Terraferma.

E: El col·legi Terraferma.

P: El col·legi Terraferma, que està a Alpícat.

E: Sí. Aha. I d'on dius que venen els teus companys o...?

P: Sí, a veure hi ha gent de tot, gent de pobles de Lleida, de Seròs, Aitona, Almacelles, tal, però també gent de Barbastro, com he dit abans, o sigui que (-). Bueno justament aquest no vivia a Barbastro sinó que ell era de Barbastro. Vivia a Alpícat, però. Sí que és gent d'Oso de Cinca, de Monzón, de Binéfar, que venien expressament al col·legi.

E: I d'aquests, n'hi havia que parlaven català o tots parlaven castellà?

P: No, no. La majoria d'aquesta gent... N'hi havia algun que sí, que s'espavilava per aprendre català, però en general ho passaven malament a l'assignatura...

E: De català? (*solapament*)

P: De català, sí.

E: Perquè per ells era obligatòria.

P: Clar. Sí, sí. Però amb els companys se solien relacionar en castellà.

E: I per a la resta de matèries, s'impartien en català o...?

P: Doncs, sempre ha anat en funció del professor. És a dir, jo què sé, igual fas Física amb castellà i, no sé i, per dir una altra assignatura, Història amb català. O sigui era una mica segons el professor i...

E: I això ha pogut generar algun conflicte amb les famílies que s'hagin queixat...?

P: No, no, no.

E: A tu no t'ha arribat aquesta informació?

P: No, no, no. Al Terraferma, que jo sàpigui, o sigui no conec cap cas que hi hagi hagut problemes per la llengua. I, sí, sí que he sentit d'altres instituts i tal que pot haver-hi hagut. Però al Terraferma mai, que jo sàpigui, cap conflicte per aquest tema.

E: D'acord. Seguim amb la família. Dius que amb... no sé si tens germans?

P: Sí, som quatre.

E: Sou quatre. I la llengua és el català, la llengua que utilitzeu?

P: Sí, sí.

E: Avis...

P: Sí, sí. Tota la família, català.

E: Sí? Molt bé. Ara estàs, però, estudiant a Barcelona, no?

P: Exacte.

E: Molt bé. Has començat aquest any un grau...

P: Aha.

E: I... a quina..a on estàs fent el grau?

P: A la UIC, Universitat Internacional de Catalunya.

E: Ah, d'acord. I quina és la llengua d'ús habitual allà?

P: Castellà.

E: El castellà.

P: Sí, sí. I jo, com a catalanoparlant de tota la vida, entenc que es parli amb castellà a la meua classe, per exemple, perquè hi ha molta gent de fora. O sigui venen gent de tota Espanya, inclús gent d'Amèrica del Sud. I són gent que el seu objectiu no és aprendre català sinó venen a aprendre sobre publicitat i relacions públiques en aquest cas.

E: Aha.

P: Llavors... hi ha professors que diuen: "La meua assignatura és en català". I és així, però majoritàriament, si un alumne o dos demanen que sigui en castellà la classe i els demés hi estem d'acord, doncs ho fan amb castellà.

E: I us ho consulten això o...

P: Sí, normalment...

E: A principi de curs?

P: Que jo sàpigui, sí, em sembla que va ser, bueno cada professor el primer dia de classe pregunta... es fica a parlar... tenfem un, que era com de Filosofia i tal, que va començar a parlar en català, ja es veia que era el seu idioma... vamos el seu idioma principal i dos noies li van demanar si ho podia fer en castellà. Tothom hi va estar d'acord i cap problema. Vull dir, jo crec que la nostra classe és una mica exemplar en aquest tema, perquè o sigui no tenim en compte la política ni molt menos a l'hora de tenir en compte un idioma. És a dir, a mi m'és igual parlar en català que en castellà. Independentment de les meves ideolo(-), del meu pensament polític, que el tinc format igual que

els demés, som capaços de posar-nos d'acord i ja està, i no tenir en compte...

E: D'acord. Seguim amb la família. Eh... o a la família o el teu entorn habitual, en quins casos, per exemple, diries tu, a banda de la universitat que utilitzes el castellà? Perquè dius que tota la família és catalanoparlant... Els teus amics de Lleida també són catalanoparlants?

P: Sí, majoritàriament.

E: Per tant, en quin percentatge diries que utilitzes tu el català?

P: El català... la major part. No sé, si vols números...

E: Un percentatge, és per dir...

P: Vale, vale. No sé. Pues potser un 70 % el català i un 30 % castellà.

E: Aha.

P: Perquè, bueno, com t'he dit a la universitat hi ha molta gent de fora de Catalunya, de fora d'Espanya.

E: Sí, sí.

P: I amb aquesta gent sí que em relaciono amb castellà.

E: I quan te mous (-) vius a Barcelona?

P: Sí.

E: Durant... en un pis de lloguer, en una residència?

P: En una residència universitària.

E: Molt bé. La llengua de la residència?

P: 50-50.

E: 50-50.

P: Sí, però pel tema aquest, que crec que estan més interessats en la seva carrera que no en el català.

E: Aha. I per moure't per Barcelona?

P: Doncs, jo crec que més el català.

E: Sí?

P: Sí, però també em fas dubtar, eh!

E: Ah, sí?

P: Sí, sí, sí. Ara que ho dius.

E: Bueno, tampoc no hi has pensat. La llengua que surt i ja està, no?

P: Sí, sí. Jo crec que també va molt en funció del barri, eh, per això.

E: Del barri? En quin barri estàs tu?

P: Estic a Pedralbes.

E: Aha.

P: Que de fet tampoc és que hi hagi molt comerç ni molt oci per allí, o sigui que...

E: Ja. Bueno. A veure, tu a quines coses associes el català? O sigui, si a tu te diuen la paraula *català* en què et fa pensar a tu? Coses que et venen al cap en relació amb el català.

P: Home, em ve al cap, per exemple, la família. Em ve al cap, Catalunya, les coses emblemàtiques de Catalunya, de les quals em sento molt partícip i orgullós. I... no ho sé.

E: Pensa que hem fet uns qüestionaris, he he! L'Aleix ens ha ajudat molt a distribuir-los, i hem demanat fins a dotze paraules. I en portes tres o quatre.

P: Ah, paraules? Paraules, paraules concretes?

E: (*riure*)

P: Sí. No és que te'n demani dotze, però a veure si me'n pots dir més, de coses.

E: Doncs, a veure. Ho he de pensar bé. Ha ha ha!

E: Tu imagina que te'n vas, fas un viatge a l'estranger, i de sobte sents algú parlant en català o la paraula *català*. Què et passa pel cap?

P: Em passaria pel cap les sardanes.

E: Sí?

P: Sí. Els castellers. Em passaria pel cap el Mediterrani...

E: Ah, mira.

P: Els Pirineus. Què més? No ho sé, la mateixa gent; o sigui, jo quan sento parlar català una persona ja em transmet confiança per dir-ho d'alguna manera.

E: Aha! Molt bé.

P: I no sé. Ara mateix no sabria...

E: Què significa per tu parlar català, o què significa per tu la teva llengua materna?

P: Home, pues per mi és molt important, perquè crec que ens identifica molt. O sigui, una persona quan parla català ja se li pot identificar una cultura, unes tradicions, ademés que com més xxxxxx que vaig néixer és algo que casi casi porto a la sang. Per mi és molt important el català. Sí, sí.

E: Molt bé. Si mai fessin desaparèixer el català tu quins sentiments experimentaries? Com te sentiries? Sabries descriure algun sentiment? Ara t'has de posar en una situació utòpica, bueno utòpica no; utòpica no és la paraula, imaginària. Esperem que no arribi mai, però si succeís això, que fan desaparèixer el català, tu què sents?

P: Home, jo espero que no passi mai, però si passés a mi no em faria cap gràcia. Vull dir, sentiria que m'estan prenent una cosa que és meva.

E: Aha.

P: A banda de... no em ficaria en política ni molt menos, eh!
O sigui no...

E: Aha. No, no. Jo et pregunto per sentiments, eh! Què sentiries tu?

P: (*solapament*) Sí, sí. Sentiria que em faria ràbia, o sigui...

E: Ràbia.

P: Ràbia, tristesa si no hi ha res a fer, perquè sentiria que m'estan prenent una cosa que a mi m'han donat de petit i que jo voldré transmetre als meus fills també. A mi no em faria cap il·lusió, no.

E: I si et demanessin que fessis alguna cosa en favor del català, què estaries disposat a fer?

P: En favor del català?

E: Sí.

P: En quin sentit? És a dir, si jo pogués fer algo perquè no desapareixés?

E: Sí.

P: Ostres! Tampoc ho sé. No sé què dir-te. No sé fins a quin punt...

E: No és que t'ho vagi a demanar, he! (*riuress*) És una situació hipotètica, eh! per saber...

P: És a dir, fins a quin punt arriscaria jo algo meu o...?

E: Bueno, no cal arriscar. Si tu estàs disposat a fer alguna cosa o no. O deixaries que les coses fluïssin tal com han de fluir.

P: Home, jo si veгуés la possibilitat que jo puc influir en alguna cosa sí que m'hi implicaria. A mi m'agrada molt moure'm pel que a mi m'estimula ser.

E: Aha. Com valores tu la diversitat lingüística al món? O sigui, el fet que hi hagi, que es parlin més de sis mil llengües per tu és positiu, és negatiu? Amb una en tindríem prou? Hem de parlar tots l'anglès?... Què n'opines de tot això?

P: No, jo penso que és molt positiu que hi hagin moltes llengües, perquè, com t'he dit abans, o sigui, una llengua té una cultura, unes tradicions darrere, no... Ningú té el dret de traure-li una llengua a ningú, ni... I crec que tampoc podem obligar a ningú a parlar cap llengua, tot i que això pugui dificultar després en... a l'hora de relacionar-nos, no? Perquè ens trobem... Pensa que ara anem al mundial de Rússia, que et trobes amb gent de tots els països, i igual... si la gent no sap anglès no et podràs posar d'acord. I sí que penso que pot suposar una mica un problema, que no tinguem una llengua comú, però (-)

E: L'anglès no serveix com a llengua comuna?

P: Sí, jo crec que sí. Si haguéssim de posar una llengua comuna... encara que no és la més parlada, no, l'anglès, ara mateix?

E: Mmmm... crec que no. El xinès té més parlants.

P: Vale. Bueno, però si haguéssim de posar una llengua en comú al final és l'anglès.

E: Però si hem d'aprendre el xinès ho tenim clar, eh? (*riures*)

P: Sí, sí. Si hem d'aprendre el xino ho tenim clar. Exacte (*riures*).

E: O sigui, a tu ja t'està bé la diversitat, també t'està bé que hi hagi una llengua per entendre'ns tots...

P: Sí, sí, tot i que... M'agrada la diversitat, m'agrada molt.

E: T'agrada aprendre idiomes a tu, Xènius?

P: Doncs mira, última (-) fa un mes o així em vaig treure el B2 d'anglès.

E: Ah, molt bé! Enhorabona!

P: Sí, sí. Gràcies. Perquè, bueno, poder fer Erasmus, per poder-me graduar i tot. I... o sigui com que fer anglès o fer un idioma suposa anar a una acadèmia, tal... a vegades pot fer mandra, no? Perquè són com hores extra que fas, extrascolars o tal, però ho has de mirar com una miqueta més enllà, no? O sigui, ho fas pel teu bé, perquè vols. I a més pots aprendre anglès de moltes maneres, ja sigui mirant sèries, llegint o...

E: Però a part de l'anglès, hi ha algun altre idioma que t'atregui o no...? (*solapament*) O dius: "Mira, jo d'anglès ja en tinc prou"?

P: Doncs ara mateix tinc l'anglès i... o sigui, m'agradaria portar l'anglès una miqueta ja a un bon nivell.

E: Segur?

P: Ara tinc un nivell intermig-alt, però bueno m'agradaria anar una miqueta més. I bueno, no descarto en absolut, en un futur aprendre una altra llengua, tot i que ara mateix no ho tinc al cap, però ja... (*solapament*) hi ha els estudis...

E: Tens altres prioritats.

P: Exacte. Sí, sí.

E: Molt bé. Hem parlat de la diversitat lingüística però jo voldria que parléssim de la diversitat dintre de la mateixa llengua, en aquest cas el català. Tu parles de Lleida, no?

P: Sí.

E: Ets de Lleida. Has viscut tota la vida a Lleida entenc, no? Excepte aquest últim any que t'has traslladat a Barcelona. Això de parlar amb accent de Lleida a Barcelona, què? Explica.

P: M'identifica. O sigui...

E: T'identifica.

P: Fa molta gràcia perquè a la meua classe només soc jo de Lleida i ja quan senten la *E*: “Ja està el de Lleida”! he he!

E: I què et diuen?

P: No, pues al principi sempre es fa una miqueta de conya, que et parlen a tu amb la *e*.

E: Amb la *e*, no?

P: Que no en saben, “dicho sea de paso”. No, no... O sigui, jo sí que els puc imitar a ells, però ells a mi no em poden imitar (*solapament*). És lo que hi ha.

E: Ah, no?

P: Alguns sí, alguns sí...

E: Ho portes bé per això, no? Vull dir no t’ho prens...

P: Que va, que va. Mai cap inconvenient. Bueno, hi ha un noi d’Alcanar que també té un... no és el mateix però la *e* a vegades se li escapa també. Sí, sí, però que va! En cap moment m’ha suposat un inconvenient.

E: Has fet tu mai... o tens intenció de fer algun canvi en la teua manera de parlar perquè estàs a Barcelona o...?

P: No. No. Algun cop ho he fet, però... no, no.

E: Però ja no dic per fer la broma, eh! Sinó dius bueno...

P: No. O sigui és una cosa que podria passar, penso que si portés vint anys a Barcelona igual al final canviars la *e* per la *a* o la *o* tancada per oberta, però no seria algo intencionat ni molt menys. No sento la necessitat de canviar la meua... el meu dialecte.

E: Tu notes fàcilment les variants dialectals o no? O sigui, ara ets a Barcelona, suposo que aquesta diferència la notes, però no sé si t’has mogut gaire per la geografia catalana.

P: Bueno, a veure... Sobretot crec que es distingeixen ràpid les persones que són més de POBLE, que tenen un parlar

més, no sé com dir-ho, un parlar més representatiu, no, o més identificatiu, més característic.

E: Sí? I quins aquests, vull dir però quins pobles? D'aquí de Lleida o en general?

P: No sé, jo tenia companys d'Aitona o de Seròs, que... "Escolta, tal..." És com més, no sé com dir-te, més de... més casolà o... No vull dir que sigui pitjor, eh, ni molt menys, sinó que...

E: Ja, ja.

P: Són coses, peculiaritats que té...

E: Però d'altres territoris de, per exemple, no sé si has estat mai a Girona, Tarragona, a Vic, o a algun lloc d'aquests.

P: Sí.

E: O a les Illes Balears, o a València, o Andorra...

P: Sí, com t'he dit abans, els de Girona, per exemple, tenen un parlar bastant curiós.

E: El saps distingir?

P: Sí, sí.

E: Sabries distingir entre un de Barcelona i un de Girona?

P: Sí. Sí, sí.

E: Sí?

P: Sí. De fet, a vegades hi ha gent de Girona que em costa entendre-la, eh?

E: Ah, sí?

P: Sí. Em sap greu dir-ho, però...

E: Nooo. No, no.

P: No, sí, sí. Hi ha gent que em costa... La seva manera de parlar... Ells sí que s'entenen superbé però... Si et parlen

una miqueta ràpid... “Espera, espera, baixa una mica que...”
(*riures*).

E: (*riures*)

P: I els de Mallorca igual, eh?

E: Sí?

P: Sí, sí, també costa.

E: Mallorca, Mallorca o Mallorca...? Vull dir Mallorca, l'illa de Mallorca, o les Illes Balears en general?

P: Bueno, de les Illes Balears en general, sí.

E: Perquè si li dius a un mallorquí que parla igual que un eivissenc... ha ha ha!

P: Sí. Tens raó, tens raó. Ha sigut error meu, ha sigut error meu.

E: (*riures*) No, no...

P: Vull dir les Illes Balears, Illes Balears. Sí, em costa, em costa. O sigui, aquest any he conviscut a la residència amb gent de Mallorca, perdó, amb gent de les Illes Balears, em sembla que eren de Palma o per allí.

E: Bueno, de Mallorca. Ja ho has dit bé.

P: Ja ho he dit bé. I... i al principi costa. Si parlen una miqueta ràpid amb el seu dialecte, costa una mica agafara-los.

E: I quin és millor de tots per tu?

P: Per mi el millor és el meu. Però penso que no, no és superior a cap altre. És diferent.

E: Era una pregunta amb trampa (*riures*).

P: (*riures*) Ja m'ho he pensat, m'ho he pensat. Però si hagués de dir quin és per mi el millor, el millor sempre serà el meu, però...

E: Però que n'opines tu, que la gent digui, no sé si ho has sentit mai, els de Girona són els que parlen millor, o els de Vic, o que els de Lleida parlem malament. No ho has sentit mai? No t'ho han dit mai això? A veure, explica, explica, que això m'interessa molt.

P: Siif. I tant, i tant!

E: Parlem malament els de Lleida?

P: No. Jo penso que parlem bé, sobretot perquè, no sé, si tenim el cap una mica obert, la ment una mica oberta, hem d'entendre pues que, com que ens agrada la diversitat, pues hauríem d'entendre que les coses van així, amb una varietat, amb una diversitat, que ens enriqueix al final. I... i ademés, a nosaltres, si no m'equivoco, el nostre, la nostra forma de parlar quant a ortografia ens pot ajudar en alguns casos. No tenim alguns problemes que tenen els demés a l'hora d'escriure amb els accent i tal... i...

E: Però, per altra banda, tu quan veus, no sé si veus mai TV3 o veus...

P: Sí. Sí, sí, (*solapament*) sí que mirem TV3.

E: O el 33, el 324... Eh, tu quan veus les cadenes de la Corporació Catalana de Mitjans de Comunicació, eh, te sents identificat? O t'has acostumat a sentir un parlar diferent del teu i dius "bueno"?

P: A veure, sí que és veritat que...

E: O potser sí que sents gent que parla com tu, no ho sé, eh!

P: A veure, majoritàriament crec que no hi ha marge de... d'opinió, sinó que agafen gent que parla amb el català... què és l'oriental, no?

E: Sí.

P: Agafen gent que parla català oriental. O sigui els presentadors... tots són gent així (*soroll de gola*). Perdona.

E: Tranquil. I... i... bueno, i què? Això què suposa? Vull dir, re?

P: Bueno, penso que és una miqueta centralista, però... tampoc em genera malestar. O sigui potser (-)

E: Però t'agradaria que hi hagués més representació del català occidental, per exemple?

P: Sí. Sí, sí. Totalment.

E: No sé, aquest company teu d'Alcanar, que també parlar diferent de tu...

P: Sí. Sí. Jo crec que si també hi hagués alguna persona que parla com jo o semblant potser estaria més a gust o més còmode, però si...

E: A tu et sona una sèrie que feien de Lo Cartanyà? Tu ets molt jove, no sé si la vas veure. (*solapament*) Et sona o no?

P: Em sona, però no conec, no conec.

E: Vale, vale. (*A una tercera persona present*) Tu sí que la vas veure, no?

P: (*riure*).

E: Vale, vale. Què més? Llavors dedueixo que, igual que la diversitat lingüística al món, la diversitat dintre de la mateixa llengua també és positiva per a tu?

P: Totalment. Sí, sí. També és una forma de saber, saber d'on ve aquella persona ja sense que t'ho hagi dit, casi, casi.

E: Creus que pot arribar a desaparèixer? Perquè el... suposo que això ho has estudiat però... saps que les llengües amb una gramàtica tenen, bueno hi ha un estàndard, no? per unificar... Per tant, nosaltres tenim un estàndard. Mmm... Tu creus que hi ha un risc que desapareguin les formes dialectals o les formes de parlar particulars dels territoris o no?

P: Home, jo crec que és una cosa que suposaria un procés molt complicat i que, que hauria de ser molts anys perquè

passés això. I, o sigui ara mateix no ho veig gens viable, que em treguin a mi el meu català, o que ens treguin el nostre català, o que nosaltres els hi traguem el català als de Girona, vull dir...

E: Això difícilment passarà, eh? (*solapament*) En tot cas serà al revés.

P: No, això segur que no, això segur que no. Però no sé. Jo mai he vist en risc el meu català.

E: Però no creus que la televisió o els mitjans de comunicació exerceixen una influència molt gran com perquè a poc a poc les diferències es vagin diluint?

P: Sí. Potser he de dir que hi hagi algú interessat en què...

E: No, no. És una inèrcia, o sigui no és una voluntat, sinó una inèrcia.

P: Potser sí que hi pot haver aquesta tendència, no? perquè... o a la ràdio (-)

E: Pregunto, eh? Pregunto. (*solapament*) Vull saber la teva opinió només.

P: No. Sí, sí, sí. Tranquil·la. Perquè a la ràdio i a la tele doncs hi ha catalanoparlants més orientals, però no, o sigui en cap moment pugui arribar a aquest extrem. Bueno, espero que no passi. Igual sí, eh? Igual sí que...

E: Bé, en qualsevol cas tu no faràs cap esforç per parlar en una altra variant que no és la teva.

P: No, no, no. Ni molt menys.

E: A tu t'agrada?

P: I tant! Estic molt, molt orgullós.

E: No te'n serts avergonyit? No te n'has sentit mai avergonyit?

P: No pas.

E: Hi ha alguna situació a la vida en què s'hagi produït això, una situació graciosa o polèmica... No sé. La llengua ha sigut mai motiu, puntualment, eh?, d'alguna discussió, d'alguna situació que diguis:(*solapament*) "Me'n recordo d'això"?

P: Sí. Jo recordo quan anàvem de campaments, quan teníem 12, 13, 14 anys, amb gent de tot Catalunya, ens anàvem allí a Girona a fer... una casa de colònies i tal, i sempre al sopar o al dinar debatent quin era el millor català, però (-)

E: Ah sí?

P: Sí. Però més en un to de "pues vosaltres no sabeu dir això" i ho intentaven i no podien.

E: "Què és una mançana?". Coses d'aquestes, no?

P: Sí, exacte. Sí, sí. Sí, o... sí. És això bàsicament. Però sempre amb un to agradable i mai ha sigut... Bueno jo crec que mai ha arribat al punt de ser una confrontació ni molt menys.

E: Mmmmm... Jo crec que més o menys ja m'ho has dit tot, Xènius. No sé si vols afegir alguna cosa més. Tu, quan tinguis fills, voldràs tenir fills algun dia?

P: Siiiiif. (*solapament*) Si Déu vol.

E: Quina llengua els parlaràs?

P: Home, doncs si la meua dona és catalana i.... Si és catalana, el català. I si no és catalana, que podria ser, doncs no ho sé. Doncs parlaria el català i el castellà. Jo crec que no s'ha de tancar cap porta. O sigui, sigui d'on sigui la meua dona, el dia de demà, que encara no la conec, de moment (*riures*). Doncs no... no em privaré de (-)

E: Català de Lleida?

P: Clar, però és que és el meu català, és l'únic que li puc explicar. Al meu fill no li puc explicar el català (-).

E: Potser te'n vas a viure a..., no ho sé, qui sap? Potser la teua dona és d'Eivissa i... (*solapament*) i te'n vas a viure a Eivissa (*riures*).

P: Ah, bueno, pues si és d'Eivissa, benvinguda sigui, benvinguda sigui. Anem a Eivissa, tu. Ha ha ha!

E: Molt bé, Xènius. No sé si vols afegir res més. Alguna altra anècdota que te'n recordis en relació amb la llengua?

P: Doncs, ara...

E: De vegades hem viscut tots alguna situació que dius: "Ostres!". En algun bar, en algun... no ho sé.

P: Bueno, és que jo, la meva conclusió del tema de les llengües, aquí a Catalunya sobretot, és que està massa polititzat, o sigui, en general. La gent quan es queixa que escolten una llengua i no una altra, o en les escoles que també hi ha bastanta polèmica, crec que hi ha molts temes polítics darrere. I penso que si els més catalanistes hem de cedir una miqueta en el terreny i ser conscients que el castellà és important, i els que no siguin catalanistes han d'acceptar que el català també és bàsic i és un símbol de la nostra terra. O sigui, crec que tant el català com el castellà són importants. Per mi ho és més el català ara mateix, però penso que el castellà potser en un futur professional em pot obrir més portes que el català, perquè el català al final el parlem a Catalunya i poc més i, no sé, crec que, la llengua igual que l'esport i moltes altres coses no... s'han de polititzar el mínim possible, perquè al final acaben generant polèmiques i creen confrontacions. O sigui... que, bueno, (*solapament*) aquesta és la meva conclusió.

E: Aquesta és la teva conclusió.

P: Sí, és la meva conclusió. Sí, sí.

E: Doncs molt bé, Xènius. Moltíssimes gràcies per ajudar-nos i per atendre'ns.

P: Ha sigut un plaer. Moltes gràcies.

Entrevista 7: Joel

E: Bona tarda. Ens trobem aquí amb el Joel, de Menàrguens, i començarem, procedirem a fer-li l'entrevista. Bona tarda, Joel.

P: Bona tarda.

E: Aviam, eehh... explica'ns una mica quina és la teva llengua d'ús habitual.

P: La meva llengua és el català.

E: Aha.

P: Al 100 %.

E: 100 %?

P: 100 % (*solapament*).

E: No fas servir mai (-)

P: No... no canvio mai de llengua.

E: No canvies mai?

P: Només ho faig si m'adono que aquella persona no el pot entendre. Però en l'àmbit en què em moc jo difícilment això passa (*solapament*). Vull dir, és a dir...

E: Quin és?

P: És a dir, per l'àmbit em refereixo espacial, no?, d'espai.

E: Aha (*tus*).

P: Treballo a Lleida, jo entenc que tothom ha d'entendre el català. Si hi ha algú que no l'entén doncs ja m'ho dirà, d'entrada.

E: Aha.

P: Si vai a comprar, per exemple a la botiga, és curiós perquè sobretot quan pagues la caixa se t'adreça sempre en castellà.

E: A Lleida?

P: A Lleida.

E: Parlem.

P: A Lleida mateix. Bueno, clar, aquí a Menàrguens doncs és diferent. Només hi ha una botiga.

E: Ah!

P: Per tant, no. I és de per aquí. Aleshores, però, lo que és curiós és identificar el fet que tu estàs pagant, perquè possiblement al davant ha passat una persona castellanoparlant, o no, però d'entrada la llengua de comunicació veig que és el castellà. Perquè jo parlo en català i llavors me canvien al català, siguin castellans o siguin catalans, el que està a la caixa. Per tant, jo sempre parlo en català. No... no m'he trobat mai, mai obligat a canviar. I si no m'entenen a vegades penso tant se val.

E: Perquè tu ets nascut d'aquí de Menàrguens?

P: Sí.

E: Has viscut aquí tota la vida?

P: Sí. Jo m'he mogut entre Lleida i... entre Menàrguens i anar a treballar a Lleida.

E: Aha. Però abans em deies que havies estat un any fora.

P: Sí. Havia estat un any a Barcelona.

E: Aha.

P: I prou. I vaig estar a l'Autònoma, i etcètera. Però, fent cursos i... Però, bé. Allà també em movia, bueno, parlava català i ja està.

E: Aha.

P: Jo soc tossut amb això de la llengua.

E: Ets tossut amb això de la llengua.

P: Molt tossut. Molt. I aleshores ja no canvio mai.

E: I aquesta tossuderia?

P: S... I... Allò de per educació, no sé què... quan era més jove, eeehhh, podia tenir discussions sobre el tema aquest. Ara ja no les tinc. Passo. Senzillament miro de no entrar-hi, perquè si no sé que m'enfadaré. Clar, són discussions una mica tenses, perquè... per mi la llengua és molt important. I li dono moltíssima importància. Aleshores penso en català, doncs, per viure s'ha de parlar. Per tant, jo el parlo, en qualsevol àmbit. Bé, no sé si algun dia me... (-)

[*tall*]

E: Bé, Joel, em deies que utilitzes el català gairebé el 100 %, que per tu és molt important la qüestió de la llengua i, per tant, utilitzar-la. I ara m'agradaria que m'expliquessis, doncs, com valors tu la diversitat intralingüística. És a dir, la diversitat entre els dialectes, el fet que hi hagi una llengua estàndard...

P: Val, doncs...

E: Quina percepció tens tu per exemple del nostre, de la nostra variant dialectal, per exemple, del nord-occidental?

P: Entenc que és una variant que no té problemes, que no hi cap problema per parlar-la ni re de re, que potser...; és a dir, a nivell social, per la zona de la qual és, doncs cap problema. Potser té més problemes a l'hora de veure-la representada als mitjans.

E: Aha.

P: Als mitjans d'àmbit nacional de Catalunya, de TV3, etcètera. Que no és que hi estigui molt representada. Aquest seria potser el problema. No sé si és que no hi ha prou periodistes, jo què sé, d'aquesta banda o... no sé si pot ser això o què. El cas és que els dialectes estan potser més en funció d'un, de l'ús o del predomini d'un determinat dialecte que no pas la resta. Aleshores doncs, bé... Tampoc no em treu el son.

E: No et treu el son. Perquè tu em dius (*solapament*) que treballaves a l'editorial Pagès.

P: No hi pateixo gaire. A Pagès, sí.

E: I hi reflectiu molts trets de la variant dialectal?

P: Això va en relació al tipus de llibre. És a dir, si és un llibre que vol estar escrit d'una determinada manera, utilitzant una determinada variant, doncs es respecta, sigui la que sigui, la variant. Si no sempre és estàndard. Vull dir a l'hora de corregir-lo i tot això, no hi ha un predomini de... El llibre va en funció(-)

E: De l'autor.

P: De l'autor, per tant, del dialecte que hi vulgui fer anar. Normalment fan anar tots estàndard, rarament... Si és un autor que ve de per aquí dalt, de Tremp, tota aquesta zona del Pallars, aquestos acostumen a usar doncs el pallarès, etc., més trets propis. Si ve de València, o de l'àrea d'allà baix, doncs, també són d'utilitzar la seva variant, com si venen de l'àmbit de Mallorca i tot això. Però si són d'aquí del Principat, d'aquí baix, de la plana i tot això no.

E: I tu a l'hora d'escriure reflecteixes els teus...?

P: No. Jo escric estàndard.

E: Bastant estàndard, no?

P: Sí, perquè jo vaig començar a estudiar a l'institut, jo vaig fer el primer curs de català que vaig fer jo, el vaig fer a 1r de BUP. Perquè a l'escola aquí no s'ensenyava. Això era a l'any, jo soc del 65, doncs amb 14 anys, 65, 70... cap al 80, més o menys.

E: Aha.

P: I fèiem una hora de català, em sembla, al final. L'últim any, a 8è d'EGB, per lo qual fèiem molt poqueta cosa. I

aleshores vam arribar a l'institut ens deien “*meua* no es pot dir; s’ha de dir *meva*”. I altres, no?

E: Aha.

P: I altres... Tot uniformitzat a una determinada variant, a la que es portava, al que se semblava que havia de ser aquella i prou, no? I després quan escric, escric *meva*, no escric *meua*.

E: No escrius *meua*.

P: No, no, no. Jo faig anar l'estàndard i ja està, alhora d'escriure tampoc. I parlant a vegades dic *meva*, vull dir, no... i de vegades dic *meua* i de vegades faig anar les típiques, o els típics... com es diu això? Ara no em ve la paraula, bueno, les característiques pròpies del meu dialecte. Aquests acabaments amb -o, o amb -os.

E: Subjuntius...

P: I tota aquesta història. Però normalment jo utilitzo l'estàndard, bàsicament. I els acabament dels verbs. Em sembla, bueno, tampoc no m'escolto massa (*riures*). Però jo diria que bàsicament vaig a fer una mena d'estàndard, més que no pas el dialecte d'aquí.

E: I en... (-)

P: Ara, al dir les *es*, dic *mev[ɛ]*. Això, sí: jo dic *mev[ɛ]*, no dic *mev[ɛ]* o un rotllo d'aquests. Però reconec que no... Clar, a mi a l'escola, bueno a la formació, després a l'institut i això, em van amargar un cert camí que se't va quedant, se't va quedant aquests trets i llavors dius la ve baixa, no el *meva*, els possessius i tot això, doncs els tens per aquí. I després, doncs, a vegades parlant tan aviat puc dir *meua* o *teua*...

E: Vas alternant. Però inconscientment potser o...?

P: Inconscientment del tot.

E: Del tot.

P: Sí, sí. Vull dir me surt com me surt i no... (*solapament*) No pateixo massa.

E: No pateixes massa.

P: A vegades dic *meva* i al cap d'un moment potser dic *meua*.

E: Però en textos de l'Administració, perquè m'havies dit que estaves també...

P: Sí. No, jo si escric un text de l'Administració és estàndard total, absolut.

E: Estàndard completament. D'acord.

P: Sí, sí, sí. Jo no escric mai *meua*.

E: I *dos* per *dues*? O *tindre* i *vindre*?

P: Eeeh... Bueno, *dos*. Fico *dos*, *dues* no ho fico; *dos*. *Tindre*, veus això també (-). Això ho dic, (*solapament*) però no ho escric.

E: Però no ho escrius.

P: Jo escric estàndard. I parlo com parlo (*riures*).

E: I, escolta, això que em deies dels mitjans, tu creus que, en el teu cas ja m'ha quedat clar que no, però tu creus que ha pogut influir en altres persones, parlants del nord-occidental, negativament, el fet de no sentir-se identificat amb el parlar dels mitjans de comunicació catalans? És a dir, creus que (-)

P: Com vols dir? No t'entenc.

E: Creus que pot afectar negativament el no identificar-se amb aquests trets?

P: Amb els trets quins? Amb els del...

E: Amb els trets de l'estàndard. És a dir, que això afecti (*solapament*) la teva autoestima, com a parlant...

P: La teva autoestima? Allò de "això està ben dit i lo meu és d'anar per casa"?

E: Exacte. Sí. L'autoodi i tot això que s'ha estudiat.

P: No ho sé. A mi em sembla que no hauria de ser així. No ho sé, la veritat.

E: No (*solapament*) hi has reflexinat, en això.

P: No, no, no... jo no...No, la veritat. I tampoc m'he trobat casos, perquè jo per exemple amb la gent amb què parles, que molts parlen amb el dialecte d'aquí però no un 100 %, i tan tranquils, vull dir que no... no és allò que se sentin...

E: Acomplexats.

P: “Que no ho digui prou bé”, no? No, no. Ells li foten i avall.

E: I per tant (-)

P: Cap problema. No crec que hi hagi una mena de... I menys avui dia ja. Potser, jo què sé, potser quan jo vaig començar a anar a l'institut que semblava que t'anaven canviant, és a dir, havies de deixar de banda el teu dialecte per aprendre a escriure correctament. Clar, el correcte no era el nostre; era l'altre.

E: Una mica el que va fer la Mari Pau Huguet?

P: Eeehhh, sí. Aquesta, aquesta noia té una manera de parlar una mica estranya, no?

E: Ha estat molt criticada per això.

P: Sí. Bueno, no ho sé. Al final tothom que foti el que vulgui. Jo no hi pateixo gaire, en això. Entenc que si un és d'aquí i se'n va a fer de periodista a Barcelona o surt en un mitjà a la ràdio o a la tele, entenc que s'hauria de notar que és d'aquí.

E: Per tant, no hauria de renunciar (*solapament*) a la seva variant?

P: Exacte. Noooo. Al renunciar a un dialecte, sigui el que sigui, sigui el d'allà, sigui el d'aquí de baix, és pèrdua, no? És una pèrdua. És empobriment de la llengua.

E: Es pot comparar aquesta pèrdua de dialectes a la pèrdua lingüística? És a dir, entre llengües?

P: Sí. Bueno, si a la renúncia a parlar català, per exemple, etcètera, sí. Jo entenc, a veure, pel que fa al català general, me preocupa més que es parli català que no pas potser un determinat dialecte, o no?

E: Aha.

P: Jo entenc que per un dialecte, si ets de tal lloc has de parlar d'aquell lloc. És a dir, no em ficaré jo a parlar tal com parlen a Barcelona o a Girona.

E: Però hi ha gent que ho fa.

P: Bueno, pues endavant. No els criticaré, perquè la veritat em preocupa ben poc. Però jo entenc que si jo soc de Menàrguens, bueno jo he passat per un ensenyament que t'ha dit certes coses i tu les has agafades.

E: Aha.

P: Aleshores, doncs, pues escriure, tots escrivim estàndard i avall. Però això no t'ha de fer renunciar a la teva manera de fer i de dir, i de viure al capdavant. La llengua jo em sembla que té molta relació amb la manera de viure. Vull dir, trets propis d'una manera de dir una paraula aquí, que en una altra banda no es diu, i per tant implica una determinada personalitat, t'ajuda a forjar una determinada personalitat. I jo entenc que això no s'hauria de perdre pel que fa al dialecte. Per exemple, si aquí fa molt anys es deia *badall* com a sinònim d'*entrepà*, aquest mot no s'hauria de perdre, aquesta paraula, no?

E: I s'ha perdut? O s'està perdent?

P: Sí. Ni jo la dic, ja, com qui diu. Però jo reconec que de jove la deia molt.

E: *Badall* com a sinònim de?

P: *Entrepà.*

E: Curiós. No ho havia sentit mai.

P: Per aquesta zona, per aquí es diu. Possiblement, jo què sé, de Lleida cap a Seròs o tota aquella banda igual en diuen una altra, i no diuen aquesta, no?

E: Aha.

P: Però bueno, clar, per aquesta zona *badall* era sinònim d'*entrepà*. Clar, aquest *badall* amb aquest sentit ha desaparegut bàsicament. La gent d'ara no n'hi ha cap que ho digui.

E: I què, què ho fa que desapareguin aquest tipus de paraules? La influència de l'estàndard o...?

P: Jo diria que... Nooo, jo crec que bàsicament és la influència del castellà.

E: La influència del castellà.

P: És a dir, és més un problema de llengua a llengua, que no pas de dialecte a dialecte. Em fa l'efecte. No hi entenc, eh? Bueno, però posem d'entrada que jo no hi entenc, en tot això.

E: Però ets filòleg.

P: Bueno però no hi entenc.

E: Però no t'hi has especialitzat, en aquesta qüestió.

P: Jo no entenc de res, però tinc la meua opinió.

E: (*riu*)

P: Noooo, clar, però és que... A veure, no m'hi haig parat a pensar ni res. Però jo tinc bastant clar que la situació de diglòssia aquí el castellà es menja el català, i cada vegada més. I després els mitjans, hi ha moltes teles castellanés. Absolutament, totes aquestes privades sempre són castellanés. Si la població les mira molt, etcètera, pues

evidentment el seu català es va contaminant. Després com que els índex de lectura són els que són, com que, penso, que a l'escola no s'acaba de fer prou bé tot això de la lectura, perquè per la mica que puc veure, pel meu fill, allí fotent-li llegir uns llibres que són horrorosos i jo... bueno, soc molt crític. Amb això sí que soc molt crític. Però sobretot això porta a, fa que se'n ressenteixi la llengua pròpia. I com que el català és una llengua petita enfrontada a una que dona cops de colze, doncs ho té difícil. Per tant, cert vocabulari es perd? Sí. Es perd perquè hi ha... I després hi ha una cosa: la pagesia, la ramaderia, cada vegada és més reduïda. Per exemple, dir *badall* "porta'm un badall" és una raó pròpia de la ruralia, de la gent que es movia per aquí, anava a treballar al tros, etcètera. Clar, ara són quatre. Per tant, aquest vocabulari s'ha reduït molt. I segurament que hi ha un vocabulari específic de... per anar a segar, etcètera, etcètera, que es devia dir 30 anys enrere o 40, i ara adeu-siau.

E: És a dir que també és conseqüència d'un procés... (*solapament*). Aha.

P: No clar. Un procés social. I bàsicament la ciutat guanya davant del poble. Per tant, a la ciutat, em fa l'efecte a mi, que la lluita entre català i castellà a les aules, etcètera, o... la lluita, la confrontació o (*solapament*) el conflicte.

E: Conflicte lingüístic, sí.

P: Doncs qui el guanya? El guanya el castellà. Però molt. Aleshores què fa? Doncs que el teu vocabulari com a català es contamina. Allavors has de fer un doble esforç o triple per evitar aquesta contaminació. I jo no crec que es faci gaire. Perquè hi hauria uns altres resultats. El català es parlaria més bé, i es parlaria en molts més àmbits. És a dir, i llavors després hi ha una altra història: en l'àmbit de la justícia no es parla català, al cine, si vas al cine, mmm... no? Castellà.

E: Molt poques pel·lícules, sí.

P: Aaahh... I segur que hi ha altres... Ara no se m'acut res més, però, bé, és igual. Hi ha altres àmbits que també ja domina el castellà segurament. Aleshores hi ha aquesta mena de topall o confrontació del catalanoparlant. Després que si trobes una persona que parla castellà de seguida canvia la llengua, no? Moltíssima gent canvia la llengua, etcètera. Això clar. Ja li pots dir: "Per què canvia de llengua?". Continuarà canviant, la persona aquesta. Vull dir... perquè sembla que no t'entenguin.

E: O falta d'educació diuen de vegades, no?

P: Rucades, però vull dir t'entenen perfectament. Te pot entendre igualment, vull dir, no ho sé. Hi ha tota aquesta mena de cosetes que em fa l'efecte que contribueixen a que el català pateixi. I... es vagi a reduir. Que després hi ha una cosa em fa l'efecte, partint de la premissa que jo no hi entenc, però. Al castellà li passa el mateix, al castellà. D'empobriment, eh?, de la llengua. Perquè avui dia amb quatre paraules ho resolem tot. És a dir, la llengua, em fa l'efecte, que per expressar-nos i comunicar-nos, etcètera, anem perdent vocabulari cada vegada més. És a dir, és un arbre, però no sé si és un oliver, o és un roure, per exemple, no? I en d'altres àmbits igual. Potser també el món aquest de la... de les tecnologies i tot això...

E: La globalització.

P: L'anglès doncs també hi ha molt anglicisme. Es mira molt l'anglès com a la gran cosa, en detriment de la teva pròpia llengua. Si la teva llengua és una llengua petiteta, doncs llenya a la llengua petita, no? Fem llenya. I no passa res. És a dir, si jo dic un barbarisme en català no passa res. I en canvi si, potser, no dic prou bé aquella paraula en anglès, sembla que "hosti!", no?

E: Sí.

P: Aquesta mena de coses. Perquè ara és l'anglès i... bueno, d'acord. Però no sé fins a quin punt també. I llavors, és

a dir, hi ha una sèrie de coses, d'influències, sigui per mitjans, per canvi social, per influència de les tecnologies, per influència d'aquesta situació que al costat tenim una llengua molt potent, que fa que la teva hagi d'agafar cada vegada aire per poder resistir, no?, perquè contínuament la veus topant amb una altra llengua.

E: Aha.

P: I a la vida diària, doncs a mi em xoca quan vaig a comprar.

E: Sí, això m'ho havies explicat (*solapament*) de la, de la (-).

P: T'ho havia dit, no? Vas a comprar i te surten de seguida amb l'altra llengua, amb el castellà, no?

E: Sí, m'ho havies dit.

P: Bueno... Per què? Doncs per aquesta sensació suposo que deu tenir aquesta gent que és més fàcil que t'entenguin, que tothom parla castellà.

E: Quin futur li veus tu al català?

P: No sé si m'embolico massa.

E: No, no. Vas bé, Joel. Quin futur li veus al català?

P: Quin futur li veig al català? Buf... Hosti, això de fer d'endeví. No ho sé (*riures*). No en tinc ni idea.

E: No? Perquè (-)

P: Jo em sembla que aguantarà, continuarà aguantant. Malament. Potser, però a mi m'agradaria ser relativament optimiste. Mentre jo sigui viu jo el parlaré. Després, els que vinguin darrere... doncs jo què sé, que fotin el que vulguin.

E: Perquè... si (-)

P: Clar, voldria que es parlés el català, que es consolidés, que tot anés de conya, però, buf! La situació del català és complexa.

E: Aha.

P: I més si no tens un estat. Si mai arribem a ser un estat, potser la cosa canviarà. Però tot i així és complicat. No ho sé. Espero que sigui bo.

E: Aha. Eehhh, nosaltres estudiem també molt la vinculació emocional dels parlants amb la seva llengua. En el teu cas, ja m'ha quedat clar que per tu el català és molt important. Però com te sentiries si tu visquessis, dius: "Tant de bo no ho vegi", no?, però si ho veus?

P: Si veig què?

E: La desaparició del català. Si fessin desaparèixer el català, tu com te sentiries?

P: Si el català veiés que cada vegada va a menys?

E: Si el fessin desaparèixer.

P: Que el fessin desaparèixer? Malament. Ja me'n vaig sentir prou amb allò del 155 i companyia, amb l'actitud del Govern central. No ho sé. Ahir deien de ficar-se amb la televisió pública, dels mitjans públics. Em rebenta, em revolta. Per això penso que hem de tenir una actitud activa. I per mi ara mateix, amb lo que és la llengua, doncs tindre una actitud activa és que jo no parlo amb ningú en castellà. A ningú. Només si sé que ve una persona que no entén català, que no és habitual evidentment, perquè no et vas trobant amb gent que ve del centre d'Espanya, no? o d'on sigui d'Espanya, que no en té ni idea, quan evidentment jo ho canviaria. Però jo m'adreço a tothom en català sempre. Bueno, ho he fet sempre i ara encara ho faria més. Vull dir, no ho faré més, ho faig, ho continuo fent. Jo tinc una actitud que és que penso que he de poder fer la meva vida 100 % en català, amb educació i tal, i respectant a tothom. Bueno, si un altre em ve i em parla en castellà, pues molt bé, d'acord. Parla'm en castellà, però jo li parlaré en català. I no li admetré que em digui "home"...

E: No t'hi has trobat mai en una situació d'aquestes?

P: No.

E: Que t'hagin dit...

P: Que jo recordi, no. Me sembla que no. I si m'hi trobés potser acabariem a clatellots (*riures*). Vull dir que jo no renuncio en absolut.

E: D'acord.

P: Vull dir que no. Allavòrens si passés això pues em sentiria malament, pues segurament doncs... Jo què sé. Em sentiria fatal. Ningú vol veure morir la teva cultura. I jo treballo tant com puc pel manteniment de la meva cultura, no? Per exemple, jo què sé, doncs compro llibres per a la biblioteca del poble, que n'hem comprat ara. Bueno, jo els compro en català i s'ha acabat. Per què? Perquè penso que és la llengua pròpia d'aquí i que han de ser així. I que la gent s'ha d'acostumar a llegir en català, perquè evidentment gent gran que puguin anar a buscar un llibre la majoria no llegeixen en català, llegeixen en castellà. Però poden llegir en català. I si van a buscar llibres doncs, que n'hi ha que hi van, evidentment hi ha la lectura que hi ha, les lectures són les que són, és pobre, però bé. Doncs l'agafen i llegeixen en català, no passa re. És a dir, jo no afavoreixo la llengua castellana. Jo afavoreixo tant com puc la meva. Per què? Perquè és la que està patint. I si em sentís algú de Ciutadans o el PP diria: "Aquest és un... supremacista" com a mínim, no? Però tant me fot. Jo tinc clar que la llengua, i jo respec(-) i estimo totes les llengües, totes són bones, etcètera; no tinc res contra el castellà, en absolut, contra qui utilitza el castellà de la manera que l'utilitza, sí, per fer mal al català. Però entenc que en un lloc com aquí s'ha de comprar llibres, per exemple, en la llengua pròpia, perquè l'altra ha vingut imposada, diguin el que vulguin, per molt cooficial que sigui. És una llengua imposada. Aleshores... I no hi ha cap problema, perquè la gent, tothom sap parlar

castellà i entendre'l, tothom. Per tant, doncs... el que no sap tothom és escriure català, mínimament correcte, o parlar-lo mínimament correcte. Per tant, jo penso que s'ha de treballar per això. A partir d'aquí, doncs cadascú que faci el que vulgui.

E: Quines coses més, a banda d'això que m'has dit de la compra dels llibres de la biblioteca en català, de parlar-lo amb absolutament tothom en català, quines coses més estaries tu disposat a fer (*solapament*) a favor de la llengua catalana?

P: Per la llengua?

E: Que ja són, ja són moltes, eh, les que em dius (*solapament*) i importants, però...

P: No ho sé, no ho sé. Si haig de firmar manifestos firmo manifestos, si haig de... jo què sé. Joestic al 100 %.

E: El que convingui.

P: Mentre sigui una cosa que jo considero correcta, que no va en detriment d'una altra, és a dir, que no utilitzes el teu espai o la teva llengua per fer mal a algú altre, evidentment, per castigar. Jo penso que he de defensar la meva llengua al 100 %, perquè està en perill.

E: Aha.

P: A partir d'aquí jo faig això. Llavorens què? Pues, jo què sé, si s'hagués de firmar, posem per cas, una sol·licitud perquè es facin més pel·lícules en català, pues o aquest tipus de coses, doncs cap problema. Ara, jo em sembla que bàsicament es redueix a ben poca cosa, això de defensa del català. Ara, és la millor opció. I després de parlar-lo, si vols, prova a escriure'l més o menys bé.

E: Aha.

P: Allavorens, jo el que faig... per exemple, comprar llibres per a una biblioteca de poble (*solapament*).

E: Ja és una acció.

P: Jo soc conscient, per exemple, que no els he d'anar... no corre la gent a buscar-los, perquè és evidentíssim això, però hi són. Jo penso que un poble petit ha de vetllar molt per l'ensenyament i per la cultura, cultura pues per exemple una biblioteca. O per fer activitats en què la llengua tingui el seu punt important. Allavòrens tot lo que sigui això aquí lo que convingui.

E: Hi ha gent que davant d'aquesta pregunta es col·lapsa, perquè diu: "Bueno, és que, a veure, quines coses es poden fer?". I penses, home, se n'estan fent moltes atacant la llengua, començant per quan Consum va decidir, ho vas sentir?

P: No, no ho vaig sentir.

E: Consum va decidir no etiquetar més en català.

P: Ah, sí?

E: Aha. Va sortir a totes les xarxes socials.

P: No, no. No he estat al cas.

E: I... no sé si ha sigut... i a les Illes Balears s'està defensant la idea de no demanar el català, bueno, i també s'està...

P: Sí, això sí.

E: I Ciutadans també ho han agafat d'aquí, que el català no sigui un requisit per treballar a l'Administració pública. Per tant, (*solapament*) tot això són atacs al català.

P: Sí. Claaar. Però llavons, jo què sé. Per això, s'ha de convocar manifestacions o el que sigui, pues cap allà. Clar, jo ja entenc per on van aquest personal indesitjable. Van per carregar-se l'escola catalana. Perquè ara un mestre ha de saber català d'entrada. Si no cal saber català... Doncs aquí és un punt, un punt perillós per anar apartant la llengua pròpia del país i arraconar-la doncs com al temps

del franquisme, a casa. Contra això? Pues lo que convingui. S'ha de sortir al carrer? S'ha de sortir al carrer, etcètera. De totes maneres, sortir al carrer és un moment i després la gent torna cap a casa, però la cosa continua. Vull dir ells van fotent...

E: Sí, sí. És evident.

P: I allavòrens... no, no per molt que surtis al carrer tampoc s'acaba dient: "No, no, és que ara ho derogarem; no, ens hem equivocat". No ho faran això. Llavors, jo em sembla que s'ha de tindre consciència de llengua, una consciència lingüística, ferma. I si els catalans tinguéssim aquesta consciència lingüística ben ferma el problema es reduiria bastant, perquè tothom tindria clar que la seva llengua no es pot maltractar i per tant som-hi.

E: Ja sabem transmetre'l aquest missatge, als altres? (*solapament*). Per exemple, tu tens... un fill? Quants fills tens, Joel?

P: No ho sé. Un.

E: Un.

P: Home, al meu fill li he fotut unes matxacades brutals (*riures*). I dic matxacades però sé que no està ben dit. Però és igual.

E: (*riures*).

P: Perquè de tant en tant li avio un rotllo dels meus i no... i, però m'he adonat que ha funcionat.

E: Sí?

P: Ara té 21 anys.

E: Aha.

P: Clar, ara ja és gran. Estudia música a Barcelona i tal. I ara doncs te diu: "Hòstia, allà hi ha gent que no parla català" o el que sigui. Bueno, pues, on està estudiant, o lo que sigui.

O que per aquesta qüestió doncs a vegades..., pues no sé què. Que d'acord, no? Però n'és conscient.

E: Per tant, (*solapament*) has fet bona feina, no?

P: Jo em sembla que, jo penso, sí, jo penso que sí. Bueno, això és educar al final, no?

E: Aha.

P: És educar la canalla doncs segons el que tu creus. Aleshores jo penso que si vas picant pedra a la llarga n'has de treure un cert resultat. I aleshores bé, el cert resultat doncs hi és. Doncs no ho sé. Per exemple, al meu fill no li agrada llegir gens.

E: No li agrada...?

P: Gens llegir.

E: Llegir.

P: Gens! I jo sempre “s’ha de llegir”, no sé què, i té un munt de Tintins de quan era jove, a veure si l’enganxo per aquí. Perquè jo veia que des de l’escola els feien llegir una sèrie de llibres que de literatura no en té res. Collonades, vaja, així de clar. Aaah... perquè al Pere Calders jo no sé pas ni si el llegeixen, posem per cas.

E: El què?

P: El Pere Calders o el Pere xxx diria que no es llegeix.

E: No, no em sona.

P: Diria, eh! No ho sé. Però ell quan feia l’institut i tot això llegien unes coses que bueno. Bé, jo em semblava que allò era insubstancial a matar i fet de qualsevol manera. És a dir, com és aquell? El Pennac, no?, que té un llibre que es diu com una novel·la. Sí, que té un llibre el Pennac aquest, el francès aquest, té un llibre que es diu com una novel·la i té una frase que, amb la que comença que era, em penso que diu: “La lectura no admet l’imperatiu”. Clar, l’obligació, no?, de llegir. Obliguem a llegir, i potser s’hauria de fer d’una

altra manera. Però bé, ell veu aquí que hi ha llibres, i que jo sempre li he parlat de llibres, d'autors, ni que no els llegeixi, doncs, jo què sé, tal, doncs escolta, aquest va fer tal cosa i tal altra. I amb música igual, no? La literatura i la música són les meves passions. Aleshores, doncs n'hi ha molta per aquí, etcètera. I... l'altre dia se va llegir l'Orwell, el va agafar i no sé què. I dic, hòstia, bueno, llegir l'Orwell pues, bueno, ja és un autor. Ara llegeix un altre, no? I, d'altra banda, ve aquí i n'agafa un. I penso: "Home, pues mira, al final veig que la cosa ha tingut el seu resultat, malgrat tota... com ho diríem?, l'esforç que fa l'escola perquè abdiquis de la lectura." Perquè penso que la literatura fa esforços perquè la gent no llegeixi.

E: L'escola. L'escola fa esfor(-).

P: L'escola. Penso que ho fot fatal, almenys des de la perspectiva que jo he viscut. Per tant...

E: I en matèria lingüística creus que hi ha molta gent així conscienciada com tu que realment s'esforça per transmetre aquesta visió (*solapament*) lingüística?

P: No ho sé. No en tinc ni idea.

E: No en tens ni idea.

P: No en tinc ni idea.

E: Potser (*solapament*) si n'hi hagués més no...

P: Almenys jo parlo amb gent pues que fan igual que jo. Ara, segur que n'hi ha molts que no. Fa de mal dir, perquè la veritat és que no en tinc ni idea. Ara, si pensem que la situació com està el català, etcètera, que potser demanaria una altra manera d'actuar davant de la llengua, perquè per exemple per pujar vendes de lectura, adquirir més lectura en català, no? Jo em sembla que és una mena de revolució això ja, una actitud totalment diferent del que volta ara, o almenys el que jo he viscut. Segurament a altres llocs hi ha gent... És a dir, l'escola és important per a això de la llengua, no?

E: Aha.

P: Aleshores se fa el que es fa, d'acord? No diré que tot sigui negatiu, evidentment. L'escola és catalana, és... i bé, van fent lectures en català, etcètera, etcètera, però jo penso que... ja s'ha de militar una mica, no? S'ha de donar eines que ajudin que un adquireixi consciència del lloc on vius. Això em sembla a mi que no es fa prou, diguem-ho així.

E: Doncs per ser que no es fa (*solapament*)...

P: Diria.

E: Déu-n'hi-do els de Ciutadans (*riures*).

P: Home, aquells foten lo que volen.

E: Com diuen que estem adoctrinant l'alumnat, no?

P: Sí, sí. Segur que adoctrinem, segur, seguríssim.

E: En fi, jo no sé si vols afegir alguna cosa més. Jo crec que en tenim més que suficient, Joel.

P: No ho sé.

E: Si t'has quedat amb ganes de dir alguna cosa...

P: No ho sé. Bé, diguem que està així...

E: Doncs deixem-ho aquí, Joel.

P: I visca la llengua! (*riures*)

E: I visca la llengua, això mateix.

Entrevista 8: Raquel

E: Bona tarda. Ens trobem aquí amb la Raquel, de Menàrguens. I tot seguit li farem l'entrevista. Bona tarda, Raquel.

P: Bona tarda.

E: Mira, ens agradaria molt saber quina és la teva llengua d'ús habitual.

P: Català.

E: En quin tant per cent diries que utilitzes el català?

P: Casi bé el 100 %.

E: Ah sí?

P: Sí.

E: No coneixes ningú amb qui parlis en castellà?

P: No.

E: No?

P: No, no. Bueno, parlo alguna vegada a la fenyà però res, contestar algun moment al telèfon, però... no.

E: On treballes, Raquel?

P: A Balaguer.

E: Ah, treballes a Balaguer (*solapament*).

P: A Balaguer en una oficina. Sí.

E: Aha. I quan parles en aquests pocs casos en què parles en castellà és perquè...

P: Pues perquè no m'entenen.

E: Perquè no t'entenen.

P: Sí. Si em diuen que no m'entenen llavòrens sí.

E: Perquè tu pots tenir una conversa bilingüe.

P: Jo crec que sí, però me costa, me costa perquè no estic acostumada. Per exemple, el meu home, ell sí que en parla més. Si algú li parla en castellà ell té la tendència a contestar. Jo pregunto: “Que m’entens?”. M’expresso millor.

E: Aha.

P: I clar, com menos acostumada estic a parlar en castellà pues més me costa, però bueno, sí.

E: Perquè els teus pares...

P: Sí, tot català, tot.

E: Tota la família en català?

P: Tinc una tieta de..., una cosí(-). A veure, la dona d’un cosí germà de ma mare, que és de Jaén. Però ella, ella sempre ha volgut (-). Li fem un xapurrau, si tu vols. Però, bueno, normalment en català, també, perquè ja t’entén, ja fa molts anys que és aquí. Ella sí que parla eh... una barreja, però jo normalment també hasta amb ella. N’hi puc deixar anar alguna en castellà, però la majoria en català.

E: Aha. Què significa per tu parlar català? Quines implicacions emocionals té la teva llengua?

P: (*suspir*).

E: És a dir, a veure, anem a fer-ho més... Si a tu et treuen la llengua què et treuen?

P: Me treuen una part de jo. Sí, perquè ja et dic, veus a l’hora d’expressar-me no me sinto jo, me sinto rara.

E: Aha.

P: I bueno, suposo que és per falta de... no ho sé, si n’haguessa parlat (-). A veure, jo me’n recordo una vegada vam anar de vacances i vam conèixer una parella basca, i clar, al final, i m’ho van dir: “Ets la que se’t nota més de tots”, perquè érem

uns quants, eh! Que no estàs acostumada. Claro, a puro de dies i d'anar practicant. Dic: "Potser us hauria de tindre més a la vora", veure'm forçada a parlar-lo. Perquè si no em veig forçada jo me sento més a gust parlant... i suposo que és això de sempre. Mai he tingut la necessitat de tindre de parlar o de tindre una conversa molt llarga en castellà.

E: Perquè tu tens fills, Raquel?

P: Sí, sí.

E: I quants en tens?

P: Dos.

E: Dos. I els teus fills, suposo que els has educat també en català, a l'escola?

P: A veure, jo per exemple, les meues filles... tinc dos nenes.

E: Són dos nenes.

P: Dos nenes. Amb una també té més facilitat, i si ha de parlar castellà no té cap problema. La petita, que s'assembla més a jo, ella si pot també a la mínima també... si l'entenen en català, perquè també li costa més d'expressar-se. Que sí que s'expressa, a veure...

E: Quants anys tenen les teves filles?

P: Una en farà vint-i-dos...

E: Ah, doncs són grans ja!

P: Siiii. I l'altra en farà divuit. Però la de divuit ho diu ella mateixa, que li costa.

E: I on han estudiat?

P: Aquí a Menàrguens i després a Balaguer. Una està a l'institut i l'altra estudia a Barcelona.

E: Val. I allà, elles al seu, al seu...

P: Entorn?

E: Sí. Al seu entorn?

P: La Clara és català. Té una amiga, que a casa seva... que és de color i que són molt amigues. I amb sa mare pues diu, ja ho deia de pitita: “Així practico jo amb sa mare en castellà, perquè si no”... Però bueno, és potser l’única persona amb qui parla alguna vegada en castellà, la Clara. Si no també sempre tot en català. I l’Aïda ha anat allà a Barcelona i..., però, a veure al pis...?

E: L’Aïda és la petita o la gran?

P: No, la gran.

E: La gran.

P: La gran, que estudia a Barcelona. No ella allà? També en català, perquè tenien... me sembla que tenien ara una noa, un noi que no sé si era de fora, però parlava, de Bulgària o no sé on...

E: Al pis? (*solapament*) De company de pis?

P: Al pis, un company. Lo van tindre l’any passat. I ara ja no hi és, perquè va tindre de canviar de... se’n va tindre d’anar a Madrid. I a aquest noi me’n recordo que també li parlava en català, perquè ell volia que li parlessin en català.

E: Aha. Molt bé.

P: Perquè així el practicava. I no se li... i jo el vaig conèixer i no se li notava. Vaig dir: “Ostras!” Vull dir que parlava, molt bé. És l’únic perquè ella me va dir una vegada: “Han vingut uns amics seus...”. I fan: “Carai! Sí que parles català aquí al pis”. Diu: “Bueno, perquè m’interessa”. I ells tots eren català amb nosaltres i... català, català, sí. I ella també, ja t’ho dic.

E: Aha. Per tant, tu si haguessis de fer una relació d’idees, a tu et diuen (-)

P: És que además hi penso, en català.

E: Aha. Això et volia dir. Saps què és això de les relacions d'idees, no? A tu et diuen una paraula i tot el que et passa pel cap. Si a tu et diuen *català* a tu quines coses et passen pel cap?

P: No ho sé.

E: Si haguessis de dir paraules, idees relacionades amb el català?

P: Pues què diria?

E: Amb què el relaciones tu el català, a què el vincules?

P: Amb la terra on visco, a Menàrguens, amb la meua família. Amb què més ho puc relacionar? Sí. Amb Catalunya, bueno és clar, està clar. No sabria què dir més ara.

E: La feina també suposo. Si em dius que també parles en...

P: En català, bueno sí. També amb la fenyà, però bueno no hi penso en la fenyà quan ho has dit, eh!

E: (*riures*). No vull pensar-hi, no, en la feina? (*riures*)

P: No, sí, no, hi estic a gust. No, no hi ha cap problema. Però ara no hi donava.

E: Amb els amics...

P: Bueno, també, sí. Lo que soc jo, que soc jo.

E: Pràcticament tot, seria, no?

P: Sí, sí, sí.

E: Perquè si em dius que gairebé parles...

P: Sí, sí.

E: Molt bé. Aleshores, ara jo et poso en una situació hipotètica, no?

P: Vale.

E: Si fessin desaparèixer algun dia el català, que no serà perquè no hi ha intents per fer-lo desaparèixer, tu com

te sentiries? Jo vull que em diguis ara sentiments que experimentaries tu.

P: Jo, ràbia, suposo, tristesa i... com si m'haguessen tret algo meu, com si em vessen arrancat una part meua. Me sentiria una altra persona suposo, si sempre hagués... No ho sé, eh!

E: Sí, sí. No. És això, és això. T'has de posar... t'has d'imaginar... que hi ha gent que diu: "No m'ho puc imaginar. Me costa, no?, d'imaginar" (-)

P: No, no. Jo sé que ho passaria malament, jo crec que ho passaria malament. Después si no poguessa parlar més català, pues ja m'hi acostumaria i tal.. Jo ara m'imagino si hagués d'anar... m'hi adaptaria, però jo crec que ho trobaria en falta, de poder... me costaria, me costaria. Sí, sí.

E: I si et demanessin què estaries disposada a fer tu, la Raquel, de Menàrguens, pel català, a què t'avindries a fer pel català?

P: Suposo que a bastant.

E: I què és aquest bastant?

P: (*suspir*).

E: A veure, jo vull que em diguis coses. Quines coses estaries disposada a fer tu per la llengua?

P: (*suspir*) Pues, estaria disposada pues anar a manifestacions, a... pues a col·laborar amb el que fos perquè es mantingués, pues si convé donar diners també en donaria.

E: Aha.

P: No ho sé.

E: Vale. Per què creus que és important que no es perdi el català o que no es perdi una llengua?

P: Perquè és un (-). No sé com explicar-ho.

E: És important realment? Pregunto.

P: Jo sí. Jo crec que sí. Perquè és una part teva, (*solapament*) és un sentiment. No ho sé.

E: Per què? És un sentiment, una llengua.

P: Sí. Vull dir que és com si et prenguessin una part de tu, perquè has nascut... no ho sé. Sí. I renegar d'això seria molt...

E: I totes les llengües (-)

P: I em costa d'entendre, que no, que jo entenc que la gent... però renegar del teu? Seria com si reneguessa de les meues arrels, de tot. Em faria mal.

E: Aha. I penses el mateix de qualsevol altra llengua?

P: Sí. No, no. Crec que tothom això, que sí, que jo ho entenc.

E: Què implica perdre una llengua? En general, eh? (*solapament*) Ja no el català.

P: Pues, lo que et deia, perdre una part teva, un sentiment, un arrelament, no sé, los teus antepassats, tot.

E: I quines coses creus que fan que es perdin les llengües?

P: Pues no deixar-la de parlar.

E: Parlar-la. O sigui, (*solapament*) és bàsic.

P: Sí, sí. És bàsic. Jo crec que sí. A veure, escoltar-la i tot és..., però suposo que és parlar i comunicar-te, en català, o l'idioma que sigui.

E: Tu creus que actualment estem vivint molts atacs a la llengua?

P: Bueno, ara jo diria que sí. No estigués superfi (-). Sí, sí.

E: Bé, l'última és que, li explicava també al Joel, l'última és que Consum, no sé si ho has vist, ha sortit aquesta setmana, ahir o abans-d'ahir, (*solapament*) ha decidit no etiquetar més en català.

P: Així no ho hauré sentit. Ah, sí? (*solapament*) No, no ho he sentit.

E: Consum. Perquè diu que també té botigues en altres comunitats autònomes.

P: Bueno, pues això és un atac trobo.

E: Què en penses?

P: Pues és que no m'agrada. Jo trobo que aquí pues ja que som a Catalunya ho poden ficar en els dos idiomes, pues en català i en castellà si volen, però en català sí, jo trobo que ho han de fer. I el que diu al País Basc... on sigui. Aquí, que es parla dos llengües, pues s'han de ficar.

E: Després jo volia preguntar-te també s... ja més relacionat amb la teva manera particular de parlar o la manera d'aquí de Menàrguens, no? Tu creus que teniu un parlar diferent o no?

P: Diuen que sí, perquè jo només a Balaguer, que vaig a Correus alguna vegada, que he de dir el meu número de DNI, quan dic lo nau, perquè no sé com me surt...

E: Nau?

P: N'hi ha una que (-). Ara potser m'ha sortit així. A vegades no sé si sempre ho dic igual.

E: (*riures*).

P: Però fan: "Ai!" Una em fa un dia: "Ets de Menàrguens!" Dic: "Per què?". I diu: "Perquè dius lo nau". Dic: "Ai, no ho sé com ho dic ara". Diu: "Sí, sí. Ho dius com la gent de Menàrguens que venen aquí."

E: Per tant, deu ser que sí, no?

P: Exacte. Sí, sí.

E: I... tu saps identificar la gent que parla com tu o no?

P: No ho sé si ho notaria, eh?

E: No ho notaries.

P: No, crec que hi pot haver... Aquesta noia que em va dir això em va xocar, no? A part del *nau* i alguna paraula. Bueno, aquí natres diuem *perxe* i a molts puestos diuen *l'esgolfa*.

E: Aha.

P: Lo *perxe* és lo... com això si ja no estés habitat. Alguna paraula, però vaja, és molt concret, vull dir hauries de tocar molt lo tema...

E: Molt bé. Doncs, anem a ampliar una mica més el camp. Tu sabries distingir, per exemple, una persona de Lleida d'una persona de Barcelona d'una persona de Girona?

P: Això sí. Crec. De Barcelona, de Girona, sí. I de Tarragona o del... i Delta de l'Ebre, potser també, perquè parlen diferent.

E: Aha. I creus que hi ha alguna d'aquestes formes de parlar que sigui millor que una altra?

P: Ah, no! Això no, no hi crec. Jo crec que cadascú a la seua manera... Lo fet de parlar; l'escriure és una altra cosa. Però parlar pues hem de parlar com nos sentim més a gust. I si mos entenem... No, no. Jo no crec que n'hi ha una millor que una altra. Ja sé que diuen que la de Girona, no, és la més bona?

E: No ho sé. Diuen, diuen.

P: Diuen, no? (*riure*) No, amb això del par(-), no.

E: Molt bé. Creus que... A tu t'agrada sen (-). Espera, recapitulo: a tu t'agrada sentir gent que parla com tu? Ja no dic de Menàrguens, eh? Però que parla com tu. Jo més o menys parlo com tu.

P: Si m'agrada sentir? Sí.

E: T'agrada sentir gent que parla... T'hi sents identificada?

P: Ah, sí, sí.

E: T'ha passat mai que vas de viatge i dius: “Ai, mira, uns altres de Lleida!”?

P: Bueno, puc haver sentit: “Mira, n’hi ha uns altres de Lleida”. Sí, sí que ho fem això. No, home, potser no els hi aniré a dir res, (*solapament*) si no es dona el cas.

E: Nooooo.

P: Però sí, sí. “Mira, n’hi ha uns de Lleida, que els he sentit parlar...”

E: Per l’accent, no? Allò que diuen de l’accent.

P: Sí, sí. És lo mateix que el català: “Mira, n’hi ha uns d’aquí de catalans”. Sí.

E: I tu creus que aquest parlar d’aquí el podem sentir, per exemple, als mitjans de comunicació? Se sent?

P: No.

E: No? Per què?

P: Pues perquè suposo que els periodistes o tenen, són més d’allà, de Barcelona, o... no ho sé, perquè hi hagut algun periodista que potser era català, jo parlo de la meua època que hi havia, i algo se li notava però no massa. Perquè ja no sé si s’acostumen a l’accent d’allà o... no ho sé per què. O perquè, bueno, els medis també tiren cap a... com que la majoria de gent que escolta TV3 o Catalunya Ràdio són de Barcelona, no ho sé, no ho sé per què. No t’ho sabria dir. Però sí, sí que és... Potser perquè no són d’aquí. Inclús gent que (-) a vegades (-) l’altre dia no sé quin periodista era que el xxx fa: “Aquest és de Lleida”. Dic: “Ah, sí?” Dic: “No, no...”. Després si m’hi fixava potser sí. Però no me n’acabava d’ado(-), al primer moment no me n’adonava.

E: Home, ara últimament n’hi ha més, que fa uns anys enrere. Però tot i així...

P: Sí. Però anys enrere no, eh? No n'hi havia. Ah, la Mari Pau Huguet. Saps qui et vull dir?

E: Sí, sí.

P: Que ella havia sortit (-). Bueno, sí que algo potser sí que se li notava, però cap a (-) algo, però no massa, que era d'aquí.

E: Eh... diuen que el català de Lleida, el nord-occidental, està una mica desprestigiada. Saps què vull dir (*solapament*) amb desprestigiada?

P: Sí. Entenc què vols dir.

E: Tu, tu què n'opines? Hi estàs d'acord o no? És a dir, desprestigiada en el sentit que l'han fet o l'han tingut, perdona, l'han tingut com menyspreat o...

P: Més així de pagès?

E: Sí.

P: O de poble, que diuen, no?

E: Sí. Ho has sentit tu mai, això?

P: Sí. Sí. Alguna vegada sí, sí. Suposo que sí, com que la majoria de gent com que és a Barcelona, és lo...

E: De part de (-) A qui, a qui li has sentit dir? A gent d'aquí o a gent de fora?

P: Bueno, jo tinc una amiga que viu a Barcelona i a vegades fan diu: "Ah!" (-). Hi ha gent que els hi fa gràcia també la manera que tenim de parlar, eh? Però amb ella què li van dir una vegada? Diu: "Ui, tens un parlar així brusc". Com si fo(-) los de Lleida parlem molt fort. No ho sé.

E: Però fort no de volum, sinó fort de...

P: És un accent així... sí, de pagès, que diuen. Sí, sí.

E: I a tu com te fa sentir això? O t'és igual?

P: Bueno a mi no m'ho han dit. Però m'és igual.

E: O t'és indiferent?

P: Suposo que és falta de costum, perquè no estan acostumats. Perquè això els hi llama, los hi llama quan parles que ets de fora. I ma filla, que va anar a Girona, també al principi, clar, com que fa anar paraules d'aquí, pues allò (-). Bueno, i també de Girona, que va estar un any a Girona, també de Girona també amb ella li feia gràcia. Vull dir los hi feia gràcia. Ella me deia: "Me fa gràcia com parlen ells i amb ells los hi faig molta gràcia jo, perquè no estan acostumats". Però no, cap problema.

E: Tu creus que el fet que als mitjans de comunicació... el fet que no aparegui el català, o no aparegui tant com altres variants dialectals pot influir en l'autoestima de les persones? És a dir, a tu, ja m'has dit que t'és igual...

P: Sí.

E: Però tu creus que hi ha gent que diu: "Ai, doncs, doncs...". Li afecta, no? "No, és que parlo malament, és que soc català de segona, de segona categoria..."

P: No ho he sentit jo, eh! Ni, ni (-)

E: No, no. Dir-ho no ho diran, no ho diran mai, això. Però creus que pot influir?

P: Podria ser. Potser sí que pot influir.

E: Abans em posaves l'exemple de la Mari Pau Huguet. La Mari Pau Huguet és un cas... és un cas molt especial, perquè ella era nascuda de la Bordeta.

P: Sí, sí. No sé ben bé d'on era. Sí, de Lleida, la capital, sí.

P: Sí. Sí, sí. I ella quan va entrar a TV3, també és veritat que eren els anys 80, fa molt temps d'això i, bueno, eren uns altres temps. Però ella el que va fer és deixar de parlar (*solapament*) com es parlava aquí.

P: Sí, ho va deixar, ho va deixar.

E: Per intentar parlar com es parlava allà. I en realitat no va aconseguir ni una cosa ni una altra, no? Feia una cosa...

P: Però això ja els hi passa, no?

E: El cas de la Mari Pau Huguet va ser molt sonat.

P: Però jo ma mare que és de, ma mare és de la muntanya, de vora el Pont de Suert. I tenia unes cosines que es van casar i se van anar a viure a Barcelona. I fa diu, i elles parlaven barceloní. Bueno, suposo que un barceloní d'haver nascut allà no, però sí, van deixar molt lo *deje* d'allà dalt, de la muntanya. No sé per què, si... això ja no ho sé, lo perquè.

E: Però tu creus que una persona que vingui de Barcelona aquí (*solapament*), se li encomanarà el de Lleida i no el de Barcelona?

P: Deixa el seu... Si vol sí. Si vol.

E: I tu creus que voldrà? (*riures*) És filar molt prim ja això.

P: Bueno, tenim una, n'hi ha una de la colla que visquia, bueno, sos pares eren de Menàrguens i ella va nèixer a Barcelona i visquia a Barcelona, i ara s'ha casat i viu aquí. I ella deia que canviava l'accent. Que quan era aquí, quan era més joveneta i venia aquí parlava més lleidatà i allà no, li canvia. Jo també tinc ma cunyat, que viu a Alp, que és de la província de Girona, i quan soc allà dalt li dic: "Ai, te noto un *deje* un pelet". Però quan ve aquí no li noto. Un *deje*, no és que... Però sense vùlguer hi ha gent que se li enganxa l'accent o... l'entonació, no ho sé.

E: Aha.

P: Ja no és vulguent. Sense voler.

E: Tu quan has anat a Barcelona has intentat dissimular la teva manera de parlar?

P: No. Jo no.

E: Coneixes algú que ho faci?

P: No. No conec ningú.

E: D'acord. Eh, creus que és important que es mantingui aquestes maneres de parlar també... ja no les llingües, ara parlo ja dintre del català la manera de parlar de cada territori?

P: Sí, sí, que trobo que enriqueix això i és bonic.

E: I creus que la gent està conscienciada com tu? O...

P: Al meu ambient sí.

E: Al teu ambient sí.

P: Jo et parlo del meu ambient. Jo fora del meu ambient ja... Suposo que no tothom, però joestic en un cercle que sí. Sí. I que jo no... i com més parlem com un de Lleida, pues de Lleida i contents. Sí.

E: Has sentit mai això de... del *Lleide*? “Què ets de *Lleide*?”

P: Sí.

E: I què en penses d'això? Això tampoc te molesta?

P: La primera vegada que ho vaig sentir, què devia tindre?

E: Fa molts anys, no?

P: Sí. No ho sé. Vam anar a una despedida, mos van convidar a Vilanova i la Geltrú. És la primera vegada. I de *Lleide*. I no ho sé, a la manera que ho deien al primer moment me va ofendre una mica.

E: Era despectiu.

P: Sí, com una mica... Dic: “Escolta?” Però després bueno. Potser també fem allò nosaltres allò de la “a” de Barcelona. No ho sé. El primer moment sí. No m'hi he trobat massa, eh. Va ser... me les vaig trobar una mica... Vull dir que, sí que no mos van fer sentir massa a gust, perquè érem dos d'aquí. Vale una mica, al primer moment que t'ho digon i tal, vale. Però bueno, si cada cosa que dius t'ho estan dient,

dius: “Home, potser no cal tant!”. Ja està, vale, la gràcia primera val. Sí. Però potser és l’única vegada, eh, jo no sé si m’hi he trobat més. No. Potser diria que no. Jo diria que no. I que em fessin sentir així malament menos. No, no. Va ser l’única. Que no sé, no sé què els hi va agafar. Ho vaig trobar raro i tot.

E: Aha. Tu has sentit parlar del *Diccionari lleidatà-català*?

P: Sí, sí. Que hi ha les paraules, com diem... sí.

E: I què en penses? Ai, aquesta pregunta ara se m’ha passat de preguntar-li al Joel.

P: No l’haig, no... sé que algú de la meua colla va dir que se l’havia comprat i... i a part, que es perd. Perquè sé que, un dia parlant, n’hi havia algunes... dic: “Oh!!... És veritat.” Però això es perd, se perd, eh! Això sí que és veritat.

E: El què se perd? M’he per (-). Ara la que s’ha perdut soc jo! (*riures*)

P: Potser no m’haig explicat bé jo. No, aquest diccionari català de Lleida...

E: Sí, però la pregunta era... No, no, no. És molt interessant el que m’estàs dient. Però la pregunta era: té algun sentit fer un diccionari català-lleidatà? El català és una llengua; el lleidatà és un dialecte.

P: Però es perd. Sí, perquè... Vull dir hi ha moltes paraules que surten allí que ara les meves filles ja no saben ni què vol dir. És veritat. Sí, sí. Se perd. I suposo que naltros dels meus pares també, hi havia alguna cosa que es deia que ja no ho diem. Sí que es perd.

E: I què hem de fer perquè no es perdi?

P: Ui! Pues hi hauria d’haver... no ho sé.

E: Creus que cal una... una conscienciació o...?

P: Ui, hauria de ser molt gran, eh! Perquè es perd. Això sí que és veritat. Suposo perquè lo fet de la programació tota que escolten per la tele, la ràdio... pues tot és... inclús les cançons, quan són petites les parlen en barceloní, si surten a...

E: Però creus que el problema és el barceloní o és l'estàndard? Tu saps que tenim (*solapament*) una llengua estàndard.

P: No, no. És l'estàndard, l'estàndard.

E: Pregunto, pregunto, eh!

P: No ho sé. És lo que sinten per la (-)

E: O es confon el barceloní amb l'estàndard?

P: O el confonem una mica. O al menos jo. Sí.

E: Potser perquè s'assembla molt al barceloní, l'estàndard.

P: Exacte, sí, no, l'estàndard vull dir. Lo que sints a la tele, les pel·lícules que fan en català...

E: Tu dius *meua*, *teua*, *seua* o dius *meva*, *teva*, *seva*?

P: Jo dic *meua*.

E: *Meua*.

P: No ho sé. Ara perquè m'ho has preguntat. Suposo que ho vaig canviant, eh! Depèn de com...

E: I com ho escrius?

P: *Meva*.

E: Amb v baixa?

P: Aha. Però a vegades també dic *natres* i *vatres*, que també ho diem natres, això. Jo ho puc dir, jo sí, però ma filles ja no ho diuen.

E: Per tant, s'estan perdent.

P: Sí, sí que es perd. Això segur. Sí, sí perquè això alguna vegada ho hem comentat natres, amb lo Francesc. Fa: “Això es perd, se perd!” Se perd, sí que es perd.

E: El Francesc és el teu home?

P: Sí. Ell perquè... veus ell crec que encara és més catalaniste que jo, diguem-ho així.

E: Sí?

P: Sí. Però ell parla castellà, però veus jo no ho he sigut mai. Bueno, jo tinc aquest sentiment, m'expresso millor i ja està. I ell que voldria... pues si li mantenen, no parla català, li surt de seguida de canviar.

E: Mira, veus.

P: Potser perquè també parla bastant de castellà a la fenyà. No el sé el perquè. Però, jo li deia, això ja parlo de molts anys, eh! “Tu, que ets més catalaniste que jo, per què parles en castellà?”. “Pues no ho sé”. Li surt, que li sortia. A vegades també se diu que és per educació. Jo sempre ho pregunto, eh! Això sí que ho tinc. “Què m'entens?”. Sí. Diu: “Pues, bueno, tu parla'm com vulgos i si mos entenem...”

E: I, escolta, jo... insisteixo amb tot això de (-)

P: Insisteix.

E: (*riures*)... dels dialectes, que és el que més m'interessa a mi. Em... tu creus que l'escola, els mitjans, l'administració pública... que ha difòs un model de català, que és el català estàndard, ha fet evidentment una acció molt bona, que és la de difondre la llengua, però a la vegada creus que també està influint en això que em dius que es perd, no?

P: Sí, sí que hi influix.

E: En els trets més...

P: Lo *lo* que fem anar també... És que el perden.

E: Tu el fas anar?

P: Jo el faig anar. Però ma filles jo diria que no... Se perd, sí que es perd, sí.

E: I què podem fer perquè no es perdi?

P: Bueno, pues això no ho sé.

E: Jo soc professora de català.

P: Sí?

E: Sí.

P: Pues no ho sé, no ho sé pas.

E: Digue'm (*solapament*) què he de fer (*riures*).

P: Igual si els fas parlar... llavors los pares mos queixarem que no els ensenyes bé el català. No ho sé, perquè també amb això...

E: Perquè llavors, això vol dir que no parlem bé, o sigui...

P: Bueno, perquè te diran... bueno, a veure, jo el parlar ho trobo bé que si natures parlem d'aquí de Menàrguens pues de Menàrguens, però l'escriure és diferent. Però el parlar... Però com ho fas això llavons a l'escola, perquè ells també sàpi(-)? No ho sé. Perquè jo entenc que elles l'escriuen més bé el català que jo, perquè també l'han estudiat més. No ho sé, no ho sé. Ja m'agradaria saber-ho.

E: (*riure*) És molt interessant això? Eeemmm....

P: Perquè es perdrà, eh! Això sí que ho tinc clar.

E: El... el...

P: Lo de Llei(-) La manera de parlar o de Menàrguens o... Sí, sí. Se va perdent, los *dejes* aquestos que tenim del *lo* i tot això.

E: Però es perdran de totes les variants dialectals per igual o algunes més que d'altres?

P: Pues...

E: Ara t'estic fent preguntes trampa perquè jo sé la resposta, eh! (*riure*). Però jo vull saber la teva opinió.

P: A veure...

E: És a dir.

P: Sí, sí. Ja t'entenc.

E: És a dir, algunes expressions o algunes paraules que diguin a Barcelona o a Girona, el gironí també és molt semblant al català de Barcelona, eeeem...

P: Costarà més, costarà més perquè són més gent, també.

E: Per què són més gent?

P: Jo diria que sí.

E: Tu creus?

P: No?

E: O perquè s'assembla més a l'estàndard?

P: També. Home! Sí, les dos coses, les dos. L'estàndard, l'estàndard diria. No ho sé si (-). Ai, t'he dit que són més gent, sí que són més gent, però tampoc, que es parlo més català igual se parla més aquí a Lleida que a Barcelona, clar.

E: Home! Igual, no; (*solapament*) segur (*riures*).

P: Segur. Per això. Segur. Estàndard. Sí, perquè ja me va passar alguna vegada, d'anar... Tinc una filla que hem d'anar de tant en tant a la Vall d'Hebron. I quan era pitita, aquesta que et dic, sé que li parla(-), quan era pitita, que devia tenir tres anys, pues clar, mos havíem trobat alguna vegada que el metge li feia preguntes, allò que, li feia en castellà. I ella me mirava i se'n reia. I fa, diu: "Com és que no em contesta?" És que no t'entén. Diu: "¿Cómo que no me entiende?". Dic: "No". Dic: "Perquè li estàs parlant en castellà...", dic: "I no, de moment, clar, ha començat

ara al col·legi, està rodejada tot, l'ambient és tot de català i... la tele no l'escoltava ni la veia." I llavors dic: "No t'està entenent." Això també li va xocar.

E: I el metge no va saber dir-li en català?

P: No.

E: Castellà només.

P: Llavors l'hi traduïa jo.

E: (*riure*) Curiós, no, també?

P: Només mos ha passat una vegada. Cada vegada, pues, mos hem trobat gent que parla català i tal. Suposo que no era d'aquí. No ho devia entendre. No ho sé (*solapament*). No, no, no... Jo l'hi traduïa.

E: Encara que no fos d'aquí, no?

P: No, no, no, no. L'hi traduïa jo, perquè xxxx.

E: Déu-n'hi-do, Déu-n'hi-do. Eehhh, has viscut mai alguna situació anècdotica relacionada amb la llengua? Alguna... A part d'aquesta que m'has dit de *Lleide*, per exemple. Penses, recordes alguna situació en què el català hagi sigut motiu de discussió, de riure, de burla, de...?

P: No. A part d'aquesta que t'he dit, que vam anar a aquesta despedida, no.

E: Bueno, i aquesta del metge que m'has comentat.

P: Ah, la del metge, exacte. Bueno, no va ser una burla, va ser que (-)

E: No, no, no. Jo dic que situacions diverses motivades per l'ús del, del català.

P: Sí, sí.

E: No en recordes cap altra.

P: Bueno, fa poc vam anar, però no és una burla ni res. El que et deia jo de parlar cadascú el seu. Vam anar a un restaurant a Barcelona. I aquella noa, què era? No sé d'on era. Era estrangera però parlava en castellà. Mos atenia. I allavòrens, no sé què li vaig preguntar jo, sense voler, lo que et dic, li vaig dir en català. Dic: "Ai, perdona!" Diu: "No". Ja m'ho va dir ella, diu: "Parla com vulgos que jo t'entenc".

E: Li vas demanar perdó per parlar-li en català?

P: No. Sí, li vaig dir perdó perquè pensava que no m'enteneva. Sí. Això sí.

E: (*riure*) També hem de demanar perdó per parlar en català?

P: Perquè no m'enteneva. I ella m'estava parlant en castellà. I jo notava que era de fora. Sí, sí que li devia dir. "Ai, perdona, que igual no m'entens." I llavors fa: "No, no, que sí que t'entenc." "Ah -dic- pues sí m'entens continuo." Sí, sí, que l'hi vaig dir.

E: Molt bé. Doooooncs...

P: No és que hàgim de demanar, va ser, bueno, va ser perquè me va semblar com una falta de respecte en aquell moment. Perquè jo normalment, ja t'ho dic, sempre parlo en català, però sempre pregunto si m'entenen. Si no m'entenen (-)

E: Però, però... és que aquí no vull entrar en discussió (*riures*), però tu tens uns drets lingüístics també (*riures*), no?

P: Sí, ja ho sé, ja ho sé. Però me surt.

E: És que si ja hem de demanar perdó ja és l'últim, eh? (*riure*)

P: Sí, sí, sí, que sí. Bueno, és allò que...

E: No, no, va ser... te va sortir de dins i...

P: Sí, sí.

E: I vas tenir sort que et van (-)

P: No, i aquella noia, suposo (-)

E: Perquè et podria haver sortit com...

P: Home, llavons potser ja m'hauria...

E: Te podria haver sortit tot al contrari, que a mi m'ha passat, eh?

P: Ah, sí?

E: Siiií.

P: No, aquella noa era molt agradable i llavòrens vull dir, al contrari, que va. Molt agradable, ara, al revés? No, no m'ha(-). A veure, ara que hi penso, una vegada vaig anar a un refugi aquí l'Aragó.

E: Bueno a l'Aragó ja... Però a la Franja o a l'Aragó Aragó?

P: Aragó, Aragó.

E: (*solapament*) Aragó endins.

P: I sense voler, l'únic que em va passar sense voler, clar, com que tens la costum, estàs amb un... de preguntar en català. I me van (-). Llavons sí.

E: Aquests sí que reaccionen malament?

P: Sí, sí. Van reaccionar malament.

E: Això quan passes per l'autopista i ja passes...

P: A veure, una altra anècdota del meu amic, també li va passar però anant a fora. També va preguntar algo, allò que sense vùlguer pues...

E: Inconscientment.

P: Sí, inconscientment. Pues una coca-cola i no sé què. Llavors l'altre, bueno, li va dir lo que... "Ah, no, no". Llavors li va canviar. I el noi, però amb bon rotllo, eh. Quan li va dir lo que havia de (-), quant valia, no sé si li va contestar, potser era al País Basc. No me'n recordo, on era. Li va

contestar en basc. Li va tornar la broma, però així, en plan broma, eh! No...

E: I encara mentre sigui així rai.

P: Sí. No, no, no, però més vio (-). No m'hi he trobat tampoc.

E: Molt bé. Doncs, Raquel, no sé si vols afegir res més. Nosaltres ja en tenim, en tenim més que suficient.

P: Ja veus que a mi em costa d'explicar i d'expressar els sentiments i tot això.

E: Noooo, no, no. Està molt bé. Moltes gràcies.

4.6. Diari de camp

A continuació trobareu les notes i reflexions preses un cop finalitzades les entrevistes de cada bloc.

Corpus A

L'experiència no ha estat tan fàcil com podia semblar en un principi. El primer dia vaig intentar cercar gent caminant pels carrers de Fraga, però vaig percebre molta hostilitat. La gent no té temps; les persones que trobava als comerços a més em deien que estaven treballant. En més d'una ocasió, primer accedien a respondre'm però quan em preguntaven de què tractava i els deia de llengua i emocions es feien enrere. La veritat és que vaig tornar a casa amb la sensació que seria més complicat del que a priori semblava i que m'hi hauria de posar un escut.

Paradoxalment no sempre les poblacions on vaig trobar certa animadversió van ser les pertanyents a Aragó, Albelda i Fraga; també a Alfarràs i sobretot a Seròs vaig detectar un xic de rebuig. Certament, els habitants d'aquestes contrades, especialment de la Franja, estan força tips d'enquestes sociolingüístiques.

Per sort, algú em va facilitar dos contactes, un de Fraga i un altre d'Albelda, que van col·laborar-hi moltíssim i em van ajudar a trobar altres individus que sabien que accedirien a fer-me una entrevista. Ara bé, aquests em van avisar que els seus coneguts eren militants. Amb tot, vaig considerar que les persones a qui ells em podien atansar eren representatives de Fraga i Albelda per tal com també formen part d'aquestes poblacions.

No obstant això, un cop acabades les entrevistes, em vaig adonar que efectivament gairebé tots els informants tenien certa sensibilitat per la llengua, si més no a Fraga i a Albelda. Altrament es negaven a respondre una entrevista d'aquestes característiques. Crec que això cal tindre-ho molt en compte.

També vaig observar en el cas de les entrevistes de Seròs i Alfarràs un xic d'immobilisme, poca o gens preocupació per la qüestió lingüística. És com si no s'hi valorés el que hom té; a les localitats aragoneses en diverses ocasions hi ha hagut una ofensiva ben clara contra la llengua i qui hi ha estat sensibilitzat s'hi ha mobilitzat. A la banda de Catalunya, en aquest cas Alfarràs i Seròs, la gent jove, sobretot, no dona tant de valor al català perquè no creu que hagi de patir cap risc real.

A Fraga vaig tindre el plaer d'entrevistar dos senyores que em van aportar informació interessantíssima, crec. Una d'elles estava especialment commoguda per la qüestió lingüística al seu municipi i vaig notar que agraiïa moltíssim poder-se expressar amb llibertat a través de la meua entrevista. Crec que, sense dir-m'ho directament, va agrair que algú escoltés el seu malestar. Semblava com si en la seua quotidianitat estigués reprimida. I tant és així que en un determinat moment de l'entrevista va desprendre alguna llàgrima, ja que la repressió lingüística la viu molt intensament i interna, fins al punt que això la fa estar malament. L'entrevista és especialment commovedora i reflecteix molt bé la qüestió que estudiem: les emocions vinculades a la llengua. L'altra senyora em contava com havia transmès als seus fills la seua lluita per la llengua, en especial a una que, segons em va confessar, no feia gaire

que havia mort. Em parlava, però, amb molta serenitat i convicció. He de confessar que en ocasions com aquella jo em quedava glaçada davant d'allò que m'explicaven i de tot el que havien hagut de fer per defensar la llibertat a l'hora d'expressar-se en la seua llengua.

S'observa també que en algunes entrevistes fetes a Seròs i Alfarràs no s'aprofundeix gaire en les respostes. Tal vegada jo no vaig saber formular i reformular les preguntes quan no contestaven allò que els demanava, però sovint tenia la sensació que havien pensat poc en el fet lingüístic. En algun cas es denota certa voluntat de mostrar una imatge políticament correcta com a catalanoparlant.

Així mateix, per part sobretot dels informants d'Albelda i Fraga sembla haver-hi més sensibilitat per la llengua i especialment per la qüestió nacional en aquelles persones que han tingut un lligam més directe amb Catalunya, sobretot amb Lleida o Barcelona (qui hi ha viscut, qui hi ha estudiat, qui hi ha treballat, etc.).

En general, les preguntes de resposta ràpida són ben rebudes però quan es tracta de reflexionar, ai las! Si no hi ha hagut una reflexió prèvia la resposta immediata és la que queda bé davant del públic. No agrada pensar i encara menys en sentiments; n'hi ha que són incapaços de descriure el que senten, i quan ho fan cauen en contradiccions a mesura que avança el discurs.

A banda de moments delicats i difícils de gestionar, he viscut experiències molt maques. He conegut gent interessant, agradable i molt sensibilitzada amb el fet lingüístic. He trobat persones disposades a col·laborar i ajudar-me a trobar altres informants, i també he tingut la sort de topiar amb individus amb molt d'interès a conèixer els resultats de la investigació i a saber quan i on els podran consultar.

Corpus B

Un cop més la tasca no ha estat senzilla. El treball de camp d'aquesta segona part de la recerca ha suposat un corpus de 5 entrevistes a Lleida i 2 a Menàrguens.

A la capital de Ponent vaig començar a contactar amb coneguts —tot intentant que no fossin del món en què em moc habitualment, els estudis de català, perquè la mostra no en resultés esbiaixada— i vaig acabar rebent ajut d'alguns d'aquests per trobar novament altres informants. Cal dir que quan es tracta de municipis grans, com Lleida, resulta més difícil cercar gent que hagi nascut i hagi residit tota la vida a la mateixa ciutat (i no en d'altres o en poblacions veïnes). Sembla que la mobilitat hi és més freqüent que no pas als nuclis de població petits. És el que li ocorre a l'Aleix, tot i que és precisament una de les persones entrevistades amb més consciència lingüística i dialectal, i probablement una de les que preserva millor la seua varietat geolectal originària, el lleidatà.

La recerca, a més, ha intentat ser representativa pel que fa als barris de la ciutat i això ha donat fruits interessants. Per exemple, l'Ona, escolaritzada als anys 80, afirma que va rebre totes les classes en castellà, quan en altres àrees de la ciutat, com la Bordeta tota la docència s'impartia ja en català. Potser la diferència rau justament en els barris: la Mariola, on ella resideix, és una zona d'immigració andalusa i extremeña dels anys 60 i 70.

A Menàrguens, la població més menuda de totes aquelles on vaig anar a recollir dades juntament amb Albelda, m'hi vaig desplaçar diverses vegades per la dificultat de trobar-hi gent pels carrers. El primer cop no vaig topar amb ningú i vaig haver de recórrer a una coneguda perquè em donés algun nom d'entre els residents. Val a dir que em va sobtar molt com als menarguins i les menarguines va colpir i ho continua fent la jornada de l'1 d'octubre del 2017, en què va haver importants

càrregues policials al centre de la vila. Un dels informants no va dubtar a parlar-me'n al marge de l'entrevista.

Així, tant a Lleida com a Menàrguens vaig haver d'ajudar-me de coneguts i de coneguts d'aquests. Tots van accedir de bon grat a parlar amb mi davant d'una enregistradora, o bé a casa meua, a casa seua o en un bar amb poc soroll. Em sembla que el resultat ha estat molt interessant i profitós. A més, tots em van dir que s'hi van sentir molt còmodes i que van agrair haver-se pogut expressar obertament a propòsit del català i de la seua variant dialectal.

BIBLIOGRAFIA

ALBERTÍN, Pilar (2005): «Estructuras y desarrollo de la psicología científica moderna y los cambios posteriores. La cuestión del método y el nuevo modelo de sujeto investigador profesional». Dins T. CABRUJA (ed.), *Psicología: perspectivas deconstruccionistas. Subjetividad, psicopatología y ciberpsicología*. Barcelona: Editorial UOC, p. 61-114.

FERNÁNDEZ, Lissette (2006): «¿Cómo analizar datos cualitativos?» *Butlletí LaRecerca*. Fitxa 7. Institut de Ciències de l'Educació. Universitat de Barcelona, p. 1-13.

GRÀCIA, Annabel (2013): *Consciència identitària lingüísticonacional i autoestima dels joves lleidatans i lleidatanes* (treball final de màster, Universitat Rovira i Virgili, 2013).

GRÀCIA, Annabel (2016a): «El dialecto entre las causas del autoodio de los ilerdenses: tendencia actual». Dins Á. BENITO, P. P. ESPINO i B. REVENGA (eds.), *Nuevas investigaciones lingüísticas. XXX Congreso Internacional de la Asociación de Jóvenes Lingüistas. Comillas: Ediciones de la Universidad de Cantabria*, p. 529-538.

GRÀCIA, Annabel (2016b): «El problema lleidatà: Perspectiva actual». Dins N. CARBONELL *et al.* (ed.), *Investigar les humanitats: viure a fons la humanitat*, p. 103-117. <<https://dugi-doc.udg.edu/handle/10256/13353?show=full>>.

GRÀCIA, Annabel (2018): «L'ensenyament de la llengua a l'exterior des de l'estàndard occidental. Dificultats i contradiccions». Dins M. À. PRADILLA (ed.), *Comunitat lingüística i norma. Actes del IV Col·loqui Internacinal «La*

lingüística de Pompeu Fabra». Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 263-272.

GRÀCIA, Annabel & Ramon SISTAC (2016): «Fronteres administratives, fronteres lingüístiques, fronteres mentals. El cas del català a la regió de Ponent i l'Alt Pirineu». Dins C. LAGARDE i M. BERTHELOT (eds.), *Treballs. Qüestions de llengua a la Catalunya del Nord*. Perpinyà: Trabucaire, p. 161-172.

GUASCH, Óscar (1997): «En la pràctica». Dins *Observación Participante*. Madrid: Centro de Investigaciones sociológicas. Cuadernos metodológicos, p. 35-46.

NADAL, Josep M. & Francesc FELIU (2021): «Linguistic norms, centre-periphery dynamics and tension between uniformity and diversity in processes of standardisation». Dins W. AYRES-BENNETT i J. BELLAMY (ed.), *The Cambridge Handbook of Language Standardisation*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 597-620.

POLAND, B. D. (2002): «Transcription quality». Dins J. F. GUBRIUM i J. A. HOLSTEIN (eds.), *Handbook of interview research: Context and method*. Thousand Oaks, CA: Sage, p. 629-650.

PRIOR, Matthew T. (2016): *Emotion and Discourse in L2 Narrative Research*. Bristol: Multilingual Matters.

PUEYO, Miquel (1984): *Lleida: ni blancs, ni negres, però espanyols*. Barcelona: Edicions 62.

PUEYO, Miquel, Josep M. LLOP, Marta TREPAT & Ramon MORELL (1996): *Lleida, l'extrema: La societat de Ponent a les acaballes del segle xx*. Lleida: Pagès editors.

SISTAC, Ramon (2012): «La Franja: la perpètua paradoxa». *Serra d'or*, 636, p. 36-38.

SISTAC, Ramon (2016): «Llengua i sentiment». *La Rambla*, 40, p. 40-41.

SISTAC, Ramon (2017): «No sempre es diu la veritat: el treball de camp en dialectologia per contraposició a la història oral i sociolingüística». Dins J. GIRALT i M. T. MORET (eds.), *El repte d'investigar sobre la Franja d'Aragó. Jornada de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes a Saragossa (29 d'octubre de 2016)*, (p. 21-33). Saragossa: Prensas de la Universidad de Zaragoza.

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1. Distribució dels municipis segons condició de frontera i adscripció administrativa	17
Taula 2. Distribució del nombre d'informants segons el municipi	18
Taula 3. Distribució del nombre d'informants segons l'edat	19
Taula 4. Distribució del nombre d'informants segons el sexe	19
Taula 5. Distribució del nombre d'informants segons el nivell formatiu	19

